

Mateus

Je³su²jah³la² a²wī³na²nāu³xu¹tai²na² i³yau¹ū³jau³su²

1 1 Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ā³si³wxe³jau³xai²la¹wa². A²nxe³jah¹lai²li²
Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹-
la². Nxe³sxā³ Jah¹lai²na² a²wī³na²nāu³xu¹tai²na² i³yau¹ū³jau³xai²la¹wa².
A²nxe³sxā³ Je³su²jah³la² sū³nu²tu³ Ta³vi²yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ta³vi²-
yah³la² sū³nu²tu³ A³bra³āu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
2 Nxa²ha¹te¹ A³bra³āu²ah³lai²na² sa²kxai³lu² a²ki³lha³tu³ I³sa²kah³lo²su²
ta¹hxai²hē¹la². I³sa²kah³la²ki³lha³tu³ Ja³ko²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ja³ko²-
ah³la²ki³lha³nāu³tu³ Ju³ta²ah³lo²su² a²lon³yah³la²nāu³su² nxe³ta¹hxai²hē¹la².
3 Ju³ta²ah³la² sa²kxai³lu² a²sī³sa³ka³lxu³nu¹tai²na² so¹ka³tu³ a²ki³lha³nāu³tu³
ha¹li¹ a¹li³lah¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te²na² i³lxa² Pe³re²sah³lo²su² Sa³ra²ah³lo²-
su² nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la². Pe³re²sah³la²ki³lha³tu³ Es³ro³mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
Es³ro³mah³la²ki³lha³tu³ A³rāu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 4 A³rāu²ah³la²ki³lha³tu³
A³mi³na³ta²bah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³mi³na³ta²bah³la²ki³lha³tu³ Na²a³sō²mah³-
lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Na²a³sō²mah³la²ki³lha³tu³ Sal³mō²mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
5 Sal³mō²mah³la² a²sxe³xa³ka³lxa² Ra³ka²ba³ka³lxu³su² nxe³ya³sxā³ a²ki³lha³-
tu³ Bo³a²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Bo³a²sah³la² a²sxe³xa³ka³lxa² Ru²ta³ka³lxu³su²
nxe³ya³sxā³ a²ki³lha³tu³ O³be²jah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². O³be²jah³la²ki³lha³tu³
Je²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 6 Je²sah³la²ki³lha³tu³ Ta³vi²yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³jah¹lai²na² I³sa³e² nū³ka³txa² a²wa³kxē³yah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jā¹-
nxe³sxā³ Ta³vi²yah³la² I³sa³e² nū³ka³txa² a²wa³kxē³yah³lai²na² a²sxe³xa³ka³lxa²
a²wi¹lhi¹na² U³ri²ah³la² sxe³xa³ka³lxu³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ya³sxā³ a²ki³lha³tu³
Sa³lo³māu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 7 Sa³lo³māu²ah³la²ki³lha³tu³ Ro³bo³āu²ah³-
lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ro³bo³āu²ah³la²ki³lha³tu³ A³bi³a²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
A³bi³a²ah³la²ki³lha³tu³ A³sa²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 8 A³sa²ah³la²ki³lha³tu³ Jo³sa³-
fa²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jo³sa³fa²ah³la²ki³lha³tu³ Jo³rāu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la².
Jo³rāu²ah³la²ki³lha³tu³ O³si³a²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 9 O³si³a²sah³la²ki³-
lha³tu³ Jo³tāu²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Jo³tāu²ah³la²ki³lha³tu³ A³ka²sah³lo²su²
ta¹hxai²hē¹la². A³ka²sah³la²ki³lha³tu³ E³se³ki³a²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 10 E³se³ki³-
a²sah³la²ki³lha³tu³ Ma³na³se²sah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². Ma³na³se²sah³la²ki³lha³tu³
A³mō²mah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A³mō²mah³la²ki³lha³tu³ Jo³si²ah³lo²su² ta¹hxai²-

nũ¹hain³nha²tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³jah¹la² oh³xan¹jah¹la² wxa²kan³-sxã³ wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³ka³tu³ Jo³se²ah³la² sxa³sxã³ ãu³xi²ta¹hxai²hẽ¹la². ãu³xi²tãu³a² ã³nhsi²sxã³nho³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². ã³nhsi²sxã³nho³kxi²te³nah¹-lxi¹. Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³jah¹la² ã³ti³sxã³ e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³se²ah³lãi³. Ta³vi²yah³lu¹ta² a²ne³sa³wit³3si¹lxi¹. Txa²wãn³txa² e³kxi¹-nx2ta¹jau³xa² wi¹lain³kxi¹sẽ¹li¹. “Ta¹ka³lxa² Ma³ri²a³ka³lxa² so¹nha¹tũ¹xã¹.”

Nxi¹lxi¹. Nxe¹nha²kxai³ hxi²waun³txi³txa³hẽ¹li¹. Ta¹ka³lxa²na² so¹sẽ¹li¹. Wẽ³sai²na² ta¹ka³lxa² wẽh³ni¹kxa² hai³txi³ yuh³xai²nãn¹te² we¹kxe³su² nxe²nxa³i¹. Yxãn¹ta¹ Sũ³na² yãu³ka³jxah¹la² te²hi²sen³su² wĩn¹txi²nxa³kxan²ti³ wẽ³sa² wet¹jah¹lai²la¹-wi¹. ²¹A²nxe³ta¹ka³lxa² wẽ³sa² a³li³lah¹kxi²tu¹wi¹. A²ki³lha³lxa² a³li³lah¹kxi²tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ a²i³lxa² Je³su²jah³lo²su¹ nxe²i³yĩ¹li²txa²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ hã²-wxãn³txa³ wẽ³sai²li² txon¹nũ²la² a²nũ²a²nãu³xai²na² kō³nxe³ti³ kãi³ain¹ju³ta² a²yo²ha³kxa¹ ã³wa²sut¹ti³hit¹itain¹tu¹wi¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²²A²nxe³jau³xai²na² kxã³nhsi¹nai³tãn²jau³xa² Sũ³na² i³hen³txi²tũ³kã³-txai²na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽx¹ta³la³ jau³xain²txi³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xu¹tai²na² te³nah¹lxi¹:

²³—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Tu¹ha³ka³lxa² in³txa² wĩn¹ti²nxa³ta¹ka³lxa² wẽh³ni¹tu¹wi¹. Wẽh³ni¹ka³tu³ wẽ³sai²li² a²ki³lha³lxa²li² a³li³lah¹kxi²tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ a²i³lxa² i³lxi³hain¹tu¹wi¹. E³ma³nu²e²lah³lo²su¹. Nxe³ta¹-hxai²hẽ¹la². A²nxe³te² i³lxi²na² a²si³yxau³tãu³khai³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² ã³nũ²kxi²sxã³ yxau³ah³nẽ³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

²⁴Nxe³nũ²la² hã²wxãn³txa³ Jo³se²ah³lo²kxai³ txu¹lxi²ka³tu³ i³-sa²yxau³ta¹hxai²hẽ¹la². I³sa²yxau³nũ²la² oh³xa² sa²si¹hã³jah¹lai²na² wãn³txai²na² sa²yo²we¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²yo²we¹te³na¹ Ma³ri²a³ka³-lxa²kxai³lu² so¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²⁵So¹kxan²ti³ hai³txi³ ã³whĩn¹txi³nyha¹sxã³ o²la³kxi²nyha¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Wẽ³sai²kxai³lu² a³li³lah¹xa³ta³lxa¹ ã³-whĩn¹ti³nyha¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ wẽ³sai²li² a³li³la²kxi²te³na¹ wẽ³sai²na² i³yĩ¹li²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³lo²su¹ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a²nãu³xa² u²lxan¹ko³xa² wxã³ain¹jau³su²

2 ¹Jã¹nxe³ju³kxai³lu² kxã³nhsi¹nu¹tai²na² E³ro²jah³la² kãin²jah¹la² Ju³-te²an¹ko³xa² a²wa³kxẽn³yah³la² yxau²xai³lhi¹nu¹tai²na² Je³su²jah³la² a³li³lah¹ta¹hxai²hẽ¹la². Be³lẽ²thi³na² Ju³te²a²ko³xan¹thi³na² a³li³lah¹ta¹hxai²hẽ¹-la². Nxe³tãu³ãn²tu³ a²nũ²a² a²hoh³lxi³khai¹nũ³kã³txa² ha³lo²a² u²lyxau¹ko³xa² u³je³na² a³li³xi²tãu³an¹ko³xa² a³li³xain¹nũ²la² wxã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³ain¹-nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² Ju³te²a² ko³xan¹thi³na² kãin²khai¹lxnxe³thi³nãn²ta³ ã³wi¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi¹hain¹sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

²—~Ih¹nũ¹la³ta³ Ju³te²a² wa³kxẽn³yah³lo²nũ³a² kwẽn¹ta² a³li³lah¹-jah¹la² he¹ji¹wi¹? Txa²ha³lo²a² a³li³sĩ¹na¹hĩ¹nai³tã² a²hxi³ka²ta³khai³xa² i²sĩ¹na¹hẽ³li¹. Nxe³ka³tai²na² i²sĩ¹na¹ha²kxai³ wẽ³sai²li² sa²nẽn¹kxi²te³lhxã³wxã³ye¹nx2ti³nha¹wi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Nxe³nxa²ha¹te¹ nxe³jau³jau¹xai²na² ain³kxain¹nũ²la² E³ro²jah³la² yuh³lxi³khaix¹lta¹hxai²hẽ¹la².

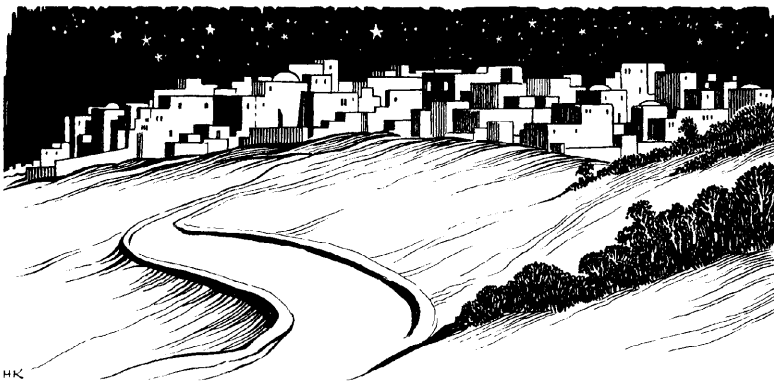
—~A²wa³kxẽn³yah³lo²sa¹ju³ta² sa²tã³ni²lã³kxi²sa²te³na³na¹. Nha²jau³su² E³ro²-jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxũn³sxã³ Je³ru³sa³lẽ²tũ³ka³txa² whã²na¹ E³ro²jah³la² yã¹nxe² yuh³lxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁴Nxe³te²kxa³ya³lhu² E³ro²jah³lai²na² te²hi²sen³su² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³nãu³xa² nxe³te²he³la³kxa² a³yã³nũ²kxi²xi²si¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Wã³nxĩn¹te² si²yxau³tũ³ka³txi³nãu³xa² i³kaix¹ltha²kxai³ ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³-su² nũ³ka³txa² i³kaix¹ltha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Kris²tu³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tãu³lot³jah¹la²nũ³ãn²ta² a³li³la¹jen³nũ³a² ih¹nũ¹la³ta³ a³li³la¹ji¹wi¹? Nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁵Nxe³nxa²ha¹te¹ i³ye³sxã³ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Be³lẽ²thĩ³na² Ju³te²a² ko³xan¹thĩ³na² a³li³la¹kxi²nẽ³tu¹wi¹. Sũ³na² hen³txi³jah¹lai¹tã³ Sũ³na² wãn³txa² au³hxai²jau³yai¹tã² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

⁶“Wxã²na² Be³lẽ²thĩ³nãn¹tũ³ka³txi³si²yah³lxi¹lxi¹. Ju³te²a²ko³-xan¹thĩ³nãn¹tũ³ka³txi³syah¹lxi¹lxi¹. Thĩn³kãi²nxa³te²hũ³kxan²ti³ Ju³te²a² hxi²kan¹te²nãu³xai²na² kãin²te²lo³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³sxã³wxa²nũ³ka³txa² a²nũ²a² ka³na³ka³na³jah¹la²nũ³a² hxi²kan¹ta² si³-yxau³ti³lo³nx²2tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tũ³ txa²nũ³ka³txai²na² i³sa³e²nũ³ka³txi³su² txa²nũ³ka³txi³su² ha²kxai³ a²wa³kxẽn³no³nĩn¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³-txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

⁷Nxe³nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lu¹ta²kxai³lu² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² hã³a² kaix¹tain¹sãn²nũ²la² hi³ka²ta³u¹ta²na² wxã³je²nãu³wa³kxai³tã² i³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ⁸I³wã³txi³sxã³ i²so¹nũ²la² Be³lẽ²thĩ³na² i³sa²si¹-hã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³sa²si¹hã³ain¹te³nah¹lxi¹:

(Mateus 2.6)

—~Be³lê²thi³na² ai³jah¹lxi³hê¹li¹. Ai³yah³lxin¹kxai²nân²tu³ wê³sai²li² â³ten³khai¹-
nxe³jah³lxi³hê¹li¹. Â³ten³sxã³ i³ha¹txi²yah³lxin¹kxai²nân²tu³ i³hen³txi³sah¹lxi³hê¹li¹.
Sah¹lxin¹kxai²nân²tu³ hã²wxã³txa³ wxã³nũ³na¹tu¹wi¹. Wxã³na¹kxai²nân²tu³ sa²-
nên¹kxi²nũ³na¹tu¹wi¹. E³ro²jah³la² i³ki³ha¹kain¹sxã³ e³kxi²ta¹hxai²hê¹la².

9Nxe² e³ta³lun²nxa²ha¹te¹ a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu²
â³waix3tain¹ta¹hxai²hê¹la². Â³waix3tain¹tãu³ hi³ka²tai³ta³lxi² u³je³na² a³li³-
xi²tãu³an¹ko³xai²na² a³li³ai¹nhi¹nai³tã² i²ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wa². Nxe³sxã³
hi³ka²tain²txi³ i²xain¹ta¹hxai²hê¹la². I²xain¹ka³tu³ ai³ain¹tih³na² ne³ka³ta²-
ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ne³ka³ta²ain¹sxã³ wê³sai²na² sxã³thi³na² â³nha³u³kot3si¹na¹
â³yit1ta¹hxai²hê¹la². 10Jã¹nxe³jut3su² ai³ain¹tãu³a² hi³ka²tain²txi³ i²ain¹te³na¹
kãin²ka³li³hain¹ta¹hxai²hê¹la². 11Nxa²ha¹te¹ ai³nũ³la² sxi²ha² wê³sa² sxã³thi³-
na² a³txain¹nũ³la² â³wi¹hain¹ta¹hxai²hê¹la². Â³wih¹ka³tu³ Wê³sai²na² i²i² Wê³sa²
hã³ka³na² Ma³ri²a³ka³lxa² i²i² nxe³ain¹ta¹hxai²hê¹la². I²ain¹ka³tu³ â³ka³ti³wxe³-
sãn²nũ³la² sa²nên¹kxain¹ta¹hxai²hê¹la². Sa²nên¹kxain¹tãu³a² yen³kxa² wi¹kxa²
ũ³hũ¹ain¹ta¹hxai²hê¹la². Ou²ro²ki³a² ũ³hũ¹ha²kxai³ wi¹lũ³tũ³xa² in³se²su²tũ³xa²
ũ³hũ¹ha²kxai³ wi¹lũ³jau³xa² mi²ra³jau³xa² ũ³hũ¹ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hê¹la².

12Nxe² ta³lu²nain¹nũ³la² hã²wxã³txa³ a³li³xain¹ta¹hxai²hê¹la².
Kxã³nxai²tã² Be³lê²thi³na² a³li³xai¹nxa³ta³lxa¹ hxi²sxã³nhon³yah³-
lxi³ta¹hxai²hê¹la². Hxi²sxã³nhon³yah³lxi³te³nah¹lxi¹, Txa²wã¹sũ³na²
i³ye³kxain¹ta¹hxai²hê¹la². I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. E³ro²jah³lai¹tã² sxi²ha² â³wa³lah³lxi³txa³hê¹li¹.
Nxe³ta¹hxai²hê¹la². Nxe² hxi²sxã³nhon³yah³lxi³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³ha²kxai³
tih³na² wxã³ain¹tih³nai¹tã² i³xai¹nxa³ha²kxai³ tih³nu³ â³lxi³ i³xai¹nha²-
kxai³ nxe³ta¹hxai²hê¹la².

E³ji²ta²ko³xa² ih³sau³nain¹jau³su²

13Nxe³nxa²ha¹te¹ tih³nu² â³lxi³ i³xain¹tãu³a² Jo³se²ah³la² sxã³sxã³
ãu³xi²nũ³la² hxi²sxã³nhon³ta¹hxai²hê¹la². Nxe³tãu³a² Txa²wã¹sũ³na² ha³-
lo²an¹jah¹la² i³ye³kxi²ta¹hxai²hê¹la². I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³se²ah³lãi³. I³sa²yxau³txu¹li¹. Wê³sai²na² tẽ³i² a²hã³ka³nãin²txi³ tẽ³i²
nxẽ³ka³tu³ E³ji²ta²ko³xa² ih³saun³txa²hê³li¹. E³ro²jah³la² Wê³sa² i³su²lhã³te³-
na³li¹. Nxe³ha²kxai³ wa³su³txi³ ih³saun³jah¹lxi³hê¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nân²tu³
hã³lo²ai²i² yxau²xai³jah¹lxi³hê¹li¹. Yah³lxin¹kxai²nân²tu³ yxau²ta³lun²na³na¹.
Nxe³kxai²nân²tu³ i³hen³txi³nx2ta¹tu¹wi¹. Oh³xan¹jah¹la² nxe³ta¹hxai²hê¹la².

14Nxe² hxi²sxã³nhon³ta³lun²nũ³la² txu¹lxi²ka³tu³ wê³sai²na² tẽ³i² a²hã³-
ka³nãin²txi³ tẽ³i² nxe³ka³tu³ ka³nxah³tãu³an²tu³ wa³su³txi³ ih³saun³sxã³
E³ji²ta²ko³xa² ai³ain¹ta¹hxai²hê¹la². 15Hã²wxã³txa³ E³ji²ta²ko³xa³nãu³a²
yxau²xai³lain¹ta¹hxai²hê¹la². E³ro²jah³la² ka³te³na² he¹tãu³a² yxau²xai³-
lain¹ta¹hxai²hê¹la². Jã¹nxe³jut3su² kxã³nxai³tã² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa²
hen³txi³jah¹la² jau³xau³hxai²tẽx1ta² e³ta¹hxai²hê¹la². E³te³nah¹lxi¹:

—~Sũ³na² Si³yxau³jah¹lo²na¹xai²na² Txa²ki³lha³lxa²khai³xai²na² E³ji²ta²ko³-
nãu³a² i³kaix1sxã³ sa²sai¹ai¹na¹hê³li¹. Nxe³jau³xau³hxai²tẽx1tã² nxe³ta¹hxai²hê¹la².

Wē³ha³lxa² sun²tā¹ain¹jau³su²

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu¹ a²hoh³lxi³su² nū³ka³-txai²na² wa³li²nxa³ju³ta³nū³a² i²nū²la² i³an³txi³khai¹Ita¹hxai²hē¹la². ĩ³an³txi³te³nah¹lxi¹. A²sa³wi³ha³lxa² kwa³na³te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Be³lē²thi³na² ā³nxai² Ra²ma²thi³na² ā³nxai² ha³lo²a² ti²ta³lo³kxai²na² ā³nxai² nxe² ā³ten³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²-nān²tu³ in³txa² wē³ha³lxa² jū¹lxi³te²a² kwē³kxa² ye³ha¹li¹ kwē³kon³sxā³ hi¹nai¹nxa³kxai²nān²tu³ nxe³te²na² a²yxo²ha³kxa¹ i³sun²tā¹jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³-tox3ā¹nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ju³ta²na² E³ro²jah³lai²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹: —~Nxe³na¹kxai²nān²tu³ Wē³sai³ta³lxi² i³su²lhā³kxai¹na¹tū¹xā¹. Nxe³ta¹-hxai²hē¹la². 17 Jā¹nxe³jut3su² kxā³nxai³tā² Je³re³mi²ah³lu¹ta²na² wān³txa² jau³xau³hxai²tē³Ita² e³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

18 —~Ra²ma²thi³nān¹tū³ka³txa² kāin² nā³ni² kāin² i³ain²ta³kxi² nxe³-ain¹te²sin²ta¹. Ra³ke²la³ka³lxa²na² sa²kxai³lu² a²wē³ha³lxi³khai³xa² i³nān³kxain¹na³li¹. Wē³ha³lxan²tu³ sun²tā¹hxa³kxain¹na³li¹. Nxe³ju³tan¹-te²kxa³yā³lhu² hxi²kan¹txi³ a²ka³lxa¹te²nāu³xa² ya³lo³txai¹nxa³lho³li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³thi³nān²ti³ kxā³nxu¹ta²na² Ra³ke²la³ka³lxi³-nu¹ta²kxai³lu² ya³lu²te¹lhxā³ nxe³hī¹nu¹ta²na² kāin² nān³ta¹hxai²hē¹la². A²wē³ha³lxi³khai³xa² wi¹ton²kxi²nxa³ta³lxa¹ ā³nhxi²ka¹txa³ha²kxai³ kāin² nān³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxaix3jā¹nxūn³sxā³ Ra²ma²thi³nān¹ta¹ka³lxi³-nāu³xa² te²yā¹nxe² nān³nain¹ta¹hxai²hē¹la².

E³ji²ta²ko³xa² a³li³sxā³ i³xain¹jau³su²

19 Nxe³nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ E³ro²jah³lai¹tā² ya³lu²ta¹hxai²hē¹-la². Ya³lu²nū²la² Sū³na² ha³lo²an¹jah¹la² wxā³ta¹hxai²hē¹la². Wxā³te³na¹ Jo³se²ah³lo²kxai³lu² sxa³sxāu³xi²nū²la² hxi²sxā³nhon³tāu³a² i³ye³kxi²nha²-ta¹hxai²hē¹la². ĩ³ye³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

20 —~Nxex3sa²lxi¹. ĩ³sa²yxau³txu¹li¹. Wē³sai²na² a²hā³ka³nū¹na² nxe³sxā³ tē³txa²hē³li¹. Tē³sxā³ i³xi²txu¹li¹. ĩ³sa²e²ko³xa² i³xi²txu¹li¹. Wē³sai²na² i³su²lhā³-ain¹ju³ta² ten³jah¹la² ya³lu²na²hē³li¹. Nxe³ha²kxai³ i³xi²txu¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe² hxi²sxā³nhon³ta³lun²ka³tū³ i³sa²yxau³ta¹hxai²hē¹la². ĩ³sa²-yxau³ka³tū³ hā²wxān³txa³ Wē³sai²na² a²hā³ka³nai²na² nxe³sxā³ tē³sxā³ i³xi²yain¹ta¹hxai²hē¹la². ĩ³sa²e²ko³xai²na² i³xi²yain¹ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³xi²tāu³ān²tu³ a²ha³lo²a² ha³ta³nxe³jau³xa² i³hen³txi²-nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². ĩ³hen³txi²nyhain¹te³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~E³ro²jah³lai¹tā² Ju³te²an¹ko³xai²na² ĩ³sa²e² ko³xa² kāi²nxa³ko³xai²na² ha³txih³xan¹ko³xai²na² a²hxi²kan¹jah¹laix1tā² ya²la³tū³ ya³lu²na²hē³li¹. Ya³lu²-ha²kxai³ a²ki³lha³lxa² Ar³ke³lau²sah³la² ā³wē³not3sxā³ ha³lo²a² wa³kxēn³yah³la² hxi²kan¹txi³lon³na³li¹. Nxe³jau³xai²na² ha³ta³nxe³jau³su² i³hen³txi³nyhain¹ta¹-hxai²hē¹la². ĩ³hen³txi³nū²la² yuh³lxi³jau³su² thi³na² yxau²xai³thi³nai³tā² hai³txi³ wā³li²sxā³ yxau²xai³to³ta¹hxai²nxa³hē¹la². Nxe²nxa³kxe³su² hxi²sxā³nhon³txi²-

si¹ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wā³li²si¹hxa³jau³su² ain³kxi²ha²kxai³ ha³lo²a² ā³xa²
 Ka³li³le²a²ko³xa²nāu³a² I³sa³e² ko³xa² kái²nxa³ko³xai²na² ha³txih³xan¹ko³xai²-
 na² ai³sxā³ yxau²xai³lyain¹ta¹hxai²hē¹la². 23Ko¹xai²na² yxau²xai³lyain¹nū²la²
 Na³sa³re²thi³na² ā³wih¹sxā³ yxau²xai³lyain¹ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut3su² kxā³-
 nxai³tā² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹la²nāu³xa² jau³xau³hxai²tēx1ta²
 e³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². E³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² Na³sa³re²thi³nān¹jah¹lo²sin¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³txain¹jau³su²

3 1Nxe³nxa²ha¹te¹ jū¹nxa² kxā³nāu³a¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² wxā³ta¹-
 hxai²hē¹la². Ju³te²a² ko³nāu³a² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³ko³nāu³a² Jo³āu²
 Ba³tis²jah³la² he¹xai³ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² i²li³te²nāu³a² wxā³kxai²nān²tu³
 Sū³na² Wān³txa² i³hen³txin³txain¹ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txin³tain¹te³nah¹lxi¹:

2—~Nxex3jah³lxi³sa²lxi¹. Wxa²ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹ju³ta² ā³sxā³ ā³-
 nxa³wā²na³jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³sxā³ i³āin²ta³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³na²
 a²hxi²kan¹ta² si³yxau³tāu³lot3ju³ta³nū³a² ti³hēn¹te³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

3A²nxe³ju³tai²na² kxā³nxi¹nai³tā² I³sa³i²ah³lu¹ta²na² Sū³na² wān³txa² i³-
 hen³txi³jah¹lu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³jah¹la² wxā³tu¹wi¹. Ha³lo²ai²na² a²nū²a² yxau³ai¹nxa³-
 ko³nāu³a² ai³sxā³ i³ye³kxi²tu¹wi¹. I³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “A²nū²a²
 hxi²kan¹jah¹lo²su² wxā³ju³ta²nū³a² yū³kxai²nān²tu³ a²wxā³tih³na³nū³a²
 wxa²hau³ko³tain¹te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ Txa²wā¹hxi²kan¹ta²
 Si³yxau³jah¹la² wxā³ju³ta²nū³a² wxa²ē¹nāu³ai²na² wxa²hau³ko³nha¹-
 jah³lxi³hē¹li¹. Ya²la³tu³ wxā³ti³wa³ki³lxon³na³li¹.” Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

4Jā¹nxe³jah¹la² Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wā²la² ũ³whih²kxi²-
 nha²ka³lo³a² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹: Ka³me²la² a²wā²la² tē³sxā³
 ũ³whih²kxi²nha²ha²kxai³ a²sī³i²nha²ka³lo³a² po¹na² wā²la² wxa²sī³i²nha²ha²kxai³
 nxe³te²ju²hē³la². Yain³txa² te²a² so¹lxi³ yain³te²ju²hē³la². Ka³yat3su² i³so¹jī²ha²-
 kxai³ txu³ha²yau³xa² so¹lxi³ i³na²ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su² ta¹hxai²hē¹la². 5Nxa²ha¹te¹
 a²nū²a²nāu³xai²na² Je³ru³sa³le²thi³nān¹tū³kā³txi³su² a³li³nū²la² wxā³ha²kxai³
 Ju³te²a²ko³xan¹tū³kā³txa² wxā³ha²kxai³ Jor³tāu²yau³xa² a²ha³lo²khai³xa² a²-
 yxo²ha³kxa¹ wxā³sxā³ tū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 6A²nxe³tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu¹
 a²ko³nxe³ti³ kái³ain¹ju³ta² Sū³na² i³hen³txain¹sān²nū²la² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²-
 sai¹nyhu¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu¹ ko³nxe³ti³ kái³ain¹kxa²
 yo³ha² Txa²wā¹sū³na² hxi²ki³kxai³lu² ā³wa²su¹jau³su² yxo²ah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².
 Yxo²ah³lxi³ha²kxai³ i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nyhu¹ah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

7Nxe³tāu³ān²tu³ fa³ri³se²a² nū³kā³txa² wxā³ha²kxai³ sa³tu³se²a² nū³kā³-
 txa² wxā³ha²kxai³ i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nyhu¹te³lhxā³ wxā³ain¹tāu³a¹
 Jo³āu² Ba³tis²jah³la² e³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Txa²wā¹sū³nai²li² an³txi¹nx2ti³na³li¹. Nxe³sxā³ wxa²-
 ē¹nān¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹: “i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹sain¹kxai²nān²tu³”

wi¹lhin¹yex¹sain¹tũ¹xã¹, a²nũ²a² a²yxo²ha³kxa²su¹.” Nxe³nyhah¹lxin¹kxan²ti³ ti³he¹nxe²nxa³wi¹. Nxe³sxã³ wi¹lhin¹ki³lxo³yah³lxin¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³nai²li² i³ki²ha³kxi²yah³lxan³tho³li¹. 8 Ya²la³tu³ wxa²ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta²ã³sxã³ i³ain²ta³kxi²nha²si¹nx²ti³kxai²nãn²tu³ wain³txi³ kai³sxã³ yxau²xai³jah¹lxihē¹li¹. Hi³a²ne³kxai²na² wi¹lye²kxai²nãn²tu³ a²nxã³kxai²na² wi¹nũn³te²ju²hē³li¹. Te²-ya¹nxe³jah³lxinũ³nhē¹li¹. Wi¹tē³kxai²na² wi¹lxa³nxã³kxi²kxa²yã¹nxa² wi¹kã¹sxã³ yxau²xai³jah¹lxihē¹li¹. 9 Nxe³yãn¹ta¹ wãn³txi³la³ i³wa²tũ³xi²sah³lxin¹ju³la³ nxe²e³kxi²sah¹lxitxa³hē¹li¹. Sah²lxan³te³nah¹lxi¹: “A³bra³ãu²ah³lu¹ta²na² a²ne³-tah²nãu³su² ki³tã³li¹. Nxe³ki³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wi¹lhxã³ i²nē³tu¹wi¹.” Nxe²i³ye³kxi²syah¹lxitxa³hē¹li¹. Nxe³sxã³ A³bra³ãu²ah³lu¹ta²na² wxa²sũ³nu²khai³su²kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² hxi²kan¹khai¹lah¹lai²la¹wi¹. Ten³kxai²nãn²tu³ kwa²txah³-la³kai²na² tē³sxã³ A³bra³ãu²ah³lu¹ta²na² a²ne³tah²nãu³a² ka³te³na² wet¹si¹ju³su² hxi²ka¹nhĩ³nx²na³li¹, Txa²wã¹sũ³na²su¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ A³bra³ãu²ah³lu¹ta²na² wē³ha³lxisũ² ti³hi¹ta¹nhĩ³nx²na³li¹. 10 Jã¹nxe³jut³su² hi³a²ne³kxai²na² i²li³te²-la³ wi¹nã³kxi²nxa³kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² hxi²ka² i³tau³ka²tã³sãn²nũ²la² ha³nxe²a²yat³sxã³ hxa³te²ju²hē³li¹. Nxe³te³lhxã³ kxa²yã¹nxe² wi¹kã¹sxã³ yxau²xai³yah²-lxan³kxai²nãn²tu³ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx²ti³tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³nũ¹la² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹tũ³ka³txai²na² ah¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

— Jã¹nxa¹jut³su² txai²na² sa²kxai³lu² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nxa²-lxin¹ju³ta²nũ³a² hxi²ka¹nhĩ³na¹wi¹. Wxa²ko³nxe³ti³ kai³yah³lxin¹ju³ta²ã³sxã³ i³ain²ta³kxi²nha²si¹nx²ti³sãn²ka³tu³ ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nxa²lxin¹ju³ta² hxi²ka¹-nhĩ³na¹! Nxe³nx²ta¹kxa²ha³tã³nxãn²tu³ txa²si³yo³na² a²nũ²a² hxi²kan¹txi³wa³to²hi²sa²jah¹la² wxã³tu¹wi¹. Wxã³te³na¹ hxi²kan¹txi³ wa³to²hi²sa²ha²kxai³a²yu³kxa² yu³wi²kxi²nha²ka³lo³a² tē³sxã³ ã³nhit¹lsxã³ ã³si³tē³kxi²na¹kxe³su² hxi²ka¹nhĩ³nxa³nha²wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³-jxah¹la² ũ³hũ¹nx²ti³ha²kxai³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² ã³nhxan³ka²ti³nx²ti³ha²kxai³nxe³jah¹lo²su²na³li¹. 12 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² hai³sxa² wa³kxẽn³yah³lai²na² hai³sxa²wi¹wen¹ha²kxai³ an³sxã³ yain³ta³ki³a² wxa²so¹te²ju²hē³li¹. Wxa²so¹kxai²nãn²-tu³ wã³na³la³ka³lo³a² hxi²tē³nha²sxã³ yain³txa³ki³a² i³ya³lan³kxi²xai³te²ju²hē³li¹. I³ya³lan³kxi²nũ¹la² yain³txa³ki³a² a²wi¹ki³a² so¹sxã³ ũ³wha¹ha²kxai³ a²ka³lo³a²ã³na¹sxã³ ũ³thũ²kxa² sa²hēt¹sa²kxai³ nxe³ki³te²ju²hē³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³a²nũ²a² wi¹lhin¹te²nãu³xa² oh³nãu³nũ¹ka³nãn¹ko³xa² uh³wxe³uh¹hai¹nha²kxai³a²nũ²a² i³lxa³thi¹nxa³te²a² yuh³nãu³nãn¹ko³xa² ha³lo²a² i³sa²tē³ko³xa²ã³na¹-kxai¹nha²kxai³ nxẽn³tain¹tu¹wi¹. Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

I³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹nyhu¹ju³su²

13 Nxe³nxa²ha¹te¹ nxe³nũ²la² Je³su²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³nũ²la² wxa²kan³-sxã³ wxã³nũ²la² Jor³tãu²yau³xan¹ko³xa²ã³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² i³ha¹txi²te¹lhxã³ã³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxã³ i³ha¹txi²te³na¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² hxi²ka² i³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sa²sai¹si¹ju³su² i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 14 Yxãn¹ta¹ ũ³-hũ¹kxi²sa²sai¹nyhu¹xa³tã³lxa¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxâi²li² ko³nxe³ti³ kâi³jah¹lo²sxa³lxi¹. Ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nxa²ha¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. Ũ³hū¹kxi²sa²sai¹san¹ju³ta² wai³nh³nx²na³li¹. Nxe³kxan²ti³ txa²hxi²ka² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹si¹nxa²ha¹ju³nū³su² wxā³san¹kxai²nān²tū³ti¹. Jo³āu² Ba³tis²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wain³txi³ sa²yxo²we¹te³la¹-wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe² e³kxi²ta³lun²nyhu¹nū²la² Jo³āu² Ba³tis²jah³la² hxi²ka² i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³yau³xa² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹nyha¹nhū²la² Je³-su²jah³lai²na² i³yau³xa² wxa²li³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ oh³sī³na² sa²yxo²hai¹ta¹hxai²hē¹la². Sa²yxo²hai¹ka³tū³ kwa³sxa³xa² hū³nxe² Txa²wā¹-sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² oh³nāu³a² a³ka³nxi²xi²ye²ka³tū³ Je³su²jah³lai²na² ān³ka³la³kxi³we³kxi²yain¹ta¹hxai²hē¹la². 17 Ā³ka³la³kxi³we³kxi²yain¹sxā³ oh³nāu³an¹te²a² wān³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² Txa²ki³lha³lxa²khai³xai²la¹wi¹. A³lxi²na¹kxah³lai²la¹wi¹. Wi¹lxo³kxi²sain¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Ko³nxe³ti³ kâi³sain³si¹jau³su²

4 1 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² hi²sen³su² Je³su²jah³la² ā³nū²-kxi²xai³sxā³ ha³lo²ai¹na² a²nū²a² yxau³nū¹xa³ko³xa² ā³sa²so¹si¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³su² sa²yxo²ā³ i³wa³ka³nxe³sain³si¹jau³su² Sa³ta³na²jah¹la² hi²sen³su² ā³tī³ta¹hxai²hē¹la². 2 Jā¹nxe³jut³su² Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ta¹hxai²hē¹la². Hxi²ka² hxa³sxā³ wxa²sa²wa²-la³kxi²sxā³ wxa²sa²wa²la³kxi²nū³sxā³ te²yā¹nxe² wxa²sa²wa²la³kxi²nū³sxā³ a³lan²ta¹hxai²hē¹la². 40 nxe² a³la²ni² 40 nxe² ka³nxa³hi² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-tāu³a² yain³txa² kwa² ā³na¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ heh³lxi³ yxau³ta¹hxai²hē¹la². 3 Nxe³nxa²ha¹te¹ Sa³ta³na²jah¹la² ā³tī³sxā³ e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². E³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Tah²su² nxi¹nha²kxai³ txah³lxa³kxai²na² e³kxi²txai¹-nhē³li¹. Txah³lxa³kxa² tē³sxā³ yain³txi³nū³xa² i³yat¹lsxā³ wet¹lxi¹jau³su² i³ye³kxi¹sē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

4 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² a²ten³jau³sxa³wi¹. Sū³na² wān³txu¹tai²-na² jau³xau³hxai²tē³lta² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Yain³txi³khai³xa² so¹lxi³ yain³sxā³ yxau³xai³yah³lxi³txa³hē¹li¹.

Txa²wā¹sū³na² wān³txa² a²yxo²sai¹jau³xai²na² hāi¹nxe³ti³jau³xa¹ wet¹lyxau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² Sa³ta³na²jah¹lai²na² hi²sen³su² ā³sa²so¹nū²la² Je³ru³-sa³lē²thi³na² wi¹lhin¹thi³nāu³a² ā³sa²so¹nū²la² Sū³na² sxi²ha² kī³khaix¹thi³na² a²ne³ka³nah²nāu³a² ũ³h³wxe³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 6 Ũ³h³wxe³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² Tah²su² nxi¹nha²kxai³ yuh³ā³na¹nha¹txa²hē³li¹. Nxi¹n¹kxai²-nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³ka³jah¹la² a²hxi²ki³kxai³lu² wi¹lhau³ko³txa²tu¹wi¹. Nxe³nin¹ju³ta²nū³a² Sū³na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² oh³xan¹ta² nū³kā³txai²na² wi¹-

lhau³ko³txa²si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹na²hē³li¹. Nxe³sxā³

wi¹lhau³ko³txain¹kxai²nān²tu³ a²hxi²ki³khai³xa² ā³sa²so¹nxain¹tu¹wi¹.

Txah³lxa³kxi³su² ā³yū³kxih³ton³nxa²kxa²yān³txi³su² nxe³nxa²ha¹wi¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³wa²lū³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Sū³na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² yau³xā³-xai²na² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³juh¹la² Wxa²hxi²kan¹txa² Si³yxa³juh¹la² wi¹la³

ā³si³tē³kxi²ju³ta² ye²si¹jau³su² wā³nxi¹ju³ta² o²la³kxi²sain³txa³hē¹li¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

8 Jā¹nxe³jut3su² Sa³ta³na²jah¹lai²na² hxi²ka² ā³sa²so¹nū²la² wā³-la² ki³khai¹nxe³ka³txa² ū³hwe³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³a² ha³lo²a² yuh³xan¹ta² ha³lo²a² a²yxo²ha³kxa¹ yuh³xan¹ta² nū³kā³txi³nāu³xa² a²yxo²ha³kxa¹ wā²nā³ū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Wi¹khai¹nxe³ye²kxe³su² wā²-nā³ū¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Wā²nā³ū¹hain¹te³nah¹lxi¹:

9 —~Ju¹ta²na² ha³lo²ai²na² hāi¹nxe³ju³ta² ū³hū¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Wxāi²na² ā³ka³-ti³wē³sān²sxā³ sa²nēn¹kxi²san¹kxai²nān²tu³ ū³hū¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

10 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³xa² kwa³na³te³nah¹lxi¹:

—~Sa³ta³na²jah¹lai³. Ā³waix3txa²hē³li¹. Ten³nxa²hxa³nhai¹. Txa²wā¹sū³-na² wān³txu¹ta²na² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³juh¹lai²na² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxa³juh¹-

lai²na² so¹lxi³ ā³ka³ti³wxe³sxā³ sa²nēn¹kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Jah¹lai²na²

so¹lxi³ sa²yxo²wet1sxā³ yau²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.”

Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

11 Nxa²ha¹te¹ nxe² e³kxi²ta¹lun²nū²la² Sa³ta³na²jah¹la² ā³waix3sxā³ a³li³ta¹hxai²-hē¹la². Ā³waix3sxā³ a³li³nū²la² oh³xan¹ta² nū³kā³txa² wxa²kan³sxā³ wxā³nū²la² Je³su²jah³lo²kxai³ yain³txa² ū³hū² i³nxū²kwa¹lxū¹ni² nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ka³li³le²a²ko³xa² wa³ka³la² kái³ ā³si³wxe³jau³su²

12 Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Jo³āu² Ba³tis²jah³la² sxi²ha² kan²thi³na² ū³tū¹-kxi²wxe³ain¹jau³su² ha³ta³nxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² ain³kxi²sān²nū²la² Na³sa³re²thi³na² Ka³li³le²a² ko³xan¹thi³na² ai³lhxā³ ā³wih¹ta¹hxai²hē¹la². 13 Nxe³sxā³ Na³sa³re²thi³na² yxau²xai³hxai²na²hē³ nxe³thi³na² a³li³nū²la² Ka³far³na³ū²thi³na² ā³ya²kxi²sa²te³ta¹hxai²hē¹la². Ī³ye³na² kāin²je³na² u²lxan³thi³su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ko³xai²na² a²i³lxa² Se³bu³lo²na²ko³su² ha²kxai³ Naf3ta³li²ko³su² ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²-

(Mateus 4.17)

tu³wa². 14 Nxe² ā³ya³kxi²sxā³ yxau²xai³kxe³su² I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wān³txa² Sū³na² i³hen³txi³jau³xau³hxai²tēx1tā² e³ta¹hxai²hē¹la². E³te³nah¹lxi¹:

15 —~Se³bu³lo²na³ko³xa² Naf3ta³li²ko³nāu³a² i³ye³na² kāin²je³na² a²wā³kan¹-ko³nāu³a² yxān¹ta¹ Jor³tāu²yau³xa² a²ha² ya¹nān¹ko³nāu³a² Ka³li³le²a²ko³xa² nxe³te²nū³kā³txe²nāu³xa² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²nāu³xai²la¹wi¹.

16 A²nxe³te²nāu³xa² wān³txa² wi¹jau³xa² yū²na³li¹. Ka³nxa³ju³ta² yxau²-xai³tū³kā³txi³sin²ta²wi¹. A²nxe³te²nāu³xa² ha³lo²a² ha²te¹khai¹nxe³ju³ta² i³ain¹na²hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² ya³lu²te²hū³nxe² yxau²xai³-te²nāu³xa² ha³lo²a² ka³nxa³khai¹nxe³ju³ta² nxe³tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² sa²kxi³kxi²su² i²ain¹na²hē³li¹. A²ē¹nāu³ai²na² ya³lu²ju³ta² so¹lxi³ yū³na²hē³li¹. Nxe³yān¹ta¹ hī¹na² ka³tē³na² wi¹tāu³a² yū³ain¹na³li¹.

Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

17 Jā¹nxe³sxā³ Je³su²jah³lai²na² yxau²xai³ka³tū³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³-hen³txi³ ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ā³sxā³ ā³nxa³wā²na¹jah¹lxi³hē¹li¹. Ā³sxā³ i³āin²ta³kxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3ju³ta²nū³a²wxā³ti³wā³kxi³lxon³na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³lo²kxai³ ai³na² sai¹tū³kā³txa² i³kaix1so¹ain¹jau³su²

18 Nxa²ha²te¹ hā²wxān³txa³ Je³su²jah³la²kxai³lu² i³ye³nai²na² Ka³li³le²a² ye³nai²-na² a²yo²ka³teh³tū³na² ā³nxa³ta¹hxai²hē¹la². Ā³nxa³nū¹la² in³txa² ha¹lin¹te²a² i²ta¹hxai²hē¹la². Si³māu²ah¹la² Pe²jah³la² i³yī¹li²nūn³jah¹lo²su² ha²kxai³ Ān³tre²ah³-lo²su² ha²kxai³ a²lon³ti³nyha¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ya³te²na² ai³na² ta³lā²la²ka³lo³a² i³ye³na² ā³na¹i² sa²sai¹xi² nxe² o²la³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la². Ju¹tai²na² so¹lxi³ o²la³kxi²-ya³te²ju²hē³la². 19 Jā¹nxe³sxā³ a²lon³ti³nāu³xa² i²yah³nū²la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³wxi¹. Ā³si³tē³sa¹hē¹li¹. Ai³na² ā³na¹yah³to³hxain¹ta¹ti²-tu³wi¹. Yxān¹ta¹ ā³si³tē³sa¹hin¹kxai²nān²tū³ a²nū²a² i³kaix1so¹ja³hin¹ju³ta² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹, ā³si³tē³kxi²sa²si¹hain¹jau³su¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxe²e³ta³lun²nh¹na¹ a²kwēn¹ta²na¹ ai³na² ta³lā²la²ka³lo³a² ā³sxā³ ā³si³tē³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxe³ka³tū³ta¹ jū¹nxa² yan¹nāu³a² ā³nxai³ain¹ka³tū³ta¹ Se³be³te²u²-jah³la² a²ki³lha³nāu³xa² Jo³āu²ah³la² Ti³a²kah³la² nxe³ya³sxā³ ka³no¹a² ka³lo³ē¹na² ā³wxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wxe³sxā³ ai³na² ta³lā²la²ka³lo³a² sa²ka³tū¹sxā³ sa²hau³ko³tain¹je²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ a²kwēn¹ta²na¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³kaix¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². 22 Ī³kaix¹te³na¹ Jo³āu²-ah³la² Ti³a²kah³la² nxe³ya³sxā³ a²wi³na² ā³waix³ti² ka³no¹a² ka³lo³a² ā³i² nxe³yah³nū²la² Je³su²jah³la² hi¹txai³ly³ta¹hxai²hē¹la².

Wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi² wi¹kāi³i² nxe³jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ hā²wxān³txa³ Ka³li³le²a²ko³nāu³a² Je³su²jah³la² ai³lha²-thet³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tū³ta¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³nāu³xa² ā³wih¹xai³lha²thet³sxā³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³ha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³a² nxe³jau³xa² i³-yau¹ū³ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² a²nū²a² i²li³te²na¹ i³ta³ka³txa² i³ton³ta³nxa² kwa²hai²hain²ta³nxa² nxe³te²na² ā³tū³kxai²nān²tū³ nxe³te²na² whāi²-na¹ wi¹we²txi²ye²ta¹hxai²hē¹la². 24 Nxe³te²kxa³ya³lhu² Je³su²jah³la² a²ha³ta³nxa² u²lxi³ ā³na¹ha²kxai³ ai³lhxā³ Si²ri³a³ko³nān¹tū³ka³txa² ain³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxain¹nū²la² i³ta³ka³txa² i²li³ka³txa² i³ton³te²a² yū³kxai²nān²tū³ ā³sa²so¹ha²-kxai³ ih³nha²ju³ta² yū³te²a² ā³sa²so¹ha²kxai³ a²nū²ai²na² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³jah¹lo²su² te²na² ā³sa²so¹ha²kxai³ ā³tau³txē³kat³sū³ka³ta² yū³te²su² te²na² ā³sa²so¹ha²kxai³ a²nū²ai²na² nū³kan²ta³kxi²te²na² ā³sa²so¹ha²kxai³ a²nū²a² wi¹lain¹ta³kxi²te²nāu³xa² nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ Je³su²jah³la² hi³sen³su²tū¹ka³txai²na² a²yo²ha³kxa¹ we²txin²tain¹ta¹hxai²hē¹la². 25 Jā¹nxe³te²kxa²yan³tū³ a²nū²a² ka³lxa²khai¹nxe³te²nāu³xa² Ka³li³le²a²ko³xan¹te²nāu³xā² Te³ka²po³-li²ko³xan¹te²nāu³xā² Je³ru³sa³lē²thi³nān¹te²nāu³xā² Ju³te²a²ko³xan¹te²nāu³xā² ha³lo²ai²na² Jor³tāu²yau³xa² ha³tih³xan¹ko³nān¹te²nāu³xā² nxain¹sxā³ Je³su²jah³-lo²kxai³ ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Wā³la³ka³txa² ne³ka³nah²nāu³a² Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³jau³su²

5 ¹ Ā³si³tē³kxain¹tū³ka³txa² Je³su²jah³la² i²kxain¹nū²la² wā³la³ka³txa² wxa²ka³la³ta¹hxai²hē¹la². Wxa²ka³la³ka³tū³ ā³wxe³ta¹hxai²-hē¹la². Ā³wxe³nū²la² a²sa³wi¹ha³lxa² yau³son³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². ² Yau³son³kxain¹nū²la² Je³su²jah³la² a²yo²wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² i³-yau¹ū³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ī³yau¹ū³hain¹te³nah¹lxi¹:

Ka³lih³kxi²ki³khai³jau³su²

³ A²nū²a² i²li³te²na² a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—“Txa²ē¹nāu³ai²na² au³txi³ hxi²ka¹nha¹ju³ta² yū³ti³hex¹sa²nxa³nha¹. Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ hxi²nūn¹sa²jah¹lai¹la¹wi¹.” Nxe³yah³lxin¹-

- kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³a² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹.
4 Hī¹nai²na² āin²ti³sxā³ nān³ta² ha³lo²ai²na² hin¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³
ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ ī³nxū²kwai³lxū¹nx2ti³tu¹wi¹.
5 Hī¹nai²na² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² thāi³ti³la² yxau²xai³yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
ī³ye³kxi¹nx2ti³jau³xai³tā² hāi¹nxe³ti³xa¹ sa²hau³ko³tūh¹nx2ti³tu¹wi¹.
6 A²nū²a² he³ja³lu²te²nān²tu³ yain³txa² yxo²kwain³te²ju²hē³li¹. Ya³lxu²-
khaix¹te²nān²tu³ ī³yau³xa² yxo²kwain³te²ju²hē³li¹. Nxe³tū³ka³txai²li²
yā¹nxe² Txa²wā¹sū³na² wain³txi³ kái³ju³ta³nū³a² ten³sxā³ kái³yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxā³nāu³a¹ a²nū²a² yain³ta³lun²te²na²
ū³kxi²kxa² yā¹nxe³sxā³ ha³lo²a²nū³a² ā³xa² ten³yah²lxan³tho³li¹.
7 A²nū²a² ā³xai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³jah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
hxi²ki³kxai³lu² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³txa²txi³tu¹wi¹.
8 Hī¹nai²na² wxa²ē¹nāu³ai²na² wi¹ju³ta² so¹lxi³ yū³yah³lxin¹kxai²nān²tu³
ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Txa²wā¹sū³na² yā¹nxe² yxau²xai³yah³lxin¹ha²-
kxai³ kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³nain²txi³ ye³ī²yah³lxin¹tu¹wi¹.
9 Hī¹nai²na² a²nū²a² ā³nhāu²no³nyhu¹kxi³ju³ta² o²la³kxi²yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
te²hi²sen³su² a²ki³lha³lhxu² ti³hi¹txa²lxi³tu¹wi¹.
10 Hī¹nai²na² wain³ju³ta² so¹lxi³ kái³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² khāuh³lxa³-
thin¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na²
A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³a² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹.
11 Hī¹nai²na² Txa²wān³txa² sa²yxo²we¹jah³lxi¹lxi¹. Yxah³lxin¹ju³tan¹te²-
kxa³ya³lhu² a²nū²ai²na² Sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³te²su² te²a² ko³nxe³ti³
e³kxi²nx2ti³tā³nxa² khāuh³lxa³ti³nx2ti³tā³nxa² ki³han³jau³su² e³kxi²nū¹-
nx2ti³tā³nxa² nxe³nx2ti³kxai²nān²tu³ ka³lih³jah¹lxi³hē¹li¹. 12 Kāin² ka³lih³sxā³
wi¹lxon³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Kxān³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²ai²na² oh³nān¹-
ko³nāu³a¹ ū³yho³hi¹nx2ti³ju³ta³nū³a² wi¹ju³ta² yū³nx2ti³tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³
ko³nxe³ti³ kái³nx2ti³kxa²yā¹nxe² kxā³nhxī¹nu¹ta²na² wxa²ne³hē³tu¹ta²na²
Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ī³hen³txi³tū³ka³txu¹ta²na² khāuh³lxa³tain¹nūn³ta¹-
hxai²hē¹li¹, Sū³na² wān³txa² sa²yxo²ā³ain¹te²nū³ka³txa²su¹.

Sah²ne³ka² ha³lo²a² sa²ha²tet¹jut³sū³ju³ta² ī³yau¹ū³jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹ sah²ne³ka² yā¹nxe³yah³lxi¹lxi¹. Sah²ne³kai²na² a²nū²a²
hxi²ka² tē³sxā³ yain³txa² ū³sa²wi²ki³kxai²nān²tu³ wi¹yain³kxi²ki³te²ju²-
hē³li¹. Yxān¹ta¹ sah²ne³kxai²li² a²kxah²ju³ta² sū¹nxe³kxi²kxai²nān²tu³
hai³txi³ ten³ki³te²sxa³yu²hē³li¹. Kī³sxa²kxai³ kwa² ka³la²ko³ki³te²ju²hē³li¹.
Nxe³te²hū³yah³lxi¹lxi¹. Wi¹kāi³sxā³ yxau²xai³yah³lxin¹ju³ta²li² a²nū²a² e³-
lxah²lxi³xa³kxai²nān²tu³ kwa² ha²ya³kxa³lxi³sah¹lxi³hī³nxa¹lxi¹.

Txu¹ha² ā³na¹ju³ta² ī³yau¹ū³jau³su²

31 Txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²i²na² wān³txa² nxe³te³nah¹lxi¹: “A²nū²ai²na² a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹ nxe³te³nah¹lxi¹: ‘Txu¹sa²khai³ta¹ka³lxa² ā³na¹a¹tū¹xā¹.’ Nxe³kxai²nān²tu³ ha³teh³nxā³nxa² tē³sxā³ a²ten³jau³su² ū³wha²li¹jah³lxi³hē¹-li¹. Nxe³txā³nxai²na² tē³sxā³ txu¹hai²na² ū³hū¹jah³lxi³sān²sxā³ ā³wa²sut¹lxsā³ yxau³hī³nx2na³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 32 Nxe³yān¹ta¹ Txa²wān³-txai²na² ī³yau¹ū¹nx2ta¹jau³xa²sa¹: Txu¹hai²na² txu¹sa²khai³ta¹ka³lxa² in³txa² ā³xai²na² ū³whīn¹ti³nhān²nxa³ta¹ka³lxa² nxe³ta¹ka³lxāin²txi³ tē³sxā³ ā³na¹-kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ in³txa² ā³xah³la² so¹nh³kxai²nān²tu³ txu¹hai²na² te²ain²txi³ a²nū²a² ā³xa² ū³whīn¹ti³nyhu¹kxa²yā¹nxe² hxi²ki³la³hī³nx2na³-li¹. Kō³nxe³ti³ kái³ju³ta²la¹wi¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ in³txi³su² ī²li³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txu¹hai²li² ā³na¹kxi²ta¹ka³lxai²li² nxe³ta¹ka³lxāin²txi³ so¹nh³-kxai²nān²tu³ nxe³jah¹lai²na² txu¹ha² ā³xa² ū³whīn¹ti³nhyu¹kxa² yā¹nxe² hxi²ki³lon³jah¹lo²su² hī³nx2na³li¹. Kō³nxe³ti³ kái³ju³ta²la¹wi¹.

Ha³lo²a² kái³ki³ju³ta³nū³a² ī³yau¹ū³jau³su²

33 Nxa²ha¹te¹ txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²i²na² yau³xā³xai²na² ain³kxain¹-jau³xu¹ta²i²na² nxe³te³nah¹lxi¹: “Wxāi²na² e³in¹jau³su² nxīn¹te³nah¹lxi¹: ‘Txa²wā¹sū³nu²sa²na³li¹. Txa²wān³txa² ya²la³lyau³xai²la¹wi¹.’ Nxīn¹jau³su² nxīn¹kxai²nān²tu³ ya²la³tu³ wān³txi³khai³xa² so¹lxi³ e³txa²hē³li¹. Yxān¹ta¹ ki³-han³jau³su² e³in¹kxai²nān²tu³ e³in¹jau³nū³a² nxe³txa²hē³li¹. Nxe²nxa³te³nah¹lxi¹: ‘Txa²wā¹sū³na² ā³ye³xyo²nū³sa²na³li¹. Ya²la³lyau³xai²la¹’ Nxēn¹jau³su² nxe³txa²-hē³li¹.’ Kxa³nhxi¹nai³tā¹jau³su² ta¹hxai²hē³li¹. 34 Nxe³yān¹ta¹ Txa²xyo²wān³txa² e³a¹jau³xai²na² ā³lxī²jau³xai²la¹li¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: Wān³txa² e³in¹jau³nū³a² ā³ye³xyo²nū¹nē³ju³ta³nū³a² e³txa²hē³li¹. Oh³nān¹ko³xai²na² ā³ye³xyo²nū¹nē³-ju³ta³nū³su² wai³nxa³wi¹. A²nxe³ko³xai²na² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹lai²na² ā³wxe³ko³xai²la¹li¹. 35 Yuh³nān¹ko³xai²na² ā³ye³xyo²nū¹nē³jau³nū³su² wai³-nxa³wi¹. Nxe³ko³xai²na² Sū³na² yu³kxai²na² ti³yū³wxe³nha²ju³ta²la¹wi¹. Je³ru³sa³lē²thi³na² ā³ye³xyo²nū¹nē³jau³nū³su² wai³nxa³wi¹. Nxe³thi³nai²-na² Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³jah¹la² a²sxi²khai³xai²la¹wi¹. 36 Wxa²ne³kxa³nāu³xai²na² ā³ye³xyo²nū¹nē³jau³nū³su² wai³nxa³wi¹. Nxe³sxā³wxa²ne³kī³sxai²na² ne³ti³ti³yo²ta³nxa² ne³hān³ta³nxa² nxe³sxā³ hxi²kan¹nxā²-nxa³i¹. 37 Hāi¹nxe³sxā³ e³in¹jau³nū³su² nxīn¹te³nah¹lxi¹: “Nxēn²na³li¹.” Ta³nxa², “Nxe²nxa³wi¹.” Ta³nxa², nxīn¹jau³su² ā³nhī³nx2na³li¹. Nxīn¹kxa²yu³su² jau¹xai²-lan¹nhā²kxai³ wai³nhī²nxa³wi¹. Kō³nxe³ti³ kái³hī³nxa¹lxi¹.

A²nū²a² ā³xa² ī³wa³lxīn³kxi³ju³ta² ī³yau¹ū³jau³su²

38 Nxa²ha¹te¹ txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹ta²i²na² ain³kxain¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² kō³-nxe³ti³ kái³ūh¹nxa²kxai²nān²tu³ ā³wa²to²hi²sxā³ kái³ūh¹txa²hē³li¹. Nxīn¹ju³kxai³la¹. A²nū²a² ā³xai²na² wxa²ye³na² sa²ye³sai¹nxain¹kxai²nān²tu³ nxe³kxai²nān²tu³ jah¹lai²na² ye³nai²na² te²yā¹nxe² kái³sxā³ ā³wa²la³kxi²nhān¹kxai²nān²tu³ sa²-

ye³sai¹ai¹nin¹kxai²nān²tu³ nxe³ju³ta²nū³a² wain³te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² ā³xai²na² wxa²wxi²ai²na² sa²wxi²sa²tā³nxain¹kxai²nān²tu³ nxe³kxai²-nān²tu³ jah¹lai²na² wxi²ai²na² te²yā¹nxe³kāi³sxā³ ā³wa²la³kxi²nhān¹kxai²nān²tu³ sa²wxi²sa²tā³ai¹nin¹kxai²nān²tu³ nxai¹nin¹ju³ta²nū³a² wain³te²ju²hē³li¹.” Nxe³jau³xau³hxai²tēx¹jāx¹lxā³ jau³xai²na² nxe³ta¹hxai²hē³li¹. 39 Nxe³yān¹ta¹ txa²yo²wān³txa² e³ajau³xai²na² jau³xā³lxī²na³li¹. Nxe³na¹jau³xa²sa¹. Kō³-nxe³ti³kāi³ū¹nxain¹jah¹la² i³wa³lxin³txa³hē³li¹. Nxe²nxa²te²kxa³yan³txi³su² wxa²ne³xa² wxa²ne³wi¹tāu³ai²na² wxa²ne³su²nxain¹kxai²nān²tu³ wxa²ne³ha³-tih³nāu³a² ā³nxā³yo¹o³tū³txai¹nhē³li¹. 40 A²nū²a² ā³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Wxa²ha³la³sē³nān¹ta³ka³lo³a² yo²kwain³sa³nha¹. So¹kxi²si¹jau³su² txa²hxi²-kan¹jah¹la² i³ye³kxai¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³kxai²nān²tu³ wxa²ha³la³sē³nān¹ta³ka³lo³a² ū³hū¹txai¹nhē³li¹. Nxe³kxa²yu³su² wxa²wā²la³ka³lo³a² wi¹kxi²nhān¹ka³lo³a² kwa²-sa²son¹ka³tu³ ū³hū¹tain¹nū³nhē³li¹. 41 Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² hxi²kan¹te²su² te²na² e³kxi¹nxain¹kxai²nān²tu³ nxe³te³nah¹lxī¹: “Txa²yen³kxa² sa²nah³so¹sxā³ ū³hū¹-sē³li¹. Tih³nai²na² ai³na¹tih³na² ū² ki³lo²me³tro³tih³na² ā³si³tē³kxi¹sē³li¹.” Jau³su² nxe³nxain¹kxai²nān²tu³ tih³na² ki³lo²me³tro³tih³na² tih³nha¹li¹ yen³kxai²na² sa²nah³so¹sxā³ ā³si³tē³kxi¹txai¹nhē³li¹. 42 Te²yā¹nxe³jut³su² a²nū²ai²na² wxa²yen³-kxai²na² a²ten³jau³su² e³kxi¹nxain¹kxai²nān²tu³ ū³hū¹txai¹nhē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³: “Wxa²yen³kxa² kwa² ū³hū¹sē³li¹.” Nxe³nxain¹kxai²nān²tu³ kwa² ū³hū¹txai¹nhē³li¹.

A²nū²a² txa²wā¹kō¹kon¹te²a² i³yau¹ū³jau³su²

43 Nxa²ha¹te¹ txa²wā¹yah³la²nāu³xu¹tai²na² yau³ā³xai²na² ain³kxain¹jau³-xu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxī¹: “A²nū²a² wa³kxa² yxau³nū¹jah¹la² a³lxī¹jah³lxī³hē³li¹. Yxān¹ta¹ wxa²kō¹kō¹ah³la² hit³jah¹lxī³hē³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txi³sxa³wi¹. A²nū²a² i³tih³nxe³nx2ti³ te²nāu³xu¹tai²na² wān³-txi³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 44 Nxe³yān¹ta¹ txa²yo²wān³txa² e³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wxa²kō¹kō¹nāu³xa² a³lxin¹txi³txai¹nhē³li¹. Ha³lo²a² khāuh³lxa³ti³hi¹nx2ti³si¹-hain¹jau³nū³a² Sū³na² i³ye³kxi¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ nxe³kxan²ti³, “Wi¹lhini¹ju³ta² so¹lxī³ yxau³txai²lā¹. Khāuh³lxa³ti³hit¹sah²lxin¹tū³ka³txi³ i³nxai²na²sa¹.” Yah³-lxin¹jau³su² Sū³na² i³ye³kxi¹txain¹yah³lxī³hē³li¹. Ī³hī³txā²tain¹te²na² sa²kxai³lu² wi¹ju³ta²nū³a² so¹lxī³ i³wa²la³xi²txain¹yah³lxī³hē³li¹. A²nū²ai²na² yo²ha³nxe³-lhxa³txi³ kō³nxe³ti³hit¹sxā³ i³yi¹li¹nx2ti³ta³nxa² khāuh³lxa³ti³nx2ti³ta³nxa² nxe³nx2tain¹kxai²nān²tu³ Sū³na² wi¹li²si¹hain¹ju³ta²nū³a² Sū³na² i³ye³kxi¹jah³-lxī³hē³li¹. 45 Nxe² kāi³ū¹hain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹wī³na² Si³yxau³tāu³a² oh³na² yxau³jah¹la² a²ki³lha³lxa²nāu³lot³3nx2ti³tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²-kxai³lu² Txa²wā¹sū³nai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ wi¹lhini¹te²la³ ta³nxa² kō³nxe³thin¹te²la³ ta³nxa² nxe³te²na² a²yo²ha³kxa¹ u³je³na³ka² i³ha³te¹-kxi²te²ju²hē³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²ai²na² wi¹kāi³ta³nxa² kō³nxe³ti³ kāi³ta³nxa² a²yo²ha³kxa¹ wē³ha²yau³xa² wē³hā¹si¹jau³su² sa²si¹hā³te²ju²hē³li¹. 46 Jā¹nxe³-kxe³kxa²ya³lhu² a²nū²a² a³lxī²nx2tain¹te²na² so¹lxī³ a³lxī²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ū³yho³hi²yah³lxin¹ju³ta²nū³a² kāi²nhī²nxa³lho³li¹. Nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² ū³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²nē³tū³ka³txa² te²yā¹nxe³ kāi³ain¹nūn³te²ju²hē³li¹. 47 Te²-

yā¹nxe³jut³su² a²nū²a² ne³kha²h²hain¹yah³lxin¹te²na² wxa²wā³tā³nāu³sxu²
kxai²nān²tu³ nxe³te²na² so¹lxi³ wi¹le³kxain¹yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wai³nhi²nxa³-
wi¹. A²nū²a² Ju³te²a² nū³kā³txi³sxa³te²nāu³xa² te²yā¹nxe² kāi³ain¹nūn³te²ju²hē³li¹.
Nxe³te²nāu³xa² hai³txi³ ā³wa²to²hi² wi¹le³kxi²yah³lxixi³h³nx2nxa³lxixi¹.

48 Jā¹nxe³kxa²yan³ti³su² Txa²wā¹sū³na² Si³yxa³juh¹la² Oh³na² yxa³-
jah¹la² hāi¹nxe³kxe³hū³sxā³ a³lxixi²nha²jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³kxa²yā¹nxe²
kāi³sxā³ a³lxixi²nha¹jah³lxixi³hē¹li¹.

Yen³kxa² wā²nhū¹kxi²kj³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

6 1 Ju¹ta³la³ nxe³ha²kxai³ wi¹lhin¹sxā³ kāi³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ a²nū²a² sa²-
nēn¹kxi¹nx2tain¹jau³nū³su² yū³tu¹wi¹. Nxe³nx2tain¹ju³ta² wi¹na³li¹. Yxān¹ta¹
Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi¹si¹nx2ti³jau³su² jau³xa² so¹lxi³ kāi³sxā³ ān³ten³jah¹lxixi³hē¹-
li¹. Nxe³to³ta¹ nxe² kāi³sxā³ ān³ten³yah²lxan³kxai²nān²tu³ kxā²nāu³a¹ Wxa²wi³na²
Si³yxa³ka³txa² Oh³nān¹jah¹la² wi¹kāi³yah³lxin¹kxa²yo³ha² ū³hū¹nx2ti³xa³lho³li¹.

2 Jā¹yxa³lxin¹jut³su² a²nū²a² yen³kxi³txa²te²na² hxi²nū¹nu³hain¹yah³-
lxixi³to³hin¹tāu³a² hai³txi³ ju¹ta³la³ kāin² i³yū¹khaix¹yah³lxixi³txa³hē¹li¹. A²nū²a²
kwa² wi¹lhin¹ki³lxo³te²nāu³xa² nxe² kāi³ain¹te²ju²hē³li¹. Ju³te²a² nū³kā³txa²
ā³nū²kxi²thi³na² ā³wih¹sxā³ i³yū¹kxi² sxi²je³na² ai³sxā³ i³yū¹kxi² nxain¹te²ju²-
hē³li¹. Kwa² sa²nēn¹kxi²nha²ju³ta² yxo²kwai³nain¹te²ju²hē³li¹. A²nxe³te²nāu³xa²
kāi³ain¹kxa²yo³ha² hi¹na¹ so¹lxi³ yū³te²ju²hē³li¹. 3 Yxān¹ta¹ wxa²nū³kā³txa² te²-
yā¹xah³lxixi³txa³hē¹li¹. Hāi¹nxe³sxā³ a²nū²a² i²nx2ti³xa³tāu³a² yen³kxi³txa²jah¹la²
hxi²nū¹tain¹jah¹lxixi³hē¹li¹, kāin²te²lo³nx2tain¹kxa²yan³txi³su¹. 4 Nxe³yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ hāi³a² wi¹kāi³ye²yah³lxixi¹nha²kxai³ Txa²wā¹wi³na² Si³yxa³juh¹la²
hāi³a² kāi³kj³kxa² i²nē³jah¹la² ū³yho³hi¹nx2ti³tu¹wi¹.

Sū³na² e³kxi²ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

5 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² e³kxi²yah³lxixi³to³hin¹tāu³a² a²nū²a² wi¹lhin¹ki³-
lxo³te²nāu³xa² te²yā¹nxe² kāi³yah³lxixi³txa³hē¹li¹. A²nxe³te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu²
Ju³te²a² nū³kā³txa² ā³nū²kxi²thi³na² ā³wih¹sxā³ a²nū²a² ne³kxaix³tāu³a² i³sa²-
nxū³sxā³ e³kxi²to³hi² sxi²je³na² nu²ki³ye³lot³tāu³a² i³sa²nxū³sxā³ e³kxi²to³hi²
nxain¹te²ju²hē³li¹. Kwa²sa²nēn¹kxi²nha²ju³ta² yxo²kwai³nain¹te²ju²hē³li¹. A²-
nxe³te² he³la³kxi³nāu³xai²na² hi¹na¹ so¹lxi³ kāi³ain¹kxa²yo³ha² yū³te²ju²hē³li¹.
6 Yxān¹ta¹ wxāi²na² sa²kxai³lu²: “Sū³na² e³kxi²to³ha¹tū¹xā¹.” Yah³lxin¹-
kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² i²kxi²nē³jah¹la² nūh¹lxixi³ i³ye³kxi¹jah³lxixi³hē¹li¹.
Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³su² hāi³a² e³kxi²kj³to³jau³-
xai²na² i²kxi²nē³jah¹la² Te²hi²sen³kxai³lu² ū³yho³hi¹nx2ti³tu¹wi¹.

7 Jā¹nxe³sxā³ Sū³na² e³kxi²yah³lxixi³to³hin¹tāu³a² wān³txa² yau³ka³lxa¹txi³
kwa²to³toh³lxixi³jau³xa² e³kxi²yah³lxixi³toh³txa³hē¹li¹. Nxe³te²yāxljau³xa² Sū³-
na² wān³txa² i²ai¹nxa³tū³kā³txa² nxe³te²yāxljau³xa² e³ain¹to³te²ju²hē³li¹.
A²nxe³te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu²: “Yau³ka³lxa¹txi³ kwa²to³toh³lxixi³ Sū³na² e³-
kxi²sīn¹to³ha¹kxai²nān²tu³ ain³kxi²sa²sīn¹tū¹xā¹.” Ain¹jau³su² nxain¹ta¹ hai³txi³
ain³kxi²nū¹hai¹nxa³lho³li¹. 8 Nxe³ha²kxai³ te²yā¹nxe² kāi³yah³lxixi³txa³hē¹li¹.

Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³kxai³lu² ā³ten³yah³lxin³jau³su² e³kxi²yah³lxan³ta³lxa¹ ā²la² wi¹ko³nh²te²ju²hē³li¹. 9Nxe³yān¹ta¹: “Sū³na² e³kxi²na¹tū¹xā¹.” Yxah³lxin¹-kxai²nān²tū³ jau¹xai²na² e³li³kxi³jau³nū³a² e³kxi³jah³lxī³hē¹li¹. Nxe³te³nah¹lxī¹:

“Txa²wā¹wī³na² oh³na² yxau³jah¹lāi³. Wi¹lhin¹sxā³ sa²nēn¹kxi² kāin²-te²lo³txa²ju³ta² ten³sa²sī¹nhai¹.

10 Wxa²wān³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kxan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³ju³ta³nū³su² nxe³jau³xa² wa³su³txi³ yū³nū¹sa²nhīn¹ju³ta³nū³a² ten³sa²sī¹nhai¹. Oh³-nān¹ko³nāu³a¹ ten³nxa²ju³ta² hāi¹nxe³sxā³ wa³su³txi³ sa²yo²wet¹lsxā³ kāi³ ta³lu²nain¹te²tu³wi¹. Nxe³kxa²yā¹nxe³sxā³ yuh³nān¹ko³nāu³a² te³-xa²yā¹nxe² sa²yo²wet¹lsxā³ kāi³ ta³lu²nain¹ju³ta³nū³a² ten³sa²sī¹nhai¹.

11 Yain³txa² hāi¹nxa² ū³hū²sa²sī¹nī¹nhīn¹txai³sa²sī¹nhē³li¹.

12 A²nū²a² ā³xai²na² ko³nxe³ti³ kāi³ū¹sain¹sīn¹kxai²nān²tū³ ne³wā²-na³ū¹hain¹sī¹na¹wi¹. Nxe³ain¹sī¹na¹kxa²yā¹nxe³sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³ū¹hain¹nxa²sī¹na¹ju³ta² ne³wā²na³ū¹sa²sī¹nhē³li¹.

13 Ha³lo²a² ko³nxe³ti³ kāi³sī¹sī¹na¹ju³ta³nū³a² ā³sa²so¹sa²sīn¹txa³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ju³ta² ā³non²ta³kxi¹sa²sī¹nhē³li¹. Jā¹nxe³jut³su² wxāi²na² so¹lxī³ ha³lo²ai²na² a²wa³kxēn³yah¹lo²sī¹nha²kxai² nū³kxūn³ta² si³yxau³jah¹lo²sī¹nha²kxai³ wxi²kin³ti³ton³jah¹lo²sī¹-nha²kxai³ nxe³sa²tē³sī¹nī¹lxī¹. Ta³lu²na¹wi¹. A²mē³.”

Nxe³kxa² he³la³kxi³su² Sū³na² i³ye³kxi¹jah³lxī³to³hē¹li¹.

14 Jā¹nxe³jut³su² a²nū²a² ā³xai²na² ko³nxe³ti³ kāi³ū¹nx2ti³kxai²nān²tū³ wi¹lhin¹sxā³ ne³wā²na³txain¹yah³lxī³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²-tū³ti² Wxa²wī³na² Oh³na²yxau³jah¹la² ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹kxe³su² ne³wā²na³ū¹nx2ti³nūn³tu¹wi¹. 15Nxe³yān¹ta¹ wxa²ē¹nān¹jau³su² nxe³-ke³la³te²kxai³ te³nah¹lxī¹: “Jah¹lai²li² ko³nxe³ti³ kāi³ū¹sain¹na²hē³na¹. Ne³wā²na³ū¹hain¹nxa³lho³na¹.” Nxīn¹ke³la³te²kxai³ Txa²wā¹sū³na² te²hi²-sen³su² wxa²ko³nxe³ti³ kāi³yah³lxin¹ju³ta² ne³wā²na³ū¹nx2ti³hī²nxa³wi¹.

Yain³txa² i³yain³kī³ju³ta² ā³na¹kī³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

16Nxa²ha¹te¹ Sū³na² e³kxi²te³lhxā³ yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹yah³lxin¹kxai²-nān²tū³ khāuh³lxa³ti³ki³lxo³nha²yah³lxī³txa³hē¹li¹. Wi¹lhin¹ki³lxo³nha²jah¹la² te²yā¹nxe² kāi³te²ju²hē³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² he³la³kxi³su² yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹ain¹kxai²nān²tū³ wxa²ye³hī³nhā²nxa³ha²kxai³ hxi²khai²lxī²nxa³ha²kxai³ ne³te²kxai³la¹ khāuh³lxa³ti³nxa² yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹yain¹kxe³su² a²-nū²a² yo²ha³kxa¹ i²ain¹ju³ta² yo²kwai³nain¹te²ju²hē³li¹. Jā¹nxe³ju³ta² hī¹na² so¹lxī³ ū³yho³hī³hain¹ju³ta² ta³lu²nain¹tu¹wi¹. Ki³han³nxa³wi¹. 17-18Nxe³yān¹-ta¹ wxāi²na²: “Sū³na² i³ye³kxi²te³la¹nhai¹. Yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹a¹tū¹xā¹.” Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²ye³hī³nhā² wxa²hxi²khai²lxī² nxe³te²kxa³ya³lhu² a²nū²a² ā³xai²na² i²nxa²tain¹kxai²nān²tū³ yain³txa² i³yain³ju³ta² ā³na¹yah³lxin¹-ju³ta² i²nxa²ti³xa³lho³li¹. Nxe³te²kxa³yan³tu³ta¹ Wxa²sū³nai²na² i²ki³sxa³jah¹la² i²nxa²ti³tu¹wi¹. I²nxa²ti³ha²kxai³ kxā³nāu³a¹ ū³yho³hī³nx2ti³tu¹wi¹.

Yen³kxa² kãin² ũ³wha¹kxi³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

19Nxa²ha¹te¹ yen³kxa² kãin² ũ³wha¹ah³lxi³txa³hê³li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²-nãn²tu³ wa³la²la² i³kho³kxi³ha²kxai³ yen³kxa² i³nãn¹kxi²sxã³ khon³nha²kxai³ nxe³kxi²nê³te²ju²hê³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² ko³nxe³thin¹jah¹la² hãi³-a² wxã³sxã³ kãi³sa²no¹ki²nê³te²ju²hê³li¹. 20Nxe³yã¹ta¹ oh³nãu³nãn¹ko³xa² wi¹kãi³yah³lxin¹kxa²yo³nũ³a² ũ³wha¹jah¹lxi³hê³li¹. Nxa²lxin¹kxai²nãn²tu³ hai³txi³ wa³lan²txa³ i³kho³kxi¹nx2ti³xa³ha²kxai³ i³nãn¹kxi²sxã³ kho³thxa³-txa³ha²kxai³ nxên²nxa³lho³li¹. Te²yã¹nxün³sxã³ a²nũ²a² ko³nxe³thin¹jah¹la² hãi³a² wxã³sxã³ kãi³sa²no¹ki²nxa³lho³li¹. 21Nxe³sxã³ wxa²yã¹txi³nũ³a² ũ³-ha¹ah³lxin¹ti³xa² so¹lxi³ wxa²ê¹nãu³a² nũ¹hain³nyhah¹lxin¹tu¹wi¹.

Wi¹kãi³sxã³ yxau²xai³ki³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

22-23Nxa²ha¹te¹ txa²wã¹ye³nai²li² ye³wi¹kxai²nãn²tu³ txa²wã¹nũ²a² whãi²na¹ wi¹lo²la³kxi²nha²ki³te²ju²hê³li¹. Yxã¹ta¹ ye³wi¹lxa³kxai²nãn²tu³ txa²wã¹nũ²la³ whãi²na¹ hai³txi³ wi¹lo²la³kxi²nha²ki³te²sxa³yu²hê³li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³jut3su² txa²wã¹ê¹nãu³ai²na² wi¹kxai²nãn²tu³ wi¹kãi³sxã³ yxau²xai³ki³tã³li¹. Yxã¹ta¹ txa²wã¹ê¹nãu³ai²na² wi¹lxa³kxai²nãn²tu³ wi¹kãi³sxã³ yxau²xai³ki³sxa³wi¹.

Yu³ka³na³ka³na³ju³ta² so¹lxi³ sa²yo²we¹ki³jau³su²

24Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ha¹lin¹te²na² nxe³ya³sxã³ nxe³te²na² wãn³txai²na² hxi²kan¹ti³ sa²yo²we¹ta³lxi³ki³te²sxa³yu²hê³li¹. Nxe³sxã³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³-jah¹la² ka³na³ka³na³te²na² i³hĩ³ki³sa²kxai³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³jah¹la² ã³xai²na² a³lxi²ki³sa²kxai³ nxe³ki³te²ju²hê³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³jah¹la² ka³na³ka³na³te²na² sa²yo²we¹ki³sa²kxai³ txa²wã¹hxi²kan¹yah³nê³jah¹la² ã³xai²-na² sa²yo²ã³ki³sa²kxai³ nxe³ki³te²ju²hê³li¹. Já¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² so¹lxi³ sa²yo²we¹ta³nxa² yen³kxa² kwa²ũ³ha¹kxi²ki³ju³ta²nũ³a² o¹la³kxi²ta³nxa² yu¹ka³-na³ka³na³ju³ta² so¹lxi³ hxi²kan¹txi³ kãi³ki³te²ju²hê³li¹.

25Jã¹nxe³jut3su² na¹ha²kxai³ ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹li¹. Wi¹yxau³yah³lxin¹ju³-ta² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³hê³li¹. Yain³txi³su² yain³yah³lxin¹kxe³nũ³su² ta³nxa² i³na²kxi³jau³su² i³na²yah³lxin¹kxe³nũ³su² ta³nxa² hxi²waun³ta³-kxi²nyhah¹lxi³txa³hê³li¹. Wã²la² ka³lo³ai²li² ũ³whi²kxi²nhãn¹ka³lo³nũ³ai²li² hxi²waun³txi³nha²sxã³ yxau²xai³ah³lxi³txa³hê³li¹. A²nxe³jut3su² ka³te³na² yxau²-xai³ki³ju³ta² sa²kxai³lu² yain³txi³su² a³lxi² wa³to²hi²te²ju²hê³li¹. Te²yã¹nxün³sxã³ txa²wã¹nũ²ai²na² sa²kxai³lu² wã²la²ka³lo³su² a³lxi² wa³to²hi²te²ju²hê³li¹. 26Nxe³-sxã³ ai³kxe³su² i²jah¹lxi³hê³li¹. Hai³sxai²li² ũ³whi¹ai¹nxa³ha²kxai³ yain³txi³su² wxa²so¹sxã³ ũ³wha¹ai¹nxa³ha²kxai³ nxai¹nxa³kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹sũ³na² Oh³-nãn¹jah¹la² hi²sen³su² ũ³yhai¹tain¹te²ju²hê³li¹. Já¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wã¹sũ³na² te²kxai³lu² ã²la² kãi²non³sxã³ a³lxi²sa²tê³nx2ti³na³li¹. 27Kãin² hxi²waun³ta³kxi²-nyhah¹lxin¹kxai²nãn²tũ³ ã²la² a³lu²on³sxã³ ka³te³na² yxau²xai³yah³lxi³hĩ²nxa³lxi¹.

28Te²yã¹nxe³jut3su² wã²la² ũ³whi²kxi²nyhah¹lxin¹ka³lo³a² hxi²waun³ta³-kxi²nyhah¹lxi³txa³hê³li¹. Si³sa³yãu³sa² ha³lo²a² wen¹ka² i²jah¹lxi³hê³li¹. Hai³txi³

hai³sxa³la³ wa³ko³nai¹nxa³ha²kxai³ wān²txa³ we¹tai¹nxa³ha²kxai³ ain²te²sxa³yu²-
hē³li¹. 29 Sa³lo³māu²ah³lu¹tai²na² I³sa³e² nū³ka³txa² a²wa³kxēn³ta² kāin²jah¹lo²su²
ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yen³kxi³khai¹nxe³ha²kxai³ wā²la² wi¹khaix¹lka³lo³a²
ū³whi²kxi²nha²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxan²ti³nū¹ si³sa³yāu³sa³kxai²-
na² wi¹wa³to²hi²te²ju²hē³li¹. 30 Hi¹na¹ wi¹we¹nha²kxai³ ka³nxa³ha²ta³ai²na²
i³hxa³nha²kxai³ nxe³te²ju²hē³li¹. Txa²wā¹sū³na² te²hi²sen³kxai³lu² i³wi¹we¹-
je²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹, si³sa³yāu³sa³kxa² so¹lxi³ kxan²ti³na¹. Nxe³te²yā¹nxe²
Txa²wā¹sū³nain²txi³ hxi²kan¹txi³ wi¹lhau³ko³tū¹nx2ti³tu¹wi¹, hxi²kan¹-
sxā³ wa³to²hi²yah³lxi¹nha²kxai³lu¹. Jā¹yah³lxin¹ju³ta² yxo²i²syah¹lxin¹ju³ta²
kāin²ye¹nxa²ti³xa³wi¹. 31 Jā¹nxe³jut3su² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³-
hē³li¹. E³yah³lxin¹jau³su² nxe³yah³lxi³txa³hē³li¹. Nxe³yah²lxan³te³nah¹lxi¹:
“Īh¹nxe² yain³txa³nū³la³ so¹kxi²sxā³ yai³nhī³ki³ji¹? Īh¹nxe² na²ki³jau³nū³la³
so¹kxi²sxā³ i³na²hī³ki³ji¹? Wān²ta³ Īh¹nxe³ka³lo³la³ ū³whi²kxi²nha²hī³ki³ji¹?”
Nxe³yah³lxi³txa³hē³li¹. 32 Nxe³ju³tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ Sū³na² wān²txa² yxo²-
i²ai¹nxa³tū³ka³txi³nāu³xai²na² yen³kxa² yxo²kwa¹in³sxā³ ā³te³nain¹te²ju²hē³li¹.
Nxe³yān¹ta¹ wxāi²kxai³ ha³lo²a² ā³taut3to³jah³lxin¹kxe³su² Wxa²wi³na² Si³-
yxau³tāu³a¹ Oh³nān¹jah¹lai²na² Hi²sen³kxai³lu² taut3to³jah³lxin¹kxa² whāi²na¹
i²jah¹lo²su² na²li¹. 33 Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yxo²-
wet1hxa³jah³lxin¹ju³ta² txa²nū² ā³te³ni² Sū³na² wi¹lhin¹ti³hit1txa²lxi³ju³ta²nū³a²
txa²nū² ā³te³ni² nxe³jah³lxi³sā²nhē³li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ yen³kxai²na²
ā³taut3to³txai³yah³lxin¹kxai²li² ū³tet1sū³nx2ti³tu¹wi¹. 34 Jā¹nxe³jut3su² ka³nxa³-
ha²tai²nān¹ta² yen³kxi³nū³a² hxi²waun³ta³kxi²nyhah¹lxi³txa³hē³li¹. Txa²wā¹sū³na²
hxi²ka²nāu³a² yxau²xai³yah³lxin¹ju³tan¹te²ka³yā³lhu² hī¹na² sa²kxai³lu²
hxi²waun³ta³kxi²yah³lxan³sxā³ ā³wa²sut1sxā³ yxau²xai³yah³lxi¹lxi¹. Ka³nxa³ha²-
ta³ai²na² te²yā¹yah³lxi³nū³nīn¹tu¹wi¹.

A²nū²a² ā³xai²na² ko³nxe³ti³ i³yī¹li²ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

7 1 A²nū²a² ā³xai²na² yxo²wa³su³txi²sxā³ ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹yah³lxi³txa³hē³li¹.
Nxe³yān¹ta¹ nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² hxi²ka² ko³nxe³ti³
i³yī¹li¹nx2ti³nū³tu¹wi¹. 2 Nxe³sxā³ a²nū²a² ā³xai²na² i³yī¹lain¹yah³lxin¹kxa²yā¹-
nxe² i³yī¹li¹nx2tain¹tu¹wi¹. Hxi²kxāu³khaix1nxe³sxā³ o²la³kxi²nyhu¹ah³lxin¹kxa²
yā¹nxe² Txa²wā¹sū³na² hxi²kxāu³khaix1nxe³sxā³ kāi³ūh¹nx2ti³tu¹wi¹. 3 Wxa²wā³-
tā³xa² ko³nxe³ti³ kāi³jut3su² ju³ta² ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹yah³lxi³txa³hē³li¹. Ko³nxe³ti³
kāi³yah³lxin¹ju³ta² kāin² wa³to²hi²na³li¹. Nxe³yah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹.
A²nxe³ju³tai²na² yā¹nx2na³li¹. Wxa²wā³tā³xai²li² hi³a² sī³na² ye³wi²kxe³su² yū³-
hī³nx2na³li¹. Nxe³yān¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ā³ye³wau¹kxi²nha²hī³nxa¹lxi¹. Nxe³kxe³su²
wxa²e¹nān¹jau³kxai³lu²: “Txa²wā³tā³xai²li² hi³a² sī³na² sa²ye³sai¹kxi²na¹tū¹-
xā¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² yxān¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ā³ye³wau¹kxi²nha²kxe³su²
i²nyhah¹lxan³kxe³su² wai³nhī³nx2nxa³wi¹. 4 Nxe³sxā³ wxa²wā³tā³xai²-
li² e³kxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Hi³a² sī³na² sa²ye³sai¹kxi²nxa²sī¹na¹tu¹wi¹.”
Nxe³yah³lxin¹jau³su² yxān¹ta¹ hi³sa³ka³txa² ā³ye³wau¹kxi²nha²kxe³su² yū³-
yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. 5 Nxe³yah³lxin¹ju³kxai³lu² wxāi²li² wi¹lhin¹ki³lxo³jah¹lo²su²

yah³lxi¹lxi¹. Hi³sa³ka³txa² sa²ye³sai¹nhat¹jah³lxi³sã²nhê³li¹. Nxe³sã²nũ²la² wi¹li²-
nha²sxã³ wxa²wã³tã³xai²li² hi³a² sã³na² sa²ye³sai¹kxi²nyhah¹lxin¹tu¹wi¹.

6 Yen³kxa² wi¹lhin¹kxa² yũ³yah³lxin¹kxa² tẽ³sxã³ wai³a³lxa² kwa²-
a³na¹ũ³yah³lxi³txa³hê¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ ã³wa²lhxã³
ye³kã¹ne³nx2ti³ha³tai¹. Te²yã¹nxe³jut3su² txah³lxa³ki³a² a³lxi²ki³ai²na²
yũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ kwa³jan³ta² yxa³kxa² ha³lo²a² yuh³xã¹na¹-
ũ³yah³lxi³txa³hê¹li¹. Nxe² ã³na¹ũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ yxa³kxai²li²
ti³ka³la³ju³ta² yũ²na³li¹. Nxe³sã²nka³tu³ hã²wxã²txa³ ã³nhê¹kxi²sxã³ i³-
ya²lu¹nx2ti³ha³tai¹. Nxe³ju³kxai²lu² nxe³kxa²yã¹nxe³sxã³ Sũ³na² wãn³txa²
i³hen³txi³yah³lxin¹tãu³a² nxe³jau³jau¹xai²na² an³ta³kxi²sxã³ en²txain¹-
kxai²nãn²tu³ ha²ya³kxa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³hê¹li¹.

Txa²wã¹sũ³na² hxi²ki³kxai³lu² yen³kxa² wi¹kxa² ũ³hũ¹nê³jau³su²

7 Txa²wã¹sũ³na² i³wã³jah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a²wi¹ju³ta² ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹.
Te²yã¹nxe³sxã³ yen³kxa² ã³ten³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a³ya³ti²yah³lxin¹tu¹-
wi¹. Te²yã¹nxũ³sxã³ sxi²ha² a²yxo²a² i³yxo²to¹tot1jah³lxin¹kxai²nãn²tu³
sa²yxo²than²yex¹lnx2ti³tu¹wi¹. 8 Te²yã¹nxe³kxe³hũ²sxã³ Sũ³na² i³wã³jah³-
lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe³yah³lxi³te² i³nxãn²tu³ a²wi¹ju³ta² ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹.
Yen³kxa² ã³ten³yah³lxi³te² i³nxãn²tu³ a³ya³ti²yah³lxin¹tu¹wi¹. Sxi²ha²
i³yxo²to¹tot1jah³lxin¹te² i³nxãn²tu³ sa²yxo²than²ye¹nx2ti³tu¹wi¹. 9 Jã¹-
nxe³ju³kxai²la¹ wxa²wẽ³sai²na² yain³tũ³xa² i³wã³txi³nx2ti³kxai²nãn²tu³
txah³lxa³kxa² ũ³hũ¹yah³lxi³hĩ³nhãn¹te²la¹xã³? 10 Te²yã¹nxũ³sxã³ ai³na²
i³wã³txi³nx2ti³kxai²nãn²tu³ txih³xa³ ũ³hũ¹yah³lxi³hĩ³nhãn¹te²la¹xã³? 11 Hai³-
txi³ ti³he¹nx2nxa³wi¹. Kõ³nxe³ti³hin¹yah³lxin¹kxan²ti³ yen³kxa² wi¹te²na²
so¹lxi³ wxa²wẽ³ha³lxi²na² ũ³hũ¹ain¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Te²yã¹nxe³ha²kxai³
Txa²wã¹sũ³na² Si³yau³jah¹la² Oh³nãn¹jah¹la² sa²kxai³lu² i³wã³ti³yah³lxin¹-
kxai²nãn²tu³ yen³kxa² wi¹kxa² wa³to²hi²sxã³ ũ³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹.

12 Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² wi¹lo²la³kxi¹nx2tain¹ju³ta² ten³yah³lxin¹-
kxa²yã¹nxe² kã³ũ¹txain¹yah³lxi³hê¹li¹. Nxe³jau³xa² Txa²wã¹sũ³na²
wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽx¹ta² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹ta¹na² wãn³txa² nxe²
i³ye³kxi²nê³ta¹hxai²ti³ai²ti²tu³wi¹.

Tĩh³nu² ha¹lin¹tĩh³na² i³yau¹ũ³jau³su²

13 Yuh³nãu³ãn¹ko³xa² hin¹ki³tãu³a¹ tĩh³na² yxau²xai³ki³tĩh³na² ha¹lin¹tĩh³-
na² yũ²na³li¹. Nxe³sxã³ kãin²tĩh³nai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² ka³lxa²tũ³ka³txa²
yxau²xai³lain¹tĩh³nũ²su² te²ju²hê³li¹. A²nxe³tĩh³nai²li² yxau²xai³ki³kxai²nãn²-
tũ³ hã²wxã²txa³ yan¹nãu³a¹ khãuh³lxa³ti³sa²tẽ³nhê³tu¹wi¹. 14 Nxe³nxa²ha¹te¹
ha³tĩh³xan¹tĩh³nai²na² kãi²nxa³tĩh³na² yxau²xai³ki³kxai²nãn²tu³ hã²wxã³-
txa³ yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a²
yũ³nũ¹nhê³tu¹wi¹. Ka³tẽ³na² wi¹tãu³a² yxau²xai³ki³tu¹wi¹. A²nxe³tĩh³nai²na²
sa²kxai³lu² a²nũ²a² ka³lxa²nxa³tũ³ka³txa² yxau²xai³tĩh³nũ³su² te²ju²hê³li¹.
A²nxe³jut3su² tĩh³na² kãi²nxa³tĩh³na² ya³lo³txi²sxã³ yxau²xai³jah¹lxi³hê¹li¹.

Hi³sa³ka³txa² nxã³kxi²-
ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

(Mateus 7.15)

15 Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nẽ³tũ³-
ka³txa² nxe³ki³lxo³nxe³tũ³ka³txai²na²
wxã³ha³ta²wi¹. Wi¹lhin¹sxã³ thã³-
ti³la² ki³lxo³tai¹nha²kxai³ a²tai²na²
o³ve²a²hũ³ye²tain¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹
au³txi³ a²ẽ¹nãu³ai²na² ko³nxe³thi¹-
nai¹nha²kxai³ ã³na¹nx2ti³te³lhxã³
nxai¹nha²kxai³ hau³hũ³te²sin¹tu¹wi¹.

16 Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹sũ³na² i³sa²si¹hã³ye²nxai¹nxa³ju³ta² i³yau¹ũ³nx2ta¹-
tu¹wi¹. O²la³kxi²ye²yhain¹ju³ta² wi¹lhin¹jut3su² ta³nxaxa² ko³nxe³thin¹jut3su²
ta³nxaxa² a²ẽ¹nãu³ai²na² wi¹ko³nyha¹lxin¹tu¹wi¹. U²va²ki³a² kwa² hu³kxẽ¹-
ha² i²li³tẽ¹ha² kũh²sxa³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ fi²ko²nxã³kxa² kwa²
hi³sa³ka³txa² ã³nxã³kxi²te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³te²sxa³jai¹ti²tu³wi¹. 17 Jã¹-
nxe³ha²kxai³ hi³sa³ka³txa² wi¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² wi¹ta³nxã³kxa² so¹lxi³
ã³nxã³kxi²te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ hi³sa³ka³txa² ko³ka³txai²na² sa²kxai³-
lu² ko³nxe³ta³nxã³kxa² so¹lxi³ ã³nxã³kxi²te²ju²hẽ³li¹. 18 Te²yã¹nxũn³jut3su²
hi³sa³ka³txa² wi¹ka³txai²na² hxi²kan¹txi³ a²nxã³kxa² ko³nxe³ta³nxã³kxa²
ã³nxã³kxi²te²sxa³yu²hẽ³li¹. Hi³sa³ka³txa² ko³ka³txai²na² hxi²kan¹txi³ a²nxã³-
kxa² wi¹ta³nxã³kxa² ã³nxã³kxi²te²sxa³yu²hẽ³li¹. 19 Jã¹nxe³jut3su² hi³sa³ka³txa²
wi¹nxã³kxi²hxa³kxai²nãn²tu³ hã¹isxã³ a²nũ²a² hxi²ka² tau³ka²sa²tã³nũ²la²
ha³nxe²a² ũ³thũ²ka³tũ³ i³hxa³nye²te²ju²hẽ³li¹. 20 Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² o²la³-
kxi²ye²yhain¹ju³ta² i²yah³lxi¹nhi¹na² a²ẽ¹nãu³ai²na² a³la³kxah¹lxin¹tu¹wi¹.

Txa²wã¹sũ³na² i²nẽ³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

21 A²nũ²a² i²li³te²a² hxi²kan¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-
yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a² yxau²xai³lai¹nxa³lho³li¹. Nxe²e³kxain¹kxan²ti³:
“Nxe³sa¹lxi¹. Txa²hxi²kan¹jah¹lo²si¹lxi¹.” Nxe²e³kxi²kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹-
sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a² yxau²xai³lai¹nxa³lho³li¹.
Yxãn¹ta¹ Txa²wi³na² Oh³nãn¹jah¹la² Si³yxau³jah¹lai²na² a²ten³jau³su² sa²-
yxo²we¹kxai²nãn²tu³ nxe³te²na² i²li³te²la³ oh³nãn¹ko³nãu³a² ã³wih¹tu¹wi¹.
22 A²nxe³tãu³a¹ kwa² i³ye³kxi²sain¹tu¹wi¹. I³ye³kxi²sain¹ju³ta³nũ³a² nxe³-
te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lã¹. Nxe³sa²si¹lxi¹. Wxa²wãn³txai²na²
i³hen³txi³si¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Wxa²i³lxa² i³ye³sxã³ ko³nxe³te²a² yãu³ka³txa²
nxũ²kwai³na² a³li³si¹jau³su² kwa³na³si¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Te²yã¹nxe³sxã³
wxa²i³lxa² i³ye³sxã³ nũ³kxũn³khai¹nxe³ju³ta² o²la³kxi²si¹na¹tai¹ti²tu³wi¹.
Nxe³si¹na¹ha²kxai³ wxa²sa³wi³ha³lxi³khai³su² si¹na¹wi¹.” Nxe³ain¹tu¹wi¹.
23 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²na¹jau³nũ³su² nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “I²nx2ta¹-
tũ³ka³txi³su² yah²lxa³lxi¹. ã³waix3jah¹lxi³hẽ³li¹. Ko³nxe³thin¹ju³ta²
kã¹tũ³ka³txi³syah¹lxi¹lxi¹.” Nxe³ai¹na¹tu¹wi¹.

Sxi²ha² txon³te²a² i³yau¹ü³jau³su²

24 Jã¹nxe³na¹jut³su² a²nũ²a² i²li³te²na², Txa²wãn³txa² ain³kxi²te²nãn²-tu³ sa²yo²wet¹sain¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² a²hoh³lxah³la² yã¹te²hũ³na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² a²hoh³lxah³lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ton³nũ²nhai¹. Txah³lxa³kxa² ü³si³ka³tũ²kxi²sxã³ ton³nũ²nhai¹. 25 Ton³ta³lu²nain¹ka³tu³ hã²wxã³txa³ wẽ³ha²yau³xa² kãin² wẽ³hã¹yain¹nũ²nhai¹. Kãin² wẽ³hã¹-ye²ha²kxai³ ka³wã³lxai²na² kãin² hũx¹tha²kxai³ it³ta² kãin² it³tha²khai³ nxe³kxa²ha³tã³nxã²ti³ hai³txi³ sxi²lha³ sa²khot³je²nxa³nũ²nhai¹, txah³lxa³kxa² ü³si³ka³tũ²kxi²sxã³ to³nai¹nha²kxai³lu¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³-kxe³hũ³nxe² Txa²wãn³txa² sa²yo²we¹jah¹lai²na² nxe³kxa²yã¹nxe²na³li¹.

26 Nxe³yã¹ta¹ a²nũ²a² i²li³te²na² Txa²wãn³txa² ain³kxi²sa²te²nãn²tu³ sa²yo²-ã³sain¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² hxi²kãu³kãun³jah¹lo²hũ³na³li¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ton³nũ²nũ²nhai¹. Ka³yã³la² ü³si³ka³tũ²kxi²sxã³ ton³nũ²nhai¹. 27 Nxe³ka³tu³ ton³ta³lu²nxa²ha¹te¹ wẽ³ha²yau³xa² kãin² wẽ³hã¹ha²kxai³ ka³-wã³lxa² kãin² hũx¹tha²kxai³ it³ta² kãin² it³tha²kxai³ nxe³te²kxa³kxa¹ sxi²hai²li² sa²kho³kxi²ye²nu²nhai¹. Sa²nai¹hxa³je²nũ²nhai¹, ka³yã³la² ü³si³ka³tũ²kxi²sxã³ txon³kxi²ha²kxai³lu¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wãn³txa² sa²yo²ã³sa²-jah¹lai²na² yã¹nx²na³li¹. Jã¹nxe³na¹jau³su² nxe³ye¹nxa²lxa¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² a²nũ²a² ã³si³tẽ³kxi²tũ³ka³txai²na² nxe³sxã³ Je³su²jah³la² a²yo²wãn³txa² i³yau¹ü³jau³xa² i³yau¹ü³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² sa²hxi²kat¹ju³ta² i³yau¹ü³jau³su²

28 Nxe²e³ta³lu²tãu³a² a²nũ²a² ain³kxi²tũ³ka³txa² o²lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 29 O²lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² hxi²kan¹jah¹la² wãn³txa² e³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³kxa²ha³tih³xan²tu³ ha³tẽh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² te²yã¹-nxe² wxi²kan¹sxã³ e³ai¹nxa³wi¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²jah¹la² we²txi²jau³su²

8 1 Nxa²ha¹te¹ e³ta³lu²nũ²la² wã³la³ka³txa² ka³nxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Ka³nxi²-te³na¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² ã³si³tẽ³la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². 2 Nxe³tãu³a² in³jah³la² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²jah¹la² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i²te³-lhxã³ wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Wxã³nũ²la² ãn³kax³ti³wxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lã¹. “Wxa²i³ta³ka³txa² hxi²kan¹txi³ we²txi²nxa²ha¹-tũ¹xã¹.” Sa²ki³kxai³lu¹. Nyha¹ta¹hxai²hẽ¹la².

3 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa²nxũ³sin²nha²sxã³ wxa²wxai³ta¹hxai²hẽ¹la². Wxa²wxai³te³nah¹lxi¹:

—~Ten³sa³nhai¹. We²txi¹nxa²ha¹wi¹. Nxe²e³ta³lu²nhi¹na¹ a²i³ta³ka³txai²-li² we²txi²ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ãh¹e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nxa²ha¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² wã³nxĩ¹ta² si³yau³jah¹la² ai³se¹li¹. Ain¹tãu³a² we²txi¹nxa²ha¹ju³ta² a²nũ²a² a²xã³xa² i³hen³txi³txa³hẽ¹li¹. Hã¹nxe³-

sxã³ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³jah¹lan²tu³ ai³sxã³
 i³yau¹ũ¹nhat¹je¹txai¹nhẽ³li¹. Nxi¹nĩn¹-
 kxai²nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ ka³yxuh³xa²
 Moi³se²ah³lu¹tai²na² i³yau¹ũ¹h¹nxain¹kxe³-
 su² ũ³hũ¹txai¹nhẽ³li¹. Nxi¹nĩn¹kxai²nãn²tu³
 wã³nxĩn¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ka³yxuh³-
 xai²na² tẽ³sxã³ Sũ³na² ũ³hũ¹yhain¹tu¹wi¹.
 Nxe³kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² a²yxo²ha³kxa¹
 Txa²wã¹sũ³na² we²txi²nxain¹ju³ta² i³yau¹ũ³-
 nha²yai¹nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxi²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² a²nũ²-
 a² i³ton³te²a² we²txi²jau³su²

5 Nxa²ha¹te¹ Ka³far³na³ũ²thi³na² ai³-
 sxã³ ã³wih¹ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³te³na¹
 Ro³ma²no³ nũ³ka³txa² so³ta²to² a²wa³-
 kxẽ³yah³lo³su² ã³tĩ³xi²ta¹hxi²hẽ¹la².
 ã³tĩ³xi²sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

6 — Nxe³txi¹. Txa²sa³wi³sa² i³ton³-
 kxi²sa³na²hẽ³li¹. A²nũ²ai²na² whã¹na¹
 kan²ta³kxi²nha²sxã³ sxi¹ha² sxa³ha²kxai³
 khãuh³lxa³ti³nha²khai¹nxa²hẽ³li¹. Nxe³ta¹-
 hxi²hẽ¹la².

7 Nxe³ha²kxai³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:
 — Wxã³na¹tu¹wi¹, we²txi²te³lha³ku¹. Ta¹hxi²hẽ¹la².

8 Nxa²ha¹te¹ Ro³ma²no² nũ³ka³txa² so³ta²to² a²wa³kxẽ³yah³lai²na²
 i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

— Txa²hxi²kan¹jah¹lã³. Nxe³sa²lxĩ¹. Txai²li² wxa²ye³na² kãin² sa²nxa³wi¹.
 Txa²sxih²nãu³a² ã³si³te³kxi²san¹ju³ta³nũ³su² ãu²li²sa³nhai¹. Nxe³sa³ha²kxai³
 hã¹nxe³sxã³ a²wãn³txa² so¹lxĩ³ i³ye³kxin¹kxai²nãn²tu³ txa²sa³wi³si³na²
 we²nxi²tu¹wi¹. 9 Jã¹nxe³na¹jut³su² te²yã¹nxũ³na¹wi¹. hxi²kan¹jah¹lo²-
 su² yũ³sa²nũ³nha²kxai³ so³ta²to² nũ³ka³txa² sa²yxo²wet¹sain¹tũ³ka³txa²
 yu³nũ³na¹ha²kxai³ te²sa¹wi¹. Nxe³sxã³ txa²sa³wi³sxi²na² ai³si¹ha¹jau³su²
 i³ye³kxi²na¹kxai²nãn²tu³ ai³hĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ sa³wi³sxa² ã³xai²li²
 wxã³si¹jau³su² i³kaix¹so¹na¹kxai²nãn²tu³ ya²la³tũ³ ã³wxã³hĩ³nx2na³li¹. Te²-
 yã¹nxũ³sxã³ txa²wa³ka³lxa² wa³kon³si¹ha¹jau³su² i³ye³kxi²na¹kxai²nãn²tu³
 ya²la³tũ³ wa³kon³kxi²sai¹nhĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxũ³te²sa¹wi¹. Ta¹hxi²hẽ¹la².

10 Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² jau¹xai²na² ain³kxi²-
 nũ²la² ka³lih¹ti³hain¹ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ ã³si³te³kxi²tũ³ka³txa²
 i³ye³kxi²te³nah¹lxĩ¹:

— Ya²la³tũ³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹tai²na² sa²kxai³lu² jah¹la²nu¹tai²li² i²sain¹-
 te²sai¹nxa³nũ²nhai¹. Nxe³ta¹ yxo²i²sain¹nũ²nhai¹. Yxã¹ta¹ I³sa³e² nũ³ka³txa²

(Mateus 8.6)

a²yo²ha³kxa¹ hxi²ka¹na¹ju³ta² ye³ka³lxa¹txi³ i²sai¹nhxai²na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ kū³we²ki²la² yo²i²sai¹nhxai²nxa³hē³li¹. 11 Ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Kxā³nāu³a¹ Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3ju³ta³nū³su² yū³hī¹na¹ A³bra³āu²-ah³lu¹ta¹na², I³sa²kah³lu¹ta¹na² Ja³ko²ah³lu¹ta¹na² nxe³sxa³ Txa²wā¹sū³na² me²sa²ka³lo³a² i³yain³te³lhxā³ ā³wxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³tāu³a¹ a²nū²a² ka³lxa¹te²-nāu³xa² ha³lo²a² u³je³na² a³li³xi²tāu³an¹ko³xai²na² wxā³ai¹nha²kxai³ u³je³na² kan³tāu³an¹ko³xai²na² wxā³ai¹nha²kxai³ nxe³sxa³ wxā³sxa³ yai³nain¹tu¹wi¹. 12 Nxain¹ta¹ Ju³te²a² nū³ka³txi³nāu³xa² yo²i²sai¹nxa³te²na² ka³lxa¹te²nāu³-xa² oh³nān¹ko³nāu³a² u²sa²tā³ain¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² ka³nxah³khai¹nxe³ju³ta² u²sa²tā³ain¹tu¹wi¹. Nxe³tāu³a² tū¹ka³txain²txi³ ye³khāuh³lxa³thi¹nain¹ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² kāin² nā³nai¹nha²kxai³ kāin² yo²ka³tā³tā³tain¹tu¹wi¹.

13 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² Ro³ma²no² nū³ka³txa² nū³-kxūn³jah¹la² e³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~I³xi¹txu¹li¹. Yxo²i²san¹kxa²yā¹nxe² wxa²sa³wi³sxa²li² we²txi²na¹wi¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ i³ye³kxi²hī¹na¹ sa³wi³sai²li² we²nxi²ta³lun²ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ton³kxi²nū³ka³txa² we²txi²jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ai³nū²la² Pe²jah³la² sxi²ha² ā³wih¹ta¹hxai²-hē¹la². Ā³wih¹tāu³a² Pe²jah³la² a²hāi³na² i³hī¹la³kxi²ka³txa² i³ton³sxa³sxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². 15 A²nxe³ju³ta¹na² Je³su²jah³la² te²hi²sen³kxai³lu² i²tāu³a² ta¹ka³lxa¹na² hxi²ka² hxi²ki³ta¹hxai²hē¹la². Hxi²ki³hī¹na¹ i³-hī¹la³kxi²ka³txa² we²txi²ta¹hxai²hē¹la². We²txi²nū²la² i³sa²yxau³nū²la² yain³txa²kxai³lu² āu¹la³kxi²nū²la² wet¹sxa³ ū³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hī¹te³lhxā³tāu³a² sa²kxai³lu² a²nū²a² ka³lxa¹txi³ wxā³-ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxu²kwai³yxau³jah¹la² tē³sxa³ wxā³ai¹ni² i³ta³ka³khai³xa² i³ton³jah¹la² tē³sxa³ wxā³ai¹ni² nxe³ain¹ta¹-hxai²hē¹la². Nxe³te²nāu³xa² Je³su²jah³la² hi²sen³su² i²ain¹tāu³a² ko³nxe³te²a² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³te²a² a³li³si¹jau³su² kwa³na³ha²kxai³ i³ta³ka³khai³-xa² we²txi²ha²kxai³ nxe³sxa³ a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ we²txi²ain¹ta¹hxai²hē¹la². 17 Jā¹nxe³jut3su² kxā³nxi¹nu¹ta¹na² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹-lai²na² I³sa²i²ah³lu¹ta¹na² a²wān³txa² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³te³nah¹lxī¹:

—~Jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txa²wā¹i³ta³ka³txa² ā³wa²su¹tē³lha²kxai³ txa²wā¹nū²ai²na² khāuh³lxa³ti³nha²ki³ju³ta² ā³wa²su¹tē³lha²kxai³ nxe³-jah¹lo²su²na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ā³si³tē³la³kxi²ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

18 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³kxe³su² ā³nū²kxi²ye²-ha²kxai³ Je³su²jah³lai²na² hi²sen³su² i³ye³nai²na² yo²ha³ti³lhi³si¹jau³su² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 19 Nxe³tāu³a² in³jah³la² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxah³-la² wxā³sxa³ i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Ha³lo²a² i²li³tāu³a² ā³nxai³lin¹tāu³a² ā³si³te³kxi¹-nx2ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

20Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³sa²lxi¹. Wai³a³lxa²si³ta³lā²tē¹nai²na² a²sxi²lho³tē³na² yū³te²ju²hē³-li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a¹kai²na² a²ye³sa² wet¹sxā³ a²sxi²lho³ju³ta² yū³te²ju²hē³li¹. Nxe³ain¹ta¹ Txai²na² Sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²kah³lai²na² hai³-txi³ ha³lo²a² kwa² sxa³na¹ju³ta³nū³a² yū³sa²nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

21Hā²wxān³txa³nu² a²sa³wi³sxa² ā³jah¹la² wxā³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ā³si³tē³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Nxe³yān¹ta¹ Txa²wi³na² ka³ten³su² hin¹tāu³a² yxau³kxi²nū³na¹tu¹wi¹. Hā²wxān³txa³ ya³lu²sān²nū²la² sa²nī¹kxi²sā²na¹ka³tu³ ā³si³tē³kxi¹nxa²ha¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

22Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² ā³si³tē³kxi²sē¹li¹. A²nū²a² i²li³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² sa²yo²we¹txa³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ya³lu²te²a² yā¹nxe²na³li¹. Nxe³te²na² sa²kxai³lu² wxa²ka³lxa¹te²su² te²a² ya³lu²kxai²nān²tu³ sa²nī¹-kxi²txai²li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ye³na² ā³wxe³lhu²si¹jau³su²

23Nxe²e³ta³lun²nū²la² ā³wai³s3i¹jau³su² ka³no¹a²ka³lo²a² ā³wih¹ta¹hxai²hē¹-la². Nxe³sxā³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ā³si³tē³la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 24Nxain¹nū²la² i³ye³nai²na² yo²ha³ti²lhi³tāu³a² it3ta² ūn³txi³ sa²xit3ā³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-sxā³ ūn³txi³ sa²xit3tha²kxai³ i³yau³xai²na² sa²ne³kxi²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² hxi²tha³ha²kxai³ sxa³sxā³ āu³xi²ta¹hxai²hē¹la². 25Nxe³-tū³kxai³lu¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² wxa²yū³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txu¹lxi¹si¹lxi¹. Ā³non²ta³kxi²sa¹si¹lxi¹. Ā³nxū¹-tē³te³lhxā³ sīn¹na³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² txu¹lxi²nū²la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yān³ti³ta³ yuh³lxah³lxin¹ji¹wi¹? Txa²wā¹sū³na² kāin² yo²-i²yah²lxan³tai¹. Nxe²e³nū²la² i³sa²yxau³nū²la² it3tai²na² i³ye³nai²na² nxe³sxā³ yo²xūn³txi³ i³kwai²kxi²ha²kxai³ ha³lo²a² ā³nhāu²no³je²ta¹hxai²hē¹la². 27Nxe³ju³-tan¹te²kxa³yān³tu³ in³txi³nāu³xai²na² i³yo²o²lha² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹jah¹lo²tan³te²la¹xā³? Jah¹lai²na² wān³txa² it3ta² ūn³ju³ta² ā³wxe³si¹-jau³su² i³ye³na² sa²hāu²not3si¹jau³su² nxe³ten¹tu³wi¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³jau³su²

28Nxa²ha¹te¹ i³ye³nai²na² yo²ha³tih³nāu³a¹ yxau³son³kxi²nū²la² ha³lo²a² Ka³ta³rē²na³ko³xa² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wih¹te³na¹ in³txa² ha¹lin¹jah¹la² ne³khou²sxā³ i³ha¹te²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te² in³txai²na² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³yxau³ta¹hxai²hē¹la². Sxi²khai³xa² yū³ya³hxa³ha²kxai³ a²nū²a² ya³lun²te²a² sxa³ko³xa² hoh³ya³ta¹hxai²hē¹la². Ān³txi³khai³lxnxe³-jau³su² nū³kxūn³khai¹nxe³jau³su² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² ko³nxe³ti³ kāi³si¹yha³jau³su² kāi³ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ju³ta² a²nū²a²nāu³xai²na² yuh³lxi³si¹jau³su² tih³nai²na² ā³nxai³ain¹te²sxa³yu²hē³la². 29Jā¹nxe³jut3su² Je³su²jah³la² i²ya³sxā³ in³txai²na² a²yo²wān³txa² i³kaix¹ja³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sān²si¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² Tah²sa²nhi¹lxi¹. Īh¹nxe³sa²sīn¹te³lin¹-ji¹wi¹? Ha³lo²a² ā³nha³ko³nxa³ta³lxa¹ i³khāuh³lxa³ti³sa²sīn¹nhīn¹jau³su²wxān³nhīn¹ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

30 A²nxe³tāu³a² ha³lo²a² ul²ye²nxa³kxe³su² kwa³jan³ta² yxa³kxa² ka³lxa²te²-nāu³xa² hoh³sxā³ ūh³yait¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². 31 Ūh³yait¹tain¹te³na¹ ko³nxe³te²-yāu³ka³txai²na² wān³txi³kxai³lu¹, Je³su²jah³la² i³wā³txi³ya³te³nah¹lxi¹:

—~Nxū²kwai³li³sa²sīh¹nhīn¹jau³nū³su² kwa³na³sa²sī¹nhīn¹kxai²nān²tu³ yxa³-kxa³nāu³xai²na² nxū²kwai³yxau³sī¹na¹ju³ta² ten³sa²sīn¹nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

32 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa³lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³waix³jah³hin¹kxai²lē¹. Jau³su² nxū²la² ya²la³tu³ nxū²kwai³li³ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ka³tu³ yxa³kxai²na² nxū²kwai³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³ yxa³kxa³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ i³ye³na² ne³kxu²nxa² wā³la³ka³txa² wxa²kan³-kxi²si¹hain¹jau³su² i³ye³nāu³a² sa²tā³nū²ta³lxi³si¹jau³su² i³lon³ta³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

33 Nxe³te²kxa³yan³tu³ in³txai²na² yxa³kxai²na² wa³kxē³nāu³xa² i²ain¹nū²la² yuh³lxa³txi³ ā³ni³hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³ni³hē³sxā³ a²sxi²yhe³nai²na² ā³wih¹ka³tu³ a²nū²a² yo²ha³kxa¹ i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². In³txa² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² a³li³si¹hain¹ju³tin³txi² i³hen³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 34 A²nxe³jut³su² sxi²je³na² yxau²xai³tū³ka³txi³nāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la² ne³kxauh²si¹hain¹jau³su² a³li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³la² i²sxā³ ā³tū³nū²la² yuh³lxa¹nhā²-kxai³ ha³lo²a² ā³waix³3si¹hain¹jau³su² win¹ta²te²lxi³ i³wā³txi³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

In³txa² kan²ta³kxi²ju³ta² we²nxi²jau³su²

9 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wih¹ka³tu³ i³ye³nai²na² yo²ha³ti³lhi³ka³tu³ a²sxi²jen³khai³xa² Ka³far³na³u²thi³na²wi³xi²ta¹hxai²hē¹la². ²Wi³xi²tāu³a² in³txi³nāu³xa² ne³kxauh²nyhain¹ta¹hxai²hē¹-la². A²nxe³te²nāu³xai²na² in³txa² i³ton³jah³la² kan²ta³kxi²ka³txa³la³ i³ton³jah³la²tē³sxā³ wxā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Hāi¹sxā³ sxa³ye²ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³-su²jah³la² a²kāin²ju³ta² in³txi³nāu³xa² yo²i²ain¹tū³ka³txi³su² ha²kxai³ sān²sxā³ i²nhai¹nhā²kxai³ in³txa² kan²ta³kxi²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wē³sāi³. Nxex³txi¹. Nxū²kwai³lxū¹txa²hē³li¹. Wxa²ko³nxe³ti³kāi³in¹ju³ta² sa²wa²su¹txa²ha¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

³Nxe²e³ta³lun²nū²la² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nāu³xa² a²ha³-tih³sa² te²nāu³xa² e³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²li² Txa²wā¹sū³nu²su² ki³lxot³sxā³ kāi³nīn²tai¹. Yxān¹-ta¹ Txa²wā¹sū³nu²su² nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ ko³nxe³thin¹jah¹lo²su² na³li¹. Ain¹jau³su² ki³han³sxā³ e³lain¹ta¹hxai²hē¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² tū¹ka³txai²na² a²ē¹nān¹jau³-xai²na² wi¹ko³nhā²kxai³ e³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ko³nxe³jau³su² wxa²ē¹nāu³a²e³kxi²nyhah¹lxin¹ji¹wi¹? ⁵Nxe³ha²kxai³ ĩh¹jau³la³ wān³txa² wa³sut³jau³la³te²la¹-xā³? “Wxa²ko³nxe³ti³ kāi³in¹ju³ta² sa²wa²su¹txa²ha¹wi¹.” Nxe³jau³xai²la³ta³nxa²: “Ī³ton³jah¹lāi³. Ī³sa²yxau³sxā³ ā³nxi³xi¹se¹li¹.” Nxe³jau³xai²la³ta³nxa² nxe²hī³-

ji¹wi¹? 6 Yxān¹ta¹ Txai²na² Sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3sa²kah³lo²su²
na¹ha²kxai³ wxi²ka¹na¹ju³ta² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³ton³jah¹lo²
i³nxai²na² i³ye³kxi¹nxa²ha¹wi¹. I³sa²yxau³txi¹. Wxa²sxaⁿka³lo³ai²na² sa²so¹sxā³
ā³nxī³txu¹li¹. Nxe³nxa²ha¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

7 Nxe²e³ta³lun²nū²la² kan²ta³kxi²jah¹la² wā²nxūh¹lxi¹ i³sa²yxau³ta¹hxai²hē¹la².
Nxe³ka³tu³ ā³nxī³ta¹hxai²hē¹la². 8 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²na² ā³si³tē³kxi²te²-
nāu³xai²na² ju¹ta¹na² i²ain¹sxā³ ka³lih³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Ka³lih³kxain¹sxā³
Txa²wā¹sū³na² sa²nēn¹kxi²i² wxi²kin³ti³to³ni² nxe³yain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³na² kāin²jah¹lo²su² na³li¹, a²nū²a² nxe² i³hxi²ka¹tha²-
kxai³lu¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ma³te²ah³la² i³kaix1so¹jau³su²

9 Nxe³nū²la² ā³nxai³nū²la² in³txa² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³tū³kā³txa²
ka³na³ka³na³jah¹la² i³ha¹txi²ta¹hxai²hē¹la². Ma³te²ah³lo²su² nha²ta¹hxai²-
hē¹la². A²nxe³jah¹la² sa²kxai³lu² Ro³ma²no²ko³xan¹ta² hxi²kan¹jah¹la²
te²hi²sen³su² i³sa²si¹hā³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² ā³wxe³sxā³ ū³yho³-
hi²ki³ka² so¹kxi²ju³ta² o²la³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
hi²sen³kxai³lu² ā³wa²to¹tain¹tāu³ i²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ā³si³tē³kxi²sē¹li¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la²
Ma³te²ah³lu¹ta²kxai³lu² i³sa²yxau³nū²la² ā³si³tē³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 10 Hā²wxān³-
txa³ sxi²ha² ā³wih¹nū²la² i³yain¹te³lhxā³ ā³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la²
ā³wxe² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³tū³kā³txa² ka³lxa¹tū³kā³txa² ā³wxe²
a²nū²a²nāu³xa² kō³nxe³ju³ta² kāi³te²su² te²nāu³xa² ka³lxa¹te²nāu³xa² ā³wxe² a²-
sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ā³wxe² ain¹sxā³ i³yai³nain¹ta¹hxai²hē¹la². 11 Nxe³ju³tai²na²
fa³ri³se²a² nū³kā³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xai²na² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². I²ai¹nha²-
kxai³ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~I³tih³nxe³nx2ti³jah¹la² sa²kxai³lu² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nē³-
tū³kā³txi³su² a²nū²a²nāu³xa² kō³nxe³ju³ta² kāi³te²su² te²nāu³xa² nxe³te²su²
ain¹sxā³ ā³wxe³sxā³ i³yain³ya³hain¹ju³tu¹ta¹na² ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ā³-
wxe³sxā³ i³yain³ya³hain¹sin¹te²sin²ta²ku²? Wi¹kāi³jah¹lo²sin¹ke³la³te²kxai³
nxe² i³yain³ya³hai¹nhī³nx2nxa³wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² ain³kxain¹tāu³, i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² wi¹lain³kxi²nha² te²hi²sen³su² hi³ne³kxa² wa³kxēn³yah³la² ā³-
ten³te²sxa³yu²hē³li¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² i³ton³te²su² te²a² so¹lxi³ ā³ten³te²ju²hē³li¹.
13 Txa²wā¹sū³na² wān³txa² jau³xau³hxai²tēx1ta² nxe³te³nah¹lxi¹: “Wi¹lhin¹-
sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Yxān¹ta¹ yen³kxa²
ū³hū¹sah¹lxin¹ju³ta² so¹lxi³ ten³sa²nxa³nhai¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²-
nxe³jau³jau¹xai²na² a²si³yxau³tāu³a² wi¹kō³nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Jā¹nxe³sxā³ txai²li²
hai³txi³ a²nū²ai²na²: “Wi¹lhin¹sa³nha¹. Kō³nxe³ti³ kāi³a¹ju³ta² yū²nxa³nha¹.”
Nxe³te²su² te²na² i³kaix1so¹te³lhxā³ wxān²nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² kō³nxe³-
jah¹la² so¹lxi³ kō³nxe³ti³ kāi³ju³ta² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³na¹la³kxi²nha²te²su²
te²na² so¹lxi³ wxa²wa²su¹tain¹te³lhxā³ wxā³na¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Heh³lxi² yxau³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² wxã³sxã³ i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lãi³. Nxe³sa²lxi¹. Fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³nãu³xai²na² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²sa²wi³ha³lxi³na² nxe³sĩn¹sxã³ Txa²wã¹sũ³na² i³ka³li³kxi²-te³lhxã³ heh³lxi² yxau³sĩn¹to³ha¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wxa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² hai³txi³ ti³he¹nxai¹nxã³wi¹. Ĩh¹nxe³kxa²yãn³ti³ta³ heh³lxi² yxau³ain¹to³-hxa³ji¹ku¹. Sĩ¹na¹nhai¹. Nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Yxau³nuh¹nx2ta¹tãu³a² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³yah³-lxin¹ju³ta² wai³nxã³wi¹. A²nxe³ju³ta² in³txa² txu¹ha² so¹nyhu¹kxai²nãn²tu³ a²yã³la²nãu³xa² i³kaix1so¹yhain¹te²ju²hẽ³li¹. ĩ³kaix1so¹sxã³ ã³yãn³-nũ²kxi²sxã³ kãin² i³yain³ya³hain¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² a²wẽ³sãi¹yah³la² yxau³ye²yhai¹nhĩ¹na¹ i³kaix1so¹ain¹tũ³ka³txai²na² i³ãin²-ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wai³nxã³wi¹. Yxãn¹ta¹ yxan¹nãu³a¹ a²wẽ³sãi¹yah³lai²na² so¹kxain¹sxã³ sa²tã³tĩ¹kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²-nãn²tu³ nxe³hĩ¹na¹ a²nũ²a² i³kaix1so¹ain¹tũ³ka³txa² i³ãin²ta³kxi²nha²sxã³ heh³lxi² yxau³ain¹ju³ta² wain³tu¹wi¹. Jã¹nxe³ju³kxai³lu² fa³ri³se²a² nũ³-ka³txai²na² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² nxain¹sxã³ txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² sa²yxo²wet1si¹hain¹jau³su² heh³-lxi² yxau³ain¹te²ju²hẽ³li¹. Ne³to³ta¹ txa²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² ã³waix3txai¹na¹hi¹na¹ so¹lxi³ heh³lxi² yxau³ain¹tu¹wi¹. ã³waix3txai¹na¹-kxe³su² i³ãin²ta³kxai¹nha²kxai³ heh³lxi² yxau³ain¹tu¹wi¹.

16 Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² wã²la² ũ³whi²kxi²nha²ka³lo³ai²na² tĩ³ka³lo³a² ã³ten²-tĩ³kxai²nãn²tu³ hai³txi³ tah²ka³lo³a² ũ³nhũ²kxi²sxã³ ũh³yxãi¹ain¹te²sxa³yu²hẽ³li¹. Tah²ka³lo³ai²na² ũ³nhũ²kxi²kĩ³ke³la³te²kxai³ ũ³what3kxai²nãn²tu³ tah²ko³lo³-ain²ti³ i³jot1sa²kxai³ tĩ³ka³lo³a² i³jot1txa³ha²kxai³ nxe³sxã³ ã³ten²ti³hĩ³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² ain³so¹kĩ³sxã³ hã²-wxãn³txã³ te²yã¹nxe² Txa²wãn³txa² ã³kĩ³ka³ti³kxi²kĩ³kxai²nãn²tu³ nxe³ju³kxai³lu² wai³nxã³wi¹. Txa²wãn³txa² so¹lxi³ ain³so¹kxi³ju³ta² wain³na³li¹. 17 Te²yã¹nxe³jau³su² hai³txi³ ka³yxuh³xa² wã²lẽ¹na² tĩ³ka³lo³ẽ¹nãn²ta³ yain³txi³yau³xa² txah²yau³xa² ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ũ³whã³kĩ³te²sxa³yu²hẽ³li¹. ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ũ³whã³kĩ³ke³-la³te²kxai³ a²yain³txi³yau³xai²na² sa²kxai³lu² wã²lẽ¹nai²li² i³txi³hau³kxi²sxã³ i³khot3sxã³ a²yau³xa² ã³nẽ¹na³hxa³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xain²-txi³ ha³li³hxa³ni² a²ẽ¹nãn²ti³ ã³kho³ti² nxe³te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ yain³txi³yau³xa² tah²yau³xan²ta³ wã²lẽ¹na² ta²hẽ¹nãu³a² ã³nẽ¹na³wi¹sxã³ ũ³whã³kĩ³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kĩ³kxai²nãn²tu³ a²ẽ¹nai²na² ã³khot3txa³ha²kxai³ a²yain³txi³yau³xa² ã³nẽ¹a³-na¹xa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wãn³txa² a²ha³tih³xa² sa²yxo²wẽ¹tha²kxai³ txa²wã¹yah³la²nãu³xu¹tai²na² wãn³txa² a²ha³tih³xa² sa²-yxo²wẽ¹tha²kxai³ nxe³ju³kxai³lu² wai³nxã³wi¹. Txa²wãn³txa² hãi¹nxe³jau³xa¹ sa²yxo²wẽ¹ju³ta² so¹lxi³ wain³na³li¹. Nxe³jau³su² Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Jai²rah³la² wē³sa² i³ton³sxā³ ya³lu²jau³su²

18 Nxa²ha¹te¹ wān³txai²na² e³ta³lun²nxa³ta³lxa¹ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³-
nū²kxi²thi³na² a²wa³kxēn³yah¹la² ā³tī³ta¹hxai²hē¹la². Ā³tī³sxā³ Je³su²jah³la²
a²ne³kxai³tāu³a² ā³ka³ti³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Ā³ka³ti³wxe³sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²ka³ne³lxa² kwēn¹ta²kxai³ ya³lu²kxi²sa³na²li¹.
Yxān¹ta¹ ya³lu²kxi²sa³kxan²ti³ ā³wxān¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Wxān¹kxai²-
nān²tu³ txa²wē³sai²li² wxa²wxain¹kxai²nān²tu³ ka³ten³sa³xi²tu¹wi¹.
Nxe³ju³tai²na² ten³sa³nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³ha²kxai³ i³sa²yxau³sxā³ ā³wxā³ta¹hxai²hē¹la². A²sa³wi³ha³lxi³-
nāu³xa² ā³si³tē³la³kxain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxa²ha¹te¹ ā³wxā³ain¹tī³kxai³lu² txu¹ha³ka³lxa² aun³ta² tī³xain¹ta¹-
hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²na² kāin² i³ton³to³ta¹hxai²hē¹la². Hxi²ka²
hxan³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait¹so¹xi²nūn³txa³ kwē³ko³nhi¹nai³tā² sa²kxai³lu²
i³si³ti³hon³ka³txa² ā³nī³ton³ān³si³wxe³ha²kxai³ nxe³hi¹nān¹te²tu³ i³to³nxi²-
tu³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ta¹ka³lxa²na² Je³su²jah³la² yon³nāu³a¹ ā³tī³ha²kxai³
a²wā²la²ka³lo³a² wxa²to³ta¹hxai²hē¹la². 21 Nxe³sxā³ a²ē¹nān¹jau³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wā²la² kwa²hāi¹nxe² wxa²to³ha¹kxai²nān²tu³ we²-
nxi²sa³tū¹xā¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³tāu³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sa²wa³tī³nha²sxā³ i³ye³te³nah¹lxi¹:
—~Nxe³sa²nxi¹. Ī³nxi²kwai³lxū¹txi¹nha¹sē¹ni¹. Yxo²i²sa¹nha²kxai³
we²nxi¹nxi¹. Nxe³jau³su² nxe³tāu³ a²kwēn¹ta²na¹ ta¹ka³lxa²na² i³ta³ka³-
txa² we²nxi²ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxe³nū²la² a²wa³kxēn³yah³lai²na² sxi²ha² ā³nxai³sxā³ ā³tī³ain¹ta¹hxai²hē¹-
la². Ā³tī³sxā³ ā³wih¹te³na¹ a²nū²a² ka³lxa²tī³ka³txa² wāi²lhū³ka³txa² kāin² hai³ni²
ā³xa² nū³ka³txa² ā³ka³nxē¹ka³nxē¹ka³nxē² kái²nxon³yā¹nxe² nxe³yain¹ta¹hxai²-
hē¹la². 24 Nxe² i²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹, Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Ā³waix³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Hai³txi³ wē³sa³la³
ya³lu²nxa³wi¹. Hāi¹sxā³ āu³xi²na²li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹
a²nū²a²nāu³xai²na² yxo²i²nyhai¹nxa³jau³su² i³yxo²kwa³lxi³nyhain¹ta¹-
hxai²hē¹la². 25 Nxe³nxa²ha¹te¹ tū¹ka³txai²na² ā³waix³si¹hain¹jau³kxai³la¹
sxi²ha² ā³wi²xi²ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi²xi²sxā³ wē³sai²na² a²hxi²kai²na² hxi²-
ki³sxā³ sa²yxo²ka³ta³wxe³ta¹hxai²hē¹la². We²nxi²khai¹nxe³ta¹hxai²hē¹la².
26 Jā¹nxe³jut³su² wē³sa² we²nxi²ju³ta² u²lxi³ ha³ta³nxe³ta¹hxai²hē¹la².

In³txa² ha¹lin¹te²a² ye³han³txi³te²a² ye³we²txi²ya³jau³su²

27 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² āh¹ā³nxai³nū²la² in³txa² ha¹li¹ a²yo³na² ā³si³-
tē³kxi²ya³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ya³jah¹la²nāu³xa² ye³han³ya³ta¹hxai²hē¹la².
A²nxe³sxā³ ā³si³tē³kxi²ya³sxā³ i³kaix¹ja³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³txa²kah³-
lo²si¹lxi¹. Nxi¹nha²kxai³ ye³han³sa²sīn¹ju³tai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la²
sa²hau³kot³sa²si¹nhe³li¹. Nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².

28Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² ā³wih¹nū²la² hã²-
wxã³txa³ ye³han³jah¹la³nãu³xai²li² ā³wih¹sxã³ ā³tĩ³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².
Nxe³ka³tũ³ Je³su²jah³la² ĩ³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Nxex3jah³wxi¹. Hxi²kan¹txi³ we²txi²nx2ta¹ju³ta³nũ³a² yxo²i²syatē³-
sin¹ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe² ĩ³wa²lũ³xi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Yxo²i²nxa²si¹na¹nha²wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

29Nxe³ka³tũ³ wxa²ye³wxai³sxã³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³wxi¹. Yxo²i²syahi¹nha²kxai³ wxa²we²txi¹nx2ta¹wi¹.
Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

30Nxe³tãu³ ye³we²txi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ yxo²sa³te¹txi³
ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~We²txi¹nx2ta¹wi¹. Yxã¹ta¹ ju¹tai²na² a²nũ²a² ā³xa² ĩ³yau¹ũ³nha²ya³-
txa³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

31Nxe² ĩ³ye³kxi²kxan²ti³ Je³su²jah³lai²na² nũ³kxũn³sxã³ o²la³kxi²ju³ta²
a²nũ²a²nãu³xa² a²yxo²ha³kxa¹ ĩ³yau¹ũ³nyha²ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² yxo²ka³tũ³te²a² yxo²we²txi²jau³su²

32Nxa²ha¹te¹ in³txai²na² ye³we²txi²ya³te²na² a³li³xi²tãu³a² a²nũ²a²nãu³xa²
yau³son³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te²nãu³xa² in³txa² yxo²ka³tũ³nha²kxai³ kō³nxe³te²
yãu³ka³txa² nxũ²kwã³ixau²ha²kxai³ a²nxe³te² in³txa² ā³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹-
la². 33Nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² jut3si²nũ²la² kō³nxe³te² yãu³ka³txa²
nxũ²kwã³li³si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ ya²la³tũ³ nxũ²kwã³-
li³ha²kxai³ yxo²ka³tũ³ju³ta² yxo²we²txi²ha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jut3su²
ā³si³tẽ³la³kxi²te²nãu³xa² ju³ta² ĩ²nũ²la² ĩ³wã³wã³txi²sxã³ ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹ha³lo²ai²na² I³sa³e²ko³nãu³a² hai³txi³ ĩ²kĩ³sxa³ju³ta¹la¹wi¹.
Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

34Nxe³yã¹ta¹ fa³ri³se²a² nũ³kã³txai²na² ā³nhai¹tũn³te²nãu³xai²na²
wãn³txa² ki³han³jau³su² ĩ³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²ta³a² hxi²kan¹jah¹lo²su² te²a² a²sa³wi³sxai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ ĩ³-
hxi²ka¹txai¹nha²kxai³ kō³nxe³te² yãu³ka³txa² a³li³si¹jau³su² kwa³na³in²ta¹.
Txa²wã¹sũ³nu²su² ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Fa³ri³se²a² nũ³kã³txai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²nũ²a²nãu³xa² ĩ³ain²ta³lxi²nha²jau³su²

35Hã²wxã³txa³ sxi²jen³nãu³a² kãin²thĩn³su² ta³nxa² kãin²nxa³thĩn³-
su² ta³nxa² hã¹nxe³thĩ³na¹ ai³lha²thet3ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² Ju³te²a²
nũ³kã³txa² ā³nũ²kxi²thĩ³na² ā³wih¹to³ha²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi²
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² A²hxi²kan¹txa² Si³yxau³tãu³lot3ju³-
ta³nũ³a² nxe³jau³xa² ĩ³yau¹ũ³hi² a²nũ²a² ĩ³ta³ka³txa² whã²na¹ we²txi²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 36Nxe³sxã³ a²nũ²a² ā³si³tẽ³la³kxi²tũ³kã³txi³su² ĩ²sxã³
ĩ³ain²ta³lxi²nha²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ a²e¹nã¹n¹jau³kxai³lu¹:

—~Tũ³kã³txai²na² o³ve²a² yã¹xain¹na³na¹. Tih³na² tũ¹kxi²kxai²nã²tũ³ kwa²-
hã¹nxe² ā³nxi³lha²the³ti² kwa² khãuh³lxa³thi¹ni² nxe³te²ju²hẽ³li¹, o³ve²a²

a²wa³kxē³nxa² yū²nxa³te²na²su² nxe³kxe³hū³nxe² tū¹kā³txai²na² yā¹xain¹na³na¹.
 Nxe²e³kxi²nha²ta¹hxai²hē¹la². ³⁷Nxe³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
 —~Tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa² yain³txa² sxa³ko³xa² wi¹wen¹ko³xa²
 yā¹xain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ wxa²ni²lho¹kxi³tū³kā³txa² kā³lxa²ti³he¹xai¹nxa³-
 wi¹. Nxe³kxa² yā¹nxe³sxa³ a²nū²a² yxo²i²sain¹te²lhxā³ te²nū³su² te²nāu³xa²
 kā³lxa¹na³li¹. Yxān¹ta¹ i³yau¹ū³nyhain¹te²nū³su² te²nāu³xa² kā³lxa¹txi³he¹xai¹-
 nxa³wi¹. ³⁸Nxe³ha²kxai³ hai³sxa² Wa³kxē³nxa² Si³yxa³u³jah¹la² Txa²wā¹sū³na²
 Si³yxa³u³jah¹la² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Wxa²so¹tū³kā³txa² ā³xa² ā³nū²kxi²sxā³
 i³kaix¹tain¹si¹ki³jau³su² i³ye³kxi¹jah³lxi³hē¹li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² i³kaix¹so¹jau³su²

10 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa²
 hxi²ka²hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²hait¹so¹xi²nūn³tū³kā³txa² i³kaix¹ta¹-
 hxai²hē¹la². I³kaix¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~I³sa²si¹hā³nx²ta¹tu¹wi¹. A²nū²a² i²lu³te²a² ko³nxe³te² yāu³kā³txa² nxū²-
 kwai³yxa³u³kxai²nān²tū³ hxi²kan¹txi³ nxū²kwai³li³ain¹sih¹nx²ta¹jau³su²
 i³sa²si¹hā³nx²ta¹ha²kxai³ a²nū²a² i²lu³te²a² a²i³ta³kā³txa² i²li³kā³txa² we²-
 txain¹sih¹nx²ta¹jau³su² i³sa²si¹hā³nx²ta¹ha²kxai³ jā¹nxe³te³lhxā³ nx²ta¹tu¹wi¹.
 Nxe³ta¹hxai²hē¹la². ²Jā¹nxe³tū³kā³txai²na² sa²kxai³lu² i³lxi²hain¹jau³xa²-
 sa¹. A²wi¹lhi¹nān¹jah¹la² sa²kxai³lu² Si³māu²ah³la² tā³nxa² Pe²jah³la² tā³nxa²
 nxe³jau³xa² yau³ha¹li¹ i³yī¹li²te²ju²hē³la². A²lon³yah³la² Ān³tre²ah³lo²su²
 ta¹hxai²hē¹la². Ti³a²kah³la² a²lo³nai²li² Jo³āu²ah³la² nxe³ya³ta¹hxai²hē¹la².
 A²nxe³ya³te²na² a²wi³nu²su² Se³be³te²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². ³Fi³li²pah³lo²-
 su² ha²kxai³ Bar³to³lo³me²ah³lo²su² ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la². To³me²ah³lo²su²
 ha²kxai³ Ma³te²ah³lo²su² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ki³a² so³kxi²nē³jah¹lo²su² ha²kxai³
 ta¹hxai²hē¹la². Ti³a²kah³la² Au³fe²ah³la² a²tah²su² ha²kxai³ Le³be²ah³la² Ta³te²-
 ah³la² nxe³i³lxa² ha¹li¹ i³yī¹li²te²ju²hē³la². Nxe³jah¹lo²su² ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².
⁴Si³māu²ah³lo²su² ha²kxai³ a²nxe³te²a² ā³lxi³sxā³ se³lo²ti³nū³kā³txi³si²ta¹hxai²-
 hē¹la². Jā¹nxe³sxā³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lo²su² yxan¹nāu³u¹ta²kxai³ ko¹ko¹xa²
 hxi²ka²nāu³a¹ Je³su²jah³la² ā³yū³ain¹jah¹lo²nū³su² ha²kxai³ ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa²si¹hā³si¹hain¹jau³su²

⁵A²nxe²te² in³txi³nāu³xai²li² a²sa³wi³ha³lxi³khai³su² ha²kxai³ i³sa²si¹-
 hā³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². I³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~I³sa²si¹hā³nx²ta¹tu¹wi¹. Nxe³nx²ta¹kxai²nān²tū³ hai³txi³ Ju³te²a²nū³-
 kā³txi³sxa³te²nāu³lxa³ ai³yah³lxa³nha²kxai³ Sa³ma³ri³tā²na² sxi²jen³ti³la³
 ai³yah³lxa³nha²kxai³ nxe³jah³lxi³hē¹li¹. ⁶Hāi¹nxe³sxā³ I³sa²e²nū³kā³txa²
 a²sxi²ti³nāu³xai²na² so¹lxi³ ai³jah³lxi³hē¹li¹. Tū¹kā³txai²na² sa²kxai³lu²
 o³ve²a² aun³tih¹sa³tū¹lxi³te²a² a²wa³kxē³yah³la² i²te²sxa³yu²hē³li¹. Nxe³-
 kxa²yā¹nxe³ju³ta² tū¹kā³txai²li² Txa²wā¹sū³na² i²ai¹nxa³tū³kā³txi³su²
 na³li¹. A²nxe³txa³nū¹kā³txai²na² so¹lxi³ ai³jah³lxi³hē¹li¹. ⁷Nxe³sxā³ ai³-
 yah³lxi³n¹kxai²nān²tū³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi³txain¹jah³lxi³hē¹li¹.

sa²so¹nx2ti³ha³tai¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³sa²so¹nx2ti³sxã³ i³ta³lo³su²nx2ti³ha³tai¹. 18 Yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wxa²ha³-lo²a² wxa²wa³kxẽ³nxa² si³yxau³kxa³ta² Ko³ver³na³to²yah³lo²su² ha²kxai³ ã³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² a²wa³kxẽ³nxa² si³yxau³kxa³ta² pre³si³tẽ²jah³lo²su² ha²kxai³ ã³sa²so¹nx2ti³ha²kxai³ nxe³nx2tai¹nha³tai¹. Nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ yxo²i²sah³lxin¹ju³ta² i³wã³txi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³-nx2tain¹kxai²nãn²tu³ tũ¹ka³txai²na² whã²na¹ Ju³te²a² nũ³ka³txi³sxa³te²nã³xa² whã²na¹ nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa²i³hen³txain¹yah³lxin¹-tu¹wi¹. 19 Nxe³yãn¹ta¹ nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ hxi²waun³txi³yah³lxix³txa³hẽ¹li¹. Nxe³yah³lxin¹jau³su² nxe³yah²lxan³te³nah¹lxi¹: “Ih¹nxe³ i³wa²lũ³xai¹na¹lhon³ku¹. Ih¹nxe³jau³ta³ i³ye³kxai¹na¹lhon³ku¹. Nxa¹nha¹.” Nxe³jau³su², nxe²e³yah³lxix³txa³-hẽ¹li¹. Nxe²nxa³ha²kxai³ i³wa²lũ³xi²yah³lxin¹hi¹na¹ wãn³txa² wain³jau³xan²tu³ wi¹ko³nh²yah³lxin¹tu¹wi¹. 20 Wxa²wãn³txix³khai³sxu² e³yah²lxan³tho³li¹. Yxãn¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³jxah³lai²na² wãn³txa² a²yxo²e³jau³su² yũ³yah³lxin¹tu¹wi¹. 21-22 Nxe³hĩ¹nai²na² yxo²i²sah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a² ka³-lxa¹txi³ i³ã³ta³kxi¹nx2tain¹tu¹wi¹. A²nũ²a² yxo²i²xa³te²na² sa²kxai³lu² a²lon³khai³xa² i³su²lhã³si¹jau³su² ã³yũ³so¹ain¹tu¹wi¹. A²wi³na² sa²kxai³-lu² a²wẽ³sa² khai³xa² ã³yũ³so¹ai¹nha²kxai³ a²wẽ³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wi³na² a²hã³ka³na² nxe³sxã³ ã³yũ³so¹ai¹nha²kxai³ nxe³ai¹nha³tai¹. Te²-yã¹nxe³jut³su² nxe³nx2tain¹kxai²nãn²tu³ sa²yxo²ã³syah³lxix³txa³hẽ¹li¹. Sa²yxo²ã³syah²lxan³kxai²nãn²tu³ kxã¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹-ta² Si³yxau³tãu³lot³ju³ta³nũ³a² yxau²xai³yah³lxin¹tu¹wi¹. 23 Jã¹nxe³jut³su² sxi²je³nai²na² i²li³jen³su² khãuh³lxa³ti¹nx2tain¹kxai²nãn²tu³ sxi²je³na² nĩ³nã³-sa²nũn³thi³na² aun³txi²xai³jxah³lxix³hẽ¹li¹. Wãn³txix³khai³su² e³kxi¹nx2tai¹wi¹. I³sa³e²ko³xan¹ta² sxi²je³na² thi³ka³lxa²khai¹nxe³te²jai¹ti²tu³wi¹. Ka³lxa¹ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ sxi²yhen³ti³nãu³xa² whã²na¹ ai³lha²thet³jah³lxan³tho³li¹. Nxe³-yah²lxan³nxa³ta³lxa¹ Txai²li² ne³ka³ta²sxã³ a³ka³nxi²sxã³ ã³wã³li²sã²na¹tu¹wi¹. 24 Jã¹nxe³jut³su² ha³teh³nxã³nxa² o²la³kxi²ta³lu²nxa³jah¹la² kãi²nxa³-wi¹. Yxãn¹ta¹ i³tih³nxe³jah¹la² kãin²ti²lã²na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²sa³wit³su² hxi²ka¹nxa³wi¹. Yxãn¹ta¹ a²sũ³nu²yah³lo²khai³xa² hxi²kan¹ti³lã²na³li¹. 25 Jã¹-nxe³jut³su² a²nũ²ai²na² ha³teh³nxã³nxa² i³tih³nxe³kxa² yã¹nxe³te²lo³te³lhã³ yã¹nxe³kxai²nãn²tu³ e³lain¹te³nah¹lxi¹: “I³tih³nxe³jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe³te²ju²-hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ hxi²kan¹kxa² yã¹nxe³te²lo³te³lhã³ yã¹nxe³kxai²nãn²tu³ e³lain¹te³nah¹lxi¹: “Hxi²kan¹jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe³kxa² yã¹nxe³sxã³ wxa²-hxi²kan¹txa² si³yxau³jah¹lo²su² te²sa¹kan²ti³ e³lain¹te³nah¹lxi¹: “A²ta³a² si³yxau³jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe³ha²kxai³la¹ wxã² i³nxai²na² txa²sa³wi³ha³lxix³su² yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² e³lain¹tu¹wi¹. Nxain¹te³nah¹lxi¹: “Ta³nxũ¹ka³-txai²na² a²ta³nũ³ka³txi³sain¹na³li¹.” Nxe³jau³su² te²ai²li² nxe³te²ju²hẽ³li¹.

A²nũ²a² i³yuh³lxa³kxi²nẽ³ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

26 Jã¹nxe³jut³su² a²nũ²a² yuh³lxah³lxix³txa³hẽ¹li¹. Ko³nxe³ti³ kãi³ũh¹nx2tain¹-ju³ta³nũ³su² hãi³a² he³son³kxain¹kxan²ti³ Txa²wã¹sũ³na² i²kxi²jah¹lai²la¹wi¹.

ĩ²kxi²ha²kxai³ hã²wxã³txa³ yan¹nãu³a¹ sa²hau³ko³tũh¹nx2ti³tu¹wi¹.
 27 Ka³nxah³tai²na² wã³txa² e³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a³la²ni²tãu³a² a²nũ²-
 a² yxo²ha³kxa¹ jau¹xain²txi³ i³hen³txi³tain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. 28 Jã¹nxe³jut3su²
 txa²wã¹nũ²ai²na² i³su²lhã³nẽ³jah¹la² yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³te²su²
 hxi²kan¹txi³ txa²wã¹yãu³ka³txa² i³su²lhã³nẽ³lxa³lho³li¹. Yxã¹ta¹ wxa²yãu³-
 ka³txai²na² wxa²nũ²ai²na² nxe³sxã³ whãi²na¹ tẽ³sxã³ ha³lo²a² ko³nxe³ko³xa²
 ha³nxe²i³sa²tẽ³ko³xa² ã³na¹kxi³jah¹la² Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³ka³jah¹lai²na²
 so¹lxi³ yuh³lxi³jah³lxi³hẽ¹li¹. 29 Txa²wã¹sũ³na² wi¹lxa² hau³ko³tũ¹nhẽ³na³li¹.
 Nxe³ju³kxai³lu² ai³ka² wẽ³sa² ha¹lin¹te²su² te²a² hxi²tẽ³nyhah³lxin¹kxai²nãn²-
 tu³ ü³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³nat3sxã³ ü³yho³hi¹nx2ti³hj³nx2na³li¹. A²yo³ha²
 kãi²nxa³wi¹, ai³ka² a³lxi²nxa³ha²kxai³lu¹. Nxe³kxan²ti³nũ¹ Txa²wã¹sũ³na²
 hi²sen³su² ai³kai²na² ki³ka³na³ku² kxan²ti³ yuh³xai²na² a³hi²kxai²nãn²tu³ Sũ³-
 na²kxai³lu² i²kxi³lxi³hxai²na²hẽ³li¹. 30 Jã¹nxe³kxa²yu³su² Txa²wã¹sũ³nu²kxai³lu²
 A²hoh³lxi³ Si³yxau³jah¹lo²su² na³li¹. Wi¹lxa² hau³ko³tũ¹nx2ti³ju³ta² ten³na³li¹.
 31 Jã¹nxe³ha²kxai³ hxi²waun³txi²yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Ai³ka² wẽ³sa² jũ¹nxa² so¹lxi³
 a³lxi²hxai²na²hẽ³li¹. Ki³ka³lxa¹txi³ a²nũ²kxi²ki³kan²ti³ hai³txi³ a²yoh³la³ kãin²-
 ti³he¹nx2nxa³wi¹. Yxã¹ta¹ Txa²wã¹sũ³na² a³lxi² wa³to²hi¹nx2ti³hxai²na²hẽ³li¹.
 Nxe³nx2ti³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wi¹wi¹nxe² sa²hau³ko³nx2ti³tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² a²sa³wit3su² ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

32 A²nũ²a² i²li³te² i³nxai²na² a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
 “Je³su²jah³la² a²sa³wit3su²na¹wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²-
 sũ³na² oh³xa² yxau³ta²si³yxau³kxah³la² i³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹:
 “Jah¹lai²li² txa²sa³wi³sai²la¹wi¹.” Nxe³na¹jau³su² nxe³na¹tu¹wi¹. 33 Nxe³yãñ-
 ta¹ a²nũ²a² i²li³te² i³nxai²na² a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹:
 “Je³su²jah³la² a²sa³wit3su²nxa³wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
 Txa²sũ³na² oh³xa² yxau³ta²si³yxau³kxah³la² i³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³-
 nah¹lxi¹: “Jah¹lai²li² txa²sa³wit3su²nxa³wi¹.” Nxe³na¹jau³su² nxe³na¹tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² sa²wi³lhon³kxi³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² jau³su²

34 Jã¹nxa¹ju³kxai³lu² wxã³na¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a²nãu³xa² hãu²-
 non³sxã³ yxau³xai³nyhu¹ah³lxi³ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹. Nxe³to³ta¹
 he¹kxi²nyhu¹ah³lxi³ju³ta³nũ³a² yũ³tu¹wi¹. 35 Nxe³ju³kxai³lu² wxã³na¹ju³-
 tan¹te²kxa³ya³lhu² a²ki³lha³lxai²na² sa²kxai³lu² a²wĩ³na² ã³nhe¹kxi²ha²kxai³
 a²ka³ne³lxai²na² sa²kxai³lu² a²hã³ka³na² ã³nhe¹kxi²ha²kxai³, a²sĩ³sai²na²
 sa²kxai³lu² a²hã³na² ã³nhe¹kxi²ha²kxai³ nxe² ã³nhe¹kxi²nyhu¹ain¹tu¹wi¹.
 36 Nxe³sxã³ wxa²yu³ta³khai³xa² a²ha³tih³xa² ã³nhai¹son³kxi²yah³lxin¹tu¹wi¹.
 37 Jã¹nxe³jut3su² a²nũ²a² te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² wxa²wĩ³na² wxa²-
 hã³ka³na² nxe³sxã³ a³lxain¹yah³lxi³te²sin¹yu²hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ ã³wa²to²hi²
 a³lxi²sa²tẽ³sah¹lxan³kxai²nãn²tu³ nxe³te² i³nxãn²tu³ hxi²kan¹txi³ txa²sa³wi³-
 ha³lxi³lot3sah¹lxan³tho³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ a²nũ²a² te² i³nxai²na² sa²kxai³lu²
 wxa²ki³lha³lxa² wxa²ka³ne³lxa² nxe³sxã³ a³lxain¹yah³lxi³te²sin¹yu²hẽ³li¹. Yxã¹-

ta¹ ā³wa²to²hi² a³lxi²sa²tē³sah¹lxan³kxai²nān²tu³ nxe³te² i³nxān²tu³ hxi²kan¹txi³
txa²sa³wi³ha³lxi³lot3sah¹lxan³tho³li¹. ³⁸Nxe³ha²kxai³ i³hit1sah²lxin¹kxai²nān²tu³
i³ye³khāuh³lxa³thi¹nx2tain¹ju³ta³nū³a² ta³nxa² i³su²lhā³nx2tain¹ju³ta³nū³a² tã³-
nxa² nxe³nx2tain¹ju³ta³nū³a² yuh³lxah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Txa²wān³txa²
sa²yo²ā³syah¹lxin¹kxai²nān²tu³ hxi²kan¹txi³ Txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxan³tho³li¹.
³⁹Jā¹nxa¹jau³su² wxāi²na² sa²kxai³lu² i³ye³kxi²nyhah¹lxin¹kxai²nān²tu³: “Yuh³-
xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹la¹tāu³a¹ a³lxi²sa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² sa²yo²ā³a³kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³nyhah¹lxin¹kxai²-
nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau³xai³lyah²lxan³tho³li¹. Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na²
ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹la¹tāu³la³ a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²na²
wān³txa² yo²i²a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³su²lhā³sain¹lxan²ti³ yo²i²a¹ju³ta² ā³-
na¹nxa³lho³na¹.” Nxe³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxin¹tu¹wi¹.
Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau³xai³lyah²lxin¹tu¹wi¹.

Wi¹kāi³kxa²yo³su² i³yau¹ū³jau³su²

⁴⁰Jā¹nxe³jut3su² ai³lha²thet3jah³lxin¹tāu³a² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹-
nx2tain¹jau³su² e³kxi²nx2tain¹kxai²nān²tu³ nxe³te²nān²tu³ wa²su¹wa²sun¹sxā³
ā³wih¹si¹sain¹jau³su² e³kxi²sain¹nūn³na³li¹. Nxe³sxā³ wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹-
sain¹kxai²nān²tu³ i³sa²si¹hā³sa²jah¹la² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹nyhain¹jau³su²
e³kxain¹nūn³na³li¹. ⁴¹Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³jah¹la² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹nyhain¹tāu³a² nxe²e²te³nah¹lxi¹:
“Jah¹lai²na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ wa²su¹wa²-
sun¹sxā³ ā³wih¹si¹hai¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³jau³su² nxe³te²nān²tu³ Sū³na² wān³txa²
i³hen³txi³jah¹la² i³hen³txi³kxa² yo³ha² yā¹nxe³sxā³ ũ³yho³hi²nyhain¹nūn³tu¹wi¹.
Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² wi¹lhin¹jah¹la² wa²su¹wa²sun¹sxā³ ā³wih¹si¹nyhain¹tāu³a²
nxe²e²te³nah¹lxi¹: “Jah¹lai²na² wi¹lhin¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ wa²su¹wa²-
sun¹sxā³ ā³wih¹si¹hai¹na¹tū¹xā¹.” Nxe³jau³su² nxe³te² i³nxān²tu³ wi¹lhin¹jah¹la²
ũ³yho³hi²ka² yo³ha² yā¹nxe² ũ³yho³hi²nyhain¹nūn³tu¹wi¹.

⁴²Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a² i²li³te²a² a³lxi²sai¹nha²kxai³ i³yau³xa² sū²-
jau³xa² i³na²jau³su² a²nū²a² ā³jah¹la² ũ³hū¹nyhain¹sxā³ e³te³nah¹lxi¹:
“Jah¹lai²li² kāi²nxa³kxan²ti³ Sū³na² sa³wi³sxai²la¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ i³yau³-
xa² i³na²jau³xa² ũ³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³su² nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu²
ya²la³tu³ wi¹kāi³ain¹kxa²yo²ha² yū³tu¹wi¹. Jā¹nxa¹jau³su² tai²li² nxe³ye¹-
nxa²lxa¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² i³wā³txi³jau³su²

11 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² a²to²se³ nū³ka³txa²
i³yau¹ū³ta³lun²te²na¹ ā³waix3ta¹hxai²hē¹la². Sxi²jen³nāu³a² ai³lha²thet3sxā³
ai³sxā³ wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³hi² Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa² i³hen³txi² Je³-
su²jah³la² a²yo²wān³txa² a²nū²a² yo²ha³kxa¹ nxēn³txain¹ta¹hxai²hē¹la².

²Nxa²ha¹te¹ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²txa³lxi³ sxi²ha² kan²txi³ ũ³tī¹kxi²sxā³
sxa³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Kris²tu³jah¹la² wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²jau³su²

ha³ta³nxe³nũ²la² a²sa³wi³hxa³lxa² i³kaix¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². ³Nxe³sxã³ i³kaix¹tũ²la² Je³su²jah³la² i³wã³txi³si¹jau³su² i³sa²si¹hã³ah³lxin¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². I³sa²si¹hã³te³nah¹lx¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³tãu³u¹tai²na² ũ³sa²si¹hã³ũh¹sa²sĩn¹jah¹lo²su² nĩn¹ji¹wi¹? Nxe²nxa³kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² ã³xa² wah³nxe³sa²sĩn¹te³lin¹ji¹wi¹? Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Nxex³jah³lx¹wxi¹. Wãn³txa² ain³kxah¹lxin¹jau³su² ha³lo²a² i²yah³lxin¹jut³su² whã¹na¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² wxa²li³sxã³ i³hen³txi³jah³lx¹hē¹li¹. ⁵Ye³han³te²su² te²a² ye³we²txi²ha²kxai³ ha³lxu³ha² ai³te²su² te²a² sa²yũ³we²txi²ha²kxai³ a²nũ²a² khon³ta³kxi²sxã³ ka³lãun³ta³kxi²te²su² te²a² we²txi²ha²kxai³ a²ne³nxē³na² ne³ka³tũ³te²su² te²a² ne³we²txi²ha²kxai³ a²nũ²a² ya³lu²te²su² te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti¹hi¹tha²kxai³ a²nũ²a² yen³kxi³txa²te²su² te²a² Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³su² txa²wã¹ē¹nãu³a² sa²hau³ko³tain¹si¹hain¹jau³su² i³hen³txi³nhai¹nha²kxai³ nxe³jau³su² jau³xa² ha³kxa¹ i³hen³txi³txain¹yah³lx¹hē¹li¹. ⁶Txa²wãn³txa² hxi²ye¹ta¹lxain¹sxã³ en²sai¹nxa³te²su² te²a² wi¹lhin¹khaix¹lxain¹na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

⁷Nxe²e³ta³lun²nũ²la² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² aun³txi³sxã³ i³xain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sa²wa²nha²sxã³ a²nũ²a² ã³si³tē³la³kxi² te²nãu³xa² i³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai¹tã² ai³sxã³ i²yah³lx¹nhĩ¹nai³tã² ih¹nxe³te²ta³ i²te³lhxã³ ai³yah³lxin¹thai¹li¹? Ka³ti³ka²txã³nxa² kwa² sa³xit³sxã³ sa²hai³hain³jut³sũ³nxe² a²nũ²a² i³wã³wã³ta³kxi²sain¹jah¹la² i²te³lhxã³ ai³yah³lxin¹thai¹li¹? ⁸Nxe²nxa³kxai²nãn²tu³ ih¹te²ta³ i²te³lhxã³ ai³yah³lxin¹thai¹li¹? A²nũ²ai²na² yen³kxi³jah¹la² wã²la² a³lx¹khai¹nxe³ka³lo³a² au³khaix¹nxe³ka³lo³a² wi¹khai¹nxe³ka³lo³a² nxe³ka³lo³ai²na² ũ³whi²kxi²nha²jah¹la² i²te³lhxã³ ai³yah³lxin¹thai¹li¹? Nxē²nxa³wi¹. A²nũ²a² wã²la² wi¹khai¹nxe³ka³lo³a² wih²kxi²nha²te²he³la³kxa² a²nũ²a² sxi²ha² kãin²te²si³yau³jxah¹la² sxi²ha² so¹lx¹³ yxau³xai³lain¹te²jai¹ti²tu³wi¹. ⁹Nxe²nxa³kxai²nãn²tu³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ ai³yah³lxin¹thai¹li¹? Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹la² i²te³lhxã³ ai³yah³lxin¹thai¹li¹? Jau¹xai²na² wain³jau³xai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ i³hen³txi³tũ³ka³txa² ã³wa²to²hi²sxã³ yxau³sa²tē³jah¹lai²la¹wi¹. ¹⁰Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tēx¹ta² nxe³ne³te³nah¹lx¹: “Ne³ka²a³sah¹lx¹wxi¹. Txa²sa³wit³su² ne³ka³ta²nxa²sxã³ i³sa²si¹hã³a¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²nãu³xa² i³tih³nxain¹tu¹wi¹. Txa²wãn³txa² hxi²kan¹txa² Si³yxau³tãu³lo³jah¹lo²sih¹nxa²ha¹jau³su² nxe³jau³xai²na² i³hau³ko³tain¹tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. ¹¹Jã¹nxa¹jau³su² ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nũ³ka³txu¹tai²nãn¹jau³xai²na² wxi²kan¹jau³xai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² wãn³txa² i³tih³nxe³jau³xai²na² wxi²kan¹sxã³ wa³to²hi²na³li¹. Nxe³kxan²ti³nũ¹ Txa²sa³wi³ha³lxai²na² hxi²kan¹tũ³ka³txi³sai¹nxa³kxan²ti³nũ¹ wãn³txa² i³hen³txi³si¹hai¹na¹jau³xai²na² wxi²kan¹sxã³ wa³to²hi²sa²tē³na³li¹. ¹²Jã¹nxe³sxã³ txa²nũ² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lo²nu¹ta²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² i³tih³nxe³te²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nũ²a² i²li³te²na² ã³yxo²o³tũ³kxai²nãn²tu³ Sũ³na² hi²sen³kxai³lu² wi¹lhin¹sxã³ i³ũ¹hai¹nhĩ³nx2na³li¹. Nxe³jau³su² Jo³ãu² Ba³tis²jah³-

la² i³tih³nxe³te²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² a²nũ²a² ka³lxa¹te²nũ³xa²
 Txa²wãn³txa² ain³so¹ai¹nha²kxai³ ya³lo³txi²sxã³ Sũ³na² wãn³txa² yxo²ain¹na³li¹.
 13 A²kxã³nxãn¹jau³xu¹tai²na² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³nũ³ka³txi²na² a²yo²-
 ha³kxa¹ Moi³se²ah³lu¹tai²na² Sũ³na² wãn³txa² ũ³wha²li¹jau³xu¹tai²na² nxe³sxã³
 Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³nhẽ³ta¹hxai²ti³ai¹-
 ti²tu³wi¹. Nxe³ka³tu³ hã²wxãn³txa² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² i³yau¹ũ³nhẽ³te³nah¹lxi¹:
 “Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3ju³tai²li² hi¹na² yũ²na³li¹.” Nxe³-
 nẽ³ti³ai¹ti²tu³wi¹. 14 A²nxe³jau³xu¹tai²na² E³li²ah³lu¹jãx¹lah¹la² wxã³ju³ta³nũ³a²
 i³yau¹ũ³nhẽ³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³jah¹la² wxã³jah¹lai²na² Jo³ãu² Ba³-
 tis²jah³lo²su² na³li¹. Ya²la³lyau³tu³ ã³ten³nxa²ti³kxai²nãn²tu³ yxo²i¹jah³lxi³hẽ¹li¹.
 15 A²ne³nxẽ³na² yũ¹nx2ti³kxai²nãn²tu³ ain³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹.

16 Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a² a²hi¹nãn¹te²nũ³ka³txi³nũ³xa² ih¹nxe³-
 txe²hũ³nhĩ³te²la¹xã³? Wẽ³ha³lxa² yã¹nxain¹na³li¹. Sxi²je³na² kwa²
 wa³nĩ³lo³nain¹te²ju²hẽ³li¹. Wa³nĩ³lon³sxã³ i³kaix¹nyhu¹ain¹te³nah¹lxi¹:
 17 “Wãn³txa² wi¹lhin¹jau³xa² i³hain³sih¹nx2ti³sĩ¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹
 i³ka³li³kxi²ya³sai¹nxãn³tai¹ti²tu³wi¹. Hã²wxãn³txa³nũ² i³ãin²ta³kxi²jau³xa²
 i³hain³sih¹nx2ti³sĩ¹na¹tai¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ nãn³kxi²ya³sai¹nxãn³-
 tai¹ti²tu³wi¹.” Nxe³kxe³hũ³sxã³ a²nũ²a² a²hi¹nãn¹te² nũ³ka³txi³nũ³xa²
 kã³nxai³tãn¹tũ³ka³txa² yã¹nxain¹na³li¹. Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³-
 hen³txi³tũ³ka³txa² e²nain¹na³li¹. 18 Jã¹nxe³jut3su² Jo³ãu² Ba³tis²jah³la²
 wxã³hi¹nai³tã² yain³txa² kwa²hã¹nxe² ã³na¹ha²kxai³ vãn²yau³xa² i³na²-
 xa³ha²kxai³ Jo³ãu² Ba³tis²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹li¹. Nxe³te³na¹ a²nũ²ai²na²
 e²nain¹sxã³ wãn³txa² wai³nxa³jau³su² e³lain¹te³nah¹lxi¹: “Jo³ãu² Ba³-
 tis²jah³lai²li² ko³nxe³te² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³jah¹lo²sin²tai¹.”
 Nxe² e³lain¹na²hẽ³li¹. 19 Jã¹nxẽn³tai¹. Txi²li² wxã³na¹hi¹nai³tã² yain³txa²
 i³yai³ni² yain³jau³xa² i³na² nxa¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹ta¹ a²nũ²ai²na² wãn³-
 txi³kxai³lu¹, en²kxi²sain¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³lai²na² yain³txa² kãin²
 yain³jah¹lai²la¹wi¹. Yain³jau³xa² i³na²sa³wen¹jah¹lai²la¹wi¹. A²nũ²a² ũ³-
 yho³hi²ki³ka² so¹kxi²nẽ³tũ³ka³txi³nũ³xa² ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa² nxe³sxã³
 ã³ya³lxi²nyhain¹jah¹lai²la¹wi¹.” Nxe² e³lain¹na²hẽ³li¹. Nxe³lxain¹kxan²ti³
 a²nũ²ai²na² a²hoh³lxi³su² te²a² wain³txi³ kãi³kxai²nãn²tu³ a²wẽ³ha³lxa²
 wain³txi³ i²ye²ain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sxi²jen³ti³nũ³xa² sa²yo²we¹tai¹nxa³jau³su²

20 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² sxi²jen³ti³nũ³xa² i³kwãix¹Ita¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³thĩ³nũ³xa² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² wã³nxĩn¹sxã³ o²la³kxi²-
 nũ¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ nxe³kxan²ti³nũ¹ hai³txi³ a²ko³nxe³ti³
 kãi³ain¹ju³ta² ã³na¹ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

21 Jã¹nxe³jut3su² sxi²jen³txi³nũ³xa² i³kwãix¹Itxain¹te³ãn¹jau³kxai³lu¹
 Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Ko²ra³si²thĩ³nãn¹tũ³ka³txãi³. Bet3sa³i²ta³thĩ³nãn¹tũ³ka³txãi³. Ko³nxe³-
 ton³khai¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Kxã³nhxi¹nai³tãn¹thĩ³na² Ti²ro³thĩ³nãn¹tũ³ka³txai³tã²

Si³tō²thi³nān¹tū³ka³txai³tā² nxe³sxā³ ko³nxe³thin¹khai¹nxai¹nha²kxai³ ya³-
lu²hxa³nain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ wā³nxīn¹sxā³kāi³ūh¹nx2ta¹ju³ta²
i²ain¹ke³la³te²kxai³ a²ko³nxe³ti³kāi³ain¹ju³tu¹ta¹na² ā³na¹sxā³ ā³yo²o³tū¹-
sai¹nh³nx2na³li¹. Wā²la² sa²ke³nā²ka³lo³a² ũ³whi²kxi²nha²sxā³ ha³nxe²a²
sin³so³xa² ā³wxe³sān²sxā³ ā³yo²o³tū¹sai¹nh³nx2na³li¹. 22Nxe³kxa²ha³ta³-
nxān²ti³yxan¹nāu³a¹txa²wā¹o²la³kxi²ki³kxa²yo³ha²Sū³na² ũ³yho³hi²nē³tāu³a¹
Ti²ro³thi³nān¹tū³ka³txai³tā² Si³tō²thi³nān¹tū³ka³txai³tā² nxe³sxā³ ko³nxe³ti³kāi³-
ain¹kxa²yo³ha²kāi²nxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ti³kāi³yah³lxin¹kxa²yo³ha²ā²la²
kāi²non³tu¹wi¹. 23Nxa³ha¹te¹ Ka³far³na³ū²thi³nān¹tū³ka³txi³i³nxai²na²sa²kxai³lu¹:
“Oh³nān¹ko³nāu³a²Sū³na² ha³lo²a²nāu³a²ka³la³sxā³ā³wi¹ha¹tū¹xā¹.” Nxīn¹jau³su²
yxān¹ta¹yuh³xan¹ko³nāu³a²ha³nxe²i³ko³nāu³a²sa²yū³lho²txa²tu¹wi¹. Kxā³nhxi¹-
nu¹ta¹na²So³to²ma²thi³na²ko³nxe³thin¹khai¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³
ko³nxe³thin¹sxā³kāi³ain¹kxa²yo³ha²ū³hū¹nyhain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹
wā³nxīn¹sxā³o²la³kxi²nūh¹nx2ta¹ju³ta²i²ain¹ke³la³te²kxai³hai³txi³ya³lu²hxa³nai¹-
nh³nxā³wi¹. 24Nxe³kxa²ha³ta³nxān²ti³yxan¹nāu³a¹Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu²a²nū²a²
yo²ha³kxa¹a²wa³kxēn³su²tu¹wi¹. Nxe³tāu²a²Txa²wā¹sū³na²hi²sen³kxai³lu²
So³to²ma²thi³nū¹ta¹nān¹tū³ka³txa²kāin²ye³kāuh³lxa³ti³hi¹tain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹
wxa²nū³ka³txi³i³nxai²na²sa²kxai³lu²ye³kāuh³lxa³ti³hi¹txa²lx³ju³ta³nū³a²kāin²
wha²to²hi¹nx2tain¹tu¹wi¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² hxi²ka² hxi²nū¹nain¹jau³su²

25Nxe³ka³tu³Txa²wā¹sū³na²i³ye³kxi²te³nah¹lx¹! Je³su²jah³la²
i³ye³kxi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Txa²wi³nāi³. Oh³xan¹thi³na²whāi²na¹yuh³xan¹thi³na²whāi²na¹A²-
hxi²kan¹ta²Si³yau³jah¹lo²si¹lx¹! Nxīn¹sxā³ha³teh³nxā³nxā²a²hoh³lx³su²
te²nāu³xa²a³la³kxi²khai¹nxe³te²nāu³xa²nxe³sxā³wa³ka³la²kāi³in¹ju³-
tai²na¹wān³txa²i³tih³nīn¹jau³xai²na¹i³yau¹ū³ai¹nxā³nhē³li¹. Yxān¹ta¹
a²hoh³lx³sxa³te²su²te²nāu³xa¹wxa²wān³txai²na²i³yau¹ū³ai¹nī¹nhē³li¹.
Nxai¹nī¹nha²kxai³sa²nēn¹kxi¹nxa²ha¹wi¹. 26Wā²nxūh¹lx³sxā³nxe²kāi³i¹-
nhē³li¹. Nxe³jau³su²Je³su²jah³lo²kxai³lu²Sū³na²i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

27Nxe³ha²kxai³lu¹Je³su²jah³la²āh¹i³ye³te³nah¹lx¹!

—~Yen³kxai²na²a²yo²ha³kxa¹Txa²wi³na²ū³hū¹sa³na²hē³li¹. Txa²wi³na²
so¹lx³a²ki³lha³lxa²na¹xai²na²i²sa²jah¹lai¹la¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³Txa²wi³na²
i²te²la³yū²nxa³wi¹. Txa²na²a²ki³lha³lxa²na¹xai²na²so¹lx³i²jah¹lo²sa¹wi¹.
Te²yā¹nxūn³sxā³: “A²nū²a²ā³xai²na²Txa²wi³na²i³yau¹ū³hai¹na¹tū¹xā¹.” Nxa¹-
kxai²nān²tu³nxe³jah¹lai²na²sa²kxai³lu²Wi³na²i²jah¹lo²su²nū³nh³nx2na³li¹.

28Jā¹nxa¹jut3su²wxa²ē¹nāu³ai²na²hxi²tha³ah³lxin¹te²i³nxai²na²yen³kxa²
sa³te²kxa²sa²nah³so¹sxā³hxi²tha³te²hū³nxe²te²i³nxai²na²nxe³sxā³ā³wxā³-
jah³lx³hē¹li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³wxa²ē¹nāu³ai²na²ā³wa²su¹nha²sxā³
yxau²xai³nū¹nxa²lxa¹tu¹wi¹. 29Txa²wa³ka³li³yu³ta²sa²yū³ta³lot3jah¹lx³hē¹li¹.
Nxe³sxā³txa²wān³txa²i³tih³nxe³nx2ta¹jau³xa²wi¹ko³nha¹jah³lx³hē¹li¹. Txa²na²
thāi³ti³la²khai¹nxe²yxau²xai³jah¹lo²sa¹wi¹. A²nū²a²nāu³xai²na²yū³hē³nāu³.

ai²na² yxau²xai³jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹kxa²yã¹nxe² yxau³nũ²nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³yah³lxin¹kxai²nã²tu³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² ã³wa²su¹nha²sã³ yxau²xai³lyah³-lxin¹tu¹wi¹. ³⁰Jã¹nxe³jut³su² txa²wa³ka³li³yu³ta² sa²yu³ta³lot³jah³lxin¹ju³ta² i³wi¹lxon³kxi¹jah³lxin¹kxi³te²ju²hẽ³li¹. Sa²ka³la³hẽ¹kxi²yah³lxin¹kxe³hũ³nxe² wa³lo³lon³te²ju²hẽ³li¹. Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Sa²ba³to³ nxe³hĩ¹na² a²wa³ka³li³yu³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

12 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² e³ta³lun²nũ²la² sa²ba³to³ nxe³-hĩ¹na² hai³sxa² wi³txa² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³la² ã³nxai² a²sa³wi³ha³lxa² ã³nxai³li² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² he³hain¹jau³su² yain³txi³nã³kxa² wxa²ni²lho¹sã³ yai³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Nxe³nxa²ha¹te¹ fa³-ri³se²a² nũ³ka³txa² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² i²ain¹tãu³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: —~Je³su²jah³lãĩ³. Nxex³txi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txi³su² sa²ba³to³ nxe³tãu³-a² a²wah³ka³lxa² a²yo²ha³kxa¹ ã³na¹xai³ki³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yã¹ta¹ wxa²sa³wi³ha³lxa² jau³jau¹xai²na² sa²yo²ã³ain¹ti²tu³wi¹, yain³ti³nã³kxa² wxa²ni²lho¹ai¹nha²kxai³lu¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxĩ¹. Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxa² i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Ta³-vi²yah³lu¹ta²na² he³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xu¹ta²na² he³hai¹nha²kxai³ nxain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. ⁴Nxain¹tãu³kxai³lu² Sũ³na² sxi²ha² ã³wih¹nũ²la² yain³tũ³xai²na² Sũ³na² ũ³yho³hi²tũ³xai²na² wxa²so¹sã³ i³yain³kxain¹ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³tũ³xai²na² Sũ³na² sxi²ha² hau³ko³tũ³ka³txa² wã³nxĩ¹te²ka³txa² so¹lxĩ³ yain³tũ³su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²ha³tã³nxã²ti³ yai³nain¹-ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. ⁵Te²yã¹nxũ³jut³su² Sũ³na² sxi²ha² hau³ko³tũ³ka³txa² a²yo²ha³kxa¹ sa²ba³to³ nxe³ti³xai²na² jau³jau¹xai²na² sa²yo²ã³xai³ain¹te²ju²-hẽ³li¹. Nxain¹kxan²ti³ hxi²ki³la³ te²sxa³yu²hẽ³li¹. Ju¹ta²na² i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. ⁶Nxe³yã¹ta¹ wãn³txi³khai³xa² e³kxi¹nx²ta¹wi¹. Txa²wa¹sũ³na² sxi²ha² wa³to²hi² wxi²kan¹jah¹lo²sa¹wi¹. ⁷Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxa² nxe³te³nah¹lxĩ¹: “Wi¹lhĩ¹sã³ thãĩ³ti³la² sa²hau³ko³nyhu¹ah³lxin¹ju³ta² ten³sa³nhai¹. Yen³kxa² ũ³hũ¹sa²nĩhĩ¹-ju³ta² so¹lxĩ³ ten³sa²nxa³nhai¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³su² ha³kxa¹ jau³jau¹xai²na² wi¹ko³nh²yah³lxin¹ke³la³te²kxai³ a²nũ²a² hxi²ki³la²nxa³te²na² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li²yah³lxi³hĩ³nx²nxa³lxĩ¹. Yxã¹ta¹ yah²lxa³lxĩ¹. ⁸Nxe³na¹kxa²yu³-su² Txa²na² Sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na² sa²ba³to³ nxe³ti³xa² a²wa³kxẽ³yah³lo²sa¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² hxi²yã³nã³ta³kxi²jah¹la² hxi²we²txi²jau³su²

⁹Nxe²e³ta³lun²nũ²la² Ju³te²a² nũ³ka³txa² ã³nũ²kxi²thi³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹la².

¹⁰Ã³wih¹te³na¹ in³txa² hxi²yã³nã³ta³kxi²jah¹la² i²ye²ta¹hxai²hẽ¹la².

Nxe³te³na¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² i³wã³txain¹te³nah¹lxĩ¹:

—~Je³su²jah³lãĩ³. Sa²ba³to³ nxe³ti³xa² a²nũ²a² i³ton³kxai²nã²tu³ we²-txi²ju³ta³nũ³su² wai³nhĩ³ji¹wi¹? Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nxe³tũ³ka³txai²na² ko³nxe³thin¹ju³ta² a³ti²si¹kxi³jau³nũ³su² i³wã³txain¹-
ta¹hxai²hẽ¹la². 11 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²nũ³ka³txi³ i³nxai²na² ka³na³ka³na³jah¹la² te² i³nxai²na² o³ve²a²
ka³na³ka³na³te²a² so¹lxi³ yũ³hĩ³nxai¹lxi¹. Nxe³na³ka³tu³ o³ve²ai²na² sa²ba³to³
nxe³hĩ¹na¹ kxĩh³nxẽ¹na² ã³wi¹hĩ³nx2na³li¹. Nxe³ju³tai²na² nxe³kxai²-
nãn²tu³ sa²ba³to³ nxe³ti³xa² nxe³kxan²ti³nũ¹ o³ve²ai²na² kxĩh³nxẽ¹na²
sa²sai²lho¹xi²hĩ³nxãn¹ji¹wi¹? 12 Jã¹nxe³kxe³hũ³sxã³ a²nũ²su² a³lxi²wa³to²-
hi²khaix1nxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³te²kxa³yan³tu³ wi¹kãi³ũh¹ki³ju³ta² sa²ba³to³
nxe³ti³xa² nxe³kxan²ti³nũ¹ wain³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³jau³su² ta¹hxai²hẽ¹la².

13 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² sa²wa³ti³nha²sxã³ hxi²yã³nãn³ta³kxi²jah¹la²
i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~I³hxi²sin²nha¹sẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ i³hxi²sin²nha²-
hĩ¹na¹ a²hxi²ka² sa²kxai³lu² i³hxi²we²nxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²hxi²kxã¹xa²
yã¹nxe² hxi²wi¹lxi²ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² a³li³ain¹ka³tu³ i³he³son³kxi²nyhain¹-
sxã³ Je³su²jah³la² i³su²lhã³si¹hain¹jau³su² i³ne³wa³ko³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² sa³wi³ha³lxa² i³yau¹ũ³jau³su²

15 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² ju¹tai²na² i²nha²nũ²la² ã³waix3ta¹-
hxai²hẽ¹la². ã³waix3te³na¹ a²nũ²a²nãu³xa² ka³lxa²khai¹nxe³te²nãu³xa²
aun³ta² i³hi¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²nũ²a² i³ton³te²a² ka³lxa²sxã³
i³hi¹tain¹yah³lxi³nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hxi²ki³-
kxai³lu² we²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 16 Nxe³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. We²txi¹nx2ta¹wi¹. Nxe³nx2ta¹kxa²ha³ta³nxãn²-
ti³ a²nũ²a² ã³xa² i³hen³txi³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² wãn³txa²
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 17 A²nxe³jut3su² kxã³nxu¹tai²na² I³sa³i²ah³lu¹tai²na²
Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lu¹tai²na² a²wãn³txi³su² nxe³ta¹-
hxai²hẽ¹la². Nxe³jau³xau³hxai²tẽx1ta³la³ te³nah¹lxi¹:

18 —~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Jah¹lai²li² Txa²sa³wi³sai²la¹wi¹. I³kaix1so¹na¹-
kxah³lai²la¹wi¹. A³lxi²na¹kxah³lai²la¹wi¹. I³wi¹lxon³kxi²sa²jah¹lai²la¹wi¹.
ã³nũ²nxĩ²sxã³ ai³na¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²nãu³xa² a²-
yxo²ha³kxa¹ ko³nxe³ti³ kãĩ³ain¹ju³ta² ã³wa²su¹kxi²na¹ju³ta³nũ³a²
i³hen³txain¹tu¹wi¹. 19 Hai³txi³ kwa² i³he¹he¹kxi²nyhu¹xa³ha²kxai³ kwa²
i³kaix1nyhu¹xa³ha²kxai³ sxi²jen³nãu³ai²na² kwa² i³kãĩ²non³si¹nha¹-
jau³su² i³ye³li³xa³ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wi¹. 20 Ka³ti³kxa³ti²nxãn³su²
sa²ka³lũt3sxã³ sxa³nxã³nxa² sa²nãu³lxi²nxa³lho³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³
lã³pi³ãu²te³na² ũ³hũ¹lxi³te³lhxã³ te³na² hai³txi³ ũ³hũ¹lxi²nxa³lho³-
li¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² a²nũ²a² yxo²i²sxã³ hxi²tha³kxai²nãn²tu³ hai³txi³
i³ya²lu¹thxa³kxi²nxa³lho³li¹. Nxe²nxa³ha²kxai³ i³nxũ²kwãĩ³lxũ¹-
txain¹tu¹wi¹. 21 Jã¹nxe³jut3su² Jah¹la² wãn³txai²na² sa²kxai³lu²
a²nũ²a²nãu³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ yxo²i²ain¹tu¹wi¹.

I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Bel³se³bu²ah³la² i³yau¹ũ³jau³su²

22Nxa²ha¹te¹ in³txa²ko³nxe³te² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³yxau³jah¹la² ã³sa³so¹ain¹-
ta¹hxi²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² ye³han³ye²ha²kxai³ yxo²kan²ye²ha²kxai³ nxe³jah¹lo²su²
ta¹hxi²hẽ¹la². A²nxe³te²kxai³lu² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² in³txa²i³kxi²nũ²-
la²ko³nxe³te² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹jau³su² kwa³na³ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³tãu³
yxo²we²txi²xi²ha²kxai³ ye³we²txi²xi²ha²kxai³ nxe³ta¹hxi²hẽ¹la². 23A²nxe³ju¹ta¹na²
a²nũ²a² i³hi¹tain¹te²nãu³xa² i²kxain¹nxa²ha¹te¹ o²lai¹nha²kxai³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²li² wã³nxin¹khai¹ljah¹lo²sin²tai¹. Txa²wã¹sũ³na² A²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3jah¹lo²su² yxau³sã³ wah³nxe³kxi²kĩ³jah¹lo²su²
nxe³jah¹lain²txi³ te²sin²tai¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxi²hẽ¹la².

24Nxe³yã¹ta¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txai²na² ã³nhai¹tũn³te²nãu³xai²na²
e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Bel³se³bu²ah³la² a²ta³nãu³xa² a²hxi²-
kan¹jah¹lo²su² ha²kxai³ nxe³jah¹la² a²sa³wit3sin²tai¹. Nxe³te²si¹nha²kxai³
hxi²kan¹txi³ ko³nxe³te² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹jau³su² i³ye³kxi²te²sin¹-
yu²hẽ³li¹. Fa³ri³se²a²nãu³xa² nxe³nyhain¹ta¹hxi²hẽ¹la².

25Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² fa³ri³se²a² e¹nã¹nãu³su² wi¹-
ko³nha²ha²kxai³ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa¹lxi¹. A²nũ²a²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² wã²nxũh¹lxi³ ã³nhe¹-
kxi²nyhain¹kxai²nã²tũ³ ya¹lu²hxi²nyhain¹te²ju²hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³sã³ sxi²je³na²
tã³na² kwa² sxi²ha² tã³na² a²nũ²a² yxau²xai³te²nãu³xa² ã³nhai¹ta¹lxi³sã³
yxau³ain¹kxai²nã²tũ³ kan²txi³ yxau²sa²tẽ³ai¹nxa³lho³li¹. 26Te²yã¹nxũn³sã³
Sa³ta³na²jah¹la²kxai³lu² wã²nxũh¹sã³ nxũ²kwai³li³si¹nha²jau³su² i³ye³kxi²-
nha²kxai²nã²tũ³ hai³txi³ a²ha³lo²ai²na² nũ³kxũn³txi³ yxau²sa²tẽ³xa³lho³li¹.

27Nxe³ha²kxai³ wxa²wã³txa² e³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Je³su²jah³lai²li² Bel³se³-
bu²ah³la² a²sa³wi³sai²la¹wi¹.” Yah³lxin¹jau³su² yxã¹ta¹ fa³ri³se²a² nũ³ka³txe²
i³nxai²na² wxa²wẽ³ha³lxa² kã³a¹kxa² yã¹nxe² kã³ain¹nũn³na³li¹. Nxe³ai¹nha²-
kxai³ wxa²nũ³ka³txai²na² ih¹te²tã³ sa³wi³ha³lxi³la³ te²la¹xã³? 28Nxe³yã¹ta¹
Txa²wã¹sũ³na² Yãu³ka³txa² Te²hi²sen³su² i³hxi²kat1sa²ha²kxai³ hxi²kan¹txi³
ko³nxe³te² yãu³ka³txa² nxũ²kwai³li³si¹jau³su² i³ye³kxi²na¹wi¹. Nxe³na¹kxe³su²
ya²la³txi³ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3jah¹lo²su² ye²te²sa¹wi¹.

29Te²yã¹nxe³jau³su² sxi²ha² wa³kxẽ³yah³la² nũ³kxũn³jah¹lo²su² ye²kxai²nã²tũ³
hxi²kan¹tĩ³ sxi²hai²na² ã³wih¹ka³tũ³ a²yen³kxa² kã³kxi²tĩ³hex1nxe³hĩ³nx2nxa³wi¹.
Yxã¹ta¹ nũ³kxũn³jah¹lai²na² i³sã³ sa²tai³kxain¹ke³la³te²kxai³ sxi²hai²na² ã³wih¹-
ka³tũ³ a²yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹tĩ³ kã³kxi²sã³ wxa²so²hxa³hĩ³nx2na³li¹.
Nxe³na¹ha²kxai³ a²ta³nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹la² Bel³se³bu²ah³lan²tũ³ nxe² kã³-
kxi²na¹hẽ³li¹. Hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³na¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu²
a²ta³ai²na² a²nũ²e¹na² nxũ²kwai³yxau³te²su² te²a² nxũ²kwai³li³si¹hai¹na¹wi¹.

30Nxe³ain¹jut3su² a²nũ²ai²na² ã³yã³lxi²sai¹nxa³te²su² te²a² txa²ko¹ko¹sain¹-
na³li¹. Te²yã¹nxe³sã³ o³ve²a² yã¹nxe² ã³nũ²kxi²sai¹nxa³te²su² te²a² ha³ten¹txi²
aun³txi³si¹hain¹tu¹wi¹. 31-32Jã¹nxe³ha²kxai³ a²nũ²a² i³li³te²su² te²an²tũ³ ko³nxe³-

ti³ kái³kxai²nān²tu³ hā²wxān³txa³ i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ ā³yo²o²tū¹kxai²nān²tu³ ā³wa²su¹tain¹ju³ta² yū²na³li¹. Txai²na² Sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3jah¹-lo²su² te²sa¹jah¹lo²na¹xai²na² ko³nxe³te²lot3sain¹kxan²ti³ ā³wa²su¹tain¹ju³ta²nū³a² yū³tu¹wi¹. Nxe³to³ta¹ wxāi²na² wai³nxa³jau³xa² e³lah³lxin¹jau³kxai³lu¹: “A²ta³a² hxi²kan¹ta² hi²sen³su² Je³su²jah³la² i³hxi²ka¹tin²ta¹.” Yah³lxin¹jau³su² yah³lxin¹-ta¹ Txa²wā¹sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ko³nxe³te²lo³jah³lxil¹lxl¹. A²nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² ko³nxe³te²lo³jau³xai²na² sa²kxai³lu² hai²txi³ ā³wa²sut¹ju³ta² yū²nxa³wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ yan¹nāu³a¹ ko³nxe³ti³ kái³yah³lxin¹-kxa² yo³ha² a³ya³ti²ju³ta²nū³a² yū³hi¹na¹ ā³wa²su¹ju³ta²nū³a² yū²nxa³lho³li¹. Hxi²ki³te²la³ yxau²sa²tē³ju³ta²nū³a² so¹lxl³ yū³tu¹wi¹.

Hi³sa³ka³txa² a²nxā³kxa² i³yau¹ū³jau³su²

33 Jā¹nxe³kxe³hū³jau³su² hi³sa³ka³txai²na² wi¹kxai²nān²tu³ a²nxā³kxa² wi¹-te²jai¹ti²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ hi³sa³ka³txai²na² ko³nxe³kxai²nān²tu³ a²nxā³kxa² ko³nxe³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sxā³ hi³a²nxā³kxi³khai³sxu² i²k³sa²kxai³ hi³a² wi¹tā³nxa² ko³nxe³tā³nxa² i²k³te²jai¹ti²tu³wi¹. 34 Nxe³ha²kxai³ wxāi²nāu³ i³-nxa²na² fa³ri³se²a² nū³kā³txi³ i³nxa²na² txih³xa² wē³ha³lxa³ yā¹yxah³lxil¹lxl¹. Ko³nxe³thin¹khai¹yxah³lxil¹lxl¹. Yxān¹ta¹ wān³txa² wi¹jau³xa² i³yo²e³yah³lxil¹-lxl¹. Ju¹ta¹na² wai³nxa³wi¹. Ya²la³txi³ txa²wā¹e¹nāu³ai²na² nūh¹ e³kxi²nha²kxa² yā¹nxe² txa²wā¹yo²e³jau³su² nxe³te²ju²hē³li¹. 35 Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² wi¹lhin¹te²a² a²e¹nāu³ai²na² wi¹lhi¹nha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²te²ju²hē³li¹. Nxe³ain¹ta¹ a²nū²a² ko³-nxe³thin¹te²a² a²e¹na² whāi²na¹ ko³nxe³thi¹nha²kxai³ wi¹lo²la³kxi²te²sxa³yu²hē³li¹. 36 Jā¹nxe³ju³kxai³lu¹ ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Wān³txa² toh³lxl³jau³-xai²na² whāi²na¹ e³yah³lxin¹te²tu³ yan¹nāu³a¹ kái³yah³lxin¹kxa² yo³ha² a³ya³ti²kxe³su² nxe³ti³xa¹ ko³nxe³ti³ i³yī¹li¹nx2ti³tu¹wi¹. 37 Nxe³sxā³ wxa²wān³txai²na² wi¹jau³xa² sa²yo²sai¹kxai²nān²tu³ wi¹lhin¹te²lo³nx2ti³-tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ wxa²wān³txa² ko³nxe³jau³xa² sa²yo²sai¹kxai²nān²tu³ ko³nxe³thin¹te²lo³nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

Fa³ri³se²a² nū³kā³txa² ko³nxe³thin¹sxā³ kái³ain¹jau³su²

38 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² ha³te³h³nxā³nxa² a²hoh³lxl³su² te²su² te²a² fa³ri³se²a² nū³kā³txi³su² te²su² te²a² nxe³sxā³ ka³na³ku² ā³tī³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxl¹: —~Je³su²jah³la² tih³nxe³nha¹jah¹lāi³. Wā³nxin¹sxā³ kái³in¹ju³ta² wā²-nā³ū¹sa²si¹nhē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē³la².

39 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxl¹:

—~Ko³nxe³thin¹khai¹yxah³lxil¹lxl¹. Sū³na² i³sa²si¹hā³sa²jau³su² jau³xa² ten³-ti³he¹yxah³lxa³lxl¹. Yah²lxa³nha²kxai³ Sū³na² i³sa²si¹hā³sa²kxe³su² wā³nxin¹sxā³ kái³a¹ju³ta³la³ i³ye³kxi²sah¹lxil¹nhē²li¹. Nxe³yān¹ta¹ hi¹na¹ wā³nxin¹na¹ju³ta³la³ wā²nā³ū¹nx2ti³nxa³lho³li¹. Wān³txa² wā²nā³ū¹nx2ta¹jau³xa² tī³yau³xu¹ta¹na² so¹lxl³ Jo²na³jah³lu¹ta¹na² Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lu¹ta¹na² wān³-txa² so¹lxl³ i³yū¹jah³lxin¹tu¹wi¹. 40 Nxe³jau³xu¹ta¹na²sa¹. Jo²na³jah³lu¹ta¹na² sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²tāu³a² ai³na² a²e¹nai²na² ka³ten³su²

sxa³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Hã²wxã³txa³ a³li³sa²sai¹xi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³kxa²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txai²na² Sũ³na² A¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²-jah¹lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²tãu³a¹ kxih³nxẽ¹na² ya³lu²sxã³ sxa³na¹tu¹wi¹. Hã²wxã³txa³ ka³ten³su² i³sa²yxau³na¹tu¹wi¹. Nxe³ju³tai²-na¹ Sũ³na² sa²si¹hã³sa²ju³ta² e¹lxah¹ i²yah³lxin¹tu¹wi¹. 41 Jã¹nxe³jut3su² yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ kã³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³txi²kxe³-su² nxe³ti³xa¹ Ni³ni³ve²thi³nãn¹ta² nũ³ka³txu¹tai³na² nxe³te²hi²sen³su² ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx2tain¹tu¹wi¹. A²nxe³te²nãu³xu¹tai²na² sa²kxai³lu² Jo²na³jah³lu¹tai²na² wãn³txa² ain³kxai¹nha²kxai³ ko³nxe³thi¹nain¹ju³tu¹tai²na² ã³na¹ain¹ta¹hxai²ti³-ai¹ti²tu³wi¹. Jo²na³jah³la² hxi²kan¹jah¹lo²su² ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ kãin² wa³to²hi²jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³sa³kxan²ti³nũ¹ Txa²wãn³txa² sa²yxowet1sah¹lxa³lxi¹. 42 Te²yã¹nxe³jut3su² kxã³nxi¹nu¹tai²na² Se²ba³thi³na² a²wa³kxẽn³na¹ka³lxu¹-tai²na² sa²kxai³lu² Sa³lo³mãu²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² a²hoh³lxi³khai¹sa²jau³xa² ain³kxi²te³lhxã³ u²lxan¹thi³na² a³li³sxã³ wxã³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³ta¹-ka³lxai²na² sa²kxai³lu² yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² kã³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³ti²kxe³su² nxe³ti³xa¹ ko³nxe³ti³ i³yĩ¹li¹nx2ti²tu¹wi¹. Kxã³nxi¹nu¹tai²-na² Sa³lo³mãu²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² wi¹lain³kxi²ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ Txai²na² sa²kxai³lu² Sa³lo³mãu²ah³la² i³kãin² wa³to²hi²na¹jah¹lo²sa¹wi¹. Nxe³sa³-kxan²ti³nũ¹ Txa²wãn³txa² ain³kxi²ti³ten³yah³lxa³lxi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.

Ko³nxe³te²a² yãu³ka³txe²su² i³yau¹ũ³jau³su²

43 Nxe³ha²kxai³la¹ ko³nxe³te² yãu³ka³txa² a²nũ²a² nxũ²kwai³li³kxai²-nãn²tu³ ha³lo²ai²na² i³yau³xa² yũ²nxa³ko³xa² a²hã¹nxe³ti³xa¹ ã³wxe³sxã³ i³ye¹nxi²si¹jau³su² ã³ten³sxã³ ai³lha²thet3tin²tai¹. Yxã¹ta¹ i³ye¹nxi²je³na² i²xa³nũ²nha¹. 44 Nxe³yã¹nta¹ i²xa³kxe³su² e³nha²te³nah¹lxi¹: “Txa²sxi²ha² a³li³a¹thi³nai³tã² a³wa³li²na¹tu¹xã¹.” Ain¹jau³su² ã³wa³li²tãu³ a²nũ²e¹nai³-ta³lxi² a²nũ²yũ²nxa³ha²kxai³ wi¹we²txi³ha²kxai³ wi¹lhau³ko³nha²kxai³ nxe³ye²kxe³su² ha³lo²a² ai³lxin²tai¹. 45 Ai³ka³tũ³ ko³nxe³te² yãu³ka³txi³-nãu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe³te²nãu³xa² ko³nxe³ti³khai³l wa³to³hain¹te²nãu³xa² i³ha¹txai¹nĩn²tai¹. Nxe³te²nãu³xa² sa²so¹sxã³ ã³-wa³li²xi²sa²tẽ³in²tai¹. Nxe³ju³tai²kxai³lu² in³txa² e¹nãu³a² ko³nxe³ti³ ã³wa²to²hin²tai¹. Te²yã¹nxe³jut3su² hĩ¹na² yxau³yah³lxin¹te² i³nxai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³thin¹khai¹yxah³lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²hã³ka³nai²na² a²lon³ti³tãu³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

46 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³li²ta³lu²nai¹nxa³tã³lxa¹ a²hã³ka³nai²na² ã³wxã² a²lon³ti³tãu³xa² ã³wxã² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²a² yxau³-sxã³ i³ye³kxi²nyhu¹si¹nyhain¹jau³su² ã³te³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 47 Nxe³sxã³ i³hen³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Nxe³txi¹. Wxa²hã³ka³nai¹tã² wxa²lon³txi³tãu³xa² ha³lo²-a² yxau³ain¹na³li¹. I³ye³kxi¹nxa²te³lhxã³ wxã³ain¹na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

48 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hã³ka³nai¹ta³ txa²lon³ti³tãu³ãn²ta³ ih¹te²la³ta³nain¹te²la¹xã³?
 Nxe² e³nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² wã²nã³ũ¹hain¹te³nah¹lxi¹:

49—~Tũ¹ka³txai²na² txa²hã³ka³nũ²su² ha²kxai³ txa²lon³ti³tãu³su²
 ha²kxai³ nxe³kxi²sain¹na³li¹. 50Nxe³sxã³ a²nũ²a² i²li³te²na² sa²kxai³lu²
 Txa²wi³na² Oh³nãn¹jah¹a² Si³yxau³jah¹lai²na² a²ten³jau³su² sa²yo²-
 wet¹sxã³ kã³kxai²nãn²tu³ nxe³te²nãn²tu³ txa²hã³ka³nũ²su² ha²kxai³
 txa²lon³ti³tãu³su² ha²kxai³ ne³te²sain¹na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³ta³ki³a² wi¹ki³a² ũ³whĩ¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

13 ¹Nxa²ha¹te¹ sxi²hai²na² a³li³xi²nũ²la² i³ye³na² ne³kxun²nãu³a²
 ai³sxã³ ã³wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². ²Ã³wxe³ka³tu³ a²nũ²a²nãu³xa² ka³-
 lxa²khai¹nxe³sxã³ ã³wxã³wxã³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la²
 te²kxai²lu² ka³no¹a²ka³lo³a² ã³wih¹wxe³ha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa² te²kxai³lu²
 ha³lo²ai²na² i³ye³nai²na² ne³kxun²nãu³a² yxau³ai¹nha²kxai³ nxẽn²txain¹ta¹-
 hxai²hẽ¹la². ³A²nxe³tãu³a² Je³su²jah³la² hi²sen³su² wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa²
 yau³ka³lxa¹txi³ i³tih²nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². i³tih³nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. A²nũ²ai²na² hai³sxa³nãu³a² ai²nũ²nhai¹. Yain³ta³ki³-
 a² wi¹ki³a² ũ³whĩ¹te³lhxã³ wxa²sa²tãu³wa³ya²txũ³lhain¹sxã³ ũ³whĩ¹nũ²nhai¹.

(Mateus 13.3)

4 Ûh³wî¹tâu³a² yain³ta³ki³ai²na² ki³jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² tîh³na²
 yxo²ki³sa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. ã³yun¹na³tâu³ ai³ka³nãu³xa² wa³su³txi³ wxã³sxã³
 yai³nhxa³kxain¹nũ²nhai¹. 5 Æh³ki³jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² txah³lxa³kxa²
 si³yu³hẽ³nãu³a² nxe³kxîh³nxü³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹. A²nxe³ kxîh³nxai²na²
 au³la³ka²txi³nh²nxa³ha²kxai³ wa³su³txi³ ka³lũ³nũ²nhai¹. 6 Ka³lũ³te³na¹ u³je³na³-
 kai²li² wxa²ki³ka³la³ka³tu³ i³wãn³ya²lun¹ti³nũ²nhai¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³tu³
 yain³ta³ki³ne³ka² au³txi³ sxa²nxa³ha²kxai³ ya²lun¹txi³nũ²nhai¹. 7 Æh¹ki³-
 a² jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² ha³lo²a² û³yen³ko³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹.
 A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² ka³lũ³xi²nũ²nhai¹. Nxe³ta¹ û³yen³ko³su² ha²kxai³
 hi³a² kha¹ka³txa² ka³lxa¹txi³ ka³lũ³ye²nũ³nha²kxai³ nxe³te²kxai³lu² yain³ta³-
 nxe²kxa² wãn³ne³sa³te³kxi²sxã³ ya²lun¹txi²ye²nũ²nhai¹. 8 Nxe³yãn¹ta¹ Æh¹ki³a²
 jü¹nxe² ã³nhai¹tâu³a² sa²kxai³lu² kxîh³nũ³xa² tû³tin³tũ³xa² ã³yun¹na³nũ²nhai¹.
 A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² wi¹ka³lũ³ha²kxai³ wi¹we¹nha²kxai³ yain³txa³ki³a²
 kãin² ki³kan²kxi²ha²kxai³ kãin² an³nũ²nhai¹. A²nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² a²-
 hã¹nxe³ki³sa² ki³an²tu³ wa³lî³kha³lhon¹txi² ã³ki³i¹nhe¹ha²kxai³ a²hã¹nxe³ki³sa²
 ki³an²tu³ ka³lxa¹txi³ ã³ki³i¹nhe¹ha²kxai³ a²hã¹nxe³ki³sa² ki³an²tu³ kü³we²ki²la²
 ka³lxa²nxa³txi³ ã³ki³i¹nhe¹ha²kxai³ nxü²nhai¹.

9 Jã¹nxa¹jau³su² wi¹ko³nyah¹lxi³ti³ten³nxa²lxin¹kxai²nãn²tu³ wi¹lain³-
 kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Wãn³txa² i³yau¹û³jau³xa² i³tih³nxe³jau³su²

10 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² ã³tî³sxã³ i³ye³-
 kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I³ye³kxain¹te³nah¹lx¹:

—~Je³su²jah³lã¹i³. Ìh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ a²nũ²a²nãu³xa² i³yau¹û³jau³xa²
 so¹lxi³ e³kxai¹nĩ¹ji¹wi¹? Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lx¹:

—~Wxa²yu³tai²na² so¹lxi³ wãn³txai²na² tah²yau³xai²na² Txa²wã¹sũ³na² hi²-
 sen³kxai³lu² a²nũ²a² e¹nãu³a² sa²hau³kot³jau³nũ³su² nxe³jau³jau³xai²na² txa²nũ²
 ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ tû¹ka³txai²na² hi¹na² ã³ne³wxe³ti³he¹xai¹nxa³-
 lho³li¹. 12 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ in³txi³su² yen³kxih³kxai²nãn²tu³ ã²la² kãin²sxã³
 û³yhen³kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nãn²tu³ yen³kxi³khai¹nxe³hî³nx2na³li¹.
 Te²yã¹nxe³sxã³ in³txi³su² yen³kxi³txa²te²su² te²a² jü¹nxe² so¹lxi³ yen³kxih³kxi³su²
 sa²so¹kxi²nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³sxã³ yen³kxi³ txa²khaix¹nxe³hî³nx2na³li¹. Nxe³te²ju²-
 hẽ³li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Sũ³na² wãn³txa² jü¹nxe² ã³ne³wxe³yah³lxi¹nha²kxai³
 kãin²non³sxã³ ã³ne³wxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Tû¹ka³txai²na² ã³ne³wxe³ai¹nxa³ha²kxai³
 i³yau¹û³jau³xa² so¹lxi³ ain³kxain¹tu¹wi¹. 13 Jã¹nxa¹jau³su² wãn³txa² i³yau¹û³jau³xa²
 so¹lxi³ e³kxai¹na¹wi¹. Nxa¹na¹kxan²ti³ i²ain¹kxan²ti³ ã³ye³wxe³ai¹nxa³lho³li¹. Ain³-
 kxain¹kxan²ti³ ã³ne³wxe³ai¹nxa³lho³li¹. 14 A²nxe³sxã³ I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wãn³txa²
 Sũ³na² wãn³txa² jau³xau³hxai²têx¹ta² nxe³te³nah¹lx¹:

“Wxã¹na² sa²kxai³lu² ne³kat¹sa²te³yah³lxin¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ ã³ne³wxe³yah²-
 lxa³tho³li¹. I²sa²te³kah¹lxin¹tu¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wi¹li²sa²te³yah²lxa³tho³li¹.

15 A²nxe³tũ³ka³txai²na² a²ẽ¹nãu³ai²na² kan²na³li¹. A²yen³na² whã²na¹ wxa²ye³ti¹nha² a²ne³nxẽ³na² whã²na¹ wxa²ne³ti¹nha² nxe³kxa²ya¹-nxain¹na³li¹. Nxe³sxã³ ã³ne³wxe³ai¹nx3tho³li¹. Nxa¹nxa³ke³la³te²kxai³ a²yen³na² ã³ye³wxe³ai¹nha²kxai³ a²ne³nxẽ³na² ain³kxai¹nha²kxai³ nxe³sxã³ a²ẽ¹nãu³ai²na² Txa²wãn³txa² ã³ne³wxe³ain¹kxai²nãn²tũ³ yxo²i²sain¹sxã³ sa²hau³ko³tai¹hĩ³na¹wi¹. Yxãn¹ta¹ nxa¹nxa³wi¹.” I³sa³i²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² nxe³ta¹hxai²hẽ¹li¹. 16 Yxãn¹ta¹ wxã²kxai³ txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxin¹te² i³nxai²kxai³ te²yã¹yxah³lxa³lxi¹. Wxa²ye³-na² wi¹li²yah³lxi¹nha²kxai³ wxa²ne³nxẽ³na² wi¹lain³kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ha²kxai³ wi¹lhin¹sxã³ i²nx2ta¹wi¹. 17 Kxã³nhxĩ¹nai³tã² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txu¹tai²na² a²nũ²a² wi¹lhi¹nain¹te²nãu³-xu¹tai²na² nxe³sxã³ yen³kxa² i²yah³lxi¹ju³tain²txi³ i²ti³te³nai¹nha²kxai³ wãn³txa² ain³kxah¹lxin¹jau³xain²txi³ ain³kxi²ti³te³nai¹nha²kxai³ nxe³ain¹-ta¹ hxi²ka¹nain¹te²sxa³jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.

Yain³txa³ki³a² ũ³whĩ¹jau³su² a²si³yxau³jau³su²

18 Jã¹nxa¹jau³su² yain³txa³ki³su² ã³yun¹na³jau³xin³ti³ a²si³yxau³tãu³a² i³-yau¹ũ¹nx2ta¹tu¹wi¹. Ain³kxi²sah¹lxi³hẽ¹li¹. 19 A²nũ²ai²na² sa²kxai³lu² wãn³txa² tah²yau³xai²na² Txa²wã³sũ³na² hi²sen³kxai³lu² a²nũ²a² e¹nãu³a² sa²hau³-kot3jau³nũ³su² nxe³jau³jau³xai²na² ain³kxi²sxã³ ã³ne³wxe³nxa³kxai²nãn²tũ³ Sa²ta³na²jah¹la² a²ta³a² hxi²kan¹jah¹la² wxã³sxã³ ne³wã³na³ti³hi¹te²ju²hẽ³li¹. Nxe³-kxa²ya¹nxe² yain³txa³ki³a² tũh³na² ne³ku²nxa² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nxe²te²ju²hẽ³li¹. 20 A²nũ²ai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² wi¹jau³xa² ain³kxi²kxai²nãn²tũ³ wi¹-lxon³kxi²sxã³ ain³kxi²te²ju²hẽ³li¹. 21 Nxe³yãn¹ta¹ au³txi³ yxo²i²xa³kxe³su² ha³lo²a² ko³nxe³to³nha²kxai³ Sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³khãuh³-lxa³thi¹nai¹nha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² wãn³txai²na² wa³su³txi³ sa²yxo²ã³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²ya¹nxe² yain³ta³ki³ai²na² kxĩh³nxa² txah³lxi³ju³tai²na² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nx2na³li¹. 22 A²nũ²a² ã³xai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²nũn³te²ju²hẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ ha³lo²a² hxi²waut3ta³lxi³nha²-khaix1nxe³ha²kxai³ a²yen³kxa² ta³nxa² a²ha³teh³nxã³nxa² ũ³yho³hi²ki³txã³nxa² ta³nxa² kãin² yxo²kwai³nai¹nha²kxai³ wãn³txa² wi¹jau³xa² ã³na¹ain¹sxã³ hai³-txi³ Sũ³na² sa²yxo²we¹ti³hex1te²sxa³yu²hẽ³li¹. Nxe³kxa²ya¹nxe² yain³ta³ki³ai²na² ha³lo²a² ũ³yen³ko³nãu³a² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nx2na³li¹. 23 A²nũ²a² ã³xai²na² sa²-kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²hĩ¹na¹ wa³su³txi³ ã³ne³wxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³sxã³ ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² Txa²wã³sũ³na² wãn³txa² ain³kxa²so¹sxã³ kan²txi³ i³ka³tũ³wi¹-lhin¹khai¹nxe³sxã³ sa²yxo²we¹tai¹nha²kxai³ ãh¹ ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² ãh¹ i²li³te²a² wi¹lhin¹sxã³ sa²yxo²we¹tai¹nha²kxai³ ãh¹ ã³nhai¹tũ³tũ³ka³txa² ãh¹ i²li³te²a² jũ¹nxe² wi¹lhin¹sxã³ sa²yxo²we¹tai¹nha²kxai³ nxe³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxa²ya¹nxe² yain³ta³-ki³ai²na² kxĩh³nxa² tũ³tũ³ka³txa² ã³yun¹na³ki³ai²yã¹nx2na³li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³ki³a² ũ³whĩ¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

24 ãh¹lxi³sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ha³lo²a² yan¹nāu³a¹ a²nū²a² kāi³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³ti²ti³wa³kxa² i³yau¹-
 ũ³nx²2ta¹tu¹wi¹. A²nū²ai²na² yain³ta³ki³a² wi¹ki³a² ũ³whi¹kxi²jah¹lai²yā¹nx²na³li¹.
 25Nxe³jah¹lo²su² nū²nhai¹. Nxe³yān¹ta¹ ka³nxah³ti³na² āu³xi²ti³kxai³lu² a²nū²a²
 a²ko¹ko¹su² jah¹la² hāi³a² wxā³nū²nhai¹. Wxā³te³na¹ a²ki³a² ko³nxe³ki³a² hāi³a² ũ³-
 whi¹kxi²nū²nhai¹. Nxe³ka³tu³ ih³xi²nū²nhai¹. 26Hā²wxān³txa³nū² yain³txa³ki³ai²na²
 ka³lū³ha²kxai³ wi¹we¹nha²kxai³ ai³la² an³ye²nū²nhai¹. A²nxe³tāu³a² ko³nxe³ki³ai²-
 li² te²yā¹nxe³sxā³ ka³lū³hi² wi¹we¹ni² a³ni² nxe³ye²nū²nhai¹. 27Nxa²ha¹te¹ hai³sxa²
 wa³kxēn³yah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa² ā³ti³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxī¹: “Āu³la³na³-
 xāi³. Nxe³si¹lxī¹. Yain³txa³ka² wi¹ki³ai²na² so¹lxī³ ũ³whi¹nhin¹ta¹lu¹wi¹. Yxān¹ta¹
 ih¹te²a³ hxi²ki³ta³ ko³nxe³ki³ai²li² wen¹sin¹te²la¹xā³?” Ain¹nū²nhai¹.

28Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxī¹: “Ko¹ko¹su² jah¹la² hxi²ka² kāi³ti³nhē³lin¹ta¹l.”
 Nxe³nū²nhai¹. Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Nxe³kxai²nān²tu³
 ko³nxe³tē³kxa² wxa²ha³txut¹sxā³ wxa²nū²kxi²sin¹te³la¹ji¹wi¹?” Ain¹nū²nhai¹.

29Nxa²ha¹te¹ wa³kxēn³yah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹: “Nxe²nxa³wi¹.
 Hī¹na² wxa²nū²kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ yain³txa³ne³kxa² wi¹tē³kxa² wxa²-
 ha²txut¹ljah¹lxin¹kxa²yān³txi³su² nxa¹nhai¹. 30Hāi¹nxā¹jah¹lxī³sā²nhē³li¹.
 A²yut³su² we¹nain¹txai²lxī¹. Hā²wxān³txa³ an³ta³lun²kxai²nān²tu³ yain³-
 txa³ka² wxa²ni²lho¹tū³ka³txa² i³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹te³nah¹lxī¹:
 ‘Ko³nxe³tē³kxa² wxa²nū²kxi² sa²so¹jah³lxī³sā²nhē³li¹. Yah³lxī³sā²nīn¹ka³-
 tū³ ũ³thū²hxa³jah³lxī³hē¹li¹. Nxe³yah³lxin¹ka³tu³ yain³txa³ne³kxa² wi¹kxa²
 wxa²kxi²so¹jah³lxī³nū²nhē¹li¹, ũ³wha¹a¹thi³na²su¹.’ Nxe³ai¹na¹tu¹wi¹.” A²wa³-
 kxēn³yah³la² nxe³nū²nhai¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Mos³tar²ta²ki³a² wi¹lwen¹ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

31 Āh¹lxī³sxā³ wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wān³txa² i³yau¹ū³nx²2ta¹jau³xai²yā¹nx²na³li¹. Te³nah¹lxī¹: Hai³sxa²
 yxau³tē³kxa² a²wa³kxēn³yah³la² yain³txa³ki³a² mos³tar²ta²ki³a² ũ³whi¹-
 nū²nhai¹. 32A²nxe³ki³ki¹ai²na² ki³jū¹lxī³khai¹nxe³ki³su² kxan²ti³ ta³ki¹ai²na²
 ka³lū³xi²nū²la² wi¹lwen¹nū²la² hai³sxa² yxau³tē³kxa² wa³to²hi²ton¹nū²nhai¹.
 Hi³khai³xa² wen¹nū²nhai¹. Nxe³sxā³ ai³ka² ā³wxā³ha²kxai³ yeh³nxī³nū²nhai¹.
 Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³ Txa²wān³txa² sa²yo²we¹jah³lxin¹kxai²nān²tu³ wi¹la²
 i³xā³lxī³ti³hi¹txa²ti³tu¹wi¹. Nxe³sxā³ a²wi¹lhī¹na² jū¹nxā² so¹lxī³ yo²i²sah¹-
 lxin¹kxan²ti³ ye³jen¹na² ā³kāi²non³sxā³ yo²i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

Yain³tū³xa² i³wa¹kxi³ju³ta² i³yau¹ū³jau³su²

33 Āh¹lxī³sxā³ wān³txa² i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹:

—~Txa²wān³txa² i³yau¹ū³nx²2ta¹jau³xai²yā¹nx²na³li¹. Nxe³jau³xa²sa¹, txu¹-
 ha³ka³lxai²na² te²hi²sen³su² yain³txa² i³wa¹ki³nū³a² tē³ha²kxai³ tri²ka²nū³xa²
 nē³nha¹li¹ ka³na³ki¹ ne³ki³lhi³tē³na² ũ³sa²wi¹sxā³ ũ³kxē³ni³nū²nhai¹. Nxe³-
 kxai²nān²tu³ tri²ka²nū³xa² whāi²na¹ i³wa¹je²nū²nhai¹. Nxe³kxa² yā¹nxe³sxā³
 a²wi¹lhī¹na² a²nū²a² ka³lxa¹nxā³te² i³nxai²na² yo²i²sah³lxī¹lxī¹. Yxān¹ta¹
 yan¹nāu³a¹ a²nū²a² ka³lxa¹txi³ yo²i²sain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

ĩ³yau¹ũ³jau³xa² a²si³yxau³jau³xan¹jau³su²

34 Jã¹nxe³jut³su² wãn³txa² jau³jau¹xai²na² so¹lxi³ ĩ³yau¹ũ³jau³xai²na² so¹lxi³ e³ta¹hxai²hẽ¹la². E³laxh²lxi³jau³la³ ĩ³ye³kxi²ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

35 Nxe³sxã³ wãn³txa² Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lu¹ta¹na² wãn³txa² jau³xau³hxai²tẽ¹lta² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Txai²na² sa²kxai³lu² wãn³txa² hã³a² txa²wã¹ha³lo²a² ãn³si³wxe³-hĩ¹nu¹ta¹nãn¹te²tũ³ hã³a² yxau³jau³xan²tũ³ ĩ³yau¹ũ³a¹tu¹wi¹.

Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jau³xu¹ta¹na² hĩ¹na¹ we¹ta³lun²ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³ki³a² ũ³whĩ¹jau³xa² ĩ³tih³nxe³jau³su²

36 Hã²wxã³txa³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³lu² a²nũ²a²nãu³xai²na² ã³ain¹nũ²la²sxi²-ha² ã³wi²xi²ta¹hxai²hẽ¹la². ã³wi²xi²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³nãu³a² ã³tũ³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Wãn³txa² ko³nxe³ki³a² ũ³whĩ¹jau³su² ĩ³yau¹ũ³sah¹lxi³-hẽ¹li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Txai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²sa¹-wi¹. Yain³txa³kxa² wi¹kxa² ũ³whĩ¹jah¹lai²yã¹ljah¹lo²sa¹wi¹. 38 Txa²wã¹ha³lo²ai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa²yã¹nx2na³li¹. A²nũ²ai²na² Txa²wãn³txa² yxo²r²sah¹lxin¹te² ĩ³nxai²na² yain³txa³ki³a² wi¹ki³ai²yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Sa³ta³na²jah¹la² ĩ³hi²-txain¹te²nãu³xa² ko³nxe³ki³ai²yã¹nxain¹na³li¹. 39 A²ta³a² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² Sa³ta³na²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²nũ²a² a²ko¹ko¹su² jah¹lai²yã¹nx2na³li¹. Txa²-wã¹ha³lo²a² ne³ki³son³ti³wa³kxa² nxe³tãu³su² tãu³ai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa² wxa²ni²lho¹kxi²ti³xai²yã¹nx2na³li¹. Oh³xan¹jah¹lo²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² yain³txa² wxa²ni²lho¹n¹tũ³ka³txai²yã¹nxain¹na³li¹. 40 Nxe³sxã³ txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki³son³ti³wa³kxa² tãu³su² tãu³a² sa²kxai³lu² ko³nxe³tẽ³kxa² wxa²nũ²kxi²so¹sxã³ ũ³thũ²hxa³txain¹kxa² yã¹nx2na³li¹. 41 Jã¹nxe³tãu³a² Txai²na² Sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu² oh³xan¹te²nãu³xa² ĩ³sa²si¹hã³-a¹tu¹wi¹. ĩ³sa²si¹hã³a¹te³na¹ a²nũ²a² ko³nxe³ti³ kã³si¹nyhain¹te²nãu³xa² whã²na¹ Sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²ã³te²na² whã²na¹ nxe³sxã³ wã²nxa³kxi² so¹na¹tu¹wi¹.

42 Wã²nxa³kxi² so¹na¹kxai²nãn²tũ³ ha³nxe²a² ĩ³sa²tẽ³ju³ta² ã³na¹sxã³ wxe³ain¹-tu¹wi¹. Nxe³tãu³a² tũ¹ka³txain²txi³ ye³khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kãin² nã³ni² kãin² wxi²ka³ta³ta²ti² nxe³sa²tẽ³yah³lxi³tu¹wi¹. 43 Nxe³te²kxa³kxa¹ a²nũ²a² wi¹lhin¹te²lo²te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² Txa²wĩ³na² ha³lo²a²nãu³a² ã³-wih¹si¹nyhai¹nha²kxai³ u³je³na³ka² ha²te¹kxa² yã¹nxe² wxi²kin³ti²to³nai¹nha²kxai³ nxe³ain¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Jã¹nxai¹jau³su² wi¹ko³nyhah¹lxi³ti³ten³nxa²-lxin¹kxai²nãn²tũ³ ain³kxi¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Yen³kxa² a³lxi²kxa² hai³sxa²nãu³a² hã³a² sxa³jau³su²

44 ãh¹lxi³sxã³ wãn³txa² ĩ³yau¹ũ³jau³xa² ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sa³wi³ha³lxi³lon³ju³ta² a³lxi²khai¹nxe³ju³ta¹la¹wi¹. Nxe³sxã³ yen³kxa² a³lxi²khai¹nxe³kxa² hai³sxa²nãu³a² hã³a² sxa³kxa²yã¹nx2na³li¹. A²-

nũ²ai²na² kwa² ai³sxã³ a³txi²kxai²nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ sa²no¹xi²nũ²nhai¹.
Nxe³ka³tu³ ka³lih³kxi²nha²sxã³ a²yen³kxi³khai³xai²na² ã³nũ²kxi²nũ²la² hai³sxa²
a²wa³kxãn³yah³la² yen³kxa² whã²na¹ ã³yho³hi²nũ²nhai¹. Nxe³nũ²la² ta²ko¹-
xai²na² yen³kxa² hã³a² sxa³ko³xai²na² so¹kxi²nũ²nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²ro³la³ki³a² i³yau¹ũ³jau³su²

45 ã³h¹lxi³sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Txa²sa³wi³ha³lxi³lon³ju³ta² a³lxi²khai¹nxe³ju³ta¹la¹wi¹. Nxe³sxã³ a²-
nũ²ai²na² txah³lxa³ki³a² a³lxi²ki³a² pe²ro³la³ki³a² ã³ten³jah¹la² yã¹nx2na³li¹.
46 A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² txah³lxa³ki³a² a³lxi²ki³a² so¹kxi²nyhu¹kxi³te²
nũ³ka³txa² ai³lha²thet3sxã³ ã³ten³nũ²nhai¹. Nxe³tãu³a² a³lxi²ki³a² i²kxai²-
nãn²tu³ hã²wxãn³txa³ a²yen³kxi³khai³xa² whã²na¹ ã³nũ²kxi²nũ²la² tẽ³sxã³
ũ³yho³hi²ha²kxai³ ta³ki¹ai²na² so¹kxi²nũ²nhai¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Ãi³na² ta³lã²na³ki²ka³lo³a² i³yau¹ũ³jau³su²

47 ã³h¹lxi³sxã³ wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~A²nũ²a²nãu³xa² kãi³ain¹kxa² yo³ha² i³yí¹li²hain¹ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³-
nx2ta¹tu¹wi¹. ãi³na² ta³lã²na³ki²ka³lo³a² yã¹nxe³na³li¹. A²nxe³ka³lo³ai²na² ai³na²
i²li³te² he³la³kxa² i³ne³kxi²li² ta³lã²na³ki²nũ²nhai¹. 48 I³ne³kxi²nũ²la² ka³lo¹-
ai²na² sa²sai²lho¹nũ²nhai¹. Sa²sai²lho¹nũ²la² ã³wxe³ka³tu³ ai³na² wi¹te²a² ã³ha¹i²
ai³na² ko³te²a² ã³na¹i² nxe² wxa²nxa³ki²so¹nũ²nhai¹. 49 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe²
txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki²so¹nhxan³nhí¹na¹ Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³kxai³lu² oh³-
xan¹te²nãu³xa² ã³sa²si¹hã³tu¹wi¹. A²nũ²a² ko³nxe³thin¹te²nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹
wã²nxa³ki²so¹si¹hain¹jau³su² ã³sa²si¹hã³tu¹wi¹. 50 Nxe³ka³tu³ ko³nxe³thin¹te²-
nãu³xan²ta³ ha³lo²ai²na² ha³nxe²a² i³xai³ju³ta¹na² ã³na¹sxã³ wxe³ain¹tu¹wi¹.
Nxe³tãu³a² tũ¹ka³txain²txi³ ye³khãuh³lxa³thi¹nain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kãin²
nã³ni² kãin² wxi²ka³ta³ta³ti² nxe³sa²tẽ³yah³lxi³tu¹wi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹.

Wãn³txa² ya²la³lyau³su²

51 Jã¹nxai¹jau³su² wãn³txa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³su² a²yo²ha³kxa¹ ã³ne³wxe²sa²sai¹-
yah³lxin¹ta¹ji¹wi¹? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wã²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:
—~Kwa²nxi¹lxi¹. ã³ne³wxe²sa²sai¹sí¹na¹wi¹. Nxin¹ta¹hxai²hẽ¹la².
52 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:
—~Wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xin³ti² ã³ne³wxe²sa²sai¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a²
yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Sũ³na² wãn³txa² i³tih³nxe³jah¹la² a²hoh³lxi³su² jah¹la² yã¹yxah³-
lxi¹lxi¹. Txa²wãn³txa² tah²yau³xa² i³yau¹ũ¹nx2ta¹jau³xai²na² ã³ne³wxe³yah³lxi¹lxi¹.
Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sũ³na² wãn³txu¹ta¹na² i³yau¹ũ³hi² Txa²-
wãn³txa² Tah²yau³xai²na² i³yau¹ũ³hi² nxe³yah³lxin¹tu¹wi¹. Nxe³yah³lxi¹nha²kxai³
sxi²ha² wi¹thi³na² a²wa³kxãn³yah³la² yã¹yxah³lxi¹lxi¹. Nxe³sxã³ a²ya³lxi³te²-
su² te²a² wxã³kxai²nãn²tu³ yen³kxa² a³lxi²ki³u¹ta¹na² tã³nxa² tah²yu³tu¹ta¹la³
tã³nxa² wã²na³ũ¹nyhain¹na³li¹. Txa²wãn³txa² i³yau¹ũ³yah³lxin¹kxai²nãn²tu³
te²yã¹nxe² ai³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

Na³sa³re²thi³nān¹tū³ka³txa² sa²yo²ā³jau³su²

53 Nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lu²nhxa³tū²la² ā³waix3ta¹hxai²hē¹la². 54 Ā³waix3tū²-la² ā³nxai³sxā³ a²sxi²jen³khai³xa² Na³sa³re²thi³na² ā³wih²xi²ta¹hxai²hē¹la². Wih²xi²ka³tū³ Ju³te²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²thi³na² ā³wih²sxā³ Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³ta¹hxai²hē¹la². I³hen³txi³ta³lun²tāu³a² ain³kxi²tū³ka³-txai²na² sa²kxai³lu² i³wā³txi³sxā³ e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² a²hoh³lxi³khai¹sa²sxā³ i³ye³ha²kxai³ wā³nxīn¹khai¹nxē³sxā³ o²la³kxi²ha²kxai³ nxe³jah¹lai²la¹wi¹. Yxān¹ta¹ ih¹nxet3sxā³ hxi²ka¹nai¹nhī³te²-la¹ku² ki³nhai¹. 55 Sxi²ha² txon³jah¹lo²su² jah¹la² ta²hai²la¹wi¹. A²hā³ka³nai²na² Ma³ri²a³ka³lxai²la¹wi¹. A²lon³ti³tāu³xa² Ti³a²kah³lo²su² ha²kxai³ Jo³se²ah³lo²su² ha²kxai³ Si³māu²ah³lo²su² ha²kxai³ Ju³ta²sah³lo²su² ha²kxai³ nxe³ain¹na³li¹. 56 A²ha³līn³ti³tāu³xa² txa²wā¹yu³ta² yxau²xai³lain¹na³li¹. Nxe³ha²kxai³ ih¹-nxet3sxā³ ā³nut1sxā³ kāi³hī³te²la¹ku² ki³nhai¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

57 Nxe³ha²kxai³ hxi²ye¹ta³lxain¹sxā³ e²nain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ta¹ Je³-su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²sxi²jen³khai³-xan¹ta² nū³ka³txai²na² so¹lxi³ a²sxi²khai³xan¹ta² nū³ka³txai²na² so¹lxi³ sa²nēn¹kxi²kxi³la³ yū³te²sxa³yu²hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

58 Jā¹nxē³ha²kxai³ yo²a¹nxā³ha²kxai³ hxi²kan¹txi³ wā³nxīn¹sxā³ o²la³kxi²ta¹hxai²nxā³hē¹la².

Jo³āu² Ba³tis²jah³la² su²lhā³jau³su²

14 1 Nxa²ha¹te¹ nxe³ti³kxai³lu² E³ro²jah³la² Ka³li³le²a²ko³xai²na² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² o²la³kxi²kxe³su² ha³ta³nxē³ta¹hxai²hē¹la². 2 Nxe³te³na¹ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹, E³ro²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jah¹lai²li² Jo³āu² Ba³tis²jah¹lo²sin²tai¹. Ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²-te²sin²tai¹. Nxe³kxe³su² hxi²kan¹khai¹nxē³sxā³ wā³nxīn¹ti³ o²la³kxin²tai¹. E³ro²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

3 A²kxā³nxā² E³ro²jah³la² te²hi²sen³su² Jo³āu² Ba³tis²jah³lo²su² te²kxai³ hxi²ki³nū²la² sa²hxi²tai³kxi²nū²la² sxi²ha² kan²thi³na² ū³tī¹kxi²wxe³-si¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxē³jut3su² a²lon³yah³la² Fi³li²pah³lo²su² jah¹la² a²sxe³xa³ka³lxa² E³ro²ti²a³ka³lxu³su² hxai²na²hē³la². A²nxē³ta¹ka³lxai²-na² hxi²ki³la³sxā³ ū³txi¹kxi²wxe³si¹ta¹hxai²hē¹la². 4 Jā¹nxē³sxā³ kxān³kxai³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~E³ro²jah¹lāi³. Kāi³in¹ju³ta² wai³nxā³wi¹. Wxa²lon³na² sxe³xa³ka³lxa² so¹kxin¹kxai²nān²tū³ wai³nxā³wi¹. Jo³āu² Ba³tis²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

5 Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lai²na² ē¹nān¹jau³kxai³lu²:

—~Jo³āu² Ba³tis²jah³la² su²lhā³si¹ha¹tū¹xā¹. Jau³su² nxe³ta¹ a²nū²a²-nāu³xa² kwa²hāi¹nxē² ā³si³tē³la³kxi²te²nāu³xai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jo³au² Ba³tis²jah³lai²li² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lai²la¹wi¹. Ain¹jau³su² ha²kxai³ yuh³lxi³jau³su² E³ro²jah³lo²su² te²kxai³lu² Jo³au² Ba³tis²jah³la² hã¹sxã³ ũ³tũ¹kxi²wxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 6Nxa²ha¹te¹ a²ha² yan¹nãu³kxai³lu¹ E³ro²jah³lai²-na² a²hi²sen³kxai³lu¹ a²hã¹ka³na² ẽ¹na² a³li³la¹hain¹ju³tai³tã² ain³kxi¹xi²te³lhxã³ kã³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kã³ain¹ju³ta²sa¹, E³ro²ti²a³ka³lxai²na² a²ka³ne³lxai²na² wxã³sxã³ nũh¹ ã³nha³te³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ E³ro²jah³la² i³ka³lxi³-kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³ju³tai²li² E³ro²jah³la² ya³lxi³te²nãu³xa² yxau³sxã³ i²lxain¹nũn³ta¹hxai²hẽ¹la². 7Nxa²ha¹te¹ E³ro²jah³lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~I³ka³lxi³kxi³san¹nhi¹. Nxe³sa¹nha²kxai³ yen³kxa² i²li³ju³ta² i³wã³-txi³san¹kxai²nãn²tũ³ ũ³hũ¹nxa²ha¹tũ¹xĩ¹. Txa²wã¹sũ³na² i²nẽ³lha²kxai³ ya²la³tũ³ nxe²kã³ũ¹nxa²ha¹tũ¹xĩ¹. E³ro²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

8Nxa²ha¹te¹ wãn²ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ai³sxã² a²hã¹ka³nai²na² i³ye³-kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². I³ye³kxi²ka³tũ³ a²hã¹ka³nũ³nu¹ta²kxai³lu² i³wa²lũ³xi²jau³su² i³yau¹ũ³sãn²nũ²la² wãn²ta¹ka³lxa² te²kxai³ E³ro²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jo³au² Ba³tis²jah³la² a²ne³ka² so¹lxi³ ten³sa³nhai¹. Pra²ta²ka³lo³a² ũ³-yhe³hẽ²ti³sxã³ ũ³hũ¹sẽ¹li¹. Kwẽn¹tai²na¹ ten³sa³nhai¹. Wãn²ta¹ka³lxai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

9Nxe³ju³tha²kxai³ E³ro²jah³lai²na² i³ãin²txi³ta¹hxai²hẽ¹la². Yxãn¹ta¹ ha³-la³je¹nin³kxai³ a²wãn³txai²na² a²yen³kxa² wãn²ta¹ka³lxai²na² ũ³hũ¹te³lhxã³ nxe³jau³xai²na² yxo²an³ta³ti³ e³jau³xai²na² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²i² ain³-kxi² nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ai¹nha²kxai³ E³ro²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wãn³txai²na² i³wa²li²ju³ta³la³ ten³ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². 10Nxe³ha²kxai³ kwẽn¹-ta²kxai³ a²sa³wi³sa² kwa³na³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². Sxi²ha² kan²thi³na² ai³sxã³ Jo³au² Ba³tis²jah³la² ũ³nhe³ki²lho¹si¹jau³su² i³sa²si¹hã³ta¹hxai²hẽ¹la². 11Nxe³-ka³tũ³ Jo³au² Ba³tis²jah³la² ũ³nhe³ki²lho¹nũ²la² a²ne³kai²na² pra²ta²ka³lo³a² ũ³yhe³hẽ²ti³sxã³ wãn²ta¹ka³lxai²na² ũ³hũ¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ũ³hũ¹ain¹-ka³tũ³ ta¹ka³lxai²na² a²hi²sen³kxai³lu² a²hã¹ka³na² ũ³hũ¹ta¹hxai²hẽ¹la². 12Nxe³ju³tai²na² Jo³au² Ba³tis²jah³lai²na² a²sa³wi³ha³lxa² ain³kxain¹ka³tũ³ ya³lu²te²a² a²ne³ki³txa²ti³hit¹sxã³ so¹sxã³ sa²nĩ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²nĩ³-kxain¹nũ²la² Je³su²jah³la² i³hen³txi³si¹jau³su² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² yai³nain¹jau³su²

13Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² E³ro²jah³lai²na² wãn³txa² ain³kxi¹nxa²ha¹te¹ ka³no¹a²ka³lo³a² ã³wih¹sxã³ ã³waix³ta¹hxai²hẽ¹la². Ha³lo²ai²na² a²nũ²a² yũ³ai¹nxa³je³na² nũh¹xai³sxã³ ã³yit¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³yãn¹ta¹ a²nũ²a²nãu³xa² ã³si³te³la³kxi²tũ³ka³txai³tã² ã³waix³jau³su² ain³kxi²tãu³a² sxi²jen³nãu³a² a³li³ain¹sxã³ a²yu³kxa² i³hi²txai³lain¹ta¹-hxai²hẽ¹la². Nxe²xai³lain¹nxa²ha¹te¹ i³ne³kxauh²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 14Nxe³nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² ka³no¹a²ka³lo³a² a³li³xi²tãu³a² tũ¹ka³-txai²na² ka³lxa¹khai¹nxe³tũ³ka³txa² i²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². I²kxain¹te³na¹ i³ãin²ta³kxi²khai¹xain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ i³ton³te²na² i²li³te²-na² Je³su²jah³la² hxi²ki³kxai³lu² we²txa³lxi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

15 Nxe³nũ²la² ka³nxah³ta³lon³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa² ã³tĩ³ain¹sxã³
ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Ti¹ai²na² sxi²jen³ti³la³ yũ²nxa³ti²tu³wi¹. Ha³lo²a²
yain³kxi²ki³ju³ta² ha³nãu³hi²nẽ³te¹ni²tu³wi¹. Nxe³ha²kxai³ a²nũ²a²nãu³xa²
ĩ³hit²txain¹tũ³ka³txa² he³hain¹jau³su² sxi²jen³txi³nãu³a² ĩ³sa²si¹hã³txai¹-
nhẽ³li¹, yain³txa² so¹kxi²nyhain¹te³la³ku¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wã³txi³kxai³lu²:

—~Ã³waix³si¹nhẽ³lain¹jau³su² wi¹lxa³wi¹. Wxãi²na¹ yain³txa² ũ³hũ¹-
txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

17 Nxa²ha¹te¹:

—~Yxã¹ta¹ yain³txa² yũ³ki³kxa² kãi²nxa³wi¹. Yain³tũ³xa² tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹
ka³na³ki¹ so¹lxi³ ai³na² ha¹li¹ so¹lxi³ nxe³te²na² so¹lxi³ yũ³nẽ³na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

18 Nxa²ha¹te¹:

—~Yain³txai²na² ai³nai²na² wxa²nũ³ũ¹sah¹lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Jã¹nxe³ha²kxai³lu¹:

—~Si³sa³yu³ta² ã³wxe³si¹hain¹yah³lxin¹jau³su² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ĩ³-
ye³kxi¹txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Je³su²jah³lai²na² e³jau³su² ha²kxai³ yain³tũ³xa²
ai³na² nxe³sxã³ hxi²tẽ³nha²nũ²la² ten³sa²tã³ka³la³yxo²nũ²la² Sũ³na² ĩ³-
wi¹lxon³kxi²ki³jau³su² ĩ³ye³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe²e³ta³lun²ka³tũ³ yain³tũ³xa²
wã²nãu²lxi³sxã³ a²sa³wi³ha³lxa² ũ³hũ²xai³ka³tũ³ a²nũ²a²nãu³xai²na² sa²nũ²-

(Mateus 14.19)

xai³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 20Nxe³sxā³ a²nū²a² a²yo²ha³kxa¹ yai³nai¹nha²kxai³ ū³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³ yain³txa² wā²nāu³lxi³kxi³su² wā³kon³kxe³su² wxa²yo³so¹ka³tu³ ha³ti²a² hxi¹ka² hxa³sxā³ ha¹li¹ wxa²sa²-so¹xi²nūn³tē³na² i³ne³kxi¹lhain¹ta¹hxai²hē¹la². 21A²nxe³sxā³ a²nū²a²nāu³xa² in³txi³nāu³xa² wa³li³kha³lhon¹tū³ka³txa² ka³lxa²khai¹nxe³sxā³ 5.000 nxe² wa³li³kha³lhon³txi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³kxa²yu³su² a²txu¹txi³nāu³xai²na² a²-wē³ha³lxi³nāu³xai³na² nxe³sxā³ i³yain³sxā³ ū³kxain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³ye³na² ne³ka³na²ha² wxā³jau³su²

22Nxa²ha¹te¹ kwēn¹ta²kxai³ yain³kxi³su² ta³lun²ka³tu³ Je³su²jah³la² hi²sen³su² a²sa³wi³ha³lxi³na² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wih¹sxā³ i³ye³nai²na² yxo²ha³ti³lhi³-si¹hain¹jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ain¹tāu³a² a²nū²a²nāu³xin³txi² i³xi²si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 23I³sa²si¹hā³ka³tu³ nūh¹xai³sxā³ wā³la³ka³txa² ka³la³nū²la² Txa²wā¹sū³na² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ ka³nxa³-hi²hi¹nān¹te²tu³ nūh¹lxi² e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². 24Jā¹nxe³ti³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³ka³no¹ai²na² i³ye³na² nxū²kwai³ye³la³nāu³a¹ ne³hēn³kxi² hāu¹tāu³a² it3ta² kain²te²-a²sa²it3ta²kxai³ i³yau³xa² ūn³jau³xa² ne³kha²xi¹ha²kxai³ nxe³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 25Nxa²ha¹te¹ ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxi²ti³xa² Je³su²jah³lo²kxai³lu² i³yau³xa² a²-ne³ka³na²ha² ti³ne³wxe³ yxau²xai³sxā³ wxā³yain¹ta¹hxai²hē¹la². 26Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² ka³no¹a² yxau³ain¹te²nāu³xa² u¹lxi³ ten³sa²tā³ain¹tāu³ Je³-su²jah³la² i²ain¹ta¹hxai²hē¹la². I²ain¹sxā³ o²lha²kxai³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹: —~A²yāu³ka³txi³sa²lxa²na³na¹. Nxain¹jau³su² i³wxa¹nain¹ta¹hxai²hē¹la². 27Nxain¹nxa²ha¹te¹ a²kwēn¹ta²na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: —~Nxū²kwai³ixlū¹jah¹lxi³hē¹le¹. Txain¹ta³ta¹we¹. Yuh³lxah³lxi³txa³-lxe¹. Ta¹hxai²hē¹la². 28Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: —~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ya³la³tu³ nxin¹kxai²nān²tu³ i³ye³na² a²ne³-ka³na²ha² ti³ne³wxe³ yxau²xai³sxā³ ā³nxai³sxā³ ā³tī³si¹nxa²ha¹jau³su² i³ye³kxi¹sē¹li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

29Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³ti³kxai³lu¹: —~Ā³wxā³txu¹li¹. Jau³su² nxe³ha²kxai³ Pe²jah³lo²su² te²kxai³lu² ka²no¹a²ka³lo³a² a³li³xi²nū²la² i³yau³xa² a²ne³ka³na²ha² ā³nxai³sxā³ Je³su²jah³lo²kxai³ ā³nhe²kxi²-ta¹hxai²hē¹la². 30Nxe³nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lo²kxai³lu² it3tai²na² nū³kxūn³sa²ik3kxi³su² i²tāu³ yuh³lxi³jau³su² ā³nxū¹txān³si³wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³ i³kaixl³te³nah¹lxi¹: —~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Ā³non²ta³kxi¹sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la². 31Nxe³nū²la² a²kwēn¹ta²na² Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² a²hxi²ka² i³-sa³nxūn³sxā³ hxi²ki³kxi²ta¹hxai²hē¹la². Te³nah¹lxi¹: —~Yxo²i²san¹ju³tai²na² kāi²nxān³ta¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ i³wā³wā³-txi³san¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

32Nxe²e³ta³lun²nū²la² ka³no¹a²ka³lo³a² ā³wi²xi²ya³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³-tāu³ kwēn¹ta²kxai³ it3tai²na² ā³wxe³ye²ta¹hxai²hē¹la². 33Nxe³ju³tai²na² ka³no¹a² yxau³ain¹te²na² i²ai¹nha²kxai³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Ya²la³tu³ Txa²wā¹sū³na² Tah²si¹lxi¹. Nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

(Mateus 14.31)

Je³su²jah³la² hxi²ka² i³ton³te² nū³ka³txa² we²txa³lxi³jau³su²

³⁴Nxa²ha¹te¹ i³ye³nai²na² yxo²ha³ti³lhi³ka³tu³ ha³lo²a²

Je³ne³sa³re²ko³xa² wa²li³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁵Nxe³ka³tu³ ha³lo²a² yxau²-
xai³lain¹te²nāu³xa² Je³su²jah³la² i²kxi²xain¹tāu³a¹ a²nū²a² i³ton³te²a²
sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ti²ta³lo³an¹ko³xai²na² i³sa²si¹hā³sxā³ i³ta³ka³txa²
yū³te²na² sa²so¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁶Sa²so¹ain¹te²na² a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹:

— Je³su²jah³lai²na² a²wā²la² yxo²ka³teh³tih³nāu³a² so¹lxi³ wxa²to³ha¹-
kxai²nān²ty³ a²kwēn¹tai²na¹ we²nxi²ta³lun²sa³tū¹xā¹. Nyhain¹jau³su² nxe³sxā³
wxa²to³nyhain¹te²na¹ i²li³te²na¹ a²kwēn¹tai²na¹ we²nxi²ta³lu²nain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ju³te²a² si³yah³la²nāu³xu¹ta²na² i³tih³nxe³jau³su²

15 1Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ha³te^hnxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³kā³txa² ā³l³nhai¹tū³tū³kā³txa² i³sa²si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Je³ru³sa³-lē²thi³na² a³l³ain¹sxā³ Je³su²jah³la² ā³tū³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

2—Txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹ta²na²nān¹jau³xa² i³tih³nxe³nē³lain¹ta¹hxai²-ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³nē³lain¹te³nah¹lxi¹: “Yain³te³lhxā³ yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ hxi²khai²lxi²jah³lxi³sā²nhē³li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ wxa²ē¹nāu³ai²-na² Sū³na² yen³nāu³a² wi¹lhin¹ye²tu¹wi¹.” Txa²wā¹si³yah³la²nāu³xu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ wxa²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu²te²yā¹nxe² kāi³yai¹nxān³ta¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wān³txu¹ta²na²nān¹jau³-xai²na² sa²yo²ā³ain¹ji¹wi¹? Nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

3Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: —Kwa²nxi¹lxi¹. Wxa²si³yah³la²nāu³xu¹ta²na² wān³txa² so¹lxi³ sa²yo²we¹-jah³lxi³hxain¹nhē³li¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² i³ye³kxi²nē³jau³xu¹ta²na² sa²yo²ā³yah³lxi³hxai¹nhē³li¹. 4Nxe³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txai²na² nxe³te³nah¹-lxi¹: “Wxa²wi³na² wxa²hā³ka³na²na² wi¹kāi³ūh¹xai³jah³lxi³hē¹li¹.” Ta¹hxai²hē¹li¹. A²nxe³jau³xa² yā¹nxe³te³nah¹lxi¹: “Wxa²wi³na² tā³nxa² wxa²hā³ka³na² tā³nxa² kō³nxe³jau³su² nxe² kāi³ain¹kxai²nān²tū³ nxe³te²su² te²a² i³su¹lhā³jah¹lxi³hē¹li¹.” Txa²wā¹sū³na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 5Nxe³yān¹ta¹ wxa²wān³txa² e³kxah³lxin¹jau³su² nxe³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nū²a² i²li³te²su² te²a² a²wi³na² tā³nxa² a²hā³ka³na² tā³nxa² yen³kxa² wā³kon³kxain¹kxe³su² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: ‘Wi³na² nxe³txi¹. Txa²yen³kxa² ū³hū¹na¹tū¹xā¹. Nxa¹hē¹li¹. Yxān¹ta¹ sa²yat¹sxā³ Txa²wā¹sū³na² so¹lxi³ ū³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹, txa²yen³kxai²na²su¹. Nxe³jau³su². 6Nxe³-kxai²nān²tū³ yen³kxa² ū³hū¹ai¹nxa³ju³ta² wain³na³li¹.’ Nxe³yah³lxi³to³hi¹nhē³li¹. Nxe³yān¹ta¹. Nxe² kāi³yah³lxin¹kxe³su² ha²kxai³ Sū³na² wān³txa² i³hxi²ka¹nxa³-si¹yah³lxin¹jau³su² nxe³te²lo³jah³lxi¹nha²kxai³ wxa²si³yah³la²nāu³xu¹ta²na² wān³txa² sa²wa²lho¹xi²yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³yah³lxi³to³hi¹lxi¹. 7Wi¹lhin¹ki³-lxo³tū³kā³txi³su² yah³lxi¹lxi¹. I³sa³i²ah³lu¹ta²na² wān³txa² nxe³jah³lu¹ta²na² wān³txai²na² i³yau¹ū³nhē³jah¹lo²yāx¹ljah¹lo²nāu³syah³lxi¹lxi¹. Nxe³te³nah¹lxi¹:

8 Txa²nū³kā³txai²na² a²yo²wān³txa² so¹lxi³ sa²nēn¹kxi²ti³hit¹lsain¹na³li¹. Yxān¹-ta¹ a²ē¹nān¹jau³xai²na² Sū³na² Na¹xai²na² ten³sain¹jau³xa² yū³ai¹nxa³wi¹.

9 Yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² sa²nēn¹kxi²sa²ki³lxot³sai¹nhxai²na²hē³li¹. A²-wān³txai²na² i³tih³nxe³nyhain¹jau³xai²na² a²nū²a² wān³txa² sa²so¹sxā³ Sū³na² wān³txi³su²ki³lxo³jau³su² i³tih³nxe³nyhain¹to³hxai²na²hē³li¹.

Nxe³jau³su² I³sa³i²ah³lu¹ta²na² wān³txa² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Je³su²jah³lai²na² a²yo²wān³txa² ta¹hxai²hē¹la².

Yen³kxa² kō³nxe³ti³hi¹tē³jau³su²

10Nxe²e³ta³lun²nū²la² a²nū²a²nāu³xa² i³hit²tain¹tū³kā³txa² i³kaix¹Itain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxī. Ain³kxi²sa²sxā³ a³la³kxi¹jxah³lxi³hē¹li. 11 Txa²wā¹yxo²a² ūh³yxo²wi¹nhē³kxe³su² hai³txi³ ko³nxe³ti³hitlṭē³lxa³wi¹. Yxān¹ta¹ txa²wā¹yxo²a² sa²yxo²sai¹nē³kxe³su² ko³nxe³ti³hitlṭē³na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

12 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxai²na² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Wān³txa² kwēn¹ta² e³kxin¹jau³xai²na² sa²kxai³lu² fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tün³te²nāu³xai²na² i³ān³txi¹si¹hai¹ni¹nhē²li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

13 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Hai³sxa³nāu³ai²na² hī³ne³kxa² Txa²wī³na² Oh³xan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ūh³wī¹xa³tē³kxa² hāi¹nxe³ti³xa¹ ha³tut¹lṣi¹hain¹jau³su² kwa³na³ain¹tu¹wi¹. Nxe³kxe³hū³sxā³ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² sa²kxai³lu² hī³ne³kxa² Txa²wī³na² ū³whī¹xa³tē³kxa² yā¹xain¹na³li¹. 14 Nxa¹nha²kxai³ hāi¹nxa¹txain¹yah³lxi³hē¹li. A²nū²a² ye³han³jah¹la² yā¹nxain¹na³li¹. Nxe³sxā³ ye³han³tū³ka³txa² ne³ka²ta¹sxā³ ā³sa²so¹nyhain¹na³li¹. Nxe²kāi³ain¹ke³la³te²kxai³ kxi³h³nxē¹na² ne³ka²ta¹jah¹la² ā³nāu²i²yo³nān¹tū³ka³txa² ā³nāu³ai¹ni² nxe³yain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

15 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lai³. Jau³jau¹xai²na² i³yau¹ū³txa²sī¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

16 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Tū¹ka³txai²na² yā¹nxe² ain³kxi²sah¹lxan³ta²lu¹wi¹. 17 Yain³txa² i²li³te²la³ txa²wā¹yxo²ai²na² ūh³yxo²wih¹nha²sxā³ i³yo¹ki³kxai²nān²tu³ txa²wā¹ē¹nāu³lon³sxā³ tan²sa²tā³ki³te²jai¹ti²tu³wi¹. 18 Yxān¹ta¹ txa²wā¹yxo²ai²na² sa²yxo²sai¹kxai²na² sa²kxai³lu² txa²wā¹ē¹nāu³ān¹jau³xa² so¹lxi³ sa²yxo²sai¹nha²kxi²te²jai¹ti²tu³wi¹. A²nxe³ju³tai²na² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² i³ko³nxe³ti³hin¹ne³te²ju²hē³li¹. 19 Jā¹nxe³sxā³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² wā²nxū¹hain³nha²jau³xai²na² sa²ne³sai¹nha²ju³ta²sa¹. Ko³nxe³ti³ ain³nha²jau³su² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ a²nū²a² su²lhā³nyhu¹kxi³ju³ta³nū³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ a²nū²a² ā³xa² a²txu¹ha² ū³whin¹ta³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta³nū³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ ko³nxe³thin¹sxā³ o¹la³kxi²kxi³ju³ta³nū³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ yen³kxa² kāi³kxi²nyhu¹kxi³ju³ta³nū³a² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ ki³han³sxā³ ko³nxe³ti³ kāi³ti³hitlṭjau³su² sa²ne³sai¹nha²ha²kxai³ ki³han³jau³su² ā³ye³yxo²nū¹nyhu¹kxi³jau³su² i³ne³kxe³kxi²nha²ki³sa²kxai³ txa²wā¹ē¹nāu³ai²na² te²jai¹ti²tu³wi¹. 20 Ju¹tai²na² so¹lxi³ Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² i³ko³nxe³ti³ ti³hi¹te²te²ju²hē³li¹. Yxān¹ta¹ kwa²hāi¹nxe² i³yain³te³lhxā³ nxe³ki³ti³wa³kxa¹ hxi²khai¹lxi²ki³sxa³ke³la³te²kxai³ hai³txi³nū² Txa²wā¹sū³na² yen³nāu³a² i³ko³nxe³ti³ ti³hi¹te³lhī³nx2nx³wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Txu¹ha³ka³lxa² yxo²i²jau³su²

21 Hā²wxān³txa³ Je³su²jah³la² a³li³xi²nū²la² Ti¹ro³thi³nān¹ta³ko³nāu³a² Si³tō²thi³nān¹ta³ko³nāu³a² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². A²sa³wi³ha³lxa² ā³si³tē³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³tāu³a² txu¹ha² Ka³na³a²ko³xan¹ta¹ka³lxa² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³ta¹ka³lxa² a²sxi²khai³xa² a³li³kxi²nū²la² Je³su²jah³la² ā³tū³sxā³ i³kaixlṭe³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹lai³. Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3txa²jah¹lo²su² jah¹lo²si¹lxi¹. Txa²wāi³lxi³na² we²txi²ju³ta²

hxi²ka¹nīn¹ju³ta² yū²na³li¹. Jā¹nxe³sxā³ ko³nxe³te² yāu³ka³txai²na² hxi²ka²
txa²wāi³lxi³na² nxū²kwai³yxaun³tai¹. Khāuh³lxa³thi²kxi²sain¹na²hē³li¹.
Nxe³ju³tai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxe³ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ Je³su²jah³la² ī³wa²lū³xi²ta¹hxai²nxa³hē¹la².
Nxe³te³na¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Ta¹ka³lxi²na² ā³ni³si¹nhē³jau³su² ī³sa²si¹hā³txa²hē³li¹.
Txa²wā¹yo³na² ī³kaixl¹txi²nē³to³nha³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha²te¹ Je³su²jah³la² ī³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²ai²na² I³sa³e² nū³ka³txi³su² te²a² o³ve²a² tī¹kxi²xai³kxa² yā¹nxe³
te²nān²tu³ nxe³te²a² so¹lxi³ sa²hau³kot3si¹hai¹na¹jau³su² wxā³na¹hē³li¹.
A²nū²a² Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²su² te²na² sa²hau³ko³tai¹na¹ju³ta² ti³wa³-
ki³lo³nxa³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxe³tāu³ān²tu³ta¹ ta¹ka³lxi²na² sa²kxai³lu² yxau³son³kxi²nū²la² ā³-
ka³ti³wxē³ka³tu³ ī³ye³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Hxi²nūn¹sē¹li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxa²ha²te¹:

—~Nxe³sa²nxi¹. Wē³ha³lxi²na² yain³txū³xa² sa²so¹sxā³ wai³a³lxa² ū³hū³-
sxā³ ū³yhai¹kxi²kxi³ju³ta² wai³nhī³nx2nxa³xi¹. Ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut3su²
Ju³te²a² nū³ka³txi³su² te²an²tu³ wē³ha³lxi³su¹ nxe² ī³yī¹li²ha²kxai³ Ju³te²a² nū³-
ka³txi³sxa³te²su² te²an²tu³ wai³a³lxi³su¹ nxe² ī³yī¹li²ha²kxai³ nxe³ta¹hxai²hē¹la².

27 Jā¹nxe³nxa²ha²te¹ ta¹ka³lxi²na² ī³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe²nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² ī³yain³ka³lo³a² yu³hē³-
nāu³a² wai³a³lxa² hi²sen³su² wah³nxain¹sxā³ yain³tū³xa² kwa² ā³na¹kxe³su²
ī³yai³nxai³lain¹te²ju²hē³li¹. Wxa²nū³ka³txi³su² te²sxa³kxan²ti³ txa²wāi³-
lxi³na² we²txi¹si¹nhē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxa²ha²te¹ Je³su²jah³la² ī³wa²lū³xi²sxā³ ī³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³nxi¹. Yxo²ī²sa²sxā³ te³nīn¹jau³su² ha²kxai³ ain³kxi¹nxa²ha¹xi¹.
Wxa²wē³sai²na² kwēn¹tai²na¹ we²txi²na¹xi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² a²nū²a²nāu³xa² we²txa³lxi³ain¹jau³su²

29 Hā²wxān³txa³ ko¹xai²na² a³li³xi²nū²la² ī³ye³na² Ka³li³le²a²ye³na² yxo²-
ka³te³tū³na² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². Ā³nxai³tāu³a² wā³la³ka³txa² ka³la³sxā³
ā³wxē³ta¹hxai²hē¹la². 30 Nxe³tāu³a¹ a²nū²a²nāu³xa² ka³lxa³sxā³ wxā³sxā³ nū²-
nain¹ta¹hxai²hē¹la². Ain¹sxā³ a²nū²a² ī³ton³te²na² te³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxā³
a²nū²a² yu³kan²ta³kxi²te²su² te²a² ye³han³te²su² te²a² yxo²kan²te²su² te²a²
nū³ya³nān³ta³kxi²te²su² te²a² nxe³sxā³ ī²li³ka³txa² ī³ton³kxi²te²su² te²a² te³ain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Te³ain¹nū²la² Je³su²jah³la² yu³hē³nāu³a¹ ūh³wxē³ain¹ka³tu³ a²nū²a²
a²yxo²ha³kxa¹ Je³su²jah³la² hxi²ka² we²txa³lxi³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 31 Nxe³ka³tū³-
ta¹ te³ain¹tū³ka³txa² ī²ain¹te³nah¹lxi¹ a²nū²a² yxo²kan²te²su² te²a² wi¹le³ha²kxai³
nū³ya³nān³ta³kxi²te²su² te²a² nū³wi¹lha²kxai³ yu³kan²ta³kxi²te²su² te²a² wi¹lā³-
nxai³ha²kxai³ ye³han³te²su² te²a² wi¹li²ha²kxai³ nxe³ju³tai²na¹ ī²tāu³ o²lain¹sxā³
I³sa³e² A²hxi²kan¹ta² Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ī³sa²nēn¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

o²la³kxi²na¹ju³ta² i²yah³lxin¹kxan²ti³ a³ye³wxe³sah¹lxa³lxi¹. 4 Wã³nxĩn¹sxã³ i³-
yau¹ũ³nx2ta¹ju³ta³nũ³a² ten³yah³lxi¹nhẽ³li¹. Kõ³nxe³thin¹khai¹yah³lxi¹nha²kxai³
a²kõ³nxe³ti³su² o²la³kxi²yah³lxi¹nha²kxai³ yah³lxi³te²si¹lxi¹. Yxã¹ta¹ wã³nxĩn¹-
sxã³ i³yau¹ũ³nx2ta¹ju³ta³nũ³a² yũ³nx2ti³xah³lho³li¹. Jo²na³jah³lu¹ta²na² ai³na²
ẽ¹nãu³ai²na² ka³ten³su² sxã³jah¹lu¹ta²na² i³yau¹ũ³jau³xa² so¹lxi³ yũ³nx2ti³na³li¹.
Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² a³waix3tai¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³txa² i³wat1tũ³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

5 Hã²wxã³txa³ i³ye³na² a³yo²ha³ti³lhi³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A³yo²ha³-
ti³lhi³ain¹tãu³a² a²sa³wi³ha³lxi²na² sa²kxai³lu² a²kxã³nxa² yain³tũ³xa²
nxe³wã²na³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 6 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² sa³tu³se²a² nũ³ka³txa² nxe³sxã³ a²yain³txa² i³wat1tũ³-
xa² i²jah¹lxi³hẽ¹li¹. I³kõ³nxe³ton³kxi¹nx2tai¹nha²ta²wi¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².
7 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³lai²na²
wã³txa² ain³kxi²nũ²la² e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
—~Yain³tũ³xa² yain³kxi²ki³tũ³nũ³a² ne³wã²na³ki³sa²kxai³ Je³su²jah³lai²-
na² wã³txa² nxe² e³kxi²nẽ³na²li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².
8 Nxe³yã¹ta¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² e³kxi²nyhain¹jau³xa² i²nha²nũ²la²
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Yxo²sa¹h¹lxin¹ju³ta³la³ kã²nxa³wi¹. I^h1nxe³kxa²yan³ti³ta³
yain³tũ³xa² yũ³yah²lxan³kxe³su² i³ye³ye³yah³lxin¹ji¹wi¹? Yain³tũ³xa² ne³wã²na³-
yah³lxin¹ju³ta² hxi²ye¹ta³lxi³sa²nxa³nhai¹. 9 Kxã³nxi³tã² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³nãu³xa²
wã³li³kha³lhon¹tũ³ka³txa² 5.000 nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yain³tũ³xa²
tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹lxi³ yu³kxan²ti³ a²nũ²a²nãu³xa² yain³sxã³ i³xũ³-
kxi²sã²nũ²la² yain³txa² wã³kon³kxa² ha³ti²a² ne³ka³lxa¹txi³ ne³ki²lhain¹te³na²
ne³wã²na³yah³lin²ta²lu¹wi¹. 10 Te²yã¹nxe³sxã³ kxã³nxa² a²nũ²a² ka³lxa¹txi³nãu³-
xa² wã³li³kha³lhon¹tũ³ka³txa² 4.000 nxe³tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² yain³tũ³xa²
tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹ tũ³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹lxi³ yũ³kxan²ti³ a²nũ²a²nãu³xa² yain³sxã³ i³-
xũ³kxi²sã²nũ²la² yain³txa² wã³kon³kxa² ha³ti²a² ne³ka³lxa¹txi³ ne³ki²lhain¹te³na²
nxe³kxe³su² ne³wã²na³yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. 11 I^h1nxe³kxa²yan³ti³ta³ a³ne³toh³yah¹-
lxan³ji¹wi¹? Hai³txi³ yain³txa³khai³xa² e³kxi¹nx2ti³nxa³hẽ³li¹. Yxã¹ta¹ fa³ri³se²a²
nũ³ka³txa² sa³tu³se²a² nũ³ka³txa² nxe³sxã³ yain³txa² i³wat1tũ³xa² e³a¹li¹.

12 Nxe²e³tãu³a¹ a³ne³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Hai³txi³ yain³txi³khai³xa²
i³wat1tũ³xa² e³kxi²nxa³ha²kxai³ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² sa³tu³se²a² nũ³-
ka³txa² nxe³sxã³ kõ³nxe³ti³ kã³ain¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³xa² e³kxi²ha²kxai³
nxe³jau³su² a³ne³wxe³ a³si³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lon³ye²kxe³jau³su²

13 Nxa²ha¹te¹ Se²sa³re²a² Fi³li³po²thi³nã¹ko³xai²na² a³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
Ain¹tãu³a² Je³su²jah³la² a²yo²wã³txa² a²sa³wi³ha³lxa² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

te²a² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² te²a² nxe³sxā³ te²nāu³xa² i³an³ta³kxi²-
 sai¹nha²kxai³ khāuh³lxa³txi³sai¹nha²kxai³ i³su²lhā³si³sain¹tu¹wi¹. Nxe³nū²la²
 hā²wxān³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la²ni²sxā³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹.

22 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² jū¹nxe² ā³-
 waix³kxi²ya³sxā³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai³. Txa²hxi²kan¹jah¹lai³. Ju¹tai²na² nxe² kái³-
 nxain¹ju³ta³nu³a² wai³nxa³wi¹. Txa²wā¹sū³na² wi¹li²nxa²tu¹wi¹. Nxe²
 kái³ūh¹ti³he¹nxain¹nxa³lho³li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa²wa³ti³nha³sxā³ Pe²jah³la² ne³nxē³na²
 i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sa³ta³na²jah¹lai³. Txa²si³yo³na² ā³waix³txu¹li¹. Hxi²kau³kaut³san¹-
 nhai¹. Txa²wā¹sū³nai²na² a²ten³jau³su² ten³nxa²nxa³i¹. A²nū²ai²na²
 a²ten³jau³xai²na² so¹lxi³ te³ni¹lxi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² āh¹e³kxi²te³nah¹lxi¹: A²sa³wi³ha³lxa²
 ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. A²nū²a² i³li³te²nān²tu³ ā³si³tē³kxi²ti³ten³sain¹kxai²-
 nān²tu³ a²ē¹nāu³a¹ au³txi³ ten³khai¹nxe³ju³tan²tu³ ā³na¹txai²lxi¹. Te²yā¹nxe³sxā³
 yxo²i²sain¹ju³tan¹te²kxa³yan³tu³ ya²lu¹ju³ta³nū³a² yuh³lxin²nxa³sxā³ ā³si³tē³-
 kxi²sain¹txai²li¹. 25 Jā¹nxe³sxā³ a²nū²a² i³li³te²na² i³ye³kxi²nha²kxai²nān²tu³.
 “Yuh³xai²na² ti¹ai²na² yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹la¹tāu³a¹ a³lxi²sa¹nha¹. Je³su²jah³lai²na²
 wān³txa² sa²yxo²ā³a¹kxan²ti³ ya³lu²ju³ta² ten³sa²nxa³nha¹.” Nxe³nha²kxai²nān²-
 tu³ Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² yxau²xai³lxa³lho³li¹. Yxān¹ta¹: “Yuh³xai²na² ti¹ai²na²
 yxau³na¹tāu³a² txa²wi¹la¹tāu³la³ a³lxi²sa²nxa³nha¹. Je³su²jah³lai²na² wān³txa²
 yxo²i²a¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³su²lhā³sain¹kxan²ti³ yxo²i²a¹ju³ta² ā³na¹nxa³lho³na¹.”
 Nxe³nha²kxai²nān²tu³ Txa²sa³wit³su² sain¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su² Txa²wā¹sū³na²
 ha³lo²a² yxau²xai³tu¹wi¹. 26 Te²yā¹nxūn³sxā³ yuh³nāu³an¹te² yen³kxa² a²hāi¹-
 nxe³ti³xa¹ so¹kxi²hxa³kxai²nān²tu³ yxān¹ta¹ a²ē¹nāu³ai²na² a²ka³ten³su² ju³ta²
 tū¹kxi²kxai²nān²tu³ nxe³te²su² te²na² ju³ju¹tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ tū¹kxi²hi³nx2na³li¹.
 Hxi²kan¹txi³ ā³wa²li²sxā³ yen³ka³lxa¹kxan²ti³ so¹kxi²xi²hi³nx2nxa³wi¹. 27 Yan¹-
 nāu³a¹ Txai²na² Sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²jah¹lo²na¹xai²na² sa²kxai³lu²
 Txa²wī³na² wxi²kin³ti³ton³ju³ta² i³wxi²kin³ti³ton³sa²sān³ka³tu³ oh³nān¹ta² sa²si¹-
 hā³tū³ka³txa² ā³si³te³kxa² wa²kan³sxā³ wa³li²na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nān²tu³ a²nū²a²
 a²yxo²ha³kxa¹ kái³xai³ain¹kxa²yo³su² wi¹lhin¹ta³nxa² ko³nxe³thin¹ta³nxa² i³-
 yho³hi²xai³ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ye¹nxa²lxa¹wi¹. 28 Ya²la³tu³ e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ti¹ai²na²
 sa²nxūn³sxā³ ain³kxi²sah¹lxin¹te² i³nxai²na² a²ha³tih³ i³nxai²nān²tu³ ya³lu²ju³ta³-
 nū³a² wa³su³txi³ yū³yah²lxan³tho³li¹. Wa³li²na¹ju³ta³nū³a² i³sah¹lxin¹tu¹wi¹. Sū³na²
 Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²kxe³nū³su² a²nū²a² yxo²ha³kxa¹ hxi²kan¹tāu³-
 lot³sa²ju³ta³nū³a² i³sah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² i³ā³lxi³to³nha²jau³su²

17 1 Nxa²ha¹te¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ a³lan²ni²tāu³kxai³lu² Je³su²jah³-
 la² sa²kxai³lu² Pe²jah³la² i³kaix1tha²kxai³ Ti³a²kah³la² i³kaix1tha²kxai³

a²lon³yah³la² Jo³âu²ah³la² i³kai¹x¹tha²kxai³ nxe³tũ³ka³txã²tu³ tẽ³sxã³ wã³la² ki³ka³txa² nũh¹lxi³sxã³ ka³la³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2Ka³la³ain¹ka³tu³ a²ne³ka³nah²-nãu³a² he¹ain¹tãu³a² Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² i³ã³lxi³to³nha²ta¹hxai²hẽ¹la². A²yen³nãu³ai²na² sa²kxai³lu² u³je³na³ka² yã¹nxe² i³kã³nha²ha²kxai³ a²wã³la² ũ³whi²kxi²nha²ka³lo³ai²na² ha²te¹ju³ta² yã¹nxe² i³han³kxi²txi³nha²ha²kxai³ ta¹hxai²hẽ¹la². 3Nxe³tãu³ Mo³se²ah³lu¹ta²i²na² E³li²ah³lu¹ta²i²na² nxe³ya³sxã³ kwẽ¹ta²kxai³ ã³wxã³ye²yhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ e³kxi²nyhain¹ta¹hxai²-hẽ¹la². 4Nxain¹tãu³a² Pe²jah³lai²na² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² Txa²hxi²kan¹jah¹lã³. Ti¹ai²li² ha³lo²a² wi¹khaix¹sĩ¹-nhai¹. Nxe³sĩ¹nha²kxai³ sxi²ha² thi³nha¹li¹ ka³na³ki¹ txon³sĩ¹na¹tu¹wi¹. Wxa²sxi²ha² txo³ni² Mo³se²ah³la² sxi²ha² txo³ni² E³li²ah³la² sxi²ha² txo³ni² nxe³sĩ¹nxa²lxa²tu¹wi¹, ten³nxa²ke³la³te²kxai³lu¹.

5Nxe²e³ta³lu²nxa³tã³lxa¹ oh³sĩ³nai²na² ha²te¹khai¹nxe³sĩ³na² ne³ka³ka³-khai¹nxe³ha²kxai³ ã³tĩ¹kxai¹nha²kxai³ ã³ye³âu²la²to³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³ãn²tu³ oh³sĩ³nãn¹ta² wãn³txa² ain³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah³lai²na² Txa²ki³lha³lxa² a³lxi²khaix¹na¹jah¹lai²la¹wi¹. Wi¹lxo³-kxi²khaix¹sa²jah³lai²la¹wi¹. Wi¹lain³kxi¹txai¹nhẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

6Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² sa²kxai³lu² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²-tãu³ ã³kxu²thu²kxa² ã³ya³hain¹ta¹hxai²hẽ¹la², kãin² o²lai¹nha²kxai³la². 7Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³ a²sa³wi³ha³lxi³su² te²kxai³ ã³tĩ³sxã³ wxa²wã³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Yuh³lxah³lxi³txa³hẽ¹li¹. I³sa²yxau³jah³lxi³hẽ¹li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

8Nxe³sxã³ i³sa²yxau³ain¹ka³tu³ Je³su²jah³la² so¹lxi³ i²ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nũ²a² ã³jah³la² i²ain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

9Hã²wxãn³txa³ a³ka³nxain¹tãu³a² Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Hxi²sxã³nho³jut³sũ³ju³ta² a²nũ²a² ã³xa² i³hen³-txi³yah³lxi³sãn²txa³hẽ¹li¹. Hã²wxãn³txa³ ya³lu²sxa³sã²na¹ka³tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²sã²na¹ka³tu³ hã²wxãn³txa³ a²nũ²a² i³hen³txain¹yah³lxi¹-ju³ta³nũ³a² wain³na³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la². 10Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² i³wã³txain¹te³nah¹lxi¹:

—~“E³li²ah³lu¹ta²i²na² txa²nũ² wxã³tu¹wi¹.” Ha³te^hnxã³nxa² a²-hoh³lxi³su² nũ³ka³txa² i³hen³txi³nẽ³lain¹to³hxai²na²hẽ³li¹. I^hnxe³sxã³ nxe²e³kxain¹tax¹lji¹wi¹? A²sa³wi³ha³lxa² nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

11Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Ya²la³tu³ E³li²ah³la² wxã³tu¹wi¹. Txa²ne³hẽ³txa² wxã³sxã³ yen³kxa² yxo²ha³kxa¹ sa²hau³ko³tũ¹sa²tu¹wi¹. 12Yxãn¹tah¹lxa¹ wãn³txi³khai³su² e³kxi¹nx²ta¹wi¹. E³li²ah³la² ã²la² wxã³na²hẽ³li¹. Nxe³txai¹tã² ã³ye³wxe³-kxain¹nxa³hẽ³li¹. Kõ³nxe³ti³ kã³ju³ta² so¹lxi³ te³nai¹nha²kxai³ kõ³nxe³ti³ kã³ũ¹hain¹na²hẽ³li¹. Jã¹nxa¹jut³su² nxe³kxa²yã¹nxe² kõ³nxe³ti³ kã³ũ¹-sain¹nũn³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

13Nxe²e³ta³lun²ka³tu³ e³lẽ³na¹ wãn³txai²na² ã³ye³wxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹-la². Jo³âu² Ba³tis²jah³la² i³yau¹ũ³ye²ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ kan³sxā³ wā³lain¹nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²li² i³hit2tain¹tū³ka³-txi³nāu³xai²li² i³ha¹txain¹ta¹hxai²hē¹la². I³ha¹txain¹nū²la² hā²wxān³txa³ in³txa²ka³na³ka³nat3sxā³ ā³nhe²kxi²ha²kxai³ ā³ka³ti³wxe³nha²sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

15 —~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³kot3sē¹li¹, txa²ki³-lha³lxai²na²su¹. Ā³tau³tē³kat3sū³ka³txa² kāin² i³ton³na³li¹. Ha³nxe²a² ā³ya³hi²ka³wā³lxai²na² ā³ya³hi² to³hxai²na²hē³li¹. 16 Wxa²sa³wi³ha³lxa² we²txain¹si¹jau³-su² sa²so¹sxā³ ū³hū¹ai¹na¹li¹. Nxe³ta¹ hxi²ka¹nai¹nxa³hē²li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la².

17 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Ā³ne³tot3syah¹lxa³lxi¹. Yxo²i²nxā²nxa³sxā³ wain³txain³kxah²lxa³lxi¹, kan²txi³ yxau³kxi¹nx2ta¹kxan²ti³nu¹. Ēn²nx2ta¹ha³ta²wi¹. Wē³sai²li² tē³-sxā³ wxā³jah¹lxi³hē¹li¹.

18 Nxe² e³nxa²ha¹te¹ wē³sa² tē³sxā³ wxā³ain¹nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na²sa²kxai³lu² ko³nxe³te² yāu³ka³txa² i³kwai²kxi²nū²la² wē³sa² nxū²kwai³li³-ta¹hxai²hē¹la². A²kwēn¹tai²na¹ we²txi²ta³lun²ta¹hxai²hē¹la².

19 Hā²wxān³txa³ a²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu² nūh¹li³sxā³ ā³tī³kxain¹te³nah¹li¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹sa²nhin¹jau³su² i¹h¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ hxi²kan¹si¹nxān³thi²li¹?

20 Je³su²jah³lai²na² i³wa²lū³xi²ti³ān¹jau³kxai³lu¹:

—~Jū¹nxe² so¹li³ yxo²i²sah¹li¹nhē³li¹, wān³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Mos³-ta²ta²ki³a² yā¹nxe² a²kāin²ju³ta² yxo²i²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wā³la³ka³txai²na² hxi²kan¹txi³ e³yah³li³hī³nxa¹li¹. Nxe³yah³lxin¹te³nah¹li¹: “Wā³la³ka³txāi³. Ti¹-ai²na² a³li³txu¹li¹. Nū¹ka³na¹ ā³yit1sxā³ yxau³txu¹li¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² ya²la³tu³ a³li³hī³nx2na³li¹. “Hxi²kan¹sa²nxa³nha¹.” Yxah³lxin¹jau³su² yū³yah²lxan³tho³li¹.

21 Yxān¹ta¹ ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³si¹kxe³su² kan²na³li¹. Yain³txa² i³-yain³ki³ju³ta² ā³na¹sān²nū²la² Txa²wā¹sū³na² i³ye³kxi²sān²nū²la² nxe³hī¹na² so¹li³ko³nxe³te² yāu³ka³txa² nxū²kwai³li³hī³nx2na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ain¹ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³to³jau³su²

22 Nxa²ha¹te¹ Ka³li³le²a²ko³xa² ā³nū²kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³-ān²tu³ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxain¹te³nah¹li¹:

—~A²nū²a² ko¹ko¹xa² hxi²ka² ā³yū³so¹sain¹tu¹wi¹. 23 Nxe³sain¹kxai²nān²-tu³ i³su²lhā³sain¹tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ su²lhā³sain¹kxan²ti³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹a³la²ni²tāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe² e³ta³-lun²ka³tu³ a²sa³wi³ha³lxa² i³āin²txi³khai¹xain¹ta¹hxai²hē¹la².

Yen³kxa² ū³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²jau³su²

24 Hā²wxān³txa³ Ka³far²na³ū³thi³na² ā³wi¹hain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³wi¹hain¹-tāu³a² a²nū²a² ū³yho³hi²ki³ki³a² so¹kxi²nyhain¹jah¹la² Pe²jah³la² ā³tī³te³nah¹li¹:

—~Pe²jah³lāi³. Wxa²hxi²kan¹jah¹lai²na² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ũ³yho²-
hi²ki³kxe³su² ũ³hū¹sai¹nhxai²nxān³thai¹li¹? Nyha¹ta¹hxai²hē³la².

25Nxe³ha²kxai³ Pe²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Txa²hxi²kan¹jah¹lai²na² ũ³yho³hi²hxai²na²hē³li¹. Ta¹-
hxai²hē³la². Nxe³nū²la² hā²wxān³txa³ sxi²ha² ā³wih¹nū²la² Je³su²jah³la²
i³wā³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lāi³. ĩ³ye³kxi¹sē¹li¹. Txa²wā¹ha³lo²a² yuh³xan¹ko³nāu³xa²
a²wa³kxēn³nāu³a² te²hi²sen³kxai³lu² ũ³yho³hi²ki³ki³ai²na² ih¹te²la³ta³ so¹-
kxi²hī³te²la¹xā³? A²sa³wi³ha³lxi³nāu³su² ta³nxā² kwa² ā³wxā³tū³ka³txai²la²
ta³nxā² nxe³hī³te²la¹xā³? Ta¹hxai²hē³la². Nxa²ha¹te¹:

26—~Kwa²wxā³tū³ka³txa² ũ³yho³hi²ki³a² sa²so¹kxi²te²ju²hē³li¹. Pe²-
jah³la² ta¹hxai²hē³la². Nxe³sxā³ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³kxai²nān²tū³ a²sa³wi³ha³lxi³khai³xa² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ain¹-
te²sin²ta²wi¹. 27Yxān¹ta¹ kwa² i³yxaih¹nē³lain¹kxa²yān³txi³su² ĩ³ye³nai²na²
ai³txu¹li¹. Ain¹kxai²nān²tū³ ta³nu³la² ai³na² sai¹ta³wxi²a² ā³na¹txa²hē³-
li¹. Nxēn¹ka³tū³ ai³na² sain¹te²a² a²wi¹lh¹nān¹te²a² sa²yo²hai¹txa²hē³li¹.
Nxe³te²na² yxo²e¹nāu³a¹ ũ³yho³hi²ki³a² wxi²sxa³ye¹nx²tu¹wi¹. Nxe³ki³ai²-
na² wxa²ya³la³xo¹sai¹kxit¹sxā³ ũ³yho³hi²ki³tū³ka³txa² ũ³hū¹txai¹nhē³li¹.
Nai¹nīn¹kxai²nān²tū³ wxāi²na² Txa¹na² ā³wa²sut¹sxā³ yxau³ki³tu¹wi¹.
Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

A²nū²a² hxi²kan¹te²a² i³yau¹ū³jau³su²

18

¹Hā²wxān³txa³nū² a²sa³wi³ha³lxa² ā³tī³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³-
lo³txa²hī¹na² ih¹jah¹lo²ta³ hxi²kan¹txi³yxau³jah¹lo²su² hī³te²la¹xā³?
Ain¹ta¹hxai²hē³la².

2Nxa²ha¹te¹ wēn³su² sa²so¹sxā³ nxū²kwai³ye³ye³lot³sxā³ ũh³wxe³ta¹hxai²-
hē³la². 3Ūh³wxe³ka³tū³ a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xai²na² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wān³txi³su² ĩ³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. Wē³ha³lxa² yā¹nxe² ā³yo²o³tū¹sxā³
yo²i²sah¹lxi³hē¹li¹. Nxe³sah¹lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³-
yxau³tāu³lot³sa²ju³ta³nū³su² tāu³su² tāu³a² txa²sa³wi³ha³lxi³syah¹lxin¹tu¹wi¹.
4Wxa²e¹nāu³ai²nān²tū³ wē³sai²na² yā¹nxe² ĩ³kāi²not³txa³kxe³su² yū³nyhah¹-
lxin¹kxai²nān²tū³ Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot³sa²ju³ta³nū³su²
tāu³su² tāu³a² ĩ³kāi²not³3ti³hit¹txa²ti³tu¹wi¹. 5Te²yā¹nxūn³sxā³ a²nū²a²
i²li³te²na² a³lxi²sa³ha²kxai³ wē³sai²na² te²yā¹nxe² te²he³la³ku³la³ sa²hau³-
kot³txi³nyhain¹kxai²nān²tū³ txa¹na² hxi²nū¹sain¹kxa² yā¹nxe³hī³nx²na³li¹.

Ko³nxe³ti³ kāi³si¹nyhain¹jau³su²

⁶A²nū²ai²na² yo²i² ā³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² Txa²wān³txa² sa²yo²-
ā³si¹jau³su² ĩ³tih³nxe³yah³lxi³txa³hē¹li¹. Nxe² ĩ³tih³nxain¹kxa²yo³ha² kāin²
khāuh³lxa³thin¹tu¹wi¹. A²nū²a² tah³lxa³kxa² sa³txē²khai¹nxe³ka³txa² te³sxā³
i³yxē²ta³kū¹nha²te²su² jah¹lan²tū³ ĩ³yau³xa² u¹jau³xa² so¹sxā³ ān³sa³.

nũ¹ke³la³te²kxai³ nxe³jah¹la² khãuh³lxa³ti³nha²ju³ta² kã²nhĩ³nx2na³li¹. Nxe³kxa²ha³tih³xan²tũ³ a²nũ²ai²na² kwẽn¹ta² yxo²i² ã³si³wxe³te²na² sa²-kxai³lu² Txa²wãn³txa² sa²yxo²ã³sa²si¹hain¹jau³su² i³tih³nxe³te²su² jah¹lan²tũ³ kō³nxe³thin¹khaix¹jah¹lo²su² hĩ³nx2na³li¹. A²nxe³jah¹la²kxai³la¹ khãuh³lxa³-thi¹ wa³to²hi²hai¹nhĩ³nx2na³li¹. 7 Txa²wã¹yuh³xan¹kō³nãu³ai²na² hin¹ki³tãu³a¹ kō³nxe³ti³ kã²si¹nhẽ³ju³ta² yũ³hxai²ti³ai¹ti²tũ³wi¹. Nxe³ha²kxai³ kō³ton³tu¹-wi¹. Yxãn¹ta¹ kō³nxe³ti³kã²si¹nhẽ³ju³ta² kō³ton³khai¹nxe³tu¹wi¹.

8 Jã¹nxe³ha²kxai³ kō³nxe³ti³ kã²si¹yah³lxin¹kxa²yan³ti³su² wi¹li²nha¹jah¹-lxi³hẽ¹li¹. Nxe³yãn¹ta¹ wxa²hxi²ka² tã³nxa² wxa²yũ³kxa² tã³nxa² kō³nxe³ti³ kã²si¹nhẽ³ju³ta² kxai²nãn²tũ³ i³hxi²yo³la³kã¹nha² tã³nxa² i³yũ³yo³la³kã¹nha² tã³nxa² nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³ha²kxai³ hxi²ka³na³ka³nat3sxã³ o³nha²tã³nxa² yũ³ka³na³ka³nat3sxã³ o³nha²tã³nxa² nyha¹lxin¹kxan²ti³ yan¹nãu³a¹ ka³te³na² ne³ki³so³nxa³ju³ta² ã³wi¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lhin¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Nxe³yãn¹ta¹ hxi²kha¹li¹ o³nha²tã³nxa² yũ³kha¹li¹ o³nha²tã³nxa² nha¹jah³lxi³sxã³ ha³nxe²a² a²lan²ju³ta² i³yũ¹li¹nxa³ju³ta² ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ ye³khãuh³-lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. 9 Te²yã¹nxe³sxã³ wxa²ye³nai²na² kō³nxe³ti³ kã²si¹nhẽ³ju³ta² kxai²nãn²tũ³ i³yhe³ki³sa²tã³nha¹jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ ye³ki³ka³na³ka³nat3sxã³ ye³o³nyhah¹lxin¹kxan²ti³ yan¹nãu³a¹ ka³te³na² ne³ki³-so³nxa³ju³ta² ã³wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ wi¹lhin¹yah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹. Yxãn¹ta¹ ye³ki³ha¹li¹ ye³o³nyhah¹lxin¹sxã³ ha³nxe²a² i³sa²tẽ³ju³ta² i³yũ¹li¹nxa³ju³ta² ã³-wih¹yah³lxin¹kxai²nãn²tũ³ ye³khãuh³lxa³ti³nha²khai¹yxah³lxi³hĩ³nxa¹lxi¹.

O³ve²a² wẽ³sa² ih³sxã³ tí¹ju³ta² i³yau¹ũ³jau³su²

10 Jã¹nxa¹jau³su² wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nũ²a² yxo²i² ã³si³wxe³-te²na² ne³wã²na³yah³lxi³txa³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² yen³nãu³a² a²oh³xan¹jah¹lo²khai³xai²na² a²nũ²a² yxo²i² ã³si³wxe³te²na² i³hau³ko³tũ³-ka³txai²li² he¹ho³si¹hxai¹na¹hẽ³li¹.

11 Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² kō³nxe³thin¹sxã³ kã²te²na² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³-te³lhxã³ wxã³na¹wi¹.

12 Nxex3jah³lxi³sa²lxi¹. A²nũ²ai²na² o³ve²a² ka³lxa¹txi³ 100 nxe³ tũ³ka³txa² a²wa³kxẽ³yah³lo²sa²nũ²nhai¹. A²nxe³jah¹la² wi¹lhau³ko³tain¹tãu³a² o³ve²a² ka³na³ka³nat3sxã³ wã³la³ka³txa²nãu³a² ã³nxai³sa³tĩ¹kxi²nũ²nhai¹. Nxe³ai¹-nha²kxai³ a²wa³kxẽ³yah³lo²su² te²hi²sen³kxai³lu² o³ve²a² a²ka³lxa¹tãu³xa² ã³nũ²la² ã³nxai³sa³tĩ¹te²li² ã³ten³te³lhxã³ ai³lha²thet3tũ²nhai¹. 13 Hã²wxãn³txa³ o³ve²a² ã³nxai³sa³tĩ¹te²nãn²tũ³ i³ha¹txi²kxai²nãn²tũ³ kãin² ka³lxi³lhain¹-nũ²nhai¹. A²ka³lxa¹tũ³ka³txa² ka³li³lhai¹nha²kxai³ ã³nxai³sa³tĩ¹te²li² kãin² ka³li³lha²kxai³ nxain¹nũ²nhai¹. 14 Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txa²wã¹sũ³na² Oh³xan¹jah¹lo²kxai³lu² a²nũ²a² yxo²i² ã³si³wxe³te²na² ka³na³ka³na³kxan²ti³ ya³lu²ha²kxai³ Sũ³na² yen³nãu³a² ã³tĩ¹kxi²ju³ta²nũ²su² te³nxa³wi¹.

Ko³nxe³ti³ kái³û¹nhê³te²a² i³tih³nxe³jau³su²

15 Jā¹nxe³jut3su² wxa²wā³tā³xai²na² ko³nxe³ti³ kái³û¹nx2ti³kxai²-nān²tu³ i³yau¹û³txain¹yah³lxi³sā²nhê³li¹. Nxe³yah³lxi³sā²nīn¹ka³tu³ wi¹lain³kxi¹nx2tain¹kxai²nān²tu³ ā³nhāu²no³jah³lxi³hī³nxa¹li¹. 16 Yxān¹ta¹ ain³kxi¹nx2ti³xa³kxai²nān²tu³ a²nū²a² ha¹li¹ ta³nxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ ta³nxa² ā³sa²so¹sxā³ i³ye³kxi¹xi¹txai¹nhê³li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ ā³ye³yxo²nū¹-nxai¹nhī³nx2na³li¹, wxa²yxo²wān³txa² ko³nxe³ti³ kái³û¹nx2ti³ju³tai³tā² i³ye³kxai¹nīn¹jau³xa²su¹. 17 Jā¹nxe³sxā³ ain³kxi¹nx2ti³xa³kxai²nān²tu³ Txa²-wān³txa² yxo²i²sxā³ yxau²xai³tū³ka³txa² i³hen³txi³txain¹yah³lxi³hē³li¹. Nxe³sxā³ yxo²i²tū³ka³txa² ain³kxai¹nxa³kxai²nān²tu³ Ju²te²a² nū³ka³txi³sxa³te²su² i³yī¹li²ha²kxai³ a²nū²a² ū³yho²hi²ki³a² so¹kxi²nē³jah¹la² yā¹nxe² he³la³kxah³la² i³yī¹li²ha²kxai³ a²nū²a² i³lxa³thi¹nxa³te²a² i³yī¹li²ha²kxai³ nxe³jah³lxi³hē³li¹.

Yu³ka³na³ka³na³ju³ta² ten³kxi²nē³jau³su²

18 Wān³txi³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ha³lo²ai²na² i²li³ju³ta² wxi²kan¹sxā³ i³hau³kot3jah³lxin¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ jau¹xain²txi³ a²kxā³nxa² ā²la² i³hau³ko³tain¹te²sin²ta²wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ ha³lo²ai²na² i²li³ju³ta² wxi²kan¹sxā³ ā³wa²su¹jah¹lxin¹kxai²nān²tu³ oh³nāu³nū¹ka³na¹ ju¹tain²txi³ a²kxā³nxa² ā²la² ā³wa²su¹tain¹te²sin²ta²wi¹.

19 Jā¹nxe³jut3su² txa²wā¹ha³lo²a² yuh³xan¹ko³nāu³xai²na² a²nū²a² ha¹lin¹te² i³nxai²na² ha³lo²a² ka³na³ka³na³ju³ta² ten³yah³lxin¹kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³na² oh³xa²yxau³jah¹la² nxe²i³ye³kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ ya²la³tū³ i³we¹txa²ti³-tu¹wi¹. 20 Jā¹nxe³ha²kxai³ a²nū²a² ha¹li¹ ta³nxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ ta³nxa² nxe³te² i³nxai²na² yxo²i²syah¹lxin¹te² i³nxān²tu³ ā³nū²kxi²yah³lxin¹kxai²nān²tu³ wxa²-nū²ki³ye³lot3sxā³ yxau²xai³la¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

A²nū²a²nāu³xa² ko³nxe³ti³ kái³nē³lain¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

21 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² ā³tī³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹li¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lāi³. Txa²wā³tā³xai²na² ko³nxe³ti³ kái³û¹hain¹-to³kxai²nān²tu³ ih¹nxe² ā³nhxai²na¹te²ta²hē³li¹? Ye³ka³lxa¹txi³txa³ ne³wā²na³hain¹to³ha¹ju³ta² ne³ki³son³sxā³ ā³na¹a¹hī³ji¹wi¹? Ye³ha¹li¹ ye³-ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ā³nhī³na¹te²lā¹xā³? Pe²jah³la² ta¹hxai²hē³la².

22 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² i³wa²lū³xi²te³nah¹li¹:

—~Kwa²nxi¹li¹. Ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ā³tū¹hai¹nīn¹kxai²nān²tu³ a²ne³kit3sxa³wi¹. Yxān¹ta¹ se²te³ ve²ses³ se³tēn²ta³ nxe² ye³ka³lxa¹khai¹nxe³-to³hain¹sā²nīn¹ka³tū³ a²ne³kit3su² tu¹wi¹. 23 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² Txa²wā¹sū³na² i³āin²ta³kxi²nē³lhxā³ ko³nxe³ti³ kái³kī³ju³ta² ne³wā²na³jau³su² i³yau¹û³-nx2ta¹tu¹wi¹. Ha³lo²a² a²wa³kxēn³yah³la² yā¹nx2na³li¹. A²nxe³jah¹lo²kxai³lu² yen³kxi³khai¹nū²nhai¹. In³txa² ū³yho³hi²txā³nxa² kwa²sa²so¹xi²te²nāu³xa² a²nū²a² ka³lxa¹ain¹nū²nhai¹. Nxe³te²nāu³xa² ū³yho³hi²xi²si¹jau³su² ā³yā³nū²kain¹-nū²nhai¹. 24 Nxe³tāu³ān²tu³ a²nū²a² ka³na³ka³na³jah¹la² ū³yho³hi²txā³nxa² 10.000

nxe³txā³nxa² nxa³ka³lxa¹txi³ kxā³nxai³tā² kwa²sa²so¹xi²ha²kxai³ nxe³txā³nxi²na²
 ũ³yho³hi¹xi²si¹jau³su² kwa³na³kxi²nū²nhai¹. 25 Nxe³yān¹ta¹ ũ³yho³hi²txā³nxa² yū²-
 nxa³ha²kxai³ a²yen³kxi³khai³xa² a²nū²xā³xai²na² so¹kxi²si¹jau³nū³su² te³nha²kxai³
 a²nū²khai³xa² yo³ha² te³nha²kxai³ a²sxē³xa² a²yo³ha² te³nha²kxai³ a²wē³ha³lxa²
 yo³ha² te³nha²kxai³ a²wa³kxē³yah³lo²su² nū²nhai¹. Nxe³sxā³ ũ³yho³hi²hain¹kxai²-
 nān²tu³ kwa² wa³ka³li³lo³tain¹nū²nhai¹. Nxe³kxai²nān²tu³ ũ³yho³hi²txā³nxi²tā²
 a²kxā³nxa² kwa² sa²so¹kxi²kxa² yo³ha² ũ³yho³hi¹xi²hi³nū²nhai¹. 26 Nxa²ha¹te¹ in³-
 jah³lai²na² sa²kxai³lu² ā³ka³ti³wxe³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxí¹. “Txa²hxi²kan¹jah¹lai³.
 Ha³lo³kxi² yxaut³sā²nhē³li¹. Ye³jen¹tāu³su² ũ³yho³hi²txā³nxi²tā² whāi²na¹ ũ³yho³-
 hi¹hxa³txa²ha¹tu¹wi¹.” Nxe³nū²nhai¹.

27 Nxe³te²kxa³yān³tu³ a²wa³kxē³yah³lai²na² sa²kxai³lu² i³yan³ta³-
 kxi²nha²sxā³ ũ³yho³hi²txā³nxi²tā² a²yxo²ha³kxa¹ ne³wā²na³nū²nhai¹.
 Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² in³txai²na² ā³wa²sut¹sxā³ i³xi²nū²nhai¹. 28 Nxa²ha¹te¹
 in³jah³lai²li² ā³wa²sut¹sxā³ i³xi²tāu³a² in³txa² ā³xai²na² i³ne³khou²hain¹nū²-
 nhai¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² in³txa² ā³xai²na² sa²kxai³lu² nxe³te²hxi²ka²
 ũ³yho³hi²txā³nxa² jū¹txā³nxa² so¹lxí¹ txā³nxai²na² a²kxā³nxa² kwa²sa²so¹kxi²-
 nū²nhai¹. Jā¹nxe³tāu³a² in³txa² a²wi¹lhí¹nān¹jah¹lai²na² i³xān³txi³sxā³ in³txa²
 ā³xai²na² wxa²yxe²ta³ta³ki³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxí¹. “Ū³yho³hi²txā³nxa² kwa²-
 sa²so¹kxi²san¹txā³nxi²tā² hī¹na² ũ³hū¹sē¹li¹.” Nxe³nyha¹nū²nhai¹.

29 Nxe³ha²kxai³lu¹ in³txa² ā³xai²na² wān³txi³kxi³lu¹ ā³ka³ti³wxe³sxā³
 i³ye³kxi²te³nah¹lxí¹. “Ha³lo³kxi²sā²nhē³li¹. Ye³jen¹na² ũ³yho³hi²txā³nxa²
 a²yxo²ha³kxa¹ ũ³yho³hi¹xi²nxa²ha¹tu¹wi¹.” Nxe³nū²nhai¹.

30 Nxe³yān¹ta¹ in³txa² a²wi¹lhí¹nān¹jah¹la² a²yen³kxi³khai³xa² ten³-
 khaix¹nxe³ha²kxai³ in³txa² ā³jah¹la² hxi²ki³nū²la² sxi²ha² kan²thi³na²
 ā³na¹sā³wxe³si¹nū²nhai¹, ũ³yho³hi²txā³nxa² ũ³hū¹xi²si¹sān²jau³su¹. 31 Nxa²ha¹te¹
 a²sa³wi³ha³lxí³nāu³xai²na² ju¹tai²na² i³kxain¹nū²la² i³yan³ta³kxi¹nha²kxai³
 ha³lo²a² wa³kxē³yah³la² i³hen³txain¹nū²nhai¹. 32 Nxa²ha¹te¹ a²wa³kxē³yah³-
 lai²na² sa²kxai³lu² in³txa² a²wi¹lhí¹nān¹jah¹la² i³kaix¹sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxí¹:
 “Wxāi²li² kwa²wa³ka³li³yut³ta³lot³san¹jah¹lo²si¹lxí¹. Nxe³yān¹ta¹ kō³nxe³-
 thin¹khai¹nxi¹lxí¹. Wi¹lhin¹sxā³ i³ye³kxi²san¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sa¹nha²kxai³
 i³āin²ta³kxi²nha²khaix¹nxe³nxa²ha¹tai¹ti²tu³wi¹. Nxe³sxā³ yen³kxa²
 ũ³yho³hi¹xi²san¹ju³ta³nū³a² ne³wā²na³ũ¹nxa²ha¹tai¹ti²tu³wi¹, wi¹lhin¹sxā³ i³ye³-
 kxi²sa¹nha²kxai³lu¹. 33 Nxe³nxa²ha¹ha²kxai³ in³txa² ā³jah¹la²kxai³ wi¹lhin¹sxā³
 thāi³ti³la² sa²hau³ko³tai¹nīn¹ju³ta² wai³nhī³ta²lu¹wi¹. Yxān¹ta¹ wi¹lhin¹sxā³
 thāi³ti³la² sa²hau³ko³txā²ha¹ha²kxai³ jā¹nxe² nxē²nxān³tai¹.” Nxe³nū²nhai¹.

34 Nxe²e³ta³lun²ka³tu³ a²wa³kxē³yah³lai²na² sa²kxai³lu² i³ān³ta³-
 kxi²nha²sxā³ ũ³yho³hi²txā³nxi²ta³lxí¹ kwa²sa²so¹kxi²txā³nxi²tā²
 ũ³yho³hi¹xi²si¹jau³su² kwa³na³kxi²nū²nhai¹. Nxe³kxa²yo³su² nxe³tī³kxai³la²
 ye³khāuh³lxa³ti³si¹sa²jau³su² a²sa³wi³sa² kwa³na³nū²nhai¹.

35 Jā¹nxe³kxa²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² wxa²wā³tā³xai²na² kō³nxe³ti³
 kái³ŭh¹nx2ti³kxai²nān²tu³ wxa²ē¹nāu³ai²na² āu³txē¹nāu³ai²na² ne³-
 wā²na¹ain¹yah¹lxan³kxi²nān²tu³ Txa²wī³na² oh³na² yxau³jah¹lai²na²

sa²kxai³lu² nxe²kãi³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹. Yxã¹ta¹ wxa²wã³tã³xai²na² ko³-
 nxe³ti³ kã³ũh¹nx2ti³kxai²nãn²tu³ wxa²ẽ¹nãu³ai²na² au³txe¹nãu³ai²na²
 ne³wã²na³ain¹yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ Txa²wi³na² oh³na² yxau³jah¹lai²na²
 sa²kxai³lu² nxe²kãi³ũh¹nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Txu¹ha² kwa² ã³na¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

19 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² i³yau¹ũ³ta³lun²ka³tu³
 Ka³li³le²a²ko³xa² a³li³xi²nũ²la² Jor³tãu²yau³xa² yxo²ha³txih³nãu³-
 a² Ju³te²a²ko³nãu³a² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa²
 ã³si³tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ²Nxe³tãu³ãn²tu³ a²nũ²a²nãu³xa² ka³lxa²txi³
 i³hi¹tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ a²nũ²a² i³ton³te³su² te²a² i²kxain¹-
 kxai²nãn²tu³ we²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

³Nxe³ka³tu³ fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² a²ha³tih³xa² ã³tĩ³kxain¹ta¹hxai²-
 hẽ¹la². Wãn³txa² i³ki³ha¹kxi²si¹hain¹jau³su² i³wã³txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 İ³wã³txain¹te³nah¹lxı¹:

—~Je³su²jah³lai³. In³txai²na² sa²kxai³lu² i²li³tãu³a² a²txu¹ha³ka³lxa² ã³-
 na¹kxai²nãn²tu³ wain³ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁴Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxı¹:

—~Sũ³na² wãn³txu¹txai²na² ne³wã²na³yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Nxe³jau³xu¹-
 tai²na² nxe³te³nah¹lxı¹: “A²wi¹lhı¹nu¹tai²kxai³lu² Txa²wã¹sũ³na² hi²sen³su²
 in³txi³su² txu¹su² wet1ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.” ⁵Te²yã¹nxũn¹te³nah¹lxı¹:

“Nxe³ju³kxai³lu² in³txai²na² sa²kxai³lu² a²wi³na² a²hã³ka³nai²na² nxe³sxã³
 ã³waix3tũ²la² a²sxe³xa³ka³lxa² so¹lxı³ tẽ³tu¹wi¹. Nxe³ha²kxai³ in³txa² txu¹ha²
 a²nũ²ka³na³ka³na³ton³tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. ⁶Jã¹nxe³ha²kxai³
 a²nũ²a² ha¹lo³nxa³wi¹. A²nũ²ka³na³ka³na³jah³na³li¹. Nxe³ha²kxai³ Txa²wã¹-
 sũ³na² hi²sen³kxai³lu² ã³nũ²kxi²ya³te²sya¹hin²ta²wi¹. Nxe³kxe³su² a²nũ²ai²na²
 sa²kxai³lu² ã³nhai²ta³lxı³si¹hain¹kxai²nãn²tu³ nxe²kã³yah³lxı³txa³hẽ¹li¹.

⁷Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² te²nãu³xai²na² i³wa²lũ³xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Moi³se²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² i³tih³nxe³nẽ³lain¹te³nah¹lxı¹: “A²-
 txu¹ha² ã³na¹ti³ten³kxai²nãn²tu³ ha³teh³nxã³nxa² ã³na¹hxa³txã³nxa²
 ũ³wha²li¹lhxã³ ũ³hũ¹txai¹li¹.” Nxe³jau³xu¹tai²na² Moi³se²ah³lu¹tai²na² nxe³-
 nẽ³lain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³
 txu¹ha² ã³na¹hxa³txã³nxa² i³tih³nxe³nẽ³lain¹nũ²lhai¹li¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

⁸Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxı¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² sa²yxo²we¹ti³ten³nxa²lxa³nha²kxai³ Moi³se²-
 ah³lu¹tai²na² wãn³txa² ũ³wha²li¹ta¹hxai²hẽ¹li¹, wxa²sxe³xa³ka³lxu³khai³xa²su¹.
 Yxã¹ta¹ a²wi¹lhı¹nãu³u¹tai²nãn¹te²tu³ Txa²wã¹sũ³na² ten³jau³sxa³wi¹. ⁹Jã¹-
 nxa¹jau³su² in³txa² a²ten³te²su² te²an²tu³ a²sxe³xa³ka³lxa² ã³na¹ka³tu³ txu¹ha²
 ã³lxı³te²a² so¹ain¹ke³la³te²kxai³ txu¹ha² ã³xa² ũ³whın¹ta³kxi²kxa² yã¹nxe²
 hxi²ki³lot3hı³nx2na³li¹. Ko³nxe³ti³ kã³hı³nx2na³li¹. Te²yã¹nxe³sxã³ txu¹ha² ã³-
 na¹ta¹ka³lxa² in³txa² ã³jah¹la² so¹ke³la³te²kxai³ in³txa² ã³xa² ũ³whın¹ta³kxi²kxa²
 yã¹nxe² hxi²ki³lot3hı³nx2na³li¹. Ko³nxe³ti³ kã³hı³nx2na³li¹. A²nxe³ta¹ka³lxa²

a²sxe³xa³ka³lxa² a²wi¹lhi¹na² so¹nyhai¹nxa³ta³lxa¹ in³txa²ã³xai²li²ũ³whĩn¹ta³-
kxi²o²la³kxi²nyhu¹ke³la³te²kxai³txu¹ha²ã³na¹ju³ta²wai³nhi³nx2na³li¹.

10 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² wãn³txa² i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~In³txai²na²txu¹hai²na²nxe²kãi³nyhu¹ain¹ke³la³te²kxai³so¹nyhu¹kxi³ju³-
ta²a²wi¹lhi¹na²wi¹lxa³hẽ³li¹. Nxũh¹lxa³txi³su²yxau²xai³ju³ta²wi¹lhi³nx2na³li¹.

11 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Jau¹xu¹tai²na²sa²kxai³lu²a²nũ²a²ã³ne³to³hxa³te²na²yũ³te²ju²hẽ³li¹.

Yxãn¹ta¹Txa²wã¹sũ³na²i³hau³kot3sa²kxai³nxe³te²su²te²a²wi¹ko³nha²a³la³-
kxain¹te²ju²hẽ³li¹. 12 A²nũ²ai²na²so¹nyhu¹kxi³ju³ta²hxi²ka¹nyhai¹nxa³te²na²
yũ³hxi²na²hẽ³li¹. A²ha³tih³xai²na²wẽ³sa²txo¹nai¹nhi¹nãn¹te²tu³a²nũ²khai³xa²
wi¹lxa³ha²kxai³hxi²kan¹txi³so¹nyhu¹kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Āh¹a²ha³tih³xai²na²
a²hxi²kan¹jah¹la²so¹nyhu¹sih¹xa³jau³su²in³txa²ya³la³ki³a²ya³la³ki²sa²tã³ha²kxai³
hxi²kan¹txi³so¹nyhu¹kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. Āh¹a²ha³tih³xai²na²Txa²wã¹sũ³na²
wa³ka³la²so¹lxi³te³nain¹jau³su²so¹nyhu¹kxi³te²sxa³yu²hẽ³li¹. A²nxe³jau³su²wã²-
nxũ¹hi²sxã³hxi²kan¹kxi³kxe³su²ã³kãi³jah¹lxi³hẽ³li¹. Je³su²jah³la²ta¹hxai²hẽ³la².

Je³su²jah³la²wẽ³ha³lxa²a²yo²ha³kxa¹a³lxi²jau³su²

13 Hã²wxãn³txa³a²nũ²a²a²wẽ³ha³lxa²tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². Je³su²jah³-
la²Sũ³na²wi¹lxo³kxi²nẽ³txi³si¹hain¹jau³su²wxa²ne³wai³te²si¹hain¹jau³su²
tẽ³ain¹ta¹hxai²hẽ³la². A²nxe³ju³ta²na²a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa²i³kwai²kxain¹-
ta¹hxai²hẽ³la². 14 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na²jut3si²nũ²la²e³te³nah¹lxi¹:

—~Ne³ka²sah¹lxi³sa²lxi¹. Wẽ³ha³lxa²tẽ³sxã³wxã³ain¹ju³ta²na²i³hxi²-
ko²lain¹yah³lxi³txa³hẽ³li¹. Wẽ³sai²li²a²wi³na²wãn³txa²yo²i²te²ju²hẽ³li¹.
Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Txa²wã¹sũ³na²wãn³txa²yo²i²jah³-
lxi³hẽ³li¹. Nxe³yah³lxin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu²Txa²wã¹sũ³na²ha³lo²a²
yxau³yah³lxin¹ju³ta³nũ³a²yũ³nx2ti³tu¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

15 Nxe²e³nũ²la²wẽ³ha³lxai²na²Sũ³na²wi¹lhin¹sxã³i²ti³hi¹te³lhi¹hain¹-
jau³su²wxa²ne³wai³tũ²la²ha³lo²ai²na²ã³waix3ta¹hxai²hẽ³la².

In³txa²yen³kxi³khaix1jah¹la²i³yau¹ũ³jau³su²

16 Nxa²ha¹te¹in³txa²sa³nxe³la³kxah³la²ã³tĩ³sxã³i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~Tih³nxe³sa²jah¹lãi³. Īh¹ju¹ta³wi¹ju³ta³la³kãi³a¹ke³la³te²kxai³ka³te³-
na²wi¹tãu³a²so¹kxi²hĩ³na¹te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ³la².

17 Nxa²ha¹te¹Je³su²jah³lai²na²i³wa²lũ³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³yen³kxi³la³wi¹ju³ta³la³i³wã³txi³san¹ji¹wi¹?
Txa²wã¹sũ³na²so¹lxi³wi¹lhin¹khaix1jah¹lai²la¹wi¹. Yxãn¹ta¹ka³te³na²
wi¹tãu³nũ³a²ã³wih¹ti³ten³nxa²kxai²nãn²tu³Sũ³na²wãn³txu¹tai²na²sa²-
yo²we¹thxa³txa²hẽ³li¹. Ta¹hxai²hẽ³la².

18 Nxa²ha¹te¹:

—~Īh¹jau¹la³hi³te²la¹xã³? Ta¹hxai²hẽ³la². Nxe³ha²kxai³Je³su²jah³la²
i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² su²lhā³nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. Txu¹ha² ā³xa¹ka³lxa² ũ³whĩn¹ta³kxi²-nyhah¹lxi³txa³hē¹li¹. A²nū²a² ā³xai²na² yen³kxa² kái³kxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. A²nū²a² ā³xai²na² i³kĩ³ha¹lxi²nyhu¹ah³lxi³txa³hē¹li¹. 19 Wxa²hā³ka³nai²na² wxa²wĩ³-na² nxe³sxā³ sa²nēn¹kxain¹yah³lxin¹ju³ta² so¹lxi³ kái³ũh¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. A²nū²a² a²wa³kxa² yxau³nū¹nxa²te²a² a³lxi²nha¹jah³lxi³hē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

20 Nxa²ha¹te¹ sa²nxe³la³kxah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

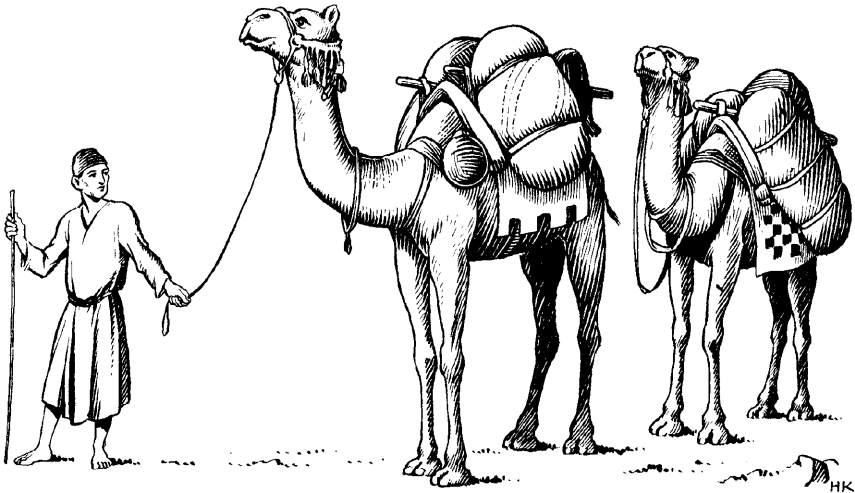
—~Jau¹xai²na² a²yxox²ha³kxa¹ sa²yxox²we¹jah¹lo²sa¹wi¹. Ĩh³jau¹ta³ on³te²-la¹xā³? Ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Sa²yxox²we¹thxa³ti³ten³nxa²kxai²nān²tũ³ nxe³sē¹li¹. Wxa²yen³kxa² sa²so¹sxā³ a²nū²a² ā³xa² so¹kxi²si¹hin¹jau³su² kái³txa²hē³li¹. Nxĩn¹kxai²-nān²tũ³ so¹kxi²nxain¹kxa² yo³ha² tē³sxā³ a²nū²a² yen³kxi³txa²te²na² wā²nhũh²xai³txai¹nhē³li¹. Nxĩn¹kxai²nān²tũ³ oh³nāũ³nū¹ka³na¹ yen³kxa² wi¹ju³ta³nū³a² yũ³nxa²tu¹wi¹. Jā¹nxe³sxā³ nxe² kái³ta³lu²nĩn¹kxai²nān²tũ³ ā³wxā³sxā³ ā³si³tē³kxi¹sē¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² sa³nxe³la³kxah³lai²na² sa²kxai³lu² ain³-kxi²te³na¹ ĩ³ain²txi³sxā³ ĩ³ta¹hxai²hē¹la². Yen³kxi³khaix¹nxe³ha²kxai³ yen³kxa² a³lxi²ha²kxai³ hāi¹sxā³ ĩ³ta¹hxai²hē¹la². 23 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³-lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³nāũ³xa² ĩ³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³jah³lxi³wxi¹. Wān³txi³su² ĩ³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nū²a² kái² yen³kxi³te²su² te²a² Txa²wā¹sũ³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau²xai¹ju³ta² wa³-lxe³te²ju²hē³li¹. 24 Jā¹nxa¹jau³su² ka³me²la² ka³yxuh³xa² kái²n¹khaix¹te²su² te²a² hai³txi³ a²ku¹wxi²si³xē¹na² ā³wih¹sxā³ ā³wa²to¹ti³he¹nxe³lhĩ³nx2nxa³wi¹. Yxān¹ta¹

(Mateus 19.24)

a²nū²a² kāin² yen³kxi³khai¹nxe³te²su² te²a² Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau³xai³ju³ta² wa³to²hi² wa³lxe³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

25 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxai²na² jau³jau¹xai²na² ain³kxi²tāu³ i³wā³wā³-ta³kxi²nha²sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxai¹:

—~Txa²wā¹ha³lo²nāu³a² a²nū²ai²li² yen³kxi³kxai²nān²tu³ Txa²wā¹sū³nu²-su² wi¹lhin¹sxā³ i²jah¹lo²su² ye²te²ju²hē³li¹. Nxe³jut3su² ha²kxai³ a²nū²a² yen³kxi³te²su² te²na² kxāu³nxa³sxā³ Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ain³kxi²sxā³ yxau³xai³kxai²nān²tu³ a²nū²a²nāu³xa² hāi¹nxe³ti³xa¹ Txa²wā¹sū³na² wān³-txa² ain³kxi²sxā³ yxau³xai³ki³sxa³lho³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la².

26 Nxe³nū²la² Je³su²jah³la² i²sa²sai¹ain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxai¹:

—~A²nū²a² hxi²kan¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Yxān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² hi²sen³su² hxi²kan¹te²lo³jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

27 Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxai¹:

—~Nxex3sān²si¹lxai¹. Txa²wā¹yen³kxi³khai³xa² ā³na¹sān²si¹na¹ka³tu³ wxāi²na² so¹lxai³ ā³si³tē³la³kxi²si¹na¹wi¹. Nxe³si¹na¹ha²kxai³ ih¹nxe² ũ³-yho³hi²sa²sin¹te³ji¹wi¹? Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

28 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxai¹:

—~Nxe³jah³lxai³sa²lxai¹. Wān³txi³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Yan¹nāu³a¹ Txa²-wā¹ha³lo²a² tah²lxai³wet1si¹na¹ wxi²kin³ti³ton³sxā³ ha³lo²a² a²yo²ha³kxai¹ a²wa³kxēn³si¹ta¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nān²tu³ wxāi²na² sa²kxai³lu² ā³si³tē³-kxi²sah¹lxai¹nha²kxai³ Txi²yā¹nxe³sxā³ I³sa³e² nū³ka³txi³nāu³xa² ha³txi²ha² hxi²ka² hxi²sxā³ ha¹li¹ wa²sa²so¹xi²nūn³ka³tu³ nxe³te²nū³ka³txi³nāu³xa² a²wa³kxēn³su² yah³lxai³nū³nīn¹tu¹wi¹. 29 Nxe³tāu³a² a²nū²a² i²li³te²na² Txai²-na² a²lxai²sai¹nha²kxai³ sxi²ha² ā³na¹i² a²lon³nāu³xa² ā³na¹i² a²ha³li³ti³nāu³xa² ā³na¹i² a²wi³na² ā³na¹i² a²hā³ka³na² ā³na¹i² a²wē³ha³lxai³khai³xa² ā³na¹i² hai³-sxa² ā³na¹i² nxe³ain¹kxai²nān²tu³ ā³si³tē³la³kxi²sain¹te²na² sa²kxai³lu² kāin² wa³to²hi²sxā³ ũ³yho³ha¹nu¹ju³ta² yū³tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹kxa²yu³su² ka³te³na² wi¹tāu³la³ ũ³hū¹ai¹na¹tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³nūn³sxā³ kāi³ūh³nx2ti³nū³na¹tu¹-wi¹. 30 Nxe³kxan²ti³nū¹ sa²nēn¹kxi²nha²yah³lxai³txa³hē¹li¹. Te²yā¹nxe³jut3su² a²nū²a² ka³lxa²te²nū³ka³txa² i³sa²nēn¹kxain¹ju³ta² yū³kxan²ti³ yan¹nāu³a¹ i³-sa²nēn¹kxai¹nxa³ju³ta² yū³tu¹wi¹. Te²yā¹nxe³sxā³ a²nū²a² ka³lxa²te²nū³ka³txa² i³sa²nēn¹kxai¹nxa³ju³ta² yū³kan²ti³ yan¹nāu³a¹ i³sa²nēn¹kxain¹ju³ta² yū³tu¹wi¹.

Hai³sxa² wa³ko³nain¹tū³ka³txa² i³yau¹ū³jau³su²

20 1 Jā¹nxe³jut3su² yan¹nāu³a¹ a²nū²ai²na² kāi³ain¹kxa² yo³ha² a³ya³-ti³na¹tāu³a² a²nū²a² hai³sxa² wa³kxēn³yah³lo²su² yā¹nxū³na¹tu¹wi¹. A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² hai³sxa³nāu³a² i³wa³kon³kxi²tū³ka³txa² i³kaix1te³lhxā³ i³yū¹li²nxa³ta³lxa¹ ai³nū²nhai¹. 2 I³kaix1te³na¹ i³kaix1so¹-tū³ka³txa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² wain³txi³ yo³hi²ye²kxe³su² ũ³hū¹si¹hain¹jau³su² i³hau³ko³tūh¹nyhain¹nū²nhai¹. Nxū²la² hai³sxa³nāu³a² ũ³sa²si¹hā³ain¹nū²nhai¹. 3 Hā²wxān³txa³ ki³ka³la³xi²tāu³a² sxi²je³na² ai³tāu³-a² in³txi³nāu³xa² wa³ko³nai¹nxa³te²a² i³ha¹txain¹nū²nhai¹. 4 Nxe³te²nāu³a²

ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²hai³sxa³nāu³a² ai³sxā³ wa³kon³kxi²sah¹lxi³hē¹li¹. Sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ ka³nxa³ta³lon³tāu³a² wain³ju³ta² ũ³yho³hi¹nx2ta¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³su² ha²kxai³ in³txi³nāu³xa² ai³sxā³ hai³sxa² wa³kon³kxain¹nū²nhai¹.

5Te²yā¹nxe³sxā³ ne³ka³ka³tāu³a² ai³sxā³ āh¹³kaix1so¹xi² i³sa²si¹ta³-xi²tāu³a² ai³sxā³ āh¹³kaix1so¹xi² nxe³to³nhū²nhai¹. 6Te²yā¹nxe³sxā³ ka³nxa³hi²nxa³ta³lxa² ai³lxi²sxā³ in³txa² āh¹³ha¹txain¹nū²nhai¹. Nxe³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: “Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ a³lan²ta² hāi¹nxe³ti³xa² ũ³-txi³ wa³kon³yah²lxan³tai¹?” Nxū²nhai¹.

7Nxe³ha²kxai³lu¹: “A²nū²a² i³kaix1sain¹sī¹nxa³kxi³su¹.” Nxū²nhai¹. Nxe³sxā³ i³wa²lū³xi²te²an¹jau³kxai³lu¹: “Txa²hai³sxa² ai³sxā³ wa³kon³kxi²-sah¹lxi³to³hē¹li¹.” Nxū²nhai¹.

8Nxa²ha¹te¹ ka³nxa³hi²tāu³a² hai³sxa² wa³kxēn³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³sa² hxi²kan¹jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “A²nū²a²nāu³xa² wa³-kon³kxi²nē³lain¹te²nāu³xa² i³kaix1txa²hē³li¹. Ī³kaix1tai¹nī¹kxai²nān²tu³ wa³kon³kxi²nē³lain¹kxa² yo³ha² ũ³hū²xai³txai¹nhē³li¹. Ā³ne³ki³sot3sxā³ wxā³ain¹te²na² ũ³yho³hi² ān³si³wxe³sā²nīn¹ka³tu³ hā²wxān³txa² a²wi¹lhī¹-nān¹ta² wxā³te²nāu³xa² ā³ne³ki³so³ti¹nha²kxai³ nxe³sē¹li¹.” Nxū²nhai¹.

9Nxa²ha¹te¹ in³txi³nāu³xin³txi² ka³nxa³hi²nxa³ta³lxa¹ ā³si³wxe³sxā³ wa³kon³-kxain¹tū³ka³txa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² ũ³hū²xai³ain¹nū²nhai¹. Nxe²hu³xai³sxā³ wa³kon³kxain¹tū³ka³txai²na² a²yxo²ha³kxa¹ ũ³yho³hi²ki³-a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² ũ³hū²xai³ain¹nū²nhai¹. 10Te²yā¹nxe² ai³sxā³ a²wi¹lhī¹na² ā³si³wxe³sxā³ wa³kon³kxain¹tū³ka³txai²na² a²e¹nān¹jau³kxai³lu¹: “Ki³ka³lxa¹-txi³ ũ³yho³hi²sa²te³lxa²na³na¹.” Yhain¹jau³su² yxān¹ta¹ ki³ka³na³ka³na³ki³ain²txi³ so¹kxain¹nūn³nū²nhai¹. 11Nxe³te³kxa²yan³tu³ti¹ hai³sxa² wa³kxēn³yah³la² i³kwai²-kxi²te³lhxā³ ā³tū³ain¹nū²nhai¹. Nxain¹te³nah¹lxi¹: 12“Tū¹ka³txai²na² a²ne³ki³sot3sxā³ wxā³tū³ka³txa² jū¹nxa² so¹lxi³ wa³ko³nain¹te¹ni²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ txa²nū³ka³txa² a²lan²ta² hāi¹nxe² wa³kon³kxi²nxa²sī¹na¹te¹ni²tu³wi¹. Sa³txe¹txi³ wa³kon³kxi²sī¹-nha²kxai³ wān³ya³lu²sa²sī¹nha²kxai³ nxe³sī¹na¹te¹ni²tu³wi¹. Yxān¹ta¹ tū¹ka³txai²na² ki³ka³na³ka³na³kain²txi³ ũ³yho³hai¹nī¹nha²kxai³ txa²nū³ka³txi³nāu¹xai²na² ki³ka³-na³ka³na³kain²txi³ ũ³yho³hi²sa²sī¹nī¹nha²kxai³ nxi¹nhē²li¹.” Nxū²nhai¹.

13Nxa²ha¹te¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² wān³txi³kxai³lu² a²nū²a² ka³na³ka³na³jah¹-la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Nxe³txi¹. Txa²ya³lxi¹lxi¹. Ko³nxe³tu³ kái²ū¹nxa²hxā³nhē²li¹. Ū³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³na³ki³a² i³hau³ko³kí³ten¹tu³wi¹. 14Nxe³ki³sa³kxai³ so¹-kxi²san¹ta³ki³ai²na² te³sxā³ ĩx3txu¹li¹. Na¹ta¹ ā³ne³ki³sot3sxā³ wxā³jah¹la² ki¹ain²txi³ ũ³hū¹ti³ten³sa³nhai¹. 15Txa²yen³kxai²na² a²ten³nha¹jau³su² o²la³kxi²na¹tu¹wi¹. Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ txa²yen³kxa² a³lxi²nxa³kxe³su² a²nū²a² ā³xa² hxi²nū¹nai¹na¹-jū³tan¹te²kxa³yan³tu³ ha²ya³kxa² yxo²kwāin³txa²hē³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

16Jā¹nxa¹jau³su² ā³ne³ki³so³te²na² sa²kxai³lu² ne³ka³ta²xai³ha²kxai³ ne³ka³ta² ā³si³wxe³te²na² sa²kxai³lu² ā³ne³ki³sot3si¹ha²kxai³ nxain¹tu¹wi¹. Jā¹nxe³jut3su² a²nū²a² i³kaix1tai¹na¹te²nāu³xa² ka³lxa¹khai¹nxe³ha²kxai³ i²sxā³ so¹kxi²na¹te²nāu³xa² ka³lxa²ai¹nxa³ha²kxai³ nxe³te²ju²hē³li¹. Jā¹-nxa¹jau³su² nxe³ye¹nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² su²lhā³ain¹ju³ta³nū³a² i³yau¹ū³to³jau³su²

17 Hā²wxān³txa³ Je³ru³sa³lē²thī³na² ka³la³xi²te³lhxā³ ain¹tāu³a² Je³-su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² a²to²se³te²nāu³xa² nūh¹lxi³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

18 —~Nxe³jah³lxi³sa²lxi¹. Je³ru³sa³lē²thī³na² ā³nxi³ki³tu¹wi¹. Nxe³ki³kxai²-nān²tu³ Txai²na² so¹sain¹sxā³ a²nū²a² wā³nxīn¹te² si³yxau³tū³ka³txi³nāu³xa² ha³teh³nxā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txi³nāu³xa² nxe³te²nāu²xai²na² a²hxi²ka²sa²so¹sain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹kxai²nān²tu³ ya³lu¹sain¹jau³su² i³yi¹li²sain¹-tu¹wi¹. 19 Nxe³ka³tu³ Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²nāu³xa² sa²nū¹sain¹tu¹wi¹. Sa²nū¹sain¹sxā³ kō³nxe³ i³ka³lxi¹lū¹sai¹nha²kxai³ i³ta³lo³wait¹sai¹nha²kxai³ nxe³te²kxa³kxa¹ hi³sa³ka³txa² ū³hxi²ki¹la³kxi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ ya³-lut¹sai¹nha²kxai³ sa²nī³kxi²sain¹tu¹wi¹. Hā²wxān³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹, Txa²wā¹sū³na² Hxi²kan¹txa² Si³yxau³tāu³lot³3sa²jah¹lo²na¹ha²kxai³lu¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

A²ha³ka³na² i³wā³txi³jau³su²

20 Nxa²ha¹te¹ nxe³nū²la² Se³be³te²ah³la² a²sxe³xa³ka³lxi²na² sa²kxai³-lu² a²ki³lha³lxa²nāu³xa² Jo³āu²ah³lo²su² ha²kxai³ Ti³a²kah³lo²su² ha²kxai³ nxe³te²an²tu³ sa²so¹sxā³ Je³su²jah³la² ā³tī³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Ā³tī³sxā³ Je³-su²jah³la² yen³nāu³a² ā³ka³ti³wxe³sxā³ i³ye³kxi²te³lhxā³ ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txa² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³tin¹ji¹xi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹:

—~Wxāi²na² wxa²ha³lo²a² a²wa³kxēn³sin¹kxai²nān²tu³ txa²ki³lha³nāu³-xai²na² wxa²wi¹tāu³a² sa²we¹txi² wxa²wā³tāu³a² sa²we¹txi² nxe³si¹hain¹jau³su² i³hau³ko³tūh¹txai¹nē³li¹. Ta¹ka³lxi²na² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²ki³lha³nāu³xa² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yen³kxa² ten³ya³hin¹ju³ta² ā³ne³wxe³ya³hxa³lxi¹. A²nū²a² kō³nxe³-thin¹te²nāu³xa² khāuh³lxa³ti³sain¹tu¹wi¹. Te²ya¹nxe²nx2ti³ju³tai²nān²tu³ hxi²kan¹nx2ti³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Hxi²kan¹si¹na¹wi¹. Ya³ta¹hxai²hē¹la².

23 Nxa²ha¹te¹ i³ye³kxi²ya³te³nah¹lxi¹:

—~Khāuh³lxa³txi³sain¹kxa²ya¹nxe² khāuh³lxa³txi¹nx2tain¹nūn³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹txa²wi¹tāu³a¹ sa²we¹txi²jut3sa²ha²kxai³ txa²wā³tāu³a¹ sa²we¹txi²jut3sa²ha²kxai³ nxe³kxi³nū³su² hxi²kan¹sa²nxa³nhai¹. Txa²wi³na² ha³lo²ai¹la¹wi¹. Nxe³sxā³ Txa²-wi³na² ā³ten³te²su² te²na² so¹lxi³ sa²we¹tain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² wā³kon³te²nāu³xa² hxi²ka²hxa³-sxā³ wā³kon³te²nāu³xai²na² sa²kxai³lu² a²lon³ti³tāu³su² te²a² i³ān³ta³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 25 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³su² a²sa³wi³ha³lxa² ā³yā³nū²kxi²si¹hain¹sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ā³xa² wi¹lhin¹ wa³to²hi²nha¹yah³lxi³txa³hē¹li¹. Ju³te²a² nū³ka³txi³sxa³te²na² a²wa³kxēn³txi³nāu³xai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxi³-

nãu³xa² i³kãin²txi³nha²sxã³ nũ³kxũn³txi³ i³wa³kxẽn³txain¹to³te²jai¹ti²tu³wi¹.
 26 Nxe³yãn¹ta¹ te²yã¹nxe² kãi³ũ¹nyha¹lxi³txa³hẽ¹li¹. Wxa²yu³tai²na²
 i²li³te² i³nxai²nãn²tu³: “Hxi²kan¹te²sa¹i¹.” Nxe³jau³tu³ ten³yah³lxin¹kxai²-
 nãn²tu³ wxa²yu³ta² a²hãi¹nxe³ti³xa² ã³non²ta³kxi²txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
 27 Te²yã¹nxũn³sxã³: “Txai²na² a²si³yxau³jah¹lo²sa¹wi¹.” Nxe³jau³tu³ ten³yah³-
 lxin¹kxai²nãn²tu³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ a²wa³ka³li³lo³txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹.
 28 Jã¹nxai³jau³su² Txai²na² sa²kxai³lu² wa³ka³li³lo³sa²si¹hain¹jau³nũ³su² wxã²-
 nxa³wi¹. Yxãn¹ta¹ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ã³non²ta³kxi²te³lhã³ wxã³na¹wi¹.
 A²nũ²a²nãu³xai²na² a²kõ³nxe³ti³ kãi³sxã³ te²hxi²ki³lxain¹kxe³su² ã³wa²su¹te³-
 lhã³ ya³lu²na¹tu¹wi¹. Nxe³te³lhã³ wxã³na¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² ye³han³te²a² ha¹lin¹te²a² ye³we²txi²jau³su²

29 Nxa²ha¹te¹ ãh¹ã³nxai³ain¹tãu³a² Je³ri³ko²thi³na² a²li³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A³li³-
 ain¹tãu³a² a²nũ²a²nãu³xa² ka³lxa¹te²nãu³xa² i³hi²txain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 30 Nxe³tãu³a²
 in³txa² ye³han³te²a² ha¹li¹ tĩh³na² ne³kxun²nãu³a² ã³wxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³-
 te³na¹ Je³su²jah³la² ã³wa²to²hi²jau³xa² ain³kxain¹te³na¹ i³kaix¹tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lãi³. Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3txa²-
 jah¹lo²si¹lxi¹. Wi¹lhin¹sxã³ thãi³ti³la² sa²hau³kot3sa²si¹nhẽ³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

31 Nxe³te²kxa³yan³tu³ti¹ a²nũ²a² ã³si³tẽ³la³kxain¹tũ³kã³txai²na² ã³ka²-
 nahx2si¹jau³su² i³kwa¹i²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³yãn¹ta¹ in³txi³nãu³xa²
 i³ka³na²ya³to³hxa³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lãi³. Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³-
 lot3txa²jah¹lo²si¹lxi¹. Wi¹lhin¹sxã³ thãi³ti³la² sa²hau³kot3sa²si¹nhẽ³li¹.
 Ain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².

32 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³kaix¹tain¹jau³xa² ain³kxi¹nxa²ha¹te¹ ã³-
 yit1tũ²la² i³kaix¹iso¹ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³ju³tã³ kãi³ũh¹nx2ta¹ju³ta³la³ ten³nxa²lxin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

33 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lãi³. Ye³we²txi²sa³nhĩn¹ju³ta² ten³khaix¹sa²si¹-
 nhai¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

34 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ãin²ta³kxi²sxã³ wxa²ye³waix³ta¹hxai²-
 hẽ¹la². Nxe³tãu³ wa³su³txi³ ye³we²txi²ta³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹
 ã³si³tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³lai²li² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² ã³wih¹jau³su²

21 1 Nxa²ha¹te¹ ãh¹ã³nxai³lxi³tãu³a² Je³ru³sa³lẽ²thi³na² yau³so³nain¹ta¹-
 hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ Bet3fa³je²thi³na² ã³yit1txain¹ta¹hxai²hẽ¹la².
 A²nxe³thi³nai²na² wã³la² o³li³ve²ra³ka³txa² u²lxa³ko³su² ta¹hxai²hẽ¹la². A²-
 nxe³thi³na² ã³yika³tu³ Je³su²jah³lo²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa² in³txa² ha¹li¹
 i³sa²si¹hã³ta¹hxai²hẽ¹la². 2 I³sa²si¹hã³te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²je³na² kãi²nxa³je³na² ã³wih¹ja¹hu¹li¹. Yxah³hin¹kxai²nãn²tu³
 a²kwẽn¹tai²na¹ ju³mẽn²ta² ka²va¹lhũ³te²a² a²hã³ka³na² sa²tai²kxã¹sxã³

ĩ²ya³hi¹nha²kxai³ a²wẽ³sa² ĩ²ya³hi¹nha²kxai³ yxa³hin¹tu¹wi¹. A²nxe³te²-
na² sa²ta²la³kxi²sxã³ tẽ³sxã³ wã³li¹ja³hẽ¹li¹. ³Nxe³ya³hin¹tãu³a² a²nũ²a²
ĩ²nx2ti³sxã³ ĩ³wã³txi¹nx2ti³kxai²nãn²tũ³ ĩ³ye³kxi²ja¹hẽ¹li¹. Nxe³ya³hin¹-
te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹hxi²kan¹jah¹la² ten³na³li¹.” Yxa³hin¹jau³su² ha²kxai³
ju³mẽn²ta² ha¹lin¹te²a² ũ³sa²si¹hã³nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³lai²na² wãn³txa²
ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Jã¹nxe³jut3su² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lu¹-
tai²na² jau³xau³hxai²tẽx1ta² nxe²e³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe²e³te³nah¹lxi¹:

5 —~Si³ãu²thĩ³na² yxau³tũ³kã³txa² ĩ³hen³txi³txain¹yah³lxi³hẽ¹-
li¹. Wxa²hxi²kan¹jah¹la² wxã³tu¹wi¹. Yxo²thã³ti³la² wxã³ha²kxai³
ju³mẽn²ta² ã³ka³tih³yãu³kxi²ha²kxai³ wxã³tu¹wi¹. Yen³kxa² ã³ka³-
tih³wxẽ³nha²te² ka³yxuh³xa² tẽ³sxã³ ã³ka³tih³yãu³sxã³ wxã³tu¹wi¹.
Sũ³na² wãn³txu¹txai²na² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

6 Jã¹nxe³jut3su² a²sa³wi³ha³lxa² ha¹lin¹te²na² ã³nxai³yah³nũ²la² Je³su²jah³la² e³-
kxi²jau³xa² yã¹nxe³sxã³ ha³lo²a² ĩ³ha¹txi²ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 7Nxe³ha²kxai³ ju³mẽn²ta²
a²hã³ka³na² a²wẽn³sa² nxe³sxã³ sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² a²wã¹la³ka³-
lo³a² ã³ka³ti³hẽ¹tha²kxai³ Je³su²jah³lo²su² te²kxai³ a³ka³tih³wxẽ³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².
8Nxa²ha¹te¹ ne³ka³ta² ai³tũ³kã³txa² ka³lxa¹tũ³kã³txa² a²wã²la³ka³lo³khai³xa²
tũh³na² Je³su²jah³la² ã³nxai³tũh³na² ũ³ha¹sxã³ ai³ai¹nha²kxai³, a²nũ²a² ã³xa² ka³-
lxa¹tũ³kã³txa² he³la³nxã³nxa² sa²nãu²so¹sxã³ tũh³na² ũ³ha¹sxã³ ai³ai¹nha²kxai³,
nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 9Nxa²ha¹te¹ a²ka³lxa¹tũ³kã³txa² a²ne³ka³ta²a² ai³ai¹nha²kxai³
a²ka³lxa¹tũ³kã³txa² a²si³yo³na² ai³ai¹nha²kxai³ nxe³ain¹sxã³ ĩ³kaix1tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩ³sa²nẽn¹kxi¹nxa²si¹na¹tu¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² Hxi²kan¹ta² Si³yxau³-
tãu³lo³txa²jah¹lo²si¹lxi¹. Ta³vi²yah³lu¹tai²na² txa²wã¹hxi²kan¹jah¹lu¹tai²na²
a²ne³tah²su² te²si¹lxi¹. A²nxe³jah¹lu¹ta² yã¹nxe² sa²hau³ko³tẽ³tu¹wi¹. Wxi²-
kin³ti³ton³khai¹jah¹lai²la¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

10Nxa²ha¹te¹ nxe²xai³ain¹sxã³ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² ã³wih¹hain¹tãu³a²
thĩn¹nãn¹ta²nũ³kã³txa² on²ta³kxi²nyhain¹sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹jah¹lo²tan³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

11Nxa²ha¹te¹ ã³si³tẽ³kxi²tũ³kã³txai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~Jah¹lai²li² Je³su²jah³lai²la¹wi¹. Sũ³na² wãn³txa² ĩ³hen³txi³jah¹lo²sa¹wi¹. Na³-
sa³re²thĩ³na² Ka³li³le²a²ko³xan¹thi³na² yxau³xai³jah¹lo²su² na³li¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹hain¹jau³su²

12Nxa²ha¹te¹ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² ã³wi¹hain¹nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³-
kã³txa² yen³kxa² so¹kxi²nyhu¹sxã³ o²la³kxi² ũ³yho³hi²kĩ³ki³a² so¹kxi²nyhu¹sxã³
o²la³kxi² kwa³sxa³xa² ũ³yho³hi²sxã³ ũ³hũ¹te²a² o²la³kxi² nxe³ye²yah³lxi³ta¹hxai²-
hẽ¹la². Jã¹nxe³ju³kxai³lu² Je³su²jah³la² hi²sen³su² yen³kxa² ũ³yho³hi²nyhain¹te²na²
ha³lo²a² sa²tã³kxai¹nha²kxai³ ũ³yho³hi²kĩ³ki³ai²na² a²me²sa²ka³lo³a² ũ³sa²tã³ha²-
kxai³ kwa³sxa³xa² ũ³yho³hi²sxã³ ũ³hũ¹te²na² ã³wxẽ³ka³lo³ai²na² ũ³sa²tã³ha²kxai³
nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 13Nxe³sxã³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² wha²li¹txã³nxa² jau³xau³hxai²tẽx1ta² nxe³te³-
nah¹lxi¹: “Txa²sxi²hai²na² sa²kxai³lu² ĩ³ye³kxi²sah¹lxin¹thĩ³nai²la¹wi¹.”

Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ i³ã³lxi³to³nha²sxã³ yen³kxa² kã³kxi²-nyhu¹kxi³thĩn³su² i³ã³lxi³ton³yah³lxi¹nhẽ³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

14 Hã²wxã³txa³ sxi²hẽ¹nãu³a² a²nũ²a² ye³han³te²su² te²a² a²ha³lxu²kxa² ai³te²su² te²a² ã³wih¹sxã³ ã³tĩ³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ tũ¹ka³-txai²na² a²yo²ha³kxa¹ wi¹we²txi²ta³lun²ta¹hxai²hẽ¹la². 15 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² wã³nxĩn¹ta² si³yxau³kxa²te²nãu³xa² ha³teh³nxã³nxa² a²hoh³lxi³su² te²nãu³xa² nxe³sxã³ nũ³kxũn³sxã³ kã³ũ¹hain¹ju³ta² i²kxai¹nha²kxai³ wẽ³-ha³lxai²na² ka³lxi¹sxã³ i³ye³lain¹jau³su² nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Ta³vi²yah³lu¹tai²na² Ta²ha² Wxi²kin³ti³ton³khaix¹ljah¹lo²si¹lxi¹. Nxe³-jah¹lai²li² i³sa²nẽn¹kxi²a³sah¹lxi³wxi¹. Nxe³ain¹jau³su² ain³kxai¹nha²kxai³ kãin² yxai¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

16 Yxaih¹ha²kxai³ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wẽ³ha³lxai²na² wãn³txa² toh³lxi³jau³su² ain³kxain¹nxã³ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jau³jau¹xai²na² ain³kxai¹na¹nhai¹. Nxe³na¹ha²kxai³ wãn³txa² ũ³-wha²li²txã³nxu¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹: “A²nũ²a² wxi²ka¹nai¹nxa³te²na² a²yo²wãn³txa² wẽ³sa² a²su³su³yau³xa² i³te²na² a²yo²wãn³txa² nxe³sxã³ i³sa²nẽn¹kxi²nxain¹na³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³jau¹xai²na² i²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

17 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² a³li³ain¹ka³tu³ Be³tãn²ya³thĩ³-na² ã³wih¹sxã³ sxa³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Fi²ko²ka³txa² nxã³kxi¹hxa³kxe³su² ya³lu²jau³su²

18 Nxa²ha¹te¹ a²ka³nxa³ha²ta³a² Be³tãn²ya³thĩ³na² a³li³ain¹nũ²la² Je³-ru³sa³lẽ²thĩ³na² wã³li²tãu³a² Je³su²jah³lo²kxai³ heh³ta¹hxai²hẽ¹la².

19 Nxe³ka³tu³ ai³tãu³ãn²tu³ hi³sa³ka³txa² fi²ko³nxẽ³kxa² kax³ka³na³-ka³nat³sxã³ i²ta¹hxai²hẽ¹la². Yxau³son³tãu³ a²nxã³kxa² yũ²nxa³ki³su¹ a²-nxã³nxa² so¹lxi³ yũ³kxi³sã¹ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Fi²ko²nxã³ki³nũ³a² yũ¹ti³he¹nxa³lho³li¹. Nxe²e³te³na¹ a²kwẽn¹tai²na¹ a²nxe²kxai²na² i³ya³nat³Sã³ya³lu²ta¹hxai²hẽ¹la². 20 A²nxe³ju³kxai³lu² a²-sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i³wã³wã³txi³sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxet³Sa²kxai³ fi²ko²nxẽ³kxa² a²kwẽn¹tai²na¹ i³ya³nat³Sxã³ ya²-lun¹jã¹nxẽn³ta²? Nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

21 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Yxo²i²yah³lxin¹kxai²nãn²tu³ hai³txi³ i³wã³wã³nha²txi³ ti³hex¹lyah³lxan³kxai²nãn²tu³ fi²ko²nxẽ³kxa² kã³ũ¹-ha¹kxa² yã¹nxe² he³la³ko³la³ kã³yah³lxi³nũ³nĩn¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yu³su² wã³la³ka³txa² i³ye³kxah³lxin¹kxai²nãn²tu³ nxe³te³nah¹lxi¹: “Ã³ha²txu²-kxa² sai¹nha¹sẽ¹li¹. Ĩ³ye³na² kãin²je³na² ã³sa³nũ¹xi¹sẽ¹li¹.” Yxah³lxin¹jau³su² nxe³kxai²nãn²tu³ sa²yo²we¹nx2ti³tu¹wi¹. 22 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² i²li³ju³ta² i³wã³txi³sah¹lxin¹jau³su² yxo²i²sah¹lxin¹kxai²nãn²tu³ ju³tain²txi³ sa²nũ¹-nx2ti³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² a²hxi²kan¹ju³ta² i³tih³nxe³jau³su²

23 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹sū³na² sxi²ha² ā³wih¹ta¹hxi²hē¹la². A²nū²a²nāu³-xa² wān³txa² wi¹jau³xa² i³yau¹ū³ain¹ta¹hxi²hē¹la². I³yau¹ū³ain¹tj³kxai³lu² a²wā³nxīn¹te² si³yxau³tū³ka³txa² a²nū²a²nāu³xa² a²hxi²kan¹ta³nāu³xa² nxe³sxā³ i³tj³yain¹sxā³ i³wā³txain¹te³nah¹lxī¹:

—~Īh¹jah¹lo²ta³ i³sa²si¹hā³nxain¹thai¹li¹? Īh¹nxe² i³hxi²ka¹txa²hī³te²la¹-lxā³? Ain¹ta¹hxi²hē¹la².

24 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxī¹:

—~Yau³ka³na³ka³nat³sxā³ yau³ā³lxī³jau³xa² i³wā³txi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wain³txi³ i³-wa²lū³xi²sah¹lxin¹kxai²nān²tu³ i³hxi²kat¹sa²jah¹la² i³yau¹ū³nx2ta¹tu¹wi¹. 25 Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² tē³sxā³ i³ye³na² ũ³hū¹kxi²sa²sai¹ain¹kxe³su² ĩh¹ti³xa² i³sa²si¹hā³jah¹lo²ta³te²la³hī³te²la¹lxā³? Txa²wā¹sū³nu²khai³xai²la³ ta³nxa² a²nū²khai³xai²la³ ta³nxa² nxe² i³yau¹ū³jah¹lxī³sā²nhē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxi²hē¹-la². Nxa²ha¹te¹ wā²nxūh¹e³kxi²nyhain¹te³nah¹lxī¹:

—~“Oh³nāu³a¹ i³sa²si¹hā³kxai²la¹wi¹.” Nxe²e³kxi²kij³kxai²nān²tu³ i³wa²lū³xi²nē³-lai¹nhī³te³nah¹lxī¹. “Nxe³kxi³sa²kxai³ ĩh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ Jo³āu² Ba³tis²jah³lai²na² wān³txa² yxo²i²yah²lxan³thai¹li¹?” Nxe³nē³lain¹tu¹wi¹. 26 Yxān¹ta¹: “A²nū²khai³xa² i³sa²si¹hā³kxai²la¹wi¹.” Nxe³kij³kxai²nān²tu³ yuh³lxī³nē³na³li¹. A²nū²a²nāu³xai²na²: “Jo³āu² Ba³tis²jah³la³ Sū³na² wān³txa² i³hen³txi³jah¹lo²su¹.” Nxain¹jau³su² ha²kxai³ su¹lhā³kxi²nē³lain¹kxa²yan³txi³su² kij³nhai¹. Nyhain¹ta¹hxi²hē¹la².

27 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxī¹:

—~Je³su²jah³lāi³. Kō³nxe³si¹nxa³nhai¹. Ain¹ta¹hxi²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Nxe³kxai²nān²tu³ i³sa²si¹hā³sa²jah¹la² i³yau¹ū³nx2ti³xa³lho³li¹.

28 Nxe³yān¹ta¹ i³yau¹ū³jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. In³txai²na² a²ki³lha³-lxa² ha¹li¹ yū³nū²nhai¹. Nxe³ka³tu³ta¹ ye³kan¹jah¹la² i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹: “Wē³sāi³. Hī¹na²su² txa²hai³sxa² wa³kon³txa²hē³li¹.” Nxū²nhai¹.

29 Nxe³ha²kxai³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxī¹: “Ha³yo¹. Ai³sxā³ wa³ko³na¹tu¹-wi¹.” Nxe³jau³su² nxe³ta¹ wa³ko³nxa³nū²nhai¹.

30 Ā³ta³lo³hē¹tāu³a² wē³sai²na² kái²nxa³jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxī¹: “Hai³sxa² ai³sxā³ wa³kon³txa²hē³li¹.” Jau³su² nxe³ta¹ i³wa²lū³xi²ti³an¹jau³-kxai³lu¹: “Ten³sa²nxa³nhai¹. Wa³kon³nxa³lho³li¹.” Nxū²nhai¹. Nxe³yān¹ta¹ ye³jen¹na² i³āin²ta³kxi²nha²sxā³ i³ya¹tha²kxai³ ai³sxā³ wa³kon³nū²nhai¹.

31 Jā¹nxe³ju³ta² ĩh¹jah¹lo²ta³ wī³na² wān³txa² a²ten³jau³su² sa²yxo²we¹jah¹lo²-su² hī³te²la¹lxā³? Je³su²jah³la² ta¹hxi²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxī¹:

—~Kāi²nxa³jah¹lo²su¹. Ain¹ta¹hxi²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah¹lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Wān³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. A²nū²a² ũ³yho³hi²ki³a² so¹kxi²nē³tū³ka³-txai²na² txu¹ha² kō³nxe³thin¹sxā³ o²la³kxi²ta¹ka¹lxai²na² nxe³sxā³ kō³nxe³ti³ kái³sxā³ yxau²xai³lain¹ju³ta² ā³na¹ha²kxai³ ā³nhxi²wx³nu¹sain¹ju³tan¹te²-kxa³ya³lhu² Txa²wā¹sū³na² ha³lo²a² ā³wi¹hain¹ju³ta³nū³a² yū³tu¹wi¹. Nxe³to³ta¹

wxãi²nãu³ i³nxai²na² a²nũ²a²nãu³xai²na² a²hxi²kan¹te²nãu³ i³nxai²na² yxo²-
 i²sah²lxan³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² ã³wi¹yah³lxin¹ju³ta³nũ³a² yũ²nxa³lho³li¹.
 32Kxã³nxai³tã² Jo³ãu² Ba³tis²jah³lai¹tã² wxã³sxã³ wãn³txa² wain³tĩh³na² i³tih³-
 nxe³nx2ti³tai¹ti²tu³wi¹. Yxãn¹ta¹ yxo²i²yah²lxan³nhẽ³li¹. Yxãn¹ta¹ ko³nxe³ti³
 kãi³sxã³ yxau²xai³ye²tũ³ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²wãn³txa² yxo²i²ain¹na²hẽ³li¹.
 Hã²wxãn³txa³ ju¹tai²na² i²yah³lxin¹kxan²ti³ ko³nxe³ti³ kãi³sxã³ yxau²xai³yah³-
 lxin¹ju³ta² i³ãin²ta³kxi²nyhah¹lxa³nha²kxai³ yxo²i²yah²lxan³nhẽ³li¹.

Hai³sxa² kwa²hau³ko³tũ³ka³txa² i³yau¹ũ³jau³su²

33Nxa²ha¹te¹ wãn³txa² yau³ã³xa² i³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. Hai³sxa² a²wa³kxẽn³-
 yah³lo²su² nũ²nhai¹. A²hai³sxai²na² u²va²tẽ³kxa² i³whi¹i² a²yxo²ka³teh³nãu³xa²
 txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ yxo²wxaih²na³kxa² ai³sxã³ txon³nũ²nhai¹. Nxe³nũ²la² yain³-
 txa² ũh³wx¹so¹ka³txa² hau³kot3sxã³ we¹tũ²nhai¹. Sxi²ha² ki³khai¹nxe³thi³na²
 ũ³txo²te²ka³kxa² a²nũ²a² ã³xa² wi¹wa³kon³kxi²si¹hain¹jau³su² ũ³hũ¹hain¹nũ²nhai¹.
 Hã²wxãn³txa³ ha³lo²a² u²lxan¹ko³xa² ã³nxai³nũ²nhai¹. 34Nxe³nũ²la² hã²wxãn³txa³
 hai³sxai²na² wi¹wen¹nũ²la² wi¹nã³kxi²ti³wa³kxa² a²wa³kxẽn³yah³lai²na² sa²-
 kxai³lu² hai³sxa² a²yo³ha² so¹kxi²si¹jau³su² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa²si¹hã³ain¹nũ²nhai¹.
 35I³sa²si¹hã³te³na¹ wa³kon³kxain¹tũ³ka³txa² ko³nxe³thin³sxã³ kãi³ain¹nũ²nhai¹.
 Sa²si¹hã³tũ³ka³txa² nũ³kxun³txi³ sa²so¹ka³tũ³ ka³na³ku² i³wai¹tha²kxai³ ka³na³-

(Mateus 21.33)

ku² i³su²lhã³ha²kxai³ ka³na³ku² txah³lxa³kxa² tẽ³sxã³ ã³na¹sã³ya²lu¹tha²kxai³
 nxain¹nũ²nhai¹. 36 ã³ta³lo³hẽ²tãu³a² a²sa³wi³ha³lxa² ã³xa² nũ³ka³txa²ka³-
 lxa²ton³tũ³ka³txa² i³sa²si¹hã³nũ²nhai¹. Nxain¹ta¹ a²wi¹lhĩ¹nã¹nũ³ka³txan²tũ³
 te²ya¹nxe² khãu³lxa³txain¹nũ²nhai¹. 37 Hã²wxã³txa³ a²wa³kxẽ³yah³lai²na²
 ẽ¹nã¹jau³kxai³lu¹: “Txa²wẽ³sai²na² sa²nẽ¹nxain¹te³lxa²na³na¹.” Nxe³jau³su²
 wẽ³sai²li² i³sa²si¹hã³nũ²nhai¹. 38 Nxe³ta¹ hai³sxa² wa³kon³kxi²tũ³ka³txai²-
 na² sa²kxai³lu² wẽ³sai²na² wxã³ju³ta² i²ain¹nũ²la² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
 “Txa²wã¹wa³kxẽ³yah³la² ki²lha³lxa² wxã³na²wi¹. I³su²lhã³a³sah³lxi³wxi¹. Nxe³-
 ki³kxai²nã²tũ³ hai³sxa² so¹kxi²ki³tu¹wi¹.” Nxe³nyhain¹nũ²nhai¹.

39 Nxain¹ka³tũ³ wẽ³sai²li² sa²so¹nũ²la² hai³sxa² sa²li¹ha³lo²sa²tã³ka³tũ³
 i³su²lhã³ain¹nũ²nhai¹.

40 Jã¹nxe³jut³su² hai³sxa² wa³kxẽ³yah³lai²na² sa²kxai³lu² i³xi²tãu³a²
 ih¹nxe³kãi³ũ¹hĩ³te³ji¹wi¹? Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

41 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ko³nxe³thin¹khai¹xain¹te³sin²ta¹. Nxe³sxã³ ko³nxe³thin¹nain¹kxa²
 yo³ha² i³su²lhã³ain¹tu¹wi¹. Hã²wxã³txa³ a²nũ²a² ã³xa³nãu³xa² hai³sxa²
 wa³kon³kxi²si¹hain¹jau³su² i³kaix¹so¹ain¹tu¹wi¹. Nxe³kxai²nã²tũ³ hai³sxa²
 yain³txa² wain³txi³ wxa²nhũ¹ain¹tu¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

42 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹.
 Nxe³te³nah¹lxi¹:

“Txah³lxa³kxa³txa² a²nũ²a² sxi²ha² ton³te²nũ³ka³txai²na² o³nxã³jau³su²
 i³ye³kxain¹sxã³ so¹sxã³ ã³sxã³ ã³na¹ain¹ka³txa² kwẽ¹ta²na² ã³si³ka³la¹-
 tã³khai³xain¹ka³txa² hxi²kan¹khai¹nxe³ta³ka³txa²lxã²na³li¹. Nxe³ju³ta²na²
 Txa²wã¹sũ³na² kãi³ain¹na²hẽ³li¹. Nũ³kxũ³khai¹nxe³ju³txai²la¹wi¹.”
 Ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta²na² nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³xai²li² i²-
 yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. 43 Jã¹nxa¹jau³su² i³ye³kxi¹nx²ta¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na²
 wãn³txa² sa²yo²wet¹lsxã³ yxau²xai³kxe³su² en²yah³lxi¹nha²kxai³ a²nũ²-
 a² ã³xa² nũ³ka³txa² i³yau¹ũ³hain¹tu¹wi¹. Nxe³ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² Sũ³na²
 wãn³txain²txi³ sa²yo²wet¹lsxã³ yxau²xai³lain¹tu¹wi¹. 44 Jã¹nxe³jut³su²
 txah³lxa³kxa³txai²li² kwa²sa²tã³yũ³to³kxai²nã²tũ³ kãin² ã³nĩ¹ton³tah³lxi³-
 hĩ³nx²na³li¹. Yxã¹ta¹ txah³lxa³kxa³txai²li² ã³hi³sã³nhe¹ta²lxi³kxai²nã²tũ³
 sa³txe¹ha²kxai³ ã³ya²lu¹txa²lxi³hĩ³nx²na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

45 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a² wã³nxĩ¹ta² si³yxau³te²su² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na²
 fa³ri³se²a² nũ³ka³txi³su² ã³nhai¹tũ³te²nãu³xai²na² nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²na²
 wãn³txa² i³yau¹ũ³jau³xai²na² ain³kxain¹ka³tũ³ wi¹ko³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹-
 la². Sũ³na² wãn³txa² e²nain¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² i³kwai²kxi²si¹hain¹jau³su²
 wi¹ko³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 46 A²nxe³jau³xan²tũ³ i³ã³ta³kxain¹sxã³:

—~Je³su²jah³la² hxi²ki³ki³tũ¹xã¹. Nyhain¹ta¹ a²nũ²a² ã³si³te³la³kxain¹-
 tũ³ka³txai²na² yuh³lxa³kxi²nyhain¹jau³su² ã³sxã³ wah³nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

—~Je³su²jah³lo²kxai³lu² Sũ³na² wãn³txa² i³hen³txi³jah¹lai²la¹wi¹. Tũ¹-
 ka³txai²na² wãn³txa² nxe³ha²kxai³ yuh³lxi³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

In³txa² txu¹ha² so¹ha²kxai³ ka³li³ha² yai³nain¹jau³su²

22 ¹Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² āh¹ e³kxi²sxā³ i³yau¹ū³jau³xa²
i³ye³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

²i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wā¹sū³nu²kxai³lu² ha³lo²a² a²wa³kxēn³yah³la² yā¹nxe³hī³nx2na³li¹.
Ha³lo²a² yuh³xan³ko³xa² a²wa³kxēn³yah³lai²na² sa³kxai³lu² a²ki³lha³lxa² txu¹-
ha² so¹te³lhxā³ nxū²nhai¹. Nxe³ha²kxai³ yain³txa² kāin² yain³kxi²ki³ju³ta³nū³a²
i³hau³ko³tū²nhai¹. ³Nxe³te³na¹ a²nū²a² i³kaix1so¹si¹jau³su² a²sa³wi³ha³lxa² i³sa²-
si¹hā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxain¹ta¹ wxā³ju³ta² te³na¹nxa³jau³su² nxain¹nū²nhai¹.
⁴Āh¹lxi³sxā³ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹: “Yain³te³lhxā³ i³kaix1so¹ai¹-
na¹tū³ka³txa² i³ye³kxi²txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxain¹yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: ‘Ka³yuh³xa²
sī³na² āu¹la³kxi²hxa³ta¹l¹. Po¹nai²na² ha³ne³txi²na¹te³na² i³su²lhxā³ yo³li³na¹li¹.
Yain³txa² a²yxo²ha³kxa¹ te³kxi²ta³lu²na¹li¹. Nxe³na¹ha²kxai³ ā³wxā³jah³lxi³hē¹li¹.”

⁵Nxe³ta¹ wet1txai¹nxa³nū²nhai¹. Hāi¹nxe³sxā³ a²wa³ka³li³yu³khai³xa² o²-
la³kxi²yah³lxi³nū²nhai¹. Ka³na³ku² hai³sxa² ai³lha²kxai³ ka³na³ku² yen³kxa²
so¹kxi²nyhain¹te³lhxā³ ai³lha²kxai³ nxe³yah³lxi³nū²nhai¹. ⁶Ka³na³kon¹te²-
na² sa³kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa²na² hxi²ki³ha²kxai³ khāuh³lxa³ta¹nha²kxai³
su²lhā³ain¹nū²nhai¹. ⁷Nxa²ha¹te¹ ha³lo²a² wa³kxēn³yah³lai²na² sa³kxai³lu² i³an³-
ta³kxi²khai¹nxe³sxā³ a²ya³lxi³nāu³xa² nū³kxūn³txe²nāu³xa² i³sa²si¹hā³ain¹nū²nhai¹.
i³sa²si¹hā³ain¹nha²kxai³ a²nū²a² we¹ta¹nxa³te²nāu³xa² i³su²lhā³ain¹sān²nū²la² sxi²-
ta³ta² hi¹la³kxain¹nū²nhai¹. ⁸Hā²wxān³txa³ a²sa³wi³ha³lxa² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:
“Txa²wē³sai²na² txu¹ha² so¹te³lhxā³ nx2na³li¹. Nxa¹ta¹ a²nū²a² i³kaix1so¹ai¹na¹tū³-
ka³txa² i³li³thin¹ti³he¹xai¹nxa³wi¹. Nxe³ha²kxai³ en²txai¹na¹li¹. ⁹Nxai¹na¹ha²kxai³
tūh³na² kāin²tūh³na² ai³yah³lxin¹sxā³ a²nū²a² i²li³te²na² i³ha¹jah³lxin¹kxai²nān²tū³
wxā³si¹hain¹jau³su² i³ye³kxi²txain¹yah³lxi³hē¹li¹.” A²wa³kxēn³yah³la² nxe³nū²nhai¹.

¹⁰Nxe³te²kxa³yan³tū³ a²sa³wi³ha³lxan²tū³ a³li³sxā³ ā³nxai³ain¹nū²la² a²nū²a²
wi¹lhin¹te²na² i³ha¹txi² kō³nxe³thin¹te²na² i³ha¹txi² nxai¹nha²kxai³ a²yxo²ha³kxa¹
ā³sa²so¹ain¹nū²nhai¹. Nxe³te²kxa³kxa¹ sxi²ha² i³ne³kxi³hain¹nū²nhai¹. ¹¹Nxa²-
ha¹te¹ a²wa³kxēn³yah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² wxā³ain¹tū³ka³txa² ten³sa²tā³nū²la²
in³txai²na² wā²la² wi¹ka³lo³a² so¹nyhain¹kxa² wā²la² en²kxe³su² i²nū²nhai¹.
¹²Nxe³ha²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Nxe³3sa²lxi¹. Īh¹nxe³3sxā³ wā²la² so¹-
nyhain¹kxa²ka³lo³a² ū³whih²kxi²nha²nxa³sxā³ ā³wi¹hin¹thi²li¹?” Nxū²nhai¹.
Nxe³ha²kxai³ in³txai²na² hxi²kan¹txi³ e³kxi²nxa³nū²nhai¹. ¹³Nxa²ha¹te¹ a²wa³-
kxēn³yah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹, a²sa³wi³ha³lxa²na² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:
“Jah¹lai²na² so¹sxā³ sa²hxi²ta¹kxi² sa²yu³ta¹kxi² nxe³txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Yxah³-
lxin¹kxai²nān²tū³ ha³lo²a² ka³nxah³khai¹nxe³ju³ta² ha³lo²sa²tā³jah¹lxi³hē¹li¹.
Nxe³tāu³a² ye³khāuh³lxa³thin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kāin² nā³ni² kāin² wxi²ka³-
ta³ta³ti² nxe³ain¹tu¹wi¹.” A²wa³kxēn³yah³la² nxe³nū²nhai¹.

¹⁴Jā¹nxe³kxe³hū³nxe² Txa²wā¹sū³na² hi²sen³kxai³lu² a²nū²a² ka³lxa¹-
khai¹nxe² i³kaix1tain¹na³li¹. Nxe³kxan²ti³ ka³lxa²nxa³tū³ka³txa² so¹lxi³
i²so¹ain¹na³li¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹hxi²kan¹jah¹la² ũ³yho³hi³ki³ki³ai²na² ũ³hū¹ain¹ki³jau³su²

15 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³waix3tain¹nū²la²
he³son³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la²:

—~KQ³nxe³te³si¹jau³su² Je³su²jah³la² wah³nxe² yxau²xai³ki³tu¹wi¹.
Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Nxe³ha²kxai³ fa³ri³se²a² nū³ka³txa² a²sa³wi³-
ha³lxa² i³sa²si¹hā³i² E³ro³ti³ā²na² nū³ka³txa² i³sa²si¹hā³i² nxe³nyhain¹sxā³
ā³tū³sxā³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² i³tih³nxe³sa²jah¹lāi³. Wān³txa² ya²la³lyau³xa² e³jah¹-
lo²si¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² wain³txi³ i³yau¹ū³hai¹nhxai¹nhē³li¹.
A²nū²a² i²li³te²a² ye³an³txa³nih¹kxan²ti³ hxi²kan¹khai¹nxe³kxan²ti³
wxāi²na² yuh³lxi³jah¹lo²sxā³lxi¹. 17 Nxi¹nha²kxai³ wān³txa² wain³jau³-
xan²tu³ i³yau¹ū³sah¹lxi³si¹nhē³li¹. Ro³ma²no² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹jah¹la²
Se²sa³jah¹lo²su² a²nū²a² ũ³yho³hi³ki³ki³ai²na² ũ³hū¹ain¹ki³ta³nxa² hāi¹-
nxā¹ta³nxa² ih¹nxe² wain³txi³ kái³sin¹te³la¹ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² hi²sen³kxai³lu² wān³txai²na² ta²ko¹ta²kon¹-
jau³xai²na² wi¹kQ³nh²sxā³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Īh¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ wān³txa² ko³nxe³jau³xa² sa²yxo²sai¹sa²te³lhxā³
ten³nx2ti³ji¹wi¹? Wi¹lhin¹ki³lxo³tū³ka³txi³syah¹lxi¹lxi¹. 19 Ū³yho³hi³ki³ai²-
na² te³sxā³ ũ³hū¹sah¹lxi³hē¹li¹. Ī²ti³ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³
ū³yho³hi³ki³ai²na² ũ³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². 20 Jā¹nxe³te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ye³na² ũ³wha²li¹lho¹ain¹kxe³su² te²a² ih¹nxe³te²a² a²ye³-
nhū³ji¹wi¹? Īh¹te²a² a²i³lxi³su² ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la².

21 Nxa²ha¹te¹:

—~Se²sa³jah¹la² a²yen³su² ha²kxai³ a²i³lxi³su² ha²kxai³ te²la¹wi¹. Ain¹-
ta¹hxai²hē¹la². Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Se²sa³jah¹la² a²yen³kxi³khai³xa² ũ³hū¹yah³lxi¹nha²kxai³ Txa²wā¹-
sū³na² a²yen³kxi³khai³xa² ũ³hū¹yah³lxi¹nha²kxai³ nxe²xai³jah¹lxi³hē¹li¹.
Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

22 Jā¹nxe³jut3su² jau¹xai²na² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ i³o²nha²sxā³ ā³-
waix3txain¹sxā³ i³xain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²nū²a² ya³lu²te²su² te²a² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³su²

23 Jā¹nxe³hī¹nai³kxai³lu² sa³tu³se²a² nū³ka³txa² ā³nhai¹tūn³te²nāu³xai²na²
ā³wxa³ain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² a²nū²a² ya³lu²-
kxai²nān²tu³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ju³ta³nū³a² yxo²i²ain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².
A²nxe²te²nāu³xa² ā³nhai¹tū³ka³txa² ā³tū³sxā³ i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

24 —~Je³su²jah³la² i³tih³nxe³ne³jah¹lāi³. Ī³yau¹ū³sa²si¹nhē³li¹. Moi³se²ah³lu¹-
tai²na² wān³txa² jau³xau³hxai²tēx1ta² Sū³na² wān³txa² i³yau¹ū³nhē³te³nah¹lxi¹:
“In³txi³su² ya³lu²kxi²kxai²nān²tu³ a²wē³ha³lxi³khai³xa² yū²nxa³kxe³su² ha²kxai³
a²lon³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²txu¹ha² so¹nyha¹ta¹ka³lxi³tā² so¹nyha¹txai²li¹,
a²lo³na² ya³lu²ā³jah¹la² ta²ha² wet1si¹jau³su¹.” Moi³se²ah³lu¹tai²na² ta¹hxai²-

ti³ai¹ti²tu³wi¹. 25 Nxa²ha¹te¹ Txa²wā¹ha³tih³nāu³ai²na² a²lon³ti³tāu³xa² ha¹li¹ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ yxau²xai¹lain¹na²hē³li¹. Nxe³te³na¹ ye³kan¹jah¹la² txu¹ha² so¹nha²hē¹li¹. Hā²wxān³txa³ ya³lu²na²hē³li¹. Ya³lu²ha²kxai³ a²lon³yah³lai²na² sa²kxai³lu² a²txu¹hai²na² so¹nh²na²hē³li¹. 26 Ye³jen¹nāu³a² ya³lu²nū³nha²kxai³ a²lo³na² ā³xa² txu¹ha² so¹nha²kxai³ ya³lu²kxi² a²lo³na² ā³xa² txu¹ha² so¹nha²kxai³ ya³lu²kxi² te²ka³kxa¹ a²lon³ti³tāu³xa² a²yo²ha³kxa¹ ya²lun¹txi²hxan³kxain¹na²hē³li¹. Yxān¹ta¹ hxi²kan¹txi³ wē³sa² we¹txi²nyhai¹nxa³hē³li¹. 27 Hā²wxān³txa³ txu¹hai²li² ya³lu²nūn³na²hē³la². 28 Jā¹nxe³ha²kxai³ yan¹nāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tāu³a¹ ta¹ka³lxai²na² sa²kxai³lu² ih¹te²la³ta³ in³txa² a²wē³sāi¹lxo³-khai³lxa³te³ji¹wi¹, a²yo²ha³kxa¹ so¹xai³ai¹nha²kxai³lu²? Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

29 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Kwa²yxah³lxi¹lxi¹. Txa²wā¹sū³na² wān³txa² ā³ne³to³yah²lxa³nha²-kxai³ Sū³na² wā³nxīn¹ju³ta³la³ ā³ne³to³yah²lxa³nha²kxai³ nxe³yah³lxi¹lxi¹. 30 Yan¹nāu³a¹ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ki³tāu³a¹ txu¹ha² so¹nhyu¹ki³ju³ta³-nū³a² yū²nxa³lho³li¹. Oh³xan¹ta² nū³ka³txa² yāx¹ki³tu¹wi¹. 31 Nxe³yān¹ta¹ Txa²wā¹sū³na² ū³wha²li¹txā³nxū¹txai²na² sa²kxai³lu² ka³ten³su² i³-sa²yxau³xi²ki³kxe³nū³su² i³yau¹ū¹nx²ti³ta²lu¹wi¹. 32 Nxe³tāu³u¹tai²na² nxe³te³nah¹lxi¹, “Txa²na² A³bra³āu²ah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo³sa¹ha²-kxai³ I³sa²kah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo³sa¹ha²kxai³ Ja³ko²ah³la² Sū³na² Si³yxau³kah³lo³sa¹ha²kxai³ hī¹na¹ nxe³te²sa¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²hē¹li¹. Nxe³jau³su² ha²kxai³ ha¹li¹ ka³na³ki¹ jah¹lo²nāu³xai²na² ka³ten³su² yxau³-ain¹na³li¹. Txa²wā¹sū³na² a²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² yo²ha³kxa¹ ka³ten³su² na³li¹. Kxā³nāu³u¹ta²kxai³ ya³lu²ain¹kxa²ha³ta³nxān²tu³ hī¹na² ka³ten³-sain¹na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

33 Nxa²ha¹te¹ jau³jau¹xai²na² a²nū²a²nāu³xai²na² ain³kxain¹tāu³a² o²lain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹tai²na² wa³to²hi² wxi²kan¹jau³su²

34 Nxa²ha¹te¹ fa³ri³se² nū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² sa³tu³se²a² nū³ka³txa² i³wā³txain¹ju³ta² ain³kxain¹nxa²ha¹te¹ ā³nū¹nain¹ta¹hxai²hē¹la². 35 Ā³-nū¹nain¹sxā³ ka³na³ka³na³te²na² ha³teh³nxā³nxā² a³la³kxi²khai¹jah¹la² i³ye³ta³lai³na³kxi²si¹jau³su² i³wā³txain¹te³nah¹lxi¹:

36 —~Ī³tih³nxe³nē³jah¹lāi³. Ha³teh³nxā³nxā² Txa²wā¹sū³na² wān³txu¹-tai²na² ih¹jau¹la³ta³ ā³wa²to²hi² wxi²kan¹jau³la²hī³te²la¹xā³?

37 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~“Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² Txa²wā¹hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lai²na² a³lxi²txai¹nhe³li¹. Wxa²ē¹nāu³ai²na² whāi²na¹ a³lxi²txai¹nhe³li¹. Txa²wā¹sū³-na² wān³txa² yo²kwai³nha²kxai³ wi¹lain³kxi¹nha²kxai³ nxe³txai¹nhe³li¹.” 38 Nxe³jau³jau¹xu¹tai²na² ā³wa²to²hi² wxi²kan¹jau³la²te²la¹wi¹. 39 Ā³ta³lo³-hē¹jau³xai²na²sa¹: “Wxa²wā³kxa²yau³nūh¹nxa²te²a² a³lxi²nha²kxa² yā¹nxe² a³lxi¹tai¹nhe³li¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 40 A²nxe³jau³xu¹txai²na² Txa²wā¹-sū³na² wān³txu¹tai²na² si³tah³lxi³yxau³te²ju²hē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹-
la² A²wi³nu¹ta¹na² i³yau¹ū³nhē³jau³su²

41 Jā¹nxe³tāu³ai²kxai³lu² fa³ri³se²a² nū³ka³txa² ā³nū²kxi²sxā³ yxau³ain¹-
tāu³a² Je³su²jah³lai²na² a²yo²wān³txa² nxe³te³nah¹lxi¹:

42—~Txa²wā¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3jah¹lo²su² ih¹te²la³
tah²su²hī³te²la¹xā³? Nxa²ha¹te¹ i³wa²lū³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ta³vi²yah³la² a²ne³ta²sin²ta¹. Ta¹hxai²hē¹la².

43 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Kxā³nhxi¹nu¹ta¹na² Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² sa²kxai³lu² Sū³na²
Yāu³ka³jxah¹la² ā³si²tē³kxi²ha²kxai³ a²hxi²kan¹ti³lho³kxe³su² i³ye³ta¹-
hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³te³nah¹lxi¹:

44 “Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² a²yo²wān³txi³kxai³lu² Txa²-
hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lo³jah¹la² ain³kxi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

‘Txa²wi¹nē³tāu³a¹ ā³wxe³txu¹li¹. Nxīn¹kxai²nān²tu³ wxa²ko¹ko¹xa²
a²yo²ha³kxa¹ wxa²yū³hē³nāu³a² wa³ka³ti³lot3sxā³ ah³si¹hai¹na¹-
tu¹wi¹.’ Txa²wā¹sū³na² Si³yxau³jah¹la² ta¹hxai²hē¹li¹.”

Ta³vi²yah³lu¹ta¹na² ta¹hxai²hē¹li¹. 45 Jā¹nxe³jau³su² Ta³vi²yah³lu¹ta¹na²
a²yo²wān³txa² a²hxi²kan¹jah¹lo²si¹ke³la³te²kxai³ ih¹nxe³sxā³ a²ta²-
lhot3hī³te²la¹xā³? Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

46 Nxa²ha¹te¹ a²nū²a²nāu³xai²na² hxi²kan¹ti³ i³wa²lū³xain¹ta¹hxai²nxa³-
hē¹la². Nxe³sxā³ nxe³hī¹nān¹te²tu³ āh¹i³wā³tain¹ta¹hxai²nxa³hē¹la².

A²nū²a² ū³wha²li¹txā³nxa² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txai²-
na² fa³ri³se²a² nū³ka³txai²na² i³yau¹ū³nhē³jau³su²

23 1 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² āh¹e³kxi²ta¹hxai²hē¹la². A²nū²a² nū³-
ka³txa² ain³kxi² a²sa³wi³ha³lxa² ain³kxi² nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

2 Nxain¹te³nah¹lxi¹:

—~A²nū²a² ū³wha²li¹txā³nxu¹txai²na² a²hoh³lxi³su² nū³ka³txai²na² fa³ri³se²a²
nū³ka³txai²na² nxe³sxā³ Mo³se²ah³lu¹ta¹na² wān³txa² hxi²kan¹sxā³ i³yau¹ū³-
ti³hit1tain¹te²ju²hē³li¹. 3 Nxa¹nha²kxai³ i³ye³kxi¹nx2tain¹jau³xai²na² whā²na¹
sa²yo²we¹txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Yxān¹ta¹ kái³ain¹kxa²yā¹nxe² kái³yah³lxi³txa³hē¹li¹.
A²nxe³tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² yau³xā³lxi² i³ye³i² yau³ā³lxi² kái³i² nxain¹te²-
ju²hē³li¹. 4 Te²yā¹nxe³sxā³ wān³txa² sa²te²jau³xa² sa²yo²wet1sxā³ kái³si¹jau³su²
a²nū²a² ā³xa² kwa³na³ain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ jau¹xain²txi³ sa²yo²we¹nhai¹nxa³wi¹.
Te²yā¹nxe³kxe³hū³nxe² a²nū²a² ā³xa² yen³kxa² sa²te²kxa² a³ta³lo³hē¹so¹si¹hain¹-
na³li¹. Yxān¹ta¹ yen³kxain²txi³ a²hxi²ka³ wē³sa³ka³kxan²ti³ ū³hxi²nū¹nai¹nxa³wi¹.

5 Nxe²nxa³kxa²yu³su² a²nū²a² e³la² i²kxain¹kxi³nū³su² o²la³kxain¹te²ju²hē³li¹.
Sū³na² ha³teh³nxā³nxa² tē³sxā³ a²yen³nāu³a² ū³ye³hē¹nha² a²nxū²ka² ā³nxū²-
ki³hē¹nha² nxain¹te²ju²hē³li¹. Sū³na² a³lxi²ye²ain¹kxe³su² Sū³na² i³ye³kxi²te³lhxā³
tāu³a¹ a²wā²la³ka³lo³khai³xai²na² tūh³na² a³lu²tūh³nu² ū³kū²txi² ai³ain¹te²ju²hē³li¹.
A²nxe³tū¹ka³txai²na² sa²kxai³lu² tūh¹na² a²lu²txi³ wa³to²hi²ye²te²ju²hē³li¹. 6 A²nū²a²

ũh¹kxe³su² o²la³kxi¹sē¹li¹.” A²nxe³jau³xai²na² e³yah³lxi¹lxi¹. Yxah³lxi¹nha²kxai³ ko³nxe³ton³khai¹yah³lxi¹lxi¹. 17 Ā³ne³to³ti³he¹yxah³lxa³lxi¹. Wxa²ē¹nāu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yā¹yxah³lxi¹lxi¹. Ou²ro²ka³lo³a² a³lxi²na³li¹. Yxān¹ta¹ sxi²hai²na² ũ³ha³la³hē¹nha²thi³na² ā²la² a³lxi²khai¹te²ju²- hē³li¹. Jā¹nxe³sxā³ sxi²hai²na² sa²kxai³lu² ou²ro²ka³lo³a² ā³nha³la³hē¹nha²kxa² i³wxí²kin³ti³ton³si¹te²ju²hē³li¹. 18 Te²yā¹nxe³sxā³ āh¹jau³xa² yā¹jau³xa² e³yah³lxi¹- te³nah¹lxi¹: “Wān³txi³su² e³a¹wi¹. Txah³lxa³kxi²na² Sũ³na² ũ³yhen³kxi²ye²ka³txa² ā³ye³yo²nū¹sa²na³li¹. Sũ³na² i³ki³ha³kxi²ye²nxa³kxi³sā¹. Nxe³jau³xai²na² a²nū²a² nxe² e³kxai²nān²tu³ we¹ta¹lun²nxa³kxan²ti³ ko³nxe³ju³ta² yũ³hī³nx2nxa³- wi¹. Yxān¹ta¹ yen³kxa² txah³lxa³kxa² ũ³nhe³wxe³jah¹lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: ‘Sũ³na² ũ³hū¹kxi³nū³su² ā³ye³yo²nū¹sa²na³li¹, Sũ³na² i³ki³ha³kxi²ye²nxa³- kxi³sā¹. Nxe³jau³su² nxe² e³kxai²nān²tu³ wān³txi³khai³xa² kái¹ũh¹kxe³su² o²la³kxi²txai²lxi¹.” Nxe³jau³xai²na² e³yah³lxi¹lxi¹. 19 Wxa²ē¹nāu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yā¹yxah³lxi¹lxi¹. Īh¹ju³ta³la³ wxí²kin³ti³ton³- sa³wa³to²hi²hī³te¹la²xā³? Txah³lxa³kxi³su² Sũ³na² ũ³yho²hi²si¹ka³txai²la³ ta³nxa² yen³kxi³khai³xa² ũ³hū¹ke³kxi³nū³ai²la³ ta³nxa², Īh¹ta²yen³kxa² kāin²wa³to²hi²te²- la²xā³? 20 Ā³ye³yo²nū¹kí³kxi²nān²tu³ txah³lxa³kxa² ā³ye³yo²nū¹kí³i² yen³kxa² ũh¹wxe³kxi²kí³kxa² ā³ye³yo²nū¹kí³i² te²a² whāi²nah¹lxi³hī³kí³tā³li¹. 21 Te²yā¹- nxe³sxā³ Sũ³na² sxi²ha² ā³ye³yo²nū¹si¹kí³jau³su² e³kxi²kí³kxi²nān²tu³ Sũ³na² sxi²ha² ā³ye³yo²nū¹kí³sa²kxi³ thi¹na² yxau²xai³jah¹la² ā³ye³yo²nū¹kí³sa²kxi³ nxe³hī³kí³tā³li¹. 22 Te²yā¹nxün³sxā³ oh³nān¹ko³xa² ā³ye³yo²nū¹si¹kí³jau³su² e³- kxi²kí³kxi²nān²tu³ Sũ³na² ā³wxe³ka³lo³a² ā³ye³yo²nū¹kí³sa²kxi³ ā³wxe³ka³lo³a² wa³kxēn³yah³la² ā³ye³yo²nū¹kí³sa²kxi³ nxe³hī³kí³tā³li¹.

23 Ū³wha²li¹txā³nxu¹tai²na² a²hoh³lxi³su² tū³ka³txi³su² te²i³nxi²na² fa³ri³- se²a² nū³ka³txi³su² te² i³nxi²na² nxe³sxā³ wi¹lhin¹kí³lxo³yhah¹lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ton³khai¹yah³lxi¹tu¹wi¹. Yen³kxa² jū¹nxe²te²su² te²a² yain³kxi²kí³ki²a² or³ta³lā²ki³su² ta³nxa² ēn²tro³ki³su² ta³nxa² ko³mín²yo³ki³su² ta³nxa² yũ³yah³- lxin¹kxa² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ yũ³yah³lxin¹kxi²nān²tu³ ki³ka³na³ka³nat3sxā³ Sũ³na² ũ³hū¹yah³lxi³hī³nxa¹lxi¹. Yxān¹ta¹ ha³teh³nxā³- nxu¹tai²na² i³yau¹ũ³nhē³jau³su² ya²la³lo³khai¹su² wain³txi³ kái¹ũh¹kxe³su² ta³nxa² a²nū²a² ā³xai²na² wi¹lhin¹sxā³ thāi³ti³la² sa²hau³ko³tūh¹kxe³su² ta³nxa² e¹la² kái¹ũh¹kxe³su² ta³nxa² nxe³ju³tai²na² yxo²ha³kxa¹ sa²yo²ā³yah³lxi¹lxi¹. Nxe³ju³tai²na² a²wi¹lhi¹nān¹te²a² yxo²ha³kxa¹ kái¹yah³lxin¹ju³ta² wain³na³li¹. Te²yā¹nxe³sxā³ ne³ki³san¹te²a² sa²yo²ā³yah³lxin¹ju³ta² wai³nxa³wi¹. 24 Wxa²- ē¹nāu³ai²na² wain³txi³ ain³nyhah¹lxa³nha²kxai³ ye³han³kxa² yā¹yxah³lxi¹lxi¹. Khūn³sa¹txa² i³yo¹lah³lxin¹kxi²nān²tu³ i³yxē²ta²yxāi²nxa²lxi³hī³nx2na³li¹. Yxān¹ta¹ Ka³me²lai²na² ka³yxuh³xa² kāin²te²na² wa³nūt¹sxā³ i³yo¹lhxat3jah³lxi³- hī³nxa¹lxi¹. Nxe³ju³ta² yā¹nxe² ki³han³sxā³ e³yah³lxin¹te³nah¹lxi¹: “Kāi³kí³ju³ta² jū¹nxe² so¹lxi³ ko³nxe³thin¹kxi²nān²tu³ wi¹na³li¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³thin¹khai¹- nxe³kxi²nān²tu³ wi¹ti³he¹nxa³wi¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² wai³nxa³wi¹.

25 Jā¹nxe³jut3su² wi¹lhin¹kí³lxo³yhah¹lxi¹lxi¹. Yxān¹ta¹ ko³nxe³ton³- khai¹yah³lxin¹tu¹wi¹. Ka³ne²kxēn³su² ta³nxa² pra²ta²ka³lo³su² ta³nxa²

ra³ki²ah³lu²tai²na² tah²su² ha²kxai³ a²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na² sxi²hẽ¹na² su²lhã³ain¹ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Jã¹nxe³te²nãu³xu¹tai²na² a²yxo²ha³kxa¹ hxi²-ki³la³yah³lxin¹tu¹wi¹. 36Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Hĩ¹na² hin¹yah³lxin¹te² i³nxai²na² ko³nxe³ti³ kãĩ³ain¹kxa² yo³ha² khãuh³lxa³ti³nx2ti³nũn³tu¹wi¹.

Je³su²jah³lo²kxai³ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² a³lxi²jau³su²

37Nxa²ha¹te¹ Je³ru³sa³lẽ²thĩ³na² yxau²xai³yah³lxin¹te² i³nxai²na² Sũ³-na² wãn³txa² i³hen³txi³tũ³ka³txa² su²lhã³ain¹yah³lxi³to³hi¹nha²kxai³ wxã³nũ¹nx2tain¹tũ³ka³txai²na² wha³tin³kxain¹yah³lxi¹nha²kxai³ nxe³sxã³ ko³nxe³-ton³khaix¹yah³lxi¹lxi¹. Yah³lxi¹nha²kxai³ ka³la³ka³la² a²hã³ka³nai²na² wẽ³ha³lxa² a²nxe³ki³yu³hẽ³nãu³a² wã²nũt¹te²ju²hẽ³li¹. Jãx¹te²hũ³nxai¹tũ¹xã¹. Wxa²wẽ³ha³-lxa² nxe³nx2ti³to³ha¹tai²ti²tu³wi¹. Ye³ka³lxa¹txi³nx2ti³to³ha¹tai²ti²tu³wi¹. Yxã¹ta¹ten³yah²lxan³tai²ti²tu³wi¹. 38Nxe³ha²kxai³ nxe³hĩ¹nãn¹te²tu³ wxa²sxi²ha² a²nũ²a²yũ³ai¹nx2tho³li¹. 39Ya²la³tũ³ wãn³txan²tũ³ i³ye³a¹wi¹. Hĩ¹nãn¹te²tu³ i²sah²lxan³-tho³li¹. Kxãn³nãu³a² wxa²wãn³txi³nũ³su² i³ye³kxah²lxin¹te³nah¹lxi¹: “A²nũ²ai²na²Txa²wã¹sũ³na² sa²si¹hã³nẽ³jah¹la² wi¹lhin¹jah¹lo²su²na³li¹.” Yah³lxin¹jau³nũ³su²yah³lxi³sa²nĩn¹ka³tũ³ hã²wxãn³txa³ i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Sũ³na² sxi²ha² wxa²nai¹ain¹ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

24 1Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² e³ta³lun²nũ²la² Txa²wã¹sũ³na² sxi²-ha² a³li³ta¹hxai²hẽ¹la². A³li³tãu³a² a²sa³wi³ha³lxai²na² sa²kxai³lu²sxi²ha² wi¹txo³nain¹ju³ta³tã² wã²nã³ũ¹hain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2Nxe³na²ha¹-te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²hai²na² txah³lxa³kxa² wi¹lhau³kot3je¹nxain¹nĩn²tai¹. Yxã¹ta¹kxãn³nãu³a² txah³lxa³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ wxa²nai¹ain¹tu¹wi¹. Ya²la³tũ³hai³txi³ ka³tha¹li¹ ã³ne³hẽ²kxi²ka³txa² yũ²nx3tho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Ha³lo²a² ko³nxe³ton³ju³ta³nũ³a² i³yau¹ũ³nhẽ³jau³su²

3Hã²wxãn³txa³ o³li³ve²ra³ka³txa² ka³la³sxã³ ã³wxe³ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tũ³ a²sa³wi³ha³lxa² ã³tĩ³sxã³ wã²nxũ¹ i³wã³tain¹te³nah¹lxi¹:

—~Nxe³sãn²si¹lxi¹. Ĩh¹nxe³hĩ¹na² wxa²nai¹ain¹te³ji¹wi¹? Ĩh¹nxe³ti³wã³-kxa² wã³lin¹ju³ta³nũ³a² i²kĩ³te³ji¹wi¹? Ĩh¹nxe³ti³wã³kxa² txa²wã¹ha³lo²a² ne³ki³son³ju³ta³nũ³a² i²sxã³ a³la³kxi²hĩ³ki³te³ji¹wi¹? Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

4Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wi¹li²nha²khai¹nxe³jah¹lxi³hẽ¹li¹. Ĩ³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³tai¹. 5A²nũ²-a² ka³lxa¹te²a² wxã³yah³lxi³ha³tai¹. Txai²la³ki³lxo³tu¹wi¹. Nxe³sxã³ wxã³sxã³ki³han³jau³su² e³yah³lxi³te³nah¹lxi¹: “Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tãu³lot3sa²jah¹lo²sa¹wi¹. Wxa²kan³sxã³ wã³li¹na¹hẽ³li¹.” Nxe³jau³su²e³yah³lxi³to³ha³tai¹. Nxe³yah³lxi³to³ha²kxai³ wxa²nũ³ka³txa² ka³lxa¹txi³ ã³nhai¹-tũ¹sxã³ i³ki³ha¹kxi¹nx2ti³ha³tai¹. 6Jã¹nxai¹jau³su² ti¹na² yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai²na²kãin² ã³nhe¹kxi²nyhu¹sxã³ su²lhã³nhyain¹kxai²nãn²tũ³ nũ³ka³na¹ u²tãu³ai³tã²yxau³tũ³ka³txi³nãu³xai³tã² kãin² ã³nhe¹kxi²nyhu¹sxã³ su²lhã³nyhain¹kxai²nãn²tũ³

wxã³na¹tu¹wi¹. Nũ³kxũ³txi³ i³kix3khai¹nxe³ha²kxai³ wxã³na¹tu¹wi¹. Wxã³na¹-ju³tai²nã²tu³ a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ i²sain¹tu¹wi¹. 31 Nxa¹kxai²nã²tu³ oh³xan¹ta² hxi²kan¹jah¹la² wãi²lhũ³ka³txa² wxa²no²la³kxi²hí¹na¹ jau³su² i³sa²si¹hã³-ai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³sxã³ wxa²no²la³kxi²hí¹na¹ oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² ka³lxa²te² nũ³ka³txa² i³sa²si¹hã³ai¹nũ³na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹kxai²nã²tu³ a²nũ²a²nã³xa² Txa²wã¹sũ³na² ã³yũ³so¹kxe³so¹lxi³kxe³nãu³xa² nxe³te²nãu³xa² yuh³xan¹ko³-nãu³xa² u²lxi³ yxau³yah³lxi³kxan²ti³ ãñ³sa²so¹sxã³ ã³sa²ki³nũ²kxai¹na¹tu¹wi¹.

Hi³yãu³sa³kxa² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

32 Jã¹nxa¹jau³su² i³yau¹ũ³jau³xa² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “Ta³-kon³ta³ki³yãu³su² hau³ta³lun²sxã³ ãñ³ki³i²nha³na¹ nxe³kxai²nã²tu³ kwẽ³kon³ju³ta² yau³son³te²jai¹ti²tu³wi¹. Nxe³ju³ta² kwẽ³kon³ju³ta² hau³kon³na³na¹ nxe³je³nãu³wa³-kxa² a²t³lxa² ta³kon³ta³ka³ta² i³yau¹ũ³nhẽ³lain¹te²jai¹ti²ti¹.” 33 Jã¹nxe³kxe³hũ³nxe² ha³lo²ai²na² ã³wxã³na¹je³nãu³wa³kxa² nxe³kxa²yã¹nxe² yũ³nũ³na³li¹. Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹tai²na² e³kxi¹nx2ta¹ju³tin³ti² ko³nxe³khaix¹ju³tin³ti² i²yah³-lxin¹kxai²nã²tu³ ã³wxã³na¹ju³ta³nũ³a² a²kwẽ¹nai²na¹ yũ³tu¹wi¹. Wxa²sxi²yxo²a² ã³yau³son³kxi²nx2ta¹kxa²yã¹nxe³hí³nx2na³li¹. Na¹jau³su² wã²nxũh¹ a³la³kxi¹-jxah³lxi³hẽ¹li¹. 34 Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ju¹tai²na² i²yah³lxin¹kxai²nã²tu³ hí¹na² ka³ten³su² yxau³xai³tũ³kã³txa² ya³lu²ai¹nxa³ta¹lxa¹ jau¹xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ kã³ta³lun²tu¹wi¹. 35 Oh³nãu³nũ¹ai²na² hxa³ni² ha³lo²a² yuh³xai²na² hxa³ni² nxe³-ain¹tu¹wi¹. Nxe³yã¹ta¹ Txa²wãn³txa² so¹lxi³ ya¹la³ti³ yxau³sa²tẽ³tu¹wi¹.

Je³su²jah³la² wã³li²je³nãu³wa³kxa² ko³nha²ki³sxa³jau³su²

36 Nxe³yã¹ta¹ nxe³ju³ta²nũ³ai²na² i³ye³kxi¹nx2ta¹ju³ta²nũ³a² ũ³hũ¹nhẽ³lain¹-je³nãu³wa³kxa² a²nũ²a² yxo²ha³kxa¹ ko³nha¹nxa³ha²kxai³ oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² ko³nain¹nũ³nxa³ha²kxai³ Txai²na¹xai²na² ko³nhũ³nxa³ha²kxai³ ya³sain¹tu¹wi¹. Nxe³je³nãu³wa³kxa² Txa²wĩ³na² so¹lxi³ wi¹ko³nha²te²la¹wi¹. 37 Txai²na² a³kan³sxã³ wxã³na¹ju³ta³nu³a² No³e²ah³lu¹ta² he¹tãu³su² tãu³a² yã¹nxe³tu¹wi¹. Kxã³nhxi¹-nu¹tai²na² No³e²ah³lu¹tai²na² txa²wã¹ha³lo²a² yxau³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. 38 Nxe³tãu³u¹tai²na² i³yau³xa² ũ³hũx3ti³wa³kxa² a²ka³lxa¹ti³nãu³xu¹tai²na² kwa²i³-yain³kxi²nyhu¹i² kwa²i³na²kxi²nyhu¹i² txu¹ha² so¹kxi²nyhu¹i² txu¹ha² ũ³hũ¹nyhu¹i² Txa²wã¹sũ³na² wãn³txa² ain³kxi²nyhai¹nxa³i² ain¹sxã³ No³e²ah³lu¹tai²na² sa²kxai³-lu² na³vi²o²tẽ³na² ar²ka³tẽ³na² ã³wih¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. 39 Yxã¹na¹ta¹ No³e²ah³lu¹tai²na² wãn³txa² a³la³kxi²yain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹li¹. I³yau³xa² we³hã¹sxã³ ã³so¹ai¹nhí¹na¹ a³la³kxi²yain¹ta¹hxai²hẽ¹li¹. Te²yã¹nxe³kxe³hũ³nxe² Txai²na² a³kan³sxã³ wxã³-na¹ju³ta³nu³a² a³la³kxi²yain¹nx2tho³li¹. 40 Jã¹nxe³ju³kxai³lu² in³txa² ha¹li¹ hai³sxa² tau³ya³tãu³a² ka³na³ki² sa²so¹ha²kxai³ ka³na³ki² ot3sa²kxai³ nxe³ya³tu¹wi¹. 41 Ai¹nha²kxai³ txu¹ha² ha¹li¹ nxũ³sa² o²la³kxi²ya³tãu³a² ka³na³ki² sa²so¹ha²kxai³ ka³na³ki² ot3sa²kxai³ nxe³ya³tu¹wi¹. 42 Nxe³ha²kxai³ ha³lo²a² nũ¹hí²jah¹lxi³hẽ¹li¹, wã³li²na¹je³nãu³wa³kxa² ko³yah³lxa³nha²kxai³lu¹. 43 Te²yã¹nxe³ju³kxai³lu² ka³-nxah³ti³na² so¹lxi³ yen³kxa² kã³jah¹la² hã³a² wxã³te²ju²hẽ³li¹. Nxe³kxi³sa²kxai³ sxi²ha² wa³kxẽ³yah³lai²na² sa²kxai³lu² yen³kxa² kã³jah¹la² wxã³je³nãu³wa³-

kxa² a³la³kxi²ke³la³te²kxai³ ye³ten³nha²sxã³ wah³nxe³hi³nx2na³li¹. Sxih²yxo²a² yxo²²¹in¹kxe³su² yen³kxa² ti¹kxi¹nxa²hi³nx2nxa³wi¹. 44Jã¹nxe³jut3su² ye³ten³nha²kxi³hi³nxe² wahx3nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Nxe³sxã³ wxa²ẽ¹nã¹jau³kxai³: “Hi¹na² wxã²nxa³lho³na¹.” Nxe³yah³lxin¹jau³su² nxe³ti³wa³kxa² wxã³na¹ha³ta²wi¹.

Sũ³na² sa³wi³ha³lxa² wi¹lhin¹te²a² wi¹lhi¹nxa³te²a² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

45Te²yã¹nxe³jut3su² sxi²ha² wa³kxẽ³yah³la² a²sa³wi³sa² wi¹lhin¹te²na² so¹lxi³ ã³ne³wxe³khaix1te²na² so¹lxi³ a²sxi²khai³xa² hau³kot3si¹jau³su² ùh³wxe³te²ju²hẽ³li¹. A²nxe³jah³lai²na² sa²kxai³lu² wi¹lhi¹nha²kxai³ yain³txi³su² ù³hũ²xai³ain¹te²ju²hẽ³li¹. 46Wi¹kai³kxai²nã²tu³ a²wa³kxẽ³yah³la² wxã³tãu³a² wi¹lxon³kxi²kxai²nã²tu³ kai³ti³hit1tain¹tu¹wi¹. 47Wã³n³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Yen³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ hau³ko³te³lhxã³ ùh³wxe³tu¹wi¹. 48Nxe³yã¹ta¹ a²sa³wi³sa² a²ẽ¹na² e³ke³la³te²kxai³ nxe³te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹la² kxã³sa²sxã³ wxã²nxa³lho³na¹.” Yha²jau³su², 49Nxe³ka³tu³ a²wa³kxẽ³yah³lai²na² sa³wi³ha³lxa² ã³xai²na² i³wai¹tã³si³wxe³ha²kxai³ kãin² yai³nha²kxai³ kãin² i³na²sa³we¹nha²kxai³, 50Nxe³tãu³ã²n²tu³ta¹ ko³nha²nxa³ku¹ha² a²wa³kxẽ³yah³la² i³xi²tu¹wi¹. 51Nxe³sxã³ a²sa³wi³sai²li² kãin² i³wait1si¹ha²kxai³ ha³lo²a² wi¹lhin¹ki³lho³te²nãu³xa² ùh³wxe³si¹je³na² ù³tũ¹kxa² wxe³kxain¹tu¹wi¹. Nxe³tãu³a² ye³khãuh³lxa³thin¹ju³tan¹te²kxa³yã³lhu² kãin² nã³ni² kãin² wxi²ka³ta³ta³ti² nxe³sa²te³tu¹wi¹.

Txu¹ti³nãu³xa² i³tih³nxe³nẽ³jau³su²

25 1Jã¹nxa¹jau³su² a²nũ²a² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³te²nũ³a² i³yau¹ũ³hi² a²ẽ¹na² sa²hau³ko³txa³te²nũ³a² i³yau¹ũ³hi² nxe³nx2ta¹tu¹wi¹. A²nxe³te²na² wãin²te²nãu³xa² yã¹nxe³ti³hi³nx2na³li¹. A²nxe³te²nãu³xai²na² in³txa² kwẽ¹tai²na² txu¹ha² so¹te³lhxã³ jah¹la² wahx3nxain¹nũ²nha¹. Wi¹lxon³kxi¹jau³nũ³a² i³ye³kxi²te³lhxã³ wahx3nxain¹nũ²nha¹. Nxe³sxã³ ka³nxa³hi³ha²kxai³ la³pi³ãu²tẽ³na² tẽ³sxã³ a³li³ain¹ka³tu³ wahx3nxain¹nũ²nha¹. 2A²nxe²te²wãin²te²nãu³xa² a²wã³kxi³kxai³ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la³kxi²yai¹nha²kxai³ a²wã³kxi³kxai³ ha¹li¹ ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³la³kxi²ye³yhain¹nxa³ha²kxai³ nxe³te²wãin²te²nãu³su² nũ²nha¹. 3A²nxe³sxã³ a³la³kxi²ye³yhain¹nxa³te² wãin²te²nãu³xa² o²lyau³xa² taut3ton³jau³xa² sa²so¹ai¹nxa³ha²kxai³ lã³pi³ãu²tẽ³na² so¹lxi³ sa²so¹ha²kxai³ nxain¹nũ²nha¹. 4Nxe³yã¹ta¹ a³la³kxi²ye³yhain¹te² wãin²te²nãu³xa² lã³pi³ãu²tẽ³na² sa²so¹ha²kxai³ o²lyau³xẽ¹na² ãh¹ sa²so¹ai¹nha²kxai³ nxain¹nũ²nha¹. 5Jã¹nxe³jut3su² in³txai²na² txu¹ha² so¹nh³jah¹la² wa³su³txi³ wa³li²nxa³ha²kxai³ wãin²te²nãu³xai²na² wah³nxa² hxi²tha³nha¹nha²kxai³ ãu³xi² ã³si³wxe³ain¹nũ²nha¹. 6Nxa²ha¹te¹ ka³nxah³ta² wi³ta³lon³sxã³ i³kaix1tain¹jau³su² ain³kxain¹nũ²nha¹. Ain³kxain¹te³nah¹lxi¹: “In³txa² wẽ³sãi¹ah³lai²na² wxã²na³ni¹. Æ³ne³khauh²kxi¹jah³lxi³hẽ¹ni¹.” Nxe³nũ²nha¹.

7Nxe² ain³kxi²nyhu¹te³na¹ wãin²te²nãu³xa² a²yxo²ha³kxa¹ i³sa²yxau³nũ²la² a²lã³pi³ãu²khai³xai³tã² wxa²hau³kot3sxã³ tẽ³sxã³ ai³ain¹nũ²nha¹. 8Nxe³tãu³a¹ a³la³kxi²ye³yhain¹nxa³te² wãin²te²nãu³xai²na² a²yxo²wã³n³txi³kxai³lu¹: a³la³kxi²ye³yhain¹te² wãin²te²nãu³xai²na² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

“Nxe³jah³lxi³si³nxi¹. Wxa²ol²yau³xa² wã²nhũh¹syah¹lxi³sĩ³ni¹. Lã³pi³ãu²tẽ³na² tẽ³si¹na¹kxa² i³yũ¹la³kxi²sa²sĩ¹na²ni¹.” Nxe³nyhain¹nũ²nhai¹.

9 Nxa²ha¹te¹ a³la³kxi²ye²yhain¹te² wãin²te²nãu³xa² sa²kxai³lu² i³wa²lũ³. xi²nyhain¹te³nah¹lxi¹: “Kwa²nhi¹nxi¹. Hxi²kan¹sa²sĩ¹nxa³nhi¹. O²lyau³xa² whãi²na¹ hxa³nẽ³kxa²yã³txi³su² nũh¹xai³yah³lxin¹sã³ o²lyau³xa² so¹. kxi²nyhu¹kxi³thi³na² ai³sã³ tah²yau³xa² so¹kxi¹jah³lxi³hẽ¹ni¹.”

10 Nxe³nũ²la² a³la³kxi²ye²yhai¹nxa³te² wãin²te²nãu³xai²na² o²lyau³. xa² ah¹so¹kxi²te³lhxã³ a³li³ain¹tãu³a² in³txai²li² wã³li²nũ²nhai¹. Wã³li²sã³ wah³nxe³te²wãin²te²nãu³xa² i³yain³kxi²te³lhxã³ ã³wi¹hya³hain¹nũ²nhai¹. ã³wih¹nũ²la² hã²wxã³txa³ wi²wxã³je³nãu³wa³kxa² ha³nãu³hi²ha²kxai³ sxih²yo²a² ã³yo²i¹nũ²la² yain³kxi²nyhain¹nũ²nhai¹.

11 Hã²wxã³txa³ a³la³kxi²ye²yhai¹nxa³te² wãin²te²nãu³xa² ã³wã³lain¹nũ²la² i³yo²to¹to¹tain¹te³nah¹lxi¹: “Sa²yo²than²kxi²sa²sĩ¹nhẽ³li¹.” Nxain¹nũ²nhai¹.

12 Nxa²ha¹te¹ in³txai²li² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹: “Nxe³sa²nxi¹. Ya²la³tu³ ã³ye³wxe³nxa²lxi³nxa³nhi¹. Hxi²kan¹sa²nxa³nhi¹.” Nxe³nũ²nhai¹.

13 Jã¹nxa¹jau³su² ye³ten³nha²sã³ wahx³nxe³jah³lxi³hẽ¹li¹. Ha³lo²a² wã³. li²na¹ti³wa³kxa² ko³yhah¹lxa³lxi¹.

A²sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ ka³na³ko¹ta³lxin³te²nãu³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

14 Te²yã¹nxũ³jau³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹tu¹wi¹. Wi¹kãi³kxi²sain¹te²su² te²na² a²yo³ha² wi¹lũ³yho³hai¹na¹kxi³nũ³su² i³yau¹ũ³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³kxa²yã¹nxe² hĩ³. nx2na³li¹. Nxe³te³nah¹lxi¹, in³txi³su² yen³kxi³nh²jah¹la² ha³lo²a² u²la²nãn¹ko³xa² ai³te³lhxã³ nxũ²nhai¹. Nxe³sã³ a²sa³wi³ha³lxa² i³kaix¹sã³ a²yen³kxi³khai³xa² wã²nhũh¹xai³ain¹nũ²nhai¹. 15 A²wi¹lhi¹nãn¹ta² sa³wi³sa² ã³yho³hi²ki³ki³a² ki³ha¹. li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ nxe² ka³lxa²ki³a² wã²nhũh¹nũ²nhai¹. ã³ta³lo³hẽ¹te² sa³wi³sa² ki³ha¹li¹ wã²nhũ¹ha²kxai³ ne³ki³son³te² sa³wi³sa² ki³ka³na³ki² wã²nhũ¹ha²kxai³ nxain¹sã³ ã³yho³hi²nyhu¹ki³a² hxi²ka¹nain¹kxa² yã¹nxe² a²yen³kxi³khai³xa² wã². nhũ²xai³ain¹nũ²nhai¹. Nxe³ka³tu³ u²lxai³nũ²nhai¹. 16 Nxe²ai³tãu³a² a²wi¹lhi¹nãn¹ta² a²sa³wi³sa² yen³kxa² ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ki³ai²na² tẽ³sã³ wain³txi³ wa³kon³kxi²ha²kxai³ ki³lã³xa² ah¹ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ah¹so¹kxi²nũ²nhai¹. 17 Te²yã¹nxe³jut3su² ã³ta³lo³hẽ¹te² sa³wi³sa² ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ki³ai²na² tẽ³sã³ wain³. txi³ wa³kon³kxi²ha²kxai³ ki³lã³xa² ah¹ki³ha¹li¹ ah¹so¹kxi²nũ²nhai¹. 18 Nxe³yãn¹ta¹ ne³ki³son³te²a² ã³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³nat3sxã³ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ta³ki¹ai²na² tẽ³sã³ a³li³nũ²nhai¹. Ha³lo²a² ai³nũ²la² kxĩ³nxa² wxa²xu³sã³ ã³. yho³hi²ki³ai²na² wã²nhũ¹hain¹ki³ain²ti³ ã³whĩ¹kxi²nũ²nhai¹.

19 Hã²wxã³txa³ ye³ka³lxa¹txi³ a³lan²ton³tãu³a² yen³kxa² a²wa³kxẽ³yah³. la² i³xi²nũ²nhai¹. Ĩ³xi²ka³tu³ a²yen³kxa² i³hau³kot3si¹jau³su² a²sa³wi³ha³lxa² i³kaix¹ltũ²nhai¹. 20 Nxe³te³na¹ a²wi¹lhi¹nãn¹ta² sa³wi³sa² ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹. li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ki³lã³xa² so¹kxi²ki³ain²ti³ hxi²te³nha²sã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²sũ³nãĩ³. ã³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹”

ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ũ³hū¹san¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³yān¹ta¹ ki³lā³xa² āh¹lxi³sxā³ ki³ha¹li¹ ki³ha¹li¹ ka³na³ki¹ āh¹so¹kxi²na¹hē³li¹. Ī²txa²hē³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

21 Nxa²ha¹te¹ a²wa³cxēn³yah³lai² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: “Wī¹na³li¹. Yen³-kxa² jū¹nxe² ũ³hū¹nxa²ha¹kxai³tā² wi¹wi¹nxe² wa³kon³kxi²sa²te²sin¹ta¹l. Nxe³ha²kxai³ yen³kxa² kāi²li³sxā³ ũ³hū¹sa³wxe³nxa²ha¹tu¹wi¹, sa²hau³-kot3si¹nxa²ha¹jau³su¹. Wi¹lo²la³kxi²xai³ki³tu¹wi¹.” Nxe³nū²nhai¹.

22 Te²yā¹nxe³sxā³ ā³ta³lo³hē²te² sa³wi³sa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ so¹kxi²jah¹-lai²na² sa²kxai³lu² ki³lā³xa² so¹kxi²ki³ain²ti³ hxi²tē³nha²sxā³ ĩ³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²sū³nāi³. Ū³yho³hi²ki³a² ki³ha¹li¹ ũ³hū¹san¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹ta¹ ki³lā³xa² āh¹lxi³sxā³ ki³ha¹li¹ āh¹so¹kxi²na¹hē³li¹. Ī²txa²hē³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

23 Nxa²ha¹te¹ a²wa³cxēn³yah³lai² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹: “Wī¹na³li¹. Yen³-kxa² jū¹nxe² ũ³hū¹nxa²ha¹kxai³tā² wi¹wi¹nxe² wa³kon³kxi²sa²te²sin¹ta¹l. Nxe³sa¹nha²kxai³ yen³kxa² kāin² ũh³hū¹sa³wxe³nxa²ha¹tu¹wi¹, sa²hau³-kot3sih¹nxa²ha¹jau³su¹. Wi¹lo²la³kxi²xai³ki³tu¹wi¹.” Nxe³nū²nhai¹.

24 Te²yā¹nxe³sxā³ ne³ki³san³te² sa³wi³sa² ũ³yho³hi²ki³a² ki³ka³na³ka³-nat3sxā³ so¹kxi²jah¹lai²na² sa²kxai³lu² wai³nxa³jau³su² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: “Txa²sū³nāi³. Hxi²kxā³juh¹lo²si¹lxi¹. Yain³txa² wa³kon³nxā³kxan²ti³ hāi¹sxā³ wa³kon³kxi²nxain¹kxa² yen³kxa² sa²so¹nha²kxai³ yain³txa²ki³a² ũh³wī¹-xan³kxan²ti³ yain³txa² ũ³whī¹kxi²nxain¹kxa² yain³txa² sa²so¹nha²kxai³ nxe³te²si¹lxi¹. Wxa²yen³kxa² kāi²non³nha²kxai³ wxa²sa³wi³ha³lxi¹na² yen³-kxa² kāi²no³txa³ha²kxai³ nxe³te²si¹lxi¹. 25 Nxi¹nha²kxai³ yuh³lxi³nxa²ha¹hē³li¹. Nxa²ha¹ha²kxai³ a³li³a¹nū²la² kxih³nxē¹na² wxa²yen³kxa² ũ³whī¹kxi²na¹hē³li¹. Nxe³sxā³ wxa²yen³kxai²na² ti¹na² yū³ye¹nx2na³li¹.” Nxe³nū²nhai¹.

26 Nxa²ha¹te¹ a²wa³cxēn³yah³lai²na² wān³txi³kxai³lu¹: “Kō³nxe³thin¹khai¹-nxi¹lxi¹. Ī³lxa³thin¹ti³he¹nx2nxa³li¹. Yain³txa² wa³kon³nxa³kxan²ti³ hāi¹sxā³ sa²so¹na¹ha²kxai³ yain³txa²ki³a² ũh³wī¹nxa³kxan²ti³ yain³txa² sa²so¹na¹ha²kxai³ nxe³na¹jut3su² ĩ²san¹ji¹wi¹? 27 Nxi¹nha²kxai³ ih¹nxe³kxa²yan³ti³ta³ txa²yen³kxa² tē³sxā³ a²nū²a² ũ³yho³hi²ki³a² o²la³kxain¹tū³ka³txa² kwa² ũ³hū¹ai¹nxā³thai¹li¹? Nxīn¹ke³la³te²kxai³ hā²wxān³txa³ i³xi²na¹tāu³a² txa²yen³kxai²na² ka³lxa¹ton³-kxi³nū³su² ũ³hū¹xi²sa²hī³nxa¹lxi¹. 28 Jā¹nxa¹jau³su² nxa²ha¹te¹ txa²sa²wi³ha³lxi³ ā³lxah³lxin¹te² ĩ³nxai²na² nxe³jah³lxi³hē¹li¹. Ki³ka³na³ka³nat3sxā³ tē³ain¹kxa² sa²so¹kxi²txai¹nhe³li¹. Sa²so¹kxi²sxā³ jah¹la² ki³a² hxi²ka² hxa³sxā³ ki³ai²na² hxi²tē³nha²jah¹la² ũ³hū¹txai¹nhe³li¹. 29 Nxe³sxā³ a²nū²a² yen³kxi³nh²te²na² āh¹ kāi²non³sxā³ yen³kxa² ũ³hū¹nyhain¹tu¹wi¹. Nxe³sxā³ yen³kxi³khai¹nxe³tu¹wi¹. Yxān¹ta¹ a²nū²a² yen³kxi³txa²jah¹la² yen³kxa² jū¹nxe² yū³kxan²ti³ sa²so¹xi²hxa³-txain¹tu¹wi¹. 30 Jā¹nxe³sxā³ jah¹lai²na² ĩ³la³thi¹nxa³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² tē³sxā³ ha³lo²a² ka³nxah³ha²lu²on³ju³ta² ũ³sa²tā³ū¹tain¹yah³lxi³hē¹li¹. A²nxe³tāu³a² ye³khāuh³lxa³thin¹ju³tan¹te²kxa³ya³lhu² kāin² ĩ³nā³nha²kxai³ kāin² wxi²ka³ta³-ta³tha²kxai³ nxe³tu¹wi¹.” A²wa³cxēn³yah³lai² nxe³nū²nhai¹.

A²nũ²a²nãu³xa² kãî³ain¹kxa²yo³ha² ï³yĩ¹li²jau³su²

31Nxa²ha¹te¹ yan¹nãu³a¹ Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²tu¹-wi¹. Nxe³sa²h¹na¹ a³ka³nxi²sxã³ wã³li²na¹tu¹wi¹. Nxa¹kxai²nãn²tu³ oh³xan¹ta² nũ³ka³txa² tẽ³li³xi²na¹tu¹wi¹. 32Jã¹nxe³tãu³a¹ a²nũ²a² nũ³ka³txi³nãu³xai²na² a²yo²ha³kxa¹ ã³yã³ki³nũn²kxi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³te³na¹ ha³na³ka³lxi³ sa³wxe² ha³na³ka³lxi³ sa³wxe² ai¹na¹tu¹wi¹. 33Nxe³te³na¹ a²nũ²a²nãu³xai²na² yxo²i²-sain¹te²nãu³xa² wã²nxa³kxa² so¹sxã³ txa²wi¹lha²tãu³a² ùh³wxe³ai¹na¹ha²kxai³ a²wã³kon³tũ³ka³txa² txa²wã³tãu³a² ùh³wxe³ai¹na¹ha²kxai³ nxe³ai¹na¹tu¹wi¹. 34Nxa¹kxai²nãn²tu³ txa²wi¹lha²tãu³a² sa³wxe³te²nãu³xa² ï³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te³nah¹lxi¹: “Wxã³jah³lxi³hẽ¹li¹. Txa²wĩ³na² ï³wi¹lxon³kxi¹nx2ti³tu¹-wi¹. A²wi¹lhi¹nu¹tai²kxai³ ha³lo²a² tah²ko³xa² ï³ye³hau³ko³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Hi¹na² ko³xain²txi³ ù³hũ¹nx2ti³tu¹wi¹. 35Nxe³sxã³ kxã³nxai³tã² heh³sa³hẽ¹li¹. Yxãn¹ta¹ yain³txa² ù³hũ¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Yã³lxu²sa³ha²kxai³ ï³na²kxi³jau³xa² ù³hũ¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Txa²yan³ta³ yũ³sa²nxa³ha²kxai³ sxi²ha² ù³hũ¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. 36Wã²la² txa²sa³ha²kxai³ wã²la² ù³hũ¹sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. ï³ton³sa³ha²kxai³ wxã³si²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹. Sxi²ha² kan²thi³na² ù³tĩ¹kxi²sai¹-nha²kxai³ wxã³si²sah¹lxin¹tai¹ti²tu³wi¹.” Nxe³na¹jau³su². Nxe²e³kxai¹na¹tu¹wi¹.

37Nxa²ha¹te¹ wi¹lhin¹te²nãu³xa² ï³wa²lũ³xi²sain¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹-te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹ta² Si³yxau³kah³lãî³. Ìh¹nxe³h¹nai³tã² nxe² ï²nxa²si¹na¹lhai¹li¹? Heh³nxa²ha²kxai³ yain³txa² ù³hũ¹nxa²si¹na¹lhai¹li¹? Yã³lxu²nxa²ha²kxai³ ï³na²kxi³jau³xa² ù³hũ¹nxa²si¹na¹lhai¹li¹? 38Wxa²yã³la² yũ²nxã²nxa³ha²kxai³ sxi²ha² ù³hũ¹nxa²sĩn¹na¹lhai¹li¹? Wã²la² txa²nxa²ha²kxai³ wã²la² ù³hũ¹nxa²sĩn¹na¹lhai¹li¹? 39Ï³ton³nxa²ha²kxai³ wxã³si²nxa²sĩn¹na¹lhai¹-li¹? Sxi²ha² kan²thi³na² ù³tĩ¹kxi¹nxain¹si¹nha²kxai³ wxã³si²nxa²sĩn¹na¹lhai¹li¹? Ìh¹nxe³h¹nai³tã² nxe²kãî³ùh¹nxa²sĩn¹na¹lhai¹li¹?” Nxe³sain¹tu¹wi¹.

40Nxa²ha¹te¹ ï³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. Nxi¹na¹te³nah¹lxi¹: “Wãn³txi³su² ï³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Txa²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² kãî²nxa³kxan²ti³ wi¹kãî³ù¹-yhah³lxin¹kxai²nãn²tu³ wi¹kãî³ùh¹sah³lxi³nũ³nhĩ³nxa¹lxi¹.”

41Nxe³nũ²la² a²wã³tãu³a² sa²wxe³si¹hai¹na¹te²nãu³xa² yxo²i²sai¹nxa³te²nãu³xa² ï³ye³kxai¹na¹tu¹wi¹. Ï³ye³kxai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Á³waix3sah¹lxi³hẽ¹li¹. Ko³nxe³thin¹-yah³lxi¹lxi¹. Ha³lo²ai¹li² ha³nxe²a² ï³ju³ta² ã²la² ãu¹la³kxi³ko³xai²na² a²ta³a²nãu³xa² ù³sa²tã³kxi²si¹ju³ta³nũ³a² ù³sa²tã³nx2tain¹tu¹wi¹. 42Kxãn³nxai³tã² heh³sa³ha²kxai³ hai³txi³ yain³txi³la³ ù³hũ¹sah¹lxan³nxãn³tai¹ti²tu³wi¹. Yã³lxu²sa³ha²kxai³ ï³na²-kxi²jau³xa² ù³hũ¹sah¹lxan³nxãn³tai¹ti²tu³wi¹. 43Txa²yan³ta³ yũ³sa²nxa³kxe³su² wxa²sxi²ha² ù³hũ¹sah¹lxan³tai¹ti²tu³wi¹. Wã²la² txa²sa³ha²kxai³ wã²la² ù³hũ¹-sah¹lxan³tai¹ti²tu³wi¹. Ï³ton³tã³nxa² sxi²ha² kan²thi³na² ù³tĩ¹kxi²sain¹tã³nxa² nxe³ha²kxai³ wxã³si²sah¹lxan³tai¹ti²tu³wi¹.” Nxi¹na¹jau³su² nxe² e³kxai¹na¹tu¹wi¹.

44Nxa²ha¹te¹ a²wã³tãu³a² sa²wxe³ai¹na¹tũ³ka³txa² ï³wa²lũ³xi²sain¹-tu¹wi¹. Nxe³sain¹te³nah¹lxi¹: “Txa²hxi²kan¹jah¹lãî³. Ìh¹nxe³h¹nai³tã² heh³nxa²ha²kxai³ yã³lxu¹nxa²ha²kxai³ a²yan³ta² yũ³nxã²nxa³ha²-kxai³ wã²la² txa²nxa²ha²kxai³ ï³ton³nxa²ha²kxai³ sxi²ha² kan²thi³na²

ũ³tĩ¹kxi²nxai¹nha²kxai³ nxe³nxa²ju³tai²na² i²nxa²si¹na¹kxan²ti³ wi¹kãi³-
ũh¹nxa²si¹nxa³lhai¹li¹?” Nxain¹jau³su² nxe² e³kxi²sain¹tu¹wi¹.

45 Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xai¹na¹tu¹wi¹. Nxe³ai¹na¹te³nah¹lxi¹: “Wãn³txi³su² i³-
ye³kxi¹nx2tai¹wi¹. Txa²sa³wi³ha³lxi³nãu³a² wi¹kãi³ũh¹nx2tai¹nxa³kxai²nãn²tu³
wi¹kãi³ũh¹sah²lxan³tai¹ti²tu³wi¹.” Nxai¹na¹jau³su² nxe² e³kxai¹na¹tu¹wi¹.

46 A²nxe³te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² ha³nxe² i³sa²tẽ³ju³-
ta² khãuh³lxa³ti³sa²tẽ³nhain¹tu¹wi¹. Nxe³yãn¹ta¹ wi¹lhin¹te²nãu³xai²na²
sa²kxai³lu² ka³tẽ³na² wi¹tãu³a¹ wi¹lhin¹sxã³ yxau²sa²tẽ³ain¹tu¹wi¹. Je³su²-
jah³lai²na² wãn³txa² ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² hãi³a² i³so¹si¹hain¹jau³su²

26 1 Nxa²ha¹te¹ wãn³txai²na² e³hxa³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxi³-
nãu³xa² ãh¹e³kxi²te³nah¹lxi¹:

2—Ye³ha¹li¹ a³la²ni²tãu³a² Pas²kwa²nxe³je³nãu³wa³kxa² yau³son³ye²-
tu¹wi¹. Nxe³tãu³a² hi³sa³ka³txa² i³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ i³ya²lut¹sain¹ju³ta³nũ³a²
ã³yũ³sain¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³je³nãu³wa³kxa² Ju³te²a²
nũ³ka³txa² ã³ya²ki³nũ³kxi¹xi²sxã³ kxã³nhxi¹nu¹ta²kxai³ Sũ³na² Si³yxau³tãu³a¹
nũ³kxũn³txi³ sa²hau³ko³tain¹ti³u³tu¹ta²kxai³ sa²wa²lho¹xi²sxã³ ain³kxi¹xi²te³lhxã³
o²la³kxain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la².

3 Nxe³ain¹tũ³kxai³lu² wã³nxĩn¹ta² si³yxau³te²nãu³xai²na² a²nũ²a²nãu³xa² a²-
hxi²kan¹te²nãu³xai²na² nxe³sxã³ ã³ya³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Kai³fa³sah³la²
sxi²han²tu³ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³te²nãu³xa² a²hxi²kan¹khaix¹lah¹la² sxi²ha²
ã³ya³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 4 Je³su²jah³la² hãi³a² i³so¹si¹hain¹jau³su² i³su²lhã³si¹-
hain¹jau³su² ã³ya³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 5 Nxe³tãu³a² i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Pas²kwa²nxe³je³nãu³wa³kxa² o²la³kxi²ki³tãu³a² hãi¹nxã¹a³sah¹lxi³sã¹lxi¹, a²-
nũ²a²nãu³xa² ã³nhe¹kxi²nẽ³lain¹kxa²yãn³txi³su¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ũ³nhe³kẽn¹kxi²jau³su²

6 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² Be³tãn²ya³thĩ³na² ã³nxai³ta¹hxai²hẽ¹la².
A²sa³wi³ha³lxa² ã³si³tẽ³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². ã³nxai³sxã³ Si³mãu²ah³la² sxi²ha² sxi²-
lhot3ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹la² Si³mãu²ah³lai²li² kxã³nhxi¹nai³tã² i³ta³ka³txa²
ka³lãũn³sxã³ khon³ta³kxi²nẽ³ka³txa² i³ton³ta³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³jah¹lai²-
na² sxi²ha² sxi²lhot3ta¹hxai²hẽ¹la². 7 A²nxe³tãu³a² ã³wxe³sxã³ i³yai³nain¹tãu³a²
txu¹ha³ka³lxa² wi¹lũ³jau³xẽ¹na² a³la³bas²tro³ẽ¹na² a³lxi²khaix¹lte³na² jũ¹lxi³tẽ³na²
hxi²tẽ³nha²sxã³ ã³wxã³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ wi¹lũ³jau³xẽ¹na² wxa²nãu²lxi²-
sxã³ a²yau³xa² ũ³whi¹sai¹sxã³ ũ³nhe³kẽn¹kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 8 Nxe³ain¹ka³tu³
a²sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² i²ai¹nha²kxai³ i³yxai¹hain¹sxã³ i³ye³lain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ĩh¹nxe³kxa²yãn³ti³tã³ wi¹lũ³jau³xa² kwa² hxa³kxi²nha²lxã²nãn³khi³
nxa¹nhai¹. 9 A²nxe³jau³xai²na² tẽ³sxã³ a²yo³ha²khai³xa² so¹kxi²ki³ke³-
la³te²kxai³ a²yo³khai³xa² kãin²kxe³su² a²nũ²a² yen³kxi³txa²tũ³ka³txa²
ã³yxu¹nũ³ai¹nhĩ³ki³tã³li¹. Nxe³nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

10 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³lai²na² sa²kxai³lu² e³kxi²nyhain¹jau³xa² a³la³-kxi²ha²kxai³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ta¹ka³lxa² i³xan³ta³kxah¹lxi³txa³lxi¹. Wi¹kāi³ūh¹sain¹na²li¹. 11 A²nū²-a² yen³kxi²txa²tū³ka³txa² yxau²sa²tē³kxi¹nx2tain¹na³li¹. Yxān¹ta¹ Txai²na² yxau²sa²tē³ūh¹nx2ti³nxa³lho³li¹. 12 Nxe³sxā³ jau³xai²na² wi¹lū³yau³xa²txa²ne³ka² ū³nhe³kēn²kxi²sai¹nhī¹na¹ txa²nū²a² ya³lu²na¹ju³tū³su² āu¹la³-kxi²sain¹na²li¹. 13 Wān³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Sū³na² wān³txa² wi¹jau³xa²u²lxi³ ha³ta³nxe³tu¹wi¹. Yuh³xan¹ko³nāu³a² a²yo²ha³kxa¹ ha³ta³nxe³-tu¹wi¹. Nxe³tāu³a² txu¹hai²li² wi¹kāi³ūh¹sain¹ju³ta² te²yā¹nxe² u²lxi³ ha³ta³nxe³tu¹wi¹, sa²nēn¹kxi²si¹jau³su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² ā³yū¹ain¹si¹jau³nū³a² i³yau¹ū³jau³su²

14 Nxa²ha¹te¹ a²sa³wi³ha³lxa² ā³nhai¹tū¹nūn³te²na² Ju³tas² Is³-ka³ri³o²jah³lai²na² sa²kxai³lu² wā³nxīn¹ta² si³yxau³kxa³te²nāu³xa² ā³nxai³ta¹hxai²hē¹la². 15 Nxe³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² ā³yū¹nx2ta¹kxai²nān²tū³ ih¹nxe² ū³yho³hi²sah¹lxi³hī³nxān¹-ji¹wi¹? Ta¹hxai²hē¹la². Nxū²la² pra²ta²ki³a² ū³yho³hi²ki³a² hxi²ka²hxan³sxā³ ha¹li¹ ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi²sxā³ nxe³ki³nāu³xa² 30 nxe³ki³a² ū³yho³-hi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 16 Nxe³hī¹nān¹te²tū³ Ju³tas² Is³ka³ri³o²jah³lai²na² hi²sen³kxai³lu² Je³su²jah³la² ā³yū³ain¹si¹jau³nū³su² o²la³kxi²ta¹hxai²hē¹la².

Pas²kwa²tū³xa² wa³lo¹lo¹nxa³tū³xa² yain³kxi²nyhain¹jau³su²

17 Nxe³nxa²ha¹te¹ Ju³te²a² nū³ka³txai²na² yain³txa² wa³lo¹lo¹nxa³tū³xai²na² i³-yai³nain¹to³ju³ta² ā³si³wxe³tāu³a¹ a²sa³wi³ha³lxi²na² ā³tū³sxā³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Yain³txa² wa³lo¹lo¹nxa³tū³xai²na² yain³kxi²kxi³ju³ta² ih¹nu¹ān¹thīn³-tā³ yain³kxi²thi³nū³a² sa²hau³kot3sīn¹te³la¹ji¹wi¹? Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

18 Nxe³ha²kxai³ i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Sxi²je³na² ā³nxai³jah¹lxi³hē¹li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tū³ in³txa² i³ha¹-jah¹lxin¹tu¹wi¹. Ī³ha¹jah³lxin¹kxai²nān²tū³ i³ye³kxi²txain¹te³an¹jau³kxai³lu¹: “Txa²wā¹yah³la² wān³txi³kxai³lu¹: ‘Ha³lo²a² ne³ka³ka³tā³li¹. Pas²kwa²nxe³je³-nāu³wa³kxai²na² Txai²na² Txa²sa³wi³ha³lxa² nxe³sxā³ wxa²sxi²ha² ā³wxā³sxā³ yain³kxi²si¹na¹tu¹wi¹. Nxe³sain¹na²li¹.” Nxe³tai¹nhē³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².

19 Nxe³nū²la² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² sa²yo²we¹thxa³tain¹ta¹hxai²-hē¹la². Pas²kwa²nxe³je³nāu³wa³kxa² āu¹la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

20 Hā²wxān³txa³ ka³nxa³hi²tāu³a² ā³wxe³ha²kxai³ a²sa³wi³ha³lxa² a²-to²se³nxe³tū³ka³txa² ā³wxe²xai³ai¹nha²kxai³ yain³yah³lxi³ta¹hxai²hē¹la².

21 Yain³yah³lxi³tāu³ān²tū³ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wān³txi³su² i³ye³kxi¹nx2ta¹wi¹. Wxāi²nāu³ i³nxa² ā³nhai¹tū³te² i³-nxi²na² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nāu³a¹ ā³yū³sai¹nīn¹tu¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

22 Nxa²ha¹te¹ au³txi³ a²e¹nāu³ai²na² kāin² āin²tai¹nha²kxai³ i³wā³wā³txi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²sū³yah³lāi³. Txai²la³hī³na¹ji¹wi¹? Nxe²xai³lain¹to³ta¹hxai²hē¹la².

23Nxa²ha¹te¹ i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~A²yain³txi³nũ³xa² sa²so¹sxã³ yain³txi³yau³xa² ũ³hũ¹kxi²sai¹ya³sa²jah¹la² ka³na³ka³na³te² i³nxai²na² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nãu³a¹ ã³yũ³sain¹jah¹lo²su² na³-li¹. 24Ya²la³tu³ su²lhã³sain¹tu¹wi¹. Nxe³jau³xai²na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na² nxe² i³yau¹ũ¹nhẽ³ta¹hxai²hẽ¹li¹. Yxã¹ta¹ ã³yũ³sain¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ko³nxe³ton³khaix¹jah¹lo²su² na³li¹. Hai³txi³ a³li³lah¹xa³sxã³ txo¹nxa³ke³la³-te²kxai³ ã²la² wi¹lhĩ³nx2na³li¹, jah¹lo²su¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

25Nxa²ha¹te¹ Ju³ta²sah³lai²na² ko¹ko¹xa² hxi²ka²nãu³a¹ ã³yũ³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²hxi²kan¹jah¹lai³. Txa²la³hĩ³nxã¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²-kxai³ Je³su²jah³lai²na² a²wã³txi³kxai³lu¹:

—~Wxa²wã³txa² e³in¹jau³xai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

Yain³jau³xa² a²si³yxau³tãu³khai³xa² i³yau¹ũ³jau³su²

26Nxa²ha¹te¹ yai³nain¹tãu³a² Je³su²jah³la² hi²sen³su² yain³tũ³-xa² hxi²tẽ³sã²nũ²la² Sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³xa² i³ye³kxi²sã²sxã³ wxa²nãu²lxi³sxã³ a²sa³wi³ha³lxa² ũ³hũ²xai³lain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Ũ³hũ²xai³-lain¹sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Yain³tũ³xai²li² Txa²nũ²ai²yã¹nx2na³li¹. So¹kxi²sa²sxã³ yain³jah¹lxi³-hẽ¹li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

27Nxe³nũ²la² i³na²tẽ³na² hxi²tẽ³nha²nũ²la² Sũ³na² i³wi¹lxon³kxi²si¹jau³-xa² i³ye³kxi²sxã³ ũ³hũ²xai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~I³na²xai³jxah³lxi³hẽ¹li¹. 28A²nxe³jau³jau¹xai²na² Txa²ti³ha²yau³-xai²yã¹nx2na³li¹. Wã³txa² tah²yau³xa² i³ye³kxi²nx2ta¹jau³xai³jã¹nxe² kã³ũ¹nx2ta¹jau³nũ²ai²la¹wi¹. A²nũ²a² ko³nxe³ti³ kã³ju³ta² sa²wa²sut¹si¹ha¹jau³-nũ³su² Txa²ti³ha²yau³xa² ha³li³hxan³sa³tu¹wi¹. 29Nxe³yã¹ta¹ nxe³kxa²yã¹nxai¹ju³ta³ i³na²kxi³jau³xa² wa³su³txi³ i³na²xi²nxa³lho³li¹. Txa²wĩ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³-tãu³lot3sa²hĩ¹na¹ i³na²xi²ki³tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

30Nxe³nxa²ha¹te¹ i³yain³ta³lu²nain¹ni² i³na²ta³lu²nain¹ni² nxain¹ka³tu³ ka³li³nhẽ³jau³xa² i³hai³nain¹sã²ka³tu³ wã³la³ka³txa² o³li³ve²ra³kat3su¹ nxe³hxai²na²hẽ³ nxe³ka³ka³txai²na² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Pe²jah³lai²na² Je³su²jah³la² sa²yxoxã³jau³nũ³a² i³yau¹ũ³jau³su²

31Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã³sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na² wã³txa² nxe³te³nah¹lxi¹. “O³ve²a² nũ³ka³txa² a²wa³kxẽ³yah³la² i³su²lhã³a¹tu¹wi¹. Na¹ha²kxai³ o³ve²a² nũ³ka³txai²-na² sa²kxai³lu² ã³ni³sxã³ i³ha³te¹ha³ten¹tain¹tu¹wi¹.” Nxe³ta¹hxai²ti³ai¹ti²tu³wi¹. Nxe³jau³xai²yã¹nxe³kxi³hũ³nxe² hi¹na¹ ka³nxah³nxe³hi¹na¹ wxa²nũ³ka³txai²na² hã¹nxe³ti³xa¹ i³yãu¹lxi¹nx2ti²tu¹wi¹, Txa²na²su¹. Nxe³sxã³ ã³waix3sxã³ ã³sxã³ ã³-nih³sah¹lxin¹tu¹wi¹. 32Nxe³yã¹ta¹ hã²wxã³txa³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²na¹ka³tu³ Ka³li³le²a²ko³xa²nãu³a¹ ã³ne³ka²ta¹nx2ta¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

33Nxa²ha¹te¹ Pe²jah³la² a²wã³txi³kxai³lu¹:

—~Kwa²nxi¹lxi¹. Āu²li²sxã³ ã³nih²nxã²nxa³lho³li¹. A²nũ²a² ã³xa² ãu²li² hxa³nain¹kxan²ti³ txai²li² ti³he¹nxẽ²nxa³lho³li¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

34 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ka³nxa³hai²nãn²tũ³ ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxoh³lxi²nxa³tã³lxa¹ wxã²na² Pe²jah³lo² i³nxai²na² sa²kxai³lu² ten³-si¹sa²nxãn³jau³su² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ i³ye³kxi²xin¹tu¹wi¹. “Je³su²jah³la² i²te²txã³wi¹.” Nxẽ¹jau³su² e³ye³kxi²xi¹nĩn¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

35 Nxe³yãn¹ta¹ Pe²jah³la² yxo²xũn³txi³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Ko¹ko¹su² i³su²lhã³sain¹kxa²ha³tã³nxãn²ti³ hai³txi³ ten³si¹sa²nxãn³-jau³su² i³ye³ti³he¹nxẽ²nxa³lho³li¹. Pe²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². Te²yã¹nxe³sã³a²sa³wi³ha³lxa² whã²na¹ te²yã¹nxe² e³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Je³su²jah³la² Sũ³na² i³ye³kxi²jau³su²

36 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² a²sa³wi³ha³lxa² nxe³sã³ ha³lo²a² Jet3se³ma³ni²-ko³xa² ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ti¹na² ã³wxe³sã³ wah³nxe³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Nũ¹a² ai³sã³ Sũ³na² i³ye³-kxi²te³la¹nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

37 Nxe²e³nũ²la² sa³wi³ha³lxa² ha¹li¹ ka³na³ki¹ Pe²jah³lo¹na² Se³be³te²ah³la² a²ki³lha³nãu³xa² ã³sa²so¹ka³tũ³ jũ¹nxe² yan¹nãu³a¹ ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³tãu³a² ha³lo²a² kō³nxe³khaix1ju³ta³nũ³a² sa²te²txi³ i³ãin²txi³ha²kxai³ hxi²-waun³ta³txi² i³ãin²txi³ha²kxai³ Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la². 38 Nxe³te³nah¹lxi¹:

—~Āin²ti³ya³lu²te²hũ³sa³nhai¹. Ti¹na² ã³wxe³sã³ wahx3nxe³sah¹lxi³hẽ¹li¹. Jũ¹-nxe² yan¹nãu³a¹ ai¹na¹ka³tũ³ Sũ³na² i³ye³kxi²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

39 Nxe² e³kxi²nũ²la² jũ¹nxe² yan¹nãu³a² ã³nxai³sã³ ã³kxu²thu²kxa² wxe³sã³ Sũ³na² e³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wi³nãi³. A²yen³kxa² hãi¹nxe³ti³xa¹ hxi²kan¹te²si¹lxi¹.

Nxe³ha²kxai³ a²kō³nxe³ju³ta¹na² khãuh³lxa³ti³sa²ju³ta¹na² sa²wa²-tot1so¹kxi²sẽ¹li¹. Yxãn¹ta¹ ten³nxa²nxa³kxai²nãn²tũ³ wxa²wãn³txa² so¹lxi³ sa²yxo²we¹txa²ti³ten³sa³nhai¹. Ta¹hxai²hẽ¹la².

40 Nxe² e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² ã³wa³li²ka³tũ³ a²yxo²ha³kxa¹ ãu²xi²-yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ju³ta² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Pe²jah³lãi³. Jũ¹nxe³ju³ta² he³la³ku³ hxi²kan¹txi³ i³ye³ten³nha²sã³ yxau³yah²lxan³ji¹wi¹? 41 Ye³ten³nha²sã³ yxau³jah¹lxi³sã³ Txa²wã¹sũ³na² i³ye³kxi¹jah³lxi³hẽ¹li¹, kō³nxe³ju³ta³la³ ã³wih²kxi¹nxa²ti³kxa²yan³ti³su¹. Wxa²e¹nãu³a² a²wi¹ju³ta³la³ ten³khaix1yah³lxi¹lxi¹. Yxãn¹ta¹ wxa²sĩ³na²-na² sĩ³wi¹nx2ti³ju³ta³la³ hau³kon³yah³lxa³lxi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

42 Nxe³ka³tũ³ jũ¹nxe² ã³waix3ti¹xi²nũ²la² Sũ³na² i³ye³kxi²xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wi³na² nxe³txi¹. Khãuh³lxa³ti³sa²ju³ta² hxi²kan¹txi³ sa²wa²tot1so¹-kxi²sa²nxa³kxai²nãn²tũ³ a²yen³kxa² ten³nxa²ju³ta² so¹lxi³ ten³sa³nhai¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

43 Nxe²e³ta³lun²nũ²la² a²sa³wi³ha³lxa² ã³wa³li²xi²ta¹hxai²hẽ¹la². Yxã¹ta¹ ãu³-
xain¹to³ta¹hxai²hẽ¹la², hxi²kan¹sxã³ ye³ten³nha²sxã³ yxau³ai¹nxa³ha²kxai³la².
44 Jã¹nxe³sxã³ ã³waix3ti¹xi²nũ²la² Sũ³na² wãn³txain²txi³ i³ye³kxi²xi²ta¹hxai²hẽ¹la².
45 Hã²wxã³txa³ wa³li²xi²ka³tũ³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:
—~ ãu³xi²sxã³ i³ye¹nxi²sa²tẽ³ye²yah³lxin¹ta²lu¹wi¹. Hã¹nxo¹nha¹-
jah³lxi³sã²nhẽ³li¹. Ha³lo²a² hau³kon³na³li¹. Hĩ¹nai²na² ko³nxe³thin¹te²
hxi²ka²nãu³a² ã³yũ³sain¹tu¹wi¹. 46 Ĩ³sa²yxau³sxã³ ã³nxai³ya³sah¹lxi³wxi¹.
Ã³yã³yũ³sa²jah¹lo²su² te²a² yau³son³nẽ³na³li¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

Ko³nxe³thin¹tũ³ka³txa² Je³su²jah³la² so¹ain¹jau³su²

47 Nxe³nxa²ha¹te¹ i³ye³ta³lun²nxa³tã³lxa¹ a²sa³wi³ha³lxa² ã³nhai¹tũ³jah¹la²ka³-
na³ka³na³te²a² Ju³ta²sah³lo²kxai³lu² ã³tũ³ta¹hxai²hẽ¹la². ã³tũ³te³na¹ wã³nxĩ¹te²
si³yxau³tũ³ka³txa² a²nũ²a² hxi²kan¹te²nãu³xa² nxe³sxã³ a²nũ²a² ka³lxa¹tũ³ka³txa² i³-
sa²si¹hã³ai¹nha²kxai³ Ju³ta²sah³la² ã³si³tẽ³la³kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Yu³la² kãin²te²su²
te²na² tẽ³lxi² hi³ki²a³li³su² te²na² tẽ³lxi² nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 48 Jã¹nxe³ju³kxai³-
lu² a²kxã³nxai³tã² ã³yũ³so¹jah¹la² i³ye³kxi²nyhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Nyhain¹te³nah¹lxi¹:
—~ In³txa² i³yo²sai¹la³kxi²na¹tu¹wi¹. Nxe³na¹te²a² kan²txi³ i³sxã³ sa²so¹jah¹lxi³-
hẽ¹li¹. Ju³ta²sah³la² a²kxã³nxai³tã² nxẽn³tain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 49 Jã¹nxe³ju³kxai³lu²
Ju³ta²sah³lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ã³tũ³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ Txa²hxi²kan¹jah¹lã¹ĩ³. Nxe³nũ²la² i³yo²sai¹la³kxi²ta¹hxai²hẽ¹la².
50 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ Txa²yã³lã³ĩ³. A²ten³nxa²ju³ta² kãĩ³sẽ¹li¹. Nxe² e³ta³lun²nũ²la² ko¹ko¹xa²
nũ³ka³txi³nãu³xai²na² ã³tũ³sxã³ i³yain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 51 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la²
sa³wi³ha³lxa² ka³na³ka³na³te²nã²tu³ yu³la² kãin²ta³wxi²a² hxi²tẽ³nha¹nxa²ha¹te¹
wã³nxĩ¹te² si³yxau³kah³lai²na² sa³wi³sa² i³su²ta¹hxai²hẽ¹la². Ĩ³su²te³na¹ a²ne³-
nxe³na² tũ³nhe³i²lã³ta¹hxai²hẽ¹la². 52 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~ Yu³lai²li² tũ³whi²xi¹sẽ¹li¹. Nxe³jut3su² a²nũ²a² ĩ²li³te²a² yu³la² tẽ³-
sxã³ i³su²lhã³kxai²nã²tu³ nxe³jah¹lain²txi³ yu³la² i³su²lhã³ain¹nũ³tu¹wi¹.

53 Jã¹nxa¹jut3su² ten³sa³kxai²nã²tu³ Txa²wi³na² ã³non²ta³kxi²sa²-
hĩ³nx2na³li¹. Oh³nã¹ta³ nũ³ka³txa² wa³li³kha³lhon¹tũ³ka³txa² hxi²ka²
hxan³sxã³ ha¹li¹ wxa²sa²wa²la³kxi² nxe³tũ³ka³txi³kxi³nãu¹xa² i³sa²si¹hã³sxã³
ã³non²ta³kxi²sai¹nhĩ³nx2na³li¹. 54 Yxã¹ta¹ Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na²
a²wãn³txa² yã¹nxe² kãĩ³ye²na¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

55 Jã¹nxe³tãu³a² tũ¹ka³txi³nãu³xa² ãh¹ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~ Hi³sa³ka³txa² hi³ki²a³la² tẽ³sxã³ wxã³yah³lxin¹ti²ti¹. A²nũ²ai²na²
yen³kxa² kãĩ³kxi²jah¹la² i³sxã³ sa²so¹kxa²yã¹nxe² i³sxã³ sa²so¹sah¹lxin¹ta²-
lu¹wi¹. A³lan²ta² hãĩ¹nxe² Sũ³na² sxi²ha² ã³wxe³sxã³ wãn³txa² wi¹jau³xa²
i³yau¹ũ¹nx2ta¹ta¹ti²tu³wi¹. Nxe³na¹tãu³ai³tã² i³sxã³ sa²so¹sah¹lxan³tai¹-
ti²ti¹. 56 Yxã¹ta¹ Sũ³na² ũ³wha²li¹txã³nxu¹ta¹na² we¹ta³lun²si¹jau³su²
kãĩ³ũ¹sah³lxi¹lxi¹. Je³su²jah³la² nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³nũ²la² Je³su²jah³la²
sa³wi³ha³lxi³nãu³xa² a²yo²ha³kxa¹ ã³waix3sxã³ ih³sau³nain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

Wá³nxîn¹te² hxi²kan¹te²nâu³xa² Je³su²jah³la² en²tain¹jau³su²

57 Nxa²ha¹te¹ a²nũ²a²nâu³xai²na² Je³su²jah³la² i³sxã³ sa²so¹nũ³kã³txa² wã³-nxîn¹te² si³yau³kah³la² Kai³fa²sah³la² sxi²ha² ã³sa²so¹ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². A²nxe³thi³na² ha³teh³nxã³na² a²hoh³lxi³su² tũ³kã³txi³su² te²na² a²nũ²a² hxi²kan¹-txi³nãu³su² te²na² nxe³sxã³ a²kxã³na² ã³nũ¹nain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 58 Nxe³yãn¹ta¹ Pe²jah³la² hi²sen³kxai³lu² u²lxi³ i³hit¹lxi³ta¹hxai²hẽ¹la². Ai³lhã³ Kai³fa²sah³la² sxi²ha² wai²ha² yxo²tã³lxa² ã³wih¹ka³tu³ so³ta²to²nãu³xa² ã³wxe³ye²ta¹hxai²-hẽ¹la². Je³su²jah³la² kã³ũ¹nyhain¹kxi³nũ³su² ã³wxe³sa³wah³nxe³ta¹hxai²hẽ¹la². 59 Nxe³tũ³kxai³lu² wã³nxîn¹ta² hxi²kan¹te²nãu³xai²na² sa²kxai³lu² hxi²kan¹ta² a²nũ²kxi²tũ³kã³txai²na² sa²kxai³lu² ain³nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Je³su²jah³lai²-na² i³su²lhã³ain¹si¹hain¹jau³su² ain³nhain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 60 Yxãn¹ta¹ hxi²kan¹ti³ ain³nha²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². A²nũ²a² ka³lxa¹txi³ wãn³txa² ki³han³jau³-xa² Je³su²jah³la² i³ye³ki³ha¹kxain¹kxan²ti³ ain³nha²ti³he¹xain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la². Nxe³nũ²la² in³txa² ha¹li¹ wxã³ya³ta¹hxai²hẽ¹la². 61 Wxã³sxã³ i³ye³ya³te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lai²na² wãn³txa² ain³kxi²si¹na¹hẽ³li¹. Nxe³sxã³ ain³kxi²si¹-na¹te³nah¹lxi¹: “Hxi²kan¹txi³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²ha² sa²nai¹a¹kxai²nãn²tũ³hã²wxãn³txa³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a³lan²tãu³a² ũ³txo³nxi²na¹tu¹wi¹.” Nxe³-jau³xai²li² ain³kxi²si¹na¹hẽ³li¹. In³txai²li² nxe³ya³ta¹hxai²hẽ¹la².

62 Nxa²ha¹te¹ wã³nxîn¹te²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² i³sa²-yxau³sxã³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³lã³. Jau³jau¹xai²na² i³wa²lũ³xi²nxãn³ji¹wi¹? Ìh¹nxe³jau³ta³kõ³te³kxi²nxain¹thi²li¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

63 Nxe³yãn¹ta¹ Je³su²jah³lo²kxai³lu² ka³nahx2nxe³sxã³ yxau³ta¹hxai²hẽ¹-la². Nxe³te³na¹ wã³nxîn¹te²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² a²wãn³txi³kxai³lu¹:

—~E³lxah¹ i³yau¹ũ³sa²si¹nhẽ³li¹. Sũ³na² Si³yxau³jah¹la² i²nẽ³lha²kxai³ya²la³tu³ i³yau¹ũ³sa²si¹nhẽ³li¹. Sũ³na² Ta²nhĩn¹ji¹wi¹? Txa²wã¹sũ³na² A²-hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3txa²jah¹lo²sin¹ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la².

64 Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Wain³na³li¹. Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tãu³lot3sa²jah¹-lo²sa¹wi¹. Yxãn¹ta¹ wãn³txi³su² e³kxi¹nx2ta¹wi¹. Ye³jen¹na² yan¹nãu³a¹ i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Txa²wã¹sũ³na² Si³yxau³kah³lai²na² a²wi¹tãu³a² wxi²-kin³ti³ton³ti³hit¹lsain¹sxã³ ã³wxe³na¹ha²kxai³ oh³sĩ³nãu³a² wxa²kan³sxã³wã³li²na¹ha²kxai³ nxe³na¹ju³ta² i²sah¹lxin¹tu¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hẽ¹la².

65 Nxe³jau³xai²na² sa²kxai³lu² wã³nxîn¹te²nãu³xa² a²hxi²kan¹jah¹la² ain³kxi²te³-na¹ a²ha³la³se³nãn¹ka³lo³khai³xa² sa²ten²txi³ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²ten²txi³te³nah¹lxi¹:

—~Txa²wã¹sũ³na² kõ³nxe³te²lo³tain¹na³li¹. Hã¹nxã¹a³sah¹lxi³wxi¹. Wxãn³-txai²li² Sũ³na² kõ³nxe³te²lo³jau³xai²na² ain³kxi²kĩ³ti²tu³wi¹. 66 Nxe³kĩ³sa²kxai³ ìh¹nxe³kĩ³te³ji¹wi¹? Ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:

—~Su²lhã³ain¹ju³ta² so¹lxi³ wain³na³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

67Nxain¹ka³tū³ a²nū²a² i²li³te² hi²sen³kxai³lu² i³ye³ka³su³-
hēn¹kxi²ha²kxai³ a²hxi²kai²na² i³su²lai¹nha²kxai³ i³wai¹tha²kxai³
nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 68Nxe³ain¹te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² Txa²wa¹sū³na² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³tāu³lot3txa²jah¹lo²sin¹-
ke³la³te²kxai³ i³su²nxa²jah¹la² i³yau¹ū³sa²si¹nhē³li¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

Pe²jah³la² a²yo²wān³txa² Je³su²jah³la² sa²yo²ā³jau³su²

69Nxe³ain¹ti³kxai³lu² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² sxi²ha² wai²ha²
yo²tā³lxa² ā³wih¹sxā³ ā³yo²wxe³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³tāu³ān²tū³ti¹ wā³-
nxīn¹jah¹lai²na² sa³wi³sa³ka³lxi³na² ā³tū³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Wxāi²li² Je³su²jah³la² ka³li³le²a²ko³xan¹jah¹la² ā³si³tē³kxai¹nū³nīn¹-
tai¹tū³wi¹. Ta¹hxai²hē¹la².

70Nxe³nxa²ha¹te¹ i³ki³ha¹kxi²jau³su² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹. Pe²jah³lai²-
na² wān³txi³kxai³lu¹:

—~Jau¹xai²na² ko³nha²nxa²nhī¹. I²te²txā³xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

71Hā²wxān³txa³ sxi²ha² wai²ha² yo²tā³lxa² a³li³xi²te³na¹ a²sa³wi³-
sa³ka³lxa² ā³xa³ka³lxa² i²kxain¹ta¹hxai²hē¹la². I²kxain¹sxā³ a²nū²a² kwa²
yxau²xai³ain¹te²na² i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² Na³sa³re²thi³nān¹jah¹la² ā³si³-
tē³kxi²na²hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la².

72Jā¹nxa²ha¹te¹ i³ki³ha¹kxi²jau³su² i³wa²lū³xi²te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹lai²li² i²a¹jah¹lo²su² te²txā³xī¹. Ta¹hxai²hē¹la².

73Jū¹nxe² ye³je¹na¹ kwa² yxau²xai³te²nāu³xa² ā³tū³ain¹sxā³
i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Je³su²jah³la² a²sa³wit3su² ta²lu¹wi¹. Jah¹la² yo²wān³txa² e³kxa²yā¹-
nxe² e³i¹lxi¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

74Nxe²e³tāu³a² Pe²jah³lai²na² sa²kxai³lu² yo²an³ta³ti³
i³ki³ha¹kxain¹te³nah¹lxi¹:

—~Jah¹la² i³ye³kxah²lxin¹kxah³lai²na² i²ti³hex1te²txā³wi¹. Txa²-
wān³txai²na² e³a¹jau³xai²na² Txa²wā¹sū³na² wi¹lain³kxi²sain¹na³li¹.
Ki³ha¹kxi¹nx2ta¹ke³la³te²kxai³ an³txi³ju³ta² ū³hū¹sai¹nhī³nx2na³li¹.
Pe²jah³la² ta¹hxai²hē¹la². Nxe²e³ta³lun²tāu³ ka³la³ka³la²a² i³yxai²-
lxoh³lxi²xi²ta¹hxai²hē¹la². 75Nxe³ka³tū³ Je³su²jah³lai²na² wān³txin³txi²
ain³kxi²xi²ta¹hxai²hē¹la². Ain³kxi²xi²ti³an¹jau³kxai³lu¹:

—~Ka³la³ka³la²a² i³yxai²lxoh³lxi²xi²nxa³tā³lxa¹ wxāi²na² Pe²jah³lo³ i³nxai²-
na² sa²kxai³lu² ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ ten³si¹sa²nxān³jau³nū³su² i³ye³kxi²xin¹tu¹wi¹.
Ha³la³je¹nai³tā² Je³su²jah³lai²na² wān³txa² ta¹hxai²hē¹la². Nxe³jau³xai²na² Pe²-
jah³lai²na² ain³kxi²xi²ka³tū³ ha³lo²a² a³li³sxā³ kāin² i³nān³ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² hxi²ka² ā³yū³ain¹jau³su²

27 1Nxa²ha¹te¹ a²ka³nxa³ha²ta³kxai³lu¹ wā³nxīn¹te² si³yxau³ka³ta²nāu³xa²
a²nū²a² a²hxi²kan¹te²nāu³xa² nxe³sxā³ ā³sa²ki³nū²kxain¹ta¹hxai²hē¹-

la². Je³su²jah³la² i³su²lhã³si¹hain¹jau³su² ain³nha²sxã³ nxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 2Ain³nha²ta¹lun²nũ²la² sa²hxi²tai³kxi²sxã³ tē³sxã³ ãn³sa²so¹sxã³ ha³lo²a² wa³-
 kxën³yah³la² Pi³la²jah³lo²su² ha²kxai³ a²hxi²ka² ã³yü³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Ju³ta²sah³la² sa²ya²lu¹nha²jau³su²

3Nxa²ha¹te¹ Ju³ta²sah³lai²na² ko¹ko¹xa²hxi²ka³nãu³a² ã³yü³ain¹-
 jah¹lai²na² sa²kxai³lu² ha³lo²a² yxau³sxã³ ten³sa²tã³ta¹hxai²hē¹la².
 Je³su²jah³la² ya³lu²si¹hain¹jau³su² i²ha²kxai³ i³ãin²ta³kxi²ta¹hxai²hē¹la².
 I³ãin²ta³kxi²ha²kxai³ ü³yho³hain¹ki³ai³tã² hxi²tē³nha²nũ²la² wã³nxin¹ta²
 si³yxau³ka³ta²nãu³xa² a²nũ²a² a²hxi²kan¹txi³nãu³xa² nxe³sxã³ tũ¹ka³txai²-
 na² ü³hũ¹xi²ta¹hxai²hē¹la². 4Ü³hũ¹xi²te³ãn¹jau³kxai³lu¹:

—~Kõ³nxe³ti³ kã³a¹hē³li¹. A²nũ²a² hxi²ki³la³nxa³te²na² i³ki³ha¹kxi²sxã³
 ã³yü³nx2tai¹na¹hē³li¹. Ta¹hxai²hē¹la². Nxe³yãn¹ta¹ i³wa²lũ³xain¹te³nah¹lxi¹:
 —~Txa²ha³lo²sxa³wi¹. Nũ¹hi²txa²hē³li¹. Ain¹ta¹hxai²hē¹la².

5Nxe³ka³tu³ ü³yho³hi²ki³ai²na² tē³sxã³ Txa²wã¹sũ³na² sxi²hē¹na² ã³na¹-
 ka³tu³ a³li³ta¹hxai²hē¹la². A³li³nũ²la² ne³kxe³kxi²nha²te³nah¹lxi¹:

—~Ya²lu²na¹tũ¹xã¹. Nxe³jau³tu³ tih³na² a³lo³xih³na² tē³nha²sxã³ sa²yxe²ta³-
 tai²kxi²nha²sxã³ ha³lo²a² ki³ju³ta² a³li²sin³sxã³ sa²ya²lu¹nha²ta¹hxai²hē¹la².

6Nxa²ha¹te¹ wã³nxin¹ta² si³yxau³ka³ta²nãu³xa² ü³yho³hi²ki³ai²na²
 tē³nyhain¹te³nah¹lxi¹:

—~Ih¹nxe³ki³thon³ku² ki³nhai¹. Ü³yho³hi²ki³ai²na² sa²kxai³lu² Sũ³na²
 sxi²ha² ü³ha¹sxã³ wx³kxi²ki³kxe³su² wai³nhĩ³nx2nxa³wi¹. A²nũ²a² su²-
 lhã³kxa² ü³yho³hi²ki³ai²la¹wi¹. Nxain¹ta¹hxai²hē¹la².

7Nxe² e³kxi²ta³lun²nyhain¹nũ²la² ha³lo²a² kwa³ta³la² we¹jah¹la² ha³lo²ai²na²
 so¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³ko³nãu³a¹ a²nũ²a² wa³nũt3jah³la² wxã³kxai²-
 nãn²tu³ kwa²hã¹nxe² ya³lu²kxai²nãn²tu³ a²nxe³ko¹xai²na² sa²nĩ³kxi²ko³su²
 te²ju²hē³li¹. Nxe³ta¹hxai²hē¹la². 8Jã¹nxe³jut3su² ko¹xai²na² sa²kxai³lu² tih³yau³-
 xan¹ko³su¹ nxe² i³lxi¹kxi²nyhain¹ta¹hxai²hē¹la². 9A²nxe³ju³tai²na² sa²kxai³lu²
 kxã³nhxi¹nu¹tai²nãn¹jau³xa² we¹ta³lun²ta¹hxai²hē¹la². Nxe³sxã³ Sũ³na² wã³txa²
 i³hen³txi³jah¹lu¹tai²na² Je³re³mi²ah³lu¹tai²na² wã³txa² ü³wha²li²te³nah¹lxi¹:

—~Ü³yho³hi²ki³ki³a² hxi²ka² hxa³sxã³ ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ wxa²-
 sa²wa²la³kxi²sxã³ nxe³ki³ai²na² sa²kxai³lu² 30 nxe³ki³ai²na²
 sa²kxai³lu² a²nũ²a² ü³yho³hi²kxe³su² na³li¹. A²nxe³sxã³ I³sa³e² sa³-
 wi³ha³lxa² nxe²hau³ko³tain¹na²hē³li¹.

10Nxe³kxai²nãn²tu³ kwa³ta³la² we¹jah¹lai²na² ha³lo²a² so¹kxain¹na²hē³-
 li¹. Nxe³ju³tai²na² Sũ³na²kxai³lu² nxe³ i³yau¹ü³sa³na²hē³li¹.
 Je³re³mi²ah³lu¹tai²na² wã³txa² ta¹hxai²hē¹la².

Pi³la²jah³la² i³wã³txi³jau³su²

11Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² yen³nãu³a² Je³su²jah³la² ã³yü³ain¹ta¹hxai²hē¹-
 la². Nxe³sxã³ Pi³la²jah³la² i³wã³txi³te³nah¹lxi¹:

- ~Ba³ra³ba²sah³la² so¹lxi³ than²kxi²sa²tã³û¹txai¹nhẽ³li¹. Nxain¹ta¹hxi²hẽ¹la².
22Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²wãñ³txi³kxai³lu²:
- ~Nxe³na¹kxai²nãn²tu³ Je³su²jah³la² Txa²wã¹sũ³na² A²hxi²kan¹ta² Si³-yxau³tã¹lot³jah¹la² ye²yah³lxin¹kxe³su² nxe³jah¹lai²na² sa²kxai¹lu² ih¹nxe² kã¹û¹ha¹ju³ta³nũ³a² ten³yah³lxin¹ji¹wi¹? Ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³ha²kxai³:
- ~Hi³sa³ka³txa² û³hxi²ki¹la³kxi²sxã³ su²lhã³txai¹nhẽ³li¹. Nxain¹ta¹hxi²hẽ¹la².
23Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³la² i³wa²lũ³xi²te³nah¹lxi¹:
- ~Îh¹nxe² ko³nxe³thin¹sxã³ kã¹³lhai¹li¹? Nxe³jau³su² ha²kxai³ ã²la² yxo²xũñ³txi³ i³kaix¹txain¹te³nah¹lxi¹:
- ~Kwa²nxi¹lxi¹. Hi³sa³ka³txa² û³hxi²ki¹la³kxi²txai¹nhẽ³li¹. Nxain¹ta¹hxi²hẽ¹la².
24Nxe³ka³tu³ hxi²kan¹txi³ wãñ³txa² i³wa²li²si¹hai¹nxa³kxe³su² a³la³kxi²ha²kxai³ hã¹sxã³ kwa²he¹kxi²si¹nyhain¹jau³nũ³su² a³la³kxi²ha²kxai³ Pi³la²jah³lo²nu¹-ta²kxai³lu² hã¹nxã¹ta¹hxi²hẽ¹la². I³yau³xẽ¹na² tẽ³nú²la² a²nú²a² nũ³ka³txa² a²yen³nãu³a² hxi²khai²lxi²ye²ta¹hxi²hẽ¹la². Hxi²khai²lxi²ye²te³nah¹lxi¹:
- ~Jah¹lai²na² ko³nxe³thin¹jah¹lo²sxa³wi¹. Su²lhã³kxe³ju³ta² hxi²ki³la³-te²la²nxa³wi¹. Nũh¹i²txain¹yah³lxi³hẽ¹li¹. Pi³la²jah³la² ta¹hxi²hẽ¹la².
25Nxa²ha¹te¹ a²nú²a² nũ³ka³txai²na² a²wãñ³txi³kxai³lu¹:
- ~Txa²nũ³ka³txi³na¹xai²na² so¹lxi³ txa²wẽ³ha³lxi³na¹xai²na² so¹lxi³ jah¹lai²na² su²lhã³kxa² hxi²ki³te²la³sĩ¹na¹wi¹. Nxain¹ta¹hxi²hẽ¹la².
26Nxe³te³na¹ Ba³ra³ba²sah³la² than²kxi²sa²tã³û¹nyhain¹ta¹hxi²hẽ¹la². Te²yã¹-nxe³sxã³ so³ta²to² hxi²ka²nãu³a² Je³su²jah³la² i³ta³lo³wait¹lsi¹sãn²nú²la² hi³sa³ka³txa² û³hxi²ki¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² ã³yũ³nyhai¹nha²kxai³ Pi³la²jah³la² ta¹hxi²hẽ¹la².

So³ta²to²nãu³xa² ko³nxe³ti³ ka³lxi¹lhain¹jau³su²

- 27Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²so³ta²to² nũ³ka³txa² hi²sen³su² Prai³a³to²-ri³a²thi³na² Je³su²jah³la² sa²so¹ain¹ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³sxã³ so³ta²to² nũ³ka³txa² a²yxo²ha³kxa¹ ã³tĩ³ain¹ta¹hxi²hẽ¹la². ã³tĩ³ain¹sxã³ i³ye³kxi²nyhain¹te³nah¹lxi¹:
- ~Je³su²jah³lai²li² i³ka³lxi¹lha¹sah¹lxi³wxi¹. Ko³nxe³ti³ kã¹³û¹sxã³ wã²la² sau¹saun¹ka³lo³a² û³whi²kxi² wai³la² wxa²xu³kxi²sxã³ û³nhe³hẽñ¹txi² nxe³-ya³sah¹lxi³wxi¹. So³ta²to² nũ³ka³txa² nxe³nyhain¹ta¹hxi²hẽ¹la². 28Nxe³te³na¹ Je³su²jah³la² a²wã²la³ka³lo³a² sa²sai¹kxi²cãn²nú²la² wã²la²ka³lo³a² sau¹-saun¹ka³lo³a² tẽ³sxã³ Je³su²jah³lan²tu³ û³whi²kxain¹ta¹hxi²hẽ¹la². 29Wai³la² wxa²xu³kxain¹sxã³ û³nhe³hẽñ¹tai¹nha²kxai³ hi³sa³ka³txa² wẽ³sa² wxi²kan¹-kat³sũ³ka³txa² hxi²ka² wi¹tãu³a² û³hxi²wxe³kxi²nha²ha²kxai³ a²ne³kxai³tãu³a² ã³ka³ti³wxe³kxain¹nha²kxai³ ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³sxã³ i³ye³kxain¹te³nah¹lxi¹:
- ~Wi¹lhin¹te²si¹lxi¹. Ju³te²a² nũ³ka³txa² A²hxi²kan¹ta² Si³yxau³jah¹lo²-si¹lxi¹. Ta¹hxi²hẽ¹la². Nxain¹jau³su² nxe² i³wai³ka³si³xain¹ta¹hxi²hẽ¹la².
- 30Nxe³nú²la² i³ye³ka³su³hẽñ¹kxai¹nha²kxai³ hi³sa³ka³txa² wẽ³sa² sa²-so¹xi²sxã³ ka¹txain¹txi³ i³ne³su²lai¹nha²kxai³ nxain¹to³ta¹hxi²hẽ¹la².
31Nxe³sxã³ ko³nxe³ti³ i³wai³ka³si³xain¹nú²la² wã²la² sau¹saun¹ka³lo³ai²na² sa²sai¹kã¹ain¹nú²la² a²wã²la³ka³lo³khai³xa² û³whi²kxain¹ta¹hxi²hẽ¹la². Nxe³ka³tu³ i³hxi²ki¹la³kxi²si¹hain¹jau³su² ã³sa²so¹ain¹ta¹hxi²hẽ¹la².

Hi³sa³ka³txa² ũ³hxi²kí¹la³kxain¹jau³su²

³²Nxa²ha¹te¹ sxi²ha² a³li³ain¹tāu³a² Si³māu²ah³la² Si³re²na²ko³xan¹jah¹la² ne³khai²hain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³te³na¹ hi³sa³ka³txa² Je³su²jah³la² i³hxi²kí¹la³kxi²-ka³txa³nū³a² sa²tā³ka³la³kxi²hētIso¹nha²si¹jau³su² Si³māu²ah³lan²tu³ yxo²xūn³txi³ i³kwa³na³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³³Nxe³ka³tu³ ā³nxai³ain¹ka³tu³ wā³la³ka³txa² ko³-ko²ta²kat3su² nxe³jau³xa² a²si³yxau³tāu³a² sa²kxai³lu² txa²wā¹ne³ka³lo³su² nxe³hxai²na²hē³ ka³txa²nāu³a² tē³sxā³ ai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁴Nxe³hí¹na¹ vīn²yo³-jau³xa² hí³ne³kxa² fel²yau³xa² i³nē³ju³ta² ā³wxe³nē³jau³xa² nxe² ũ³ke³ni²jau³xa² ũ³hū¹ain¹ta¹hxai²hē¹la². Yxān¹ta¹ i³nxūn³sain³nū²la² i³na²ta¹hxai²nxa³hē¹la². ³⁵Nxe³nū²la² hi³sa³ka³txa² i³hxi²kí¹la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ka³tu³ Je³-su²jah³la² wā²la²ka³lo³a² sa²so¹te²txai³ain¹sxā³ tah³lxā³we³sa² o²la³kxain¹sxā³ a²wa³kxēn³yah³la² nū¹hain³nyhain¹ka³tu³ wā²la²ka³lo³ai²na² sa²kxai³lu² wxa²-nū³te²txai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁶Nxe³ka³tu³ ha³lo²a² ā³wxe³ain¹sxā³ yxau²xai³sxā³ ten³sa²tā³ain¹ta¹hxai²hē¹la². ³⁷Jā¹nxe³tāu³a² hi³a²ka³lo³a² wān³txa² ũ³wha²li¹lhān²-sxā³ a²ne³ta³lxo³ka³nāu³a¹ ũ³kū¹tain¹ta¹hxai²hē¹la². Ũ³wha²li¹lain¹jau³xa²sa¹:

—~Je³su²jah³lai²na² Ju³te²a² nū³ka³txa² a²hxi²kan¹ta² si³yxau³-jah¹lai²la¹wi¹. Ta¹hxai²hē¹la². ³⁸Jā¹nxe³tāu³a¹ in³txa² ha¹li¹ o³nxā³ti³ kāi³ya³ta¹hxai²hē³la². A²nū²a² yen³kxa² nū³kxūn³txi³ kāi³kxain¹ta¹hxai²-hē¹la². Nxe³ya³te²na² tē³sxā³ i³hxi²kí¹la³kxi²yain¹nūn³ta¹hxai²hē¹la². Je³su²jah³la² a²wi¹tāu³a² ka³na³ku² i³hxi²kí¹la³kxa²wxe² a²wā³tāu³a¹ ka³-na³ku² i³hxi²kí¹la³kxa²wxe² nxe³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

³⁹Nxa²ha¹te¹ a²nū²a² kwa² wa³to²hi²te²nāu³xa² i³ne³wa³nxīn³wa³nxin³-nha²sxā³ i³wai³ka³si³xi²jau³su² i³ye³kxain¹ta¹hxai²hē¹la².

(Mateus 27.37)

ĩ²ye²ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³te³na¹ kxih³nxa² kãin² sa²wi¹wi¹ni² txah³lxa³kxa² kãin²ka³txa² kwa² a²yxo²hai²ta¹lxi² nxe³ta¹hxai²hē¹la². 52 Jā¹nxe³te³na¹ kwã³-kxē³na² a²nũ²a² sa²nĩ³kxi²tē¹na² yxo²hai²ta¹lxi³sxã³ a²nũ²a² ya³lu²te²nãu³xa² wi¹lhin²te²na² ka³lxa³sxã³ ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xain¹ta¹hxai²hē¹la². 53 Nxe³sxã³ Je³su²jah³lai²nãn²tu³ ka³ten³su² ĩ³sa²yxau³xi²hi¹nã¹nũ³a² Je³ru³sa³lē²thi³na² ã³-wi¹hai¹nha²kxai³ a²nũ²a² ka³ten³ti³ yxau³te²nãu³xa² wã²nã³ũ¹yhe²ta¹hxai²hē¹la².

54 Nxa²ha¹te¹ so³ta²to² a²hxi²kan¹jah¹lai²na² sa²kxai³lu² a²sa³wi³ha³lxa¹na² sa²kxai³lu² Je³su²jah³la² ĩ²yxau³sxã³ wah³nxa¹nha²kxai³ Je³su²jah³la² ya³lu²ju³ta² ĩ²ai¹nha²kxai³ kxih³nxa² sa²wi¹win¹ju³ta² ĩ²ai¹nha²kxai³ yen³kxa² a²yxo²ha³kxa¹ ĩ²ai¹nha²kxai³ kãino²lain¹sxã³ e³kxain¹te³nah¹lxi¹:
—~Ya²la³tu³ Sũ³na² Tah²yah³lo²sin²tai¹. Ta¹hxai²hē¹la².

55 Jā¹nxe³ju³kxai³lu² txu¹ti³nãu³xa² ka³lxa¹txi³nãu³xa² a²kxã³nxa³tã² ka³li³-le²a²ko³xa² yxau³xai³lhi¹nãn¹te²tu³ Je³su²jah³la² ã³si³te³la³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²nãu³xa² hi²sen³su² wi¹lã³non²ta³kxain¹ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³te²-nãu³xa² ĩ²yxau³ain¹nũn³ta¹hxai²hē¹la². 56 A²nxe³sxã³ a²ha³tih³nãu³a² Ma³ri²a³ Ma³ta³lē²na³ka³lxa¹na² Ti³a²kah³la² hxi²ka¹nxa³jah¹lan²tu³ Jo³se²ah³la² nxe³-sxã³ te²na² a²hã³ka³na² Ma³ri²a³ka³lxu³su² nũn³ta¹ka³lxa¹na² Se³be³te²ah³la² wē³ha³lxa¹na² hã³ka³nu²su² te²na² ain¹sxã³ ĩ²yxau³yain¹nũn³ta¹hxai²hē¹la².

Je³su²jah³la² txah³lxa³kxē¹na² sa²nĩ³kxain¹jau³su²

57 Nxa²ha¹te¹ sũ²ni²tãu³a² in³jah³la² A³ri³ma³te²a²thi³nãn¹jah¹la² yen³-kxih³khaix¹jah¹la² Jo³se²ah³lo²su² ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³jah¹la² Je³su²jah³la² sa³wit³su²nũn³nha²kxai³ ya³lu²ju³ta² ĩ²nũn³ta¹hxai²hē¹la². 58 A²nxe³jah¹lai²na² sa²kxai³lu² Pi³la²jah³la² ãn³tĩ³ta¹hxai²hē¹la². Ā³tĩ³sxã³ Je³su²jah³la²nũ²a² ĩ³-wã³txi³ta¹hxai²hē¹la². Nxe³ha²kxai³ Pi³la²jah³la² hi²sen³su² Je³su²jah³la²nũ²a² ũ³hũ¹nha²si¹hain¹jau³su² sa²si¹hã³ain¹ta¹hxai²hē¹la². 59 Nxe³ka³tu³ Jo³se²ah³lo²-kxai³lu² Je³su²jah³la² a²nũ²a² hi³sa³ka³txa² sa²sai¹kxã¹nũ²la² sa²so¹nũ²la² wã²la² wi¹ka³lo³a² tah²ka³lo³an²tu³ tē³sxã³ wxa²wa³lãu²kxi²ta¹hxai²hē¹la². 60 Nxe³nũ²la² Jo³se²ah³la² a²tah³lxa³kxē¹khai³xa² tah²hēn³su² ha²kxai³ ũ³whi³wxe³ta¹hxai²hē¹la². A²nxe³tē¹nai²na² sa²kxai³lu² tah³lxa³ka³txa² wxa²xu³sxã³ wē³si¹nyhain¹jau³su² Jo³se²ah³la² a²kxã³nxa³tã² sa²si¹hã³ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jut³su² ya³lu²te²nũ²-a² ũ³whi³wxe³ta³lun²nũ²la² tah³lxa³ka³txa² kãin²ka³txa² ũ³wa³ti³kxi² sa²tã³sxã³ ũh³yxo²tĩ¹kxi²ta¹hxai²hē¹la². Ūh³yxo²tĩ¹kxi²nũ²la² ĩ³xi²ta¹hxai²hē¹la². 61 Nxe³ju³ta² Je³su²jah³la² sa²nĩ³kxi³ju³ta² ã³wxe³sxã³ ĩ²yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la², txu¹ti³nãu³-xa² Ma³ri²a² Ma³ta³lē²na³ka³lxa² nxe³ha²kxai³ Ma³ri²a² ã³xa¹ka³lxa² nxe³ha²kxai³ ha¹lin¹ta¹ka³lxa² ã³wxe³sxã³ ĩ²yxau³ain¹ta¹hxai²hē¹la².

Txah³lxa³kxē¹na² wi¹lhau³ko³tain¹jau³su²

62 Nxa²ha¹te¹ a²lan²nũ³tãu³a¹ pas²kwa² yain³txa² hau³ko³-ta³lun²ti³xa² ha³nau³hĩ²na³na¹ ãh¹a³la²ni²tãu³a¹ wã³nxĩn¹ta² si³yxau³ka³ta²nãu³xa² fa³ri³se²a² nũ³ka³txa² ain¹sxã³ Pi³la²jah³la² sxi²ha²

(Mateus 27.66)

ã³yã³sa²kxi³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². Sa²ba³to³ nxe³kxan²ti³nũ¹ wxã³sxã³
ã³yã³sa²kxi³nũ²kxain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 63Nxe³sxã³ i³ye³ain¹te³nah¹lxì¹:

—~Nxex³sa²lxi¹. Jah¹lai²na² ya³lu²jah¹la² i³ki³ha¹kxi²nẽ³jah¹lai²na² wãn³txa²
ain³kxi²xi²sì¹na¹wi¹. Nxe³jau³xai²na²sa¹: “Ye³ha¹li¹ ka³na³ki¹ a¹lan²tãu³a¹ ka³ten³-
su² i³sa²yxau³xi²na¹tu¹wi¹.” Nxe³jau³xai³tã² ain³kxi²xi²sì¹na¹wi¹. 64Nxe³ha²kxai³
txah³lxa³kxẽ¹na² a²nũ²a² kan²txi³ i²yxau³si¹hain¹jau³su² i³sa²si¹hã³txai¹nhẽ³li¹.
Ya³lu²jah¹lai²na² a²sa³wi³ha³lxa² hãì³a² wxã³sxã³ a²nũ²a² son²sih³kxain¹kxa²-
yan³txi³su² kì³nhai¹. Nxe³ain¹ke³la³te²kxai³ a²nũ²a² i³hen³txai¹nhĩ³te³nah¹lxì¹:
“Ya²la³tũ³ ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²ti²tu³wi¹.” Ain¹jau³nũ³su² nxe³ke³la³te²kxai³ a²-
ne³ki³son³sxã³ ã³ke³tũ¹ain¹ju³ta² ko³nxe³ti³nũ¹sain¹sìn¹tu¹wi¹. Ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

65Nxa²ha¹te¹ Pi³la²jah³lai²na² a²wãn³ti³kxai³lu¹:

—~So³ta²to² nũ³ka³txa² yũ³yah³lxì¹lxì¹. Txah³lxa³kxẽ¹na² wi¹lhau³ko³-
jah¹lxì³hẽ¹li¹. Nxe³ta¹hxai²hẽ¹la².

66Nxe³ka³tũ³ a³li³ain¹nũ²la² txah³lxa³kxẽ¹na² kan²txi³ wi¹lhau³ko³tha²-
kxai³ a²nũ²a² i²yxau³sa²tẽ³te²nãu³xa² sa²si¹hã³ai¹nha²kxai³ txah³lxa³kxa²
ũh³yxo²tũ¹kxi²wxe³ka³txa² ù³txã¹tha²kxai³ nxe³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la².

A²nxe³ka³txai²na² ù³txã¹tain¹ju³tai²na²sa¹. Kũ³ni³nho²su² ù³txã¹tain¹ju³-
tan¹te²kxa³ya³lhu² hxi²kan¹txi³ sa²yxo²tha²nain¹ta¹hxai²nxa³hẽ¹la².

Je³su²jah³la² ka³ten³su² i³sa²yxau³xi²jau³su²

28 1Nxa²ha¹te¹ sa²ba³to³ nxe³ti³xa² ha³nãu³hi²na³na¹ i³yũ¹li²nxa³ta³lxa¹
to³mìn²ko³ nxe³ton³tãu³a¹ txu¹ti³nãu³xai³tã² Ma³ri²a² Ma³ta³lẽ²na³-
ka³lxai³tã² Ma³ri²a² ã³xa¹ka³lxai³tã² ain¹sxã³ txah³lxa³kxẽ¹na² i²xi²te³lhxã³
ã³nxai³ain¹ta¹hxai²hẽ¹la². 2Nxa²ha¹te¹ a²kxã³nxa² a²kwẽ¹tai²na¹ kxĩh³nxa²
kãin² sa²wi¹win¹ye²ta¹hxai²hẽ¹la². Nxe³sxã³ oh³xan¹jah¹la² wxa²kan³sxã³

ta¹hxai²hē¹la². Jā¹nxe³jau³su² nxe³hī¹nān¹te²tu³ wān³txin³txi² u²lxi³
 ha³ta³nxe³jau³su² Ju³te²a² nū³ka³txa² yxo²i²ain¹ta¹hxai²hē¹la².

A²sa³wi³ha³lxi³nāu³xa² Je³su²jah³la² i²ain¹jau³su²

16Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² sa³wi³ha³lxa² hxi²ka² hxa³nsxā³ ka³na³ka³-
 nat3sxā³ wxa²hait1so¹xi²nūn³tū³ka³txai²na² sa²kxai³lu² Ka³li³le²a²ko³xa²
 ā³nxai³ain¹ta¹hxai²hē¹la². Wā³la² wā²nā³ū¹ka³txai²tā² ka³la³ain¹ta¹hxai²-
 hē¹la². 17Nxa²ha¹te¹ Je³su²jah³la² i²ain¹te³na¹ i³sa²nēn¹kxain¹ta¹hxai²hē¹la².
 Nxe³yān¹ta¹ a²sa³wi³ha³lxa² ka³na³ku² i³wā³wā³jain¹ta¹hxai²hē¹la². 18Nxe³-
 ka³tu³ ā³tī³sxā³ i³ye³kxi²te³nah¹lxi¹: Je³su²jah³lai²na² a²wān³txi³kxai³lu¹:

—~Oh³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ yuh³nāu³nū¹ka³nāu³a¹ a²hāi¹nxe³ti³xa¹ A²hxi²kan¹-
 ta² Si³yxa³kat3su² tāu³sa¹wi¹. 19Nxe³te²sa¹ha²kxai³ ha³lo²a² yuh³xan¹ko³nāu³xa²
 a²yxo²ha³kxa¹ ai³jah³lxi³sxā³ a²nū²a²nāu³xai²na² txa²sa³wi³ha³lxi³lon³jah¹lxi³-
 hē¹li¹. Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³ i³yau³xa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyha¹ju³ah³lxi³hē¹li¹.
 Yxah³lxin¹tāu³a² Txa²wi³na² i³lxa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyhah¹lxi¹nha²kxai³ A²tah²-
 na¹xai²na² i³lxa² ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyhah¹lxi¹nha²kxai³ Sū³na² Yāu³ka³jxah¹la² i³lxa²
 ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyhah¹lxi¹nha²kxai³ nxe³sxā³ ū³hū¹kxi²sa²sai¹nyha¹ju³ah³lxi³hē¹li¹.
 Txa²sa³wi³ha³lxi³syē¹nxain¹ju³ta² e³lxah²lxi³tu¹wi¹. 20Yxah³lxin¹kxai²nān²tu³
 Txa²wān³txa² i³ye³kxi¹nx2ta¹jau³xai²na² a²yxo²ha³kxa¹ sa²yxo²wet1si¹hain¹jau³-
 su² i³yau¹ū³txain¹yah³lxi³hē¹li¹. Nxe³ya¹nx2ta¹wi¹. Ā³si³tē³kxi²sa²tē³nx2ta¹tu¹wi¹.
 Yuh³xan¹ko³nāu³a² ne³ki³so³nxa³tāu³a¹ ā³si³tē³kxi²sa²tē³nx2ta¹tu¹wi¹. Nxe³ya³-
 nx2ta¹wi¹. Je³su²jah³la² ta¹hxai²hē¹la².